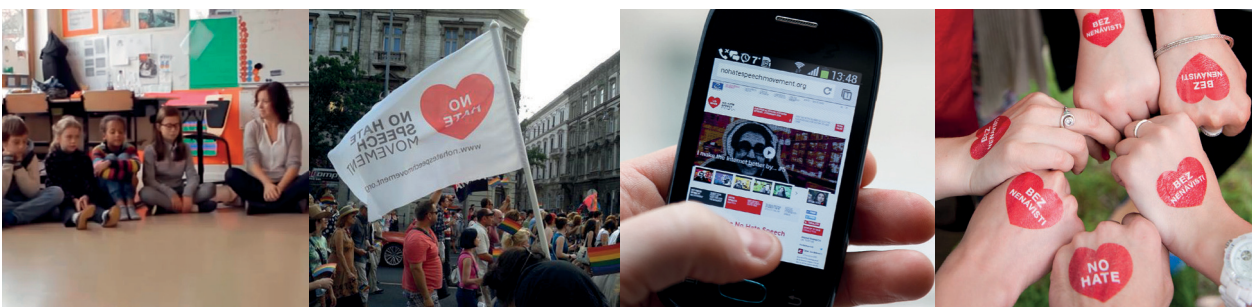

ЗАКЛАДИНКИ

Посібник з протидії
мові ненависті через освіту
з прав людини

citizenship bullying human rights education hostility tolerance
responsibility antigypsyism solidarity xenophobia justice crime
intolerance respect sexism diversity racism peace nationalism
prejudice participation antisemitism equality homophobia safety
dignity islamophobia freedom discrimination democracy hate

Переглянute видання
2016

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

ЗАКЛАДИНКИ

ПОСІБНИК З ПРОТИДІЇ МОВІ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН
ЧЕРЕЗ ОСВІТУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Переглянute видання, 2016

Автори та редактори

Еллі Кін, Мара Георгеску

Доповнення до другого видання —

Мара Георгеску, Сату Вальтере, Олена Черних

Остаточна редакція

Руї Гомес

Спільна програма Європейського Союзу та Ради Європи «Зміцнення інформаційного суспільства в Україні»

Фінансується
Європейським Союзом
та Радою Європи

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Впроваджується
Радою Європи

Це видання надруковано за підтримки Спільної програми Європейського Союзу та Ради Європи
«Зміцнення інформаційного суспільства в Україні»

«Закладинки» — посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини.

Переглянуте видання, 2016

Позиції та думки, викладені у даному посібнику, не обов'язково відображають погляди Ради Європи.

Авторські права на дану публікацію є власністю Ради Європи. Дана публікація та/або її фрагменти, не можуть бути перевидані, копійовані або передані з комерційною метою у будь-якій формі, включаючи електронне (компакт-диски, Інтернет тощо) чи механічне копіювання, записи на будь-якому носії чи відкриті посилання в пошукових системах, без письмового погодження Відділу публікацій (publishing@coe.int), Директорату з комунікації Ради Європи (з копією на Європейський молодіжний центр в Будапешті: 1-3 Zivatar utca, H-1024 Budapest, Hungary; електронна пошта: eycb.secretariat@coe.int).

Відтворення матеріалів з даної публікації в освітніх цілях, які мають неприбутковий характер, дозволяється лише за умови належного посилання на джерело.

З усіма іншими питаннями щодо даного посібника прохання звертатися у Молодіжний департамент Ради Європи:

European Youth Centre Strasbourg
30, rue Pierre de Coubertin
F- 67075 Strasbourg Cedex – France
Email: youth@coe.int

Фотографії (зліва направо):

- Рада Європи
- Лашло Фолді
- Даніель Горварт
- Словацький національний комітет Кампанії

© Council of Europe, 2016

Коригування та редакція: Ярина Боренько
Макетування та дизайн: Даніель Горват

Надруковано в Україні

ВСТУП

Посібник «Закладки», який ви тримаєте в руках — це прекрасний інструмент, призначений зупинити мову ненависті і посилити значення прав людини. У вас може виникнути запитання: «Чому ми повинні цим перейматися? Невже людина не має права вільно висловлювати свою думку в демократичному суспільстві?» Це правда, що свобода вираження поглядів є фундаментальним правом людини, і це стосується й ідей, які можуть ображати, шокувати чи непокоїти інших. Але дотримання цього права передбачає чіткі обов'язки та відповідальність. Мова ненависті — це не «захищена» мова. Слова ненависті можуть призвести до злочинів на ґрунті ненависті в реальному житті, і такі злочини вже зруйнували і забрали життя занадто великої кількості людей.

Мова ненависті стала однією з найпоширеніших форм нетолерантності та ксенофобії у сучасній Європі. Особливе занепокоєння викликає те, що у політичному дискурсі мови ненависті стає все більше й більше, вона стала звичайним явищем у громадській сфері, зокрема в Інтернеті. Коли неприйнятне починає бути прийнятним, стає «нормою», права людини опиняються під загрозою. Кампанія Ради Європи «Рух проти мови ненависті» була розпочата задля того, щоб зменшити масштаби мови ненависті в Інтернеті і покласти край її «нормалізації».

Ніхто не стане заперечувати, що за допомогою Інтернету ми можемо по-новому спілкуватися, розважатися, впливати на суспільство. І все ж ми не повинні дозволити мові ненависті стати інструментом онлайн-тортур і пропаганди для індустрії та ідеології ненависті. Свобода вираження думок в Інтернеті включає також відсутність страху, коли ми в мережі.

Рада Європи була першою, хто дав визначення мові ненависті і закликав до засудження расизму та ксенофобії в Інтернеті. Правові заходи дуже важливі, але їх недостатньо, відтак освіта є єдиним довгостроковим рішенням: щоб запобігти виникненню мови ненависті, щоб засудити її та сприяти солідарності з жертвами.

Навчання правам людини, про права людини і задля прав людини є наріжним каменем для дотримання прав людини у процесах змін, з якими стикаються наші суспільства. А особливо це важливо для дітей і молоді, яким сьогодні потрібна медіа-освіта та навчання медіа-грамотності.

Кампанія Ради Європи «Рух проти мови ненависті» реалізується молодими людьми, це була саме їхня ідея щодо її створення, і саме вони вирішили, як вона відбудуватиметься. Це важливо, адже вони дуже часто є жертвами порушень прав людини в Інтернеті, включаючи різні форми мови ненависті та знущань.

Я сподіваюся, що цей посібник стане популярним у школах, молодіжних центрах та організаціях, а також в Інтернеті. Я закликаю школярів, студентів, освітан та всіх, кого це стосується, застосовувати його в своїй діяльності та приєднуватися до кампанії. Давайте використовувати «Закладки» у своїй діяльності і разом протидіяти мові ненависті.

Турбйорн Ягланд

Генеральний секретар Ради Європи

ПОДЯКА

Ми хотіли б висловити нашу вдячність усім тим, хто брав активну участь в укладанні та доповненні посібника — це, зокрема:

- Учасники та активісти робочої групи Кампанії Руху проти мови ненависті, і передовсім – представники Консультативної Ради у справах молоді та Європейського керівного комітету з питань молоді Ради Європи, спостерігачам Кампанії зі сторони Європейського керівного комітету з освітньої політики і практики, Європейської молодіжної інформаційно-консультативної агенції, Європейського молодіжного форуму, Асоціації Європейської молодіжної карти, Норвезького фінансового механізму та онлайн-активісти.
- Клаудія Ленц (Європейський Центр Вергеленд), Анні Сілтанен (Мережа безпечного Інтернету для дітей «Інсейф») та Віктор Томе (консультант).
- Анне Вебер (Управління Комісара з прав людини), Джордана Бер'ян (Програма з прав дитини), Лі Гіббард, Ельвана Тачі та Джеймс Лавсон (Відділ з управління Інтернетом); Паула Екк-Вальтерс (Секретаріат Європейської комісії проти расизму та нетолерантності); Йосеф Губер, Юлія Перерва (Департамент освіти); Анка-Руксандра Пандеа, Менно Етема, Елін Донеган, Клер Ушинські та Мод Гоффман Буавен (Департамент молоді), та усі інші співробітники Ради Європи.

Особлива подяка українським активістам Кампанії Олександрі Терентьєвій, Ользі Новіковій та Юлії Болдиревій, які на волонтерських засадах ініціювали та розпочали переклад посібника українською мовою, команді Асоціації КВН України, та національним координаторам Кампанії проти мови ненависті, які у доволі важкі часи проводили та вірили в Кампанію, а також Ірині Беляєвій і її колегам з Міністерства молоді і спорту та працівникам Офісу Ради Європи в Україні за підтримку в перекладі та публікації української версії «Закладинок».

Ми зробили все можливе для того, щоб правильно вказати авторство вправ та усі посилання у тексті. Ми приносимо свої вибачення за будь-які помилки і будемо раді їх виправити у наступному виданні.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 – ПРО ПОСІБНИК

1.1 Вступ до посібника.....	7
1.2 Проблема мови ненависті в онлайн-просторі.....	8

РОЗДІЛ 2 – РУХ ПРОТИ МОВИ НЕНАВИСТІ – КАМΠΑНІЯ РАДИ ЄВРОПИ ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРІ

2.1 Про Кампанію.....	11
2.2 Що може зробити молодь?.....	14

РОЗДІЛ 3 – ЯК КОРИСТУВАТИСЯ ПОСІБНИКОМ

3.1 Потреба в посібнику.....	15
3.2 Структура посібника.....	16
3.3 Проведення занять.....	17
3.4 Десять «Так» і «Ні».....	19
3.5 Теми і запитання.....	20

РОЗДІЛ 4 – ТРЕНІНГОВІ ВПРАВИ

Зведена таблиця вправ.....	22
24 приклади вправ з теми протидії мові ненависті онлайн через навчання з прав людини.....	25

РОЗДІЛ 5 – ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

5.1 Мова ненависті онлайн.....	148
5.2 Права людини	155
5.3 Свобода вираження поглядів	160
5.4 Расизм і дискримінація	166
5.5 Приватне життя і безпека	171
5.6 Демократія і участь	174
5.7 Стратегії ведення кампаній.....	179
5.8 Інтернет-грамотність	182
5.9 Кіберзалякування	191
5.10 Рада Європи і тема мови ненависті онлайн	195

ДОДАТКИ

Загальна декларація прав людини (скорочено)	200
Європейська конвенція з прав людини та Протоколи (скорочено)	201
Інші ресурси для визначення мови ненависті онлайн	204
Посібник з прав людини для користувачів Інтернету (спрощена версія).....	206
Пропозиції занять на основі «Закладинок».....	208

РОЗДІЛ 1

ПРО ПОСІБНИК

1.1 ВСТУП ДО ПОСІБНИКА

Цей посібник був розроблений для підтримки «Руху проти мови ненависті» — молодіжної Кампанії Ради Європи проти мови ненависті в онлайн-просторі, і буде корисний освітянам, які працюють над вирішенням цієї проблеми, як у, так і за межами формальної системи освіти. Посібник призначений для роботи з молодими людьми у віці від 13 до 18 років, однак вправи можуть бути адаптовані й до інших вікових груп.

Це переглянуте і доповнене видання «Закладинок». Вперше посібник був опублікований 2014 року, його перекладено на 10 мов. У цьому доповненому виданні посібник був оновлений, щоб мати найсвіжішу інформацію про Рух проти мови ненависті, а також про посібник Ради Європи з прав людини для користувачів Інтернету, який був використаний в якості ресурсу для цього нового видання. Результатом цього, є, зокрема, три нові вправи.

Необхідність освітніх ініціатив, націлених на боротьбу проти ненависті в Інтернеті, впливає зі зростаючої кількості образ, багато з яких мають расистський тон і можуть загрожувати фундаментальним цінностям демократичного суспільства. Однак ненависть у Інтернет-мережі — це не просто проблема, пов'язана з расизмом і дискримінацією, це також проблема, пов'язана з тим, як саме люди користуються Інтернетом. Це робить її відносно новим явищем, не цілком зрозумілим суспільству. Така «новизна» мови ненависті полягає у тому, що це виклик, якому світ ще не знає, як протистояти.

Багато існуючих спроб боротьби з ненавистю в Інтернеті передовсім зосереджені на механізмі контролю — усунення ненависті при її появі в мережі. Підхід, що застосований у цьому посібнику, ґрунтується на тому, що мова ненависті розглядається як симптом глибшої проблеми. Запропоновані вправи розроблені для усунення корінних причин виникнення мови ненависті, а також для того, щоб знати, як їй протидіяти.

Мова ненависті в Інтернеті — це листя шкідливої рослини, корені якої — глибоко в суспільстві. Обрізання листя не може усунути основні причини проблеми.

ПІДХІД, ЗАСНОВАНИЙ НА ПРАВАХ ЛЮДИНИ

Навчальні матеріали посібника допоможуть молодим людям поглибити знання, розвинути вміння та сформувані відповідні ціннісні установки, необхідні з огляду на те, що Інтернет відображає основні принципи, встановлені у реальному світі. Ці принципи були розроблені та схвалені більш ніж 60 років тому, вони відомі нам як права людини, і спрямовані на дотримання гідності кожної людини, рівність у правах і свободах, а також визначення ролі кожного у прийнятті рішень та встановленні правил, що повинні регулювати наше повсякденне життя.

Як і в Кампанії, так і в цьому посібнику, мова ненависті розглядається як проблема, що стосується прав людини, а відтак в основі посібника лежать принципи і стандарти прав людини. Це робить посібник корисним не тільки у вирішенні проблеми мови ненависті в Інтернеті, він також може слугувати покращенню розуміння прав людини як таких та застосовуватися як в Інтернеті, так і поза онлайн-простором. Більш детальну інформацію про освітній підхід ви знайдете в Розділі 3, а основні матеріали про права людини онлайн і офлайн — в Розділі 5.

ДЕМОКРАТІЯ І ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ ... ОНЛАЙН

Посібник базується на твердому переконанні, що онлайн-простір є суспільним простором, а отже й всі принципи, властиві демократичному суспільству, можуть і повинні застосовуватися в Інтернеті. У цьому контексті роль молоді у боротьбі проти мови ненависті в Інтернеті є вкрай важливою.

Молоді люди є громадянами і в Інтернеті, що означає, що вони можуть висловити там свої бажання й проблеми, діяти, притягувати до відповідальності тих, хто порушує права людини. Більше того, вони можуть бути захисниками прав в онлайн-вимірі.

Онлайн-простір – це також простір для активної участі молоді, в тому числі й в контексті управління Інтернетом. Посібник досліджує, як саме молодь може діяти в мережі, що вони можуть зробити для кращого і більш безпечного Інтернету.

Теми, що стосуються демократії, онлайн кампанії та Інтернет-грамотності, включені до Розділу 5.

1.2 ПРОБЛЕМА МОВИ НЕНАВИСТІ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРИ

НОВІ МОЖЛИВОСТІ, НОВІ НЕБЕЗПЕКИ

З появою Інтернету з'явилася безліч можливостей для взаємодії між людьми. Так, ми маємо можливість спілкуватися з будь-якою людиною в світі; навіть сидючи у найтемнішому кутку маленької кімнати з тобою може зв'язатися кожна людина на цій планеті! Кожен, хто має доступ до Інтернету, є і видавцем, і автором. Дехто, звичайно, може завадити сказати нам те, що ми хочемо.

Те, що хтось може захотіти це зробити, може нас стримати, але нас не повинно дивувати, що онлайн-світ також став відображати та реагувати на безліч труднощів, з якими люди історично стикалися у «реальному» житті. Нетерпимість і «ненависть» були притаманні людям ще з давніх-давен. Дослідження показали, що кількість такої поведінки за останні роки збільшилася.

Проблема в тому, що коли у світі менше толерантності до відмінностей серед людей, і якщо не існує ніяких обмежень щодо нетолерантності, то спочатку нетолерантність, а потім і ненависть знайдуть своє вираження як у речах, які люди роблять, так і в тому, що вони говорять. Інтернет відкрив нові способи говорити, нові можливості казати щось більшої кількості людей. Однак обмежень того, що ми можемо говорити, в Інтернеті набагато менше, ніж поза ним: ми можемо висловлювати в Інтернеті ті речі, що ми не наважилися б сказати публічно в «реальному» світі.

Знаєш, що там?

Подивися на с. 151, або пошукай в Інтернеті.

Хто перевірити?!

«Чорні думки» легше висловлювати в Інтернеті?

Якщо мова ненависті офлайн — це факт, яке суспільство визнає і знаходить шляхи вирішення, то невже мова ненависті в онлайн-просторі має залишитися поза нашою увагою?

Що гірше...?

Говорити на відкритих зборах:

«Якщо ти гей, то спершу вилікуйся, а потім приєднуйся до людської раси.»

Написати на Інтернет-форумі:

«Якщо ти гей, то спершу вилікуйся, а потім приєднуйся до людської раси.»

МАСШТАБИ ПРОБЛЕМИ

*«Я згвалтую тебе завтра о дев'ятій. Зустрінемося біля твого будинку????»¹
 «Ми тебе тут не хочемо, сиди у своїй країні і знищуй її, а не нас!!!»²
 «Ти тупий ****. Твоя мама чорна, а тато гвалтівник»³*

Моніторити обсяг мови ненависті в Інтернеті вкрай складно. Насправді, саме це робить поширення ненависті легким, а контроль зі сторони уряду чи інших інституцій — складним. Декілька організацій намагалися відстежувати масштаби проблеми. Всі вони дійшли висновку, що ненависть у мережі збільшується.

Збільшення кількості сайтів, які пропагують ненависть

- У 2011 році щорічне видання Центру Симона Візенталя «Цифровий звіт терору та ненависті» відзначає 12%-ве збільшення кількості сайтів соціальних мереж, форумів, блогів, твітів тощо, присвячених субкультури ненависті до 14 000 (порівняно з 11 500 попереднього року).
- Система Інтернет-безпеки Websense стверджує, що існує 15 000 сайтів, тематикою яких є ненависть і ворожість, та повідомляє, що кількість таких сайтів протягом 2009-го року збільшилася втричі.⁴

Інші дослідження намагалися виявити, в якій мірі молодь стикається з ненавистю в Інтернеті.

Молодь і ненависть в Інтернеті

- У Європі 6% Інтернет-користувачів віком 9–16 років визнали, що над ними знущалися в Інтернеті, і 3% зізналися, що знущалися над іншими.⁵
- 16% молодих користувачів Інтернету в Канаді стверджують, що вони публікували коментарі в Інтернеті, які містили ненависть щодо особи або групи осіб.⁶
- 78% респондентів Інтернет-опитування визнали, що регулярно стикаються з ненавистю в мережі. Трьома найбільш вразливими групами є ЛГБТ (70%), мусульмани (60%) і жінки.⁷

ПРИМІТКИ ТА ПОЯСНЕННЯ

- ¹ Твіт до Стелли МакКрейзі (Член британського парламенту)
- ² З сторінки Facebook Bigger off Asylum Seekers
- ³ Твіт, який розійшовся, коли футболіст Фабріс Муамба, конголезець, отримав серцевий напад на полі
- ⁴ Сайти про расизм, ненависть, войовничість, кількість яких швидко зростає за допомогою соціальних мереж, Networkworld, травень 2009 www.networkworld.com/news/2009/052909-hate-sites.html
- ⁵ З дослідження EU KidsOnline: [www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf)
- ⁶ «Юні канадці у неспокійному світі», національне опитування на базі школи (5272 дітей та молоді в класах від 4 до 11 років), результати досліджень з фокус-груп (батьки та молоді люди у віці від 11 до 17), 2003–2005.
- ⁷ Онлайн-дослідження Ради Європи в рамках Руху проти ненависті, 2012. www.coe.int/youthcampaign

РОЗДІЛ 2

РУХ ПРОТИ МОВИ НЕНАВИСТІ

МОЛОДІЖНА КАМΠΑНІЯ РАДИ ЄВРОПИ ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРІ

«Мова ненависті, як це визначено Комітетом Міністрів Ради Європи, охоплює всі форми висловлювань, що поширюють, провокують, стимулюють або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм або інші форми ненависті, засновані на нетолерантності, у тому числі: нетерпимості у вигляді агресивного націоналізму та етноцентризму, дискримінації і ворожості щодо меншин та мігрантів, включаючи людей з іммігрантським походженням. У рамках Кампанії, інші форми дискримінації та упереджень, як от антициганізм, християнофобія, ісламофобія, жінконенавистництво, сексизм і дискримінація за сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю, чітко підпадають під визначення мови ненависті».

Презентація Кампанії - www.nohatespeechmovement.org

12.1 ПРО КАМΠΑНІЮ

Кампанія Ради Європи проти мови ненависті в онлайн-просторі започаткована 22 березня 2013 року і триватиме до кінця 2017 року. На першому етапі (2013–2015) основними завданнями Кампанії були підвищення обізнаності з проблематики, зміна ставлення та мобілізація молоді у протидії цьому явищу. На другому етапі (2015–2017) планується сфокусуватись на освітніх моментах та стратегіях протидії. Рух проти мови ненависті є частиною ширшої діяльності Ради Європи у сфері просування прав людини в онлайн-просторі.

Рада Європи вважає мову ненависті загрозою демократії та правам людини. Рух проти мови ненависті базується на правах людини, але використовує не тільки правові механізми для боротьби з кіберненавистю. Ця Кампанія має за мету боротьбу з мовою ненависті усюди, де б вона не виникала. Кампанія заохочує поважати свободу слова і спрямована на розвиток альтернативних протидій мові ненависті, включаючи профілактику, освіту, підвищення обізнаності, розвиток саморегулювання користувачів і сприяння підтримці постраждалим. По суті, Кампанія базується на поширенні прав людини в Інтернеті, і на тому, щоб зробити Інтернет безпечнішим простором для всіх.

ЦІЛІ КАМΠΑНІЇ

Кампанія націлена на подолання мови ненависті шляхом мобілізації молодих людей як акторів та мультиплікаторів культури прав людини і демократичного громадянства, як онлайн, так і офлайн.

Для Кампанії поставлені такі цілі:

- підвищення обізнаності про мову ненависті онлайн і офлайн;
- підтримка освітньої діяльності з прав людини з фокусом на активізм проти мови ненависті та викорінення ризиків, які вона створює для демократії і благополуччя молоді;

- розвиток та розповсюдження інструментів та механізмів для повідомлень про мову ненависті, особливо в онлайн-просторі, включаючи національний рівень;
- мобілізація національних та європейських партнерів задля протидії та виявлення нетолерантності онлайн і офлайн;
- промоція медіа-грамотності та цифрового громадянства, а також підтримка участі молоді у управлінні мережі Інтернет;
- долучення до виконання Плану дій Ради Європи з протидії насильницького екстремізму і радикалізації, що призводить до тероризму, особливо у сфері викорінення причин підвищення радикалізації та насильства в молодіжних середовищах.

ІНСТРУМЕНТИ КАМПАНІЇ

НАЦІОНАЛЬНІ КОМІТЕТИ КАМПАНІЇ

Кампанія проводиться Радою Європи і її європейськими партнерами та реалізується Національними комітетами кампанії держав-членів.

КООРДИНАЦІЙНИЙ ВЕБ-САЙТ КАМПАНІЇ

www.coe.int/youthcampaign

Це портал для організаторів Кампанії на національному та європейському рівнях. Він містить оновлену інформацію про роботу Кампанії, в тому числі контакти для Національних комітетів і координаторів.

ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМА ПРОТИ МОВИ НЕНАВИСТІ

www.nohatespeechmovement.org

Онлайн-платформа створена для підтримки руху і служить як офіційна сторінка Кампанії. На ній розміщені особисті матеріали від молодих людей — у тому числі саморобні відео та фото. Кожен може стати зареєстрованим користувачем сайту і приєднатися до руху. Платформа модерується Інтернет-волонтерами та активістами.

ВАРТА МОВИ НЕНАВИСТІ

www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch

Це розділ Інтернет-платформи Кампанії, де розміщуються приклади мови ненависті онлайн, надані користувачами. Це дає можливість обговорити можливі підходи з іншими молодими людьми та запланувати дії проти мови ненависті.

БЛОГ «КАМПАНІЯ В ДІЇ»

Сайт www.nohatespeechmovement.org містить блог для активістів та партнерів Кампанії для надання інформації про діяльність та ініціативи по всій Європі. Він також дає можливість вести дискусії про поточні питання, пов'язані з мовою ненависті, та про Кампанію.

ФОРУМ «ДОЛУЧАЙТЕСЬ ДО ДИСКУСІЇ»

На цьому форумі <http://forum.nohatespeechmovement.org> кожен може приєднатися до дискусії про мову ненависті онлайн і офлайн та про безліч інших питань, пов'язаних з Кампанією. Форум модерується онлайн-волонтерами та активістами.

ЗАХОДИ

Хоча основні заходи проходять в Інтернеті, Кампанія також включає в себе й офлайн-діяльність, як от: тренінгові курси, семінари, конференції, молодіжні заходи, фестивалі і флешмоби. І, звичайно, існує безліч освітніх заходів у формальній і в неформальній сферах навчання.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ДНІ ДІЙ

Це дні, під час яких відбуваються акції, присвячені конкретним питанням, що стосуються теми Кампанії. До відзначення таких днів залучаються активісти національних та європейської кампанії. Кожен такий день фокусується на різних аспектах мови ненависті і закликає до дій на підтримку конкретних цільових груп. Дні дій відбуваються за визначеною програмою, а координацією активістів займаються волонтери-модератори. Дати і теми для Днів дій регулярно оновлюються: відвідайте веб-сайт Кампанії!

Для Кампанії поставлені такі цілі:

- підвищення обізнаності про мову ненависті онлайн і офлайн;
- підтримка освітньої діяльності з прав людини з фокусом на активізм проти мови ненависті та викорінення ризиків, які вона створює для демократії і благополуччя молоді;
- розвиток та розповсюдження інструментів та механізмів для повідомлень про мову ненависті, особливо в онлайн-просторі, включаючи національний рівень;
- мобілізація національних та європейських партнерів задля протидії та виявлення нетолерантності онлайн і офлайн;
- промоція медіа-грамотності та цифрового громадянства, а також підтримка участі молоді у управлінні мережі Інтернет;
- долучення до виконання Плану дій Ради Європи з протидії насильницького екстремізму і радикалізації, що призводить до тероризму, особливо у сфері викорінення причин підвищення радикалізації та насильства в молодіжних середовищах.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

ПОСІБНИК «ЗАКЛАДИНКИ»

Цей посібник є важливим інструментом Кампанії. Він призначений для освітян і повинен допомогти збільшити число молодих людей, обізнаних про Кампанію, та тих, хто готовий приєднатися до Руху.

ВІДЕО КАМПАНІЇ

У відео можна побачити вступ до проблематики мови ненависті в Інтернеті, презентацію інструментів та підходів «Руху проти мови ненависті в онлайн-просторі». Різні відео можна знайти на головній сторінці Кампанії www.nohatespeechmovement.org.

ПОСІБНИК З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ КОРИСТУВАЧІВ ІНТЕРНЕТУ

Посібник є інструментом для Інтернет-користувачів, щоб дізнатися про права людини в Інтернеті, їх можливі обмеження і доступні засоби правового захисту для таких обмежень. Він містить інформацію про те, що права і свободи означають на практиці в контексті Інтернету, як вони діють, а також про те, як отримати доступ до правового захисту.

Посібник доступний за адресою: <http://www.coe.int/en/web/internet-users-rights/guide>

2.2 ЩО МОЖЕ ЗРОБИТИ МОЛОДЬ?

Існує набагато більше можливостей долучення до Кампанії ніж наведено нижче. Деякі пропозиції містяться у пункті «Ідеї для дій» у кінці опису вправ у цьому посібнику. А ось короткий список, як можна залучити молодь до Кампанії:

- Долучайтесь до Руху на www.nohatespeechmovement.org.
- Підпишіться на розсилку новин Кампанії, розміщуйте фотографії або відео, взаємодійте з іншими на веб-сайті Кампанії (<http://forum.nohatespeechmovement.org>).
- Відстежуйте мову ненависті в Інтернеті і повідомляйте про випадки на Варту мови ненависті: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch.
- Слідкуйте за Європейськими днями дій і організуйте власні національні заходи.
- Відвідайте координаційний веб-сайт кампанії на www.coe.int/youthcampaign. З'ясуйте, хто є вашим національним координатором, і подивіться, як ви і ваша група можете долучитись до Кампанії у своїй країні.
- Розкажіть про свою діяльність і дізнайтеся про діяльність інших у блозі «Кампанія в дії».
- Долучайтесь до дискусії щодо мови ненависті в Інтернеті і Кампанії на форумі <http://forum.nohatespeechmovement.org>.
- Популяризируйте кампанію в Facebook - <https://www.facebook.com/nohatespeech> і Twitter - [@nohatespeech](https://twitter.com/nohatespeech).
- Проведіть освітні і просвітницькі заходи про мову ненависті, використовуючи цей посібник.
- Дійте онлайн і офлайн для поширення прав людини і протидії мові ненависті!

Кампанія постійно розвивається завдяки волонтерам і активістам, які впроваджують та підтримують нашу діяльність онлайн і офлайн. Саме тому ви можете знайти набагато більше матеріалів на Інтернет-платформі Кампанії, включаючи ідеї, ресурси, петиції та інформацію про майбутні заходи. Якщо ви працюєте з групою молоді, то дайте їм час, щоб переглянути веб-сайт, а потім обговоріть, як вони можуть приєднатися до Кампанії.

РОЗДІЛ 3

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ ПОСІБНИКОМ

Цей розділ містить короткий опис загальної структури посібника, цілі та методологію. Це має допомогти зрозуміти освітній підхід при організації та проведенні заходів зі своєю групою.

3.1 ПОТРЕБА В ПОСІБНИКУ

Мова ненависті є нападом на тих, хто часто вже вразливий. Вона посилює напругу, а потім і нерівності, і часто веде до насильства. Рада Європи вважає мову ненависті загрозою демократії і правам людини. Кампанія Руху проти мови ненависті визнає, що зусилля, спрямовані на вирішення проблеми, мають включати в себе роботу на кількох рівнях. Проблема і її вирішення не завжди є простими. Даний посібник розроблений для підтримки навчальної діяльності, яка дозволить молодим людям знайти власні способи вирішення цієї проблеми й подолати мову ненависті в Інтернеті. Він спрямований на розвиток розуміння, навичок та мотивації, які знадобляться їм для того, щоб брати активну участь у Кампанії і формуванні Інтернету, що зважає на права людини і принципи демократичної участі.

Посібник був розроблений також і для використання в якості інструменту для сприяння дотримання прав Інтернет-користувачів.

Молоді люди є не лише «свідками» мови ненависті онлайн: багато з них уже є жертвами, а деякі піддавалися знущанню. Освітні ініціативи повинні взяти це до уваги і звертатися до молодих людей у всіх трьох ролях. Враховуючи це, тренінгові вправи у даному посібнику зорієнтовані на досягнення семи основних цілей.

ЦІЛІ ДАНОГО ПОСІБНИКА

- Створити можливості для боротьби активістів з мовою ненависті у формальному і неформальному контекстах освіти і залучити шкільні спільноти до кампанії Руху проти ненависті.
- Розвинути навички і мотивацію молодих людей розпізнавати мову ненависті онлайн і ставати активістами у боротьбі за права людини.
- Підвищити обізнаність про принципи прав людини і заохочувати, щоб ці принципи відображались і в онлайн-просторі.
- Підтримувати освіту з прав людини за допомогою неформальних підходів у навчанні та розвивати критичний дух серед дітей та молоді.
- Підтримувати тих, хто вже є жертвами мови ненависті онлайн, або хто тих, хто може ними стати.

- Заохотити до того, щоб співпереживати з групами чи окремими особами, які можуть бути мішенями мови ненависті в Інтернеті.
- Розвіяти міфи й забобони про найбільш поширені мішені мови ненависті.

ОСВІТНІЙ ПІДХІД

Даний посібник використовує підходи з освіти з прав людини. Хартія з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини, прийнята Кабінетом Міністрів Ради Європи (2010), визначає освіту з прав людини таким чином:

«Освіта з прав людини означає освіту, навчання, просвітницьку, інформаційну, практичну діяльність та активні дії, спрямовані на надання тому, хто навчається, знань, вмінь та розуміння, а також формування моделей поведінки та ціннісного ставлення у плані розбудови та захисту універсальної культури прав людини в суспільстві задля підтримки та захисту прав людини та основних свобод».

Освіта з прав людини включає в себе три аспекти:

- Навчання про права людини означає знання про права людини, що це таке, як вони захищаються та охороняються та як застосовуються офлайн і онлайн.
- Навчання через права людини означає визнання, що контекст і те, як саме організоване навчання, відповідає цінностям прав людини (наприклад, участь, свобода думки і слова тощо), і що в освіті з прав людини процес так само важливий, як і те, чому навчають.
- Навчання задля утвердження прав людини означає, що воно спрямоване на розвиток навичок, ставлення й цінностей тих, хто навчається, щоб вони могли застосовувати цінності прав людини у своєму житті та діяти індивідуально або з іншими задля поширення та захисту прав людини.

«Компас», посібник Ради Європи для освіти з прав людини за участю молоді, надає більше інформації у цій сфері. Це може підтримати фасилітаторів у розумінні підходів і методів. Дізнайтеся більше на www.coe.int/compass.

3.2 СТРУКТУРА ПОСІБНИКА

ВСТУПНІ РОЗДІЛИ

Цей розділ, як і два попередні, важливий для визначення контексту застосування вправ. Рекомендується ознайомлюватися з матеріалом послідовно, щоб краще розуміти, як саме функціонує Кампанія, і в якому контексті написаний посібник.

Значна частина матеріалу Розділу 1 більш детально вивчається в Розділі 5.1, «Мова ненависті онлайн». Інформація у цьому розділі дасть вам гарне уявлення про спектр питань, пов'язаних з мовою ненависті в Інтернеті, і розуміння терміновості протидії.

Розділ 2 пропонує короткий огляд Кампанії Ради Європи проти мови ненависті в онлайн-просторі. Оскільки цей посібник орієнтований на конкретні дії, долучення до Кампанії покликане підсилити їх та зміцнити саму Кампанію. Рекомендується переглянути Інтернет-платформу Кампанії (www.nohatespeechmovement.org), на якій міститься більш детальна інформація, а також висвітлені численні можливості для молодих людей.

КЛЮЧОВІ ТЕМИ

Посібник ґрунтується на восьми темах, що мають безпосередній стосунок до мови ненависті в Інтернеті. Самі теми і деякі основні питання, відображені в таблиці на сторінці 20. Питання не є вичерпними, вони дотичні до деяких найбільш важливих проблем, що стосуються кожної теми.

Більшість вправ стосуються питань, що пов'язані з безліччю різних тем, кожна з яких вже є важливою сама по собі. Тому багато вправ будуть корисні і для більш загальної роботи з темами протидії расизму, покращення Інтернет-грамотності, громадянської освіти, освіти з прав людини і в інших сферах.

ТРЕНІНГОВІ МАТЕРІАЛИ

Основна частина посібника складається з 24-ьох вправ, кожна з яких була розроблена для висвітлення однієї або кількох проблем. Вправи також класифікуються відповідно до «рівнів складності»: вправи 4-го рівня передбачають існування досвіду або знань у цій сфері; вправи 1-го рівня можуть проводитися з групами, для яких ці теми є новими.

Ви можете використовувати таблицю вправ на сторінці 22, щоб визначити потрібні з огляду на рівень складності, час та тему. Автори не очікують, що педагоги використовуватимуть усі вправи, проте взаємопов'язаність тем важлива, бо це означає, що усі вправи можуть використовуватися не тільки для протидії мові ненависті, а й для підтримки роботи з вирішення цілої низки інших проблем.

Кожна вправа також містить розділ «Ідеї для дій». Це важливий спосіб закріплення знань та навичок, набутих під час виконання вправи. Вони допоможуть молодим людям долучитися до Кампанії і відчувати те, що вони в змозі зробити її успішною.

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Довідкові тексти в Розділі 5 були розроблені для того, аби допомогти з вправами. Розділи 5.1 і 5.2, які присвячені мові ненависті онлайн і правам людини онлайн і офлайн, мають велике значення для всіх вправ. Інші тексти можуть застосовуватися за необхідністю та якщо це зазначено у відповідних вправах.

3.3 ПРОВЕДЕННЯ ВПРАВ

Інструкції для вправ дуже детальні і містять додаткові рекомендації у пункті «Поради фасилітаторам». Вони також попереджають про можливі труднощі, тому важливо проглядати їх заздалегідь.

Наступний розділ містить загальні рекомендації для отримання найкращого результату та короткий опис освітнього підходу, який використаний в цьому посібнику. У пункті «Десять «Так» і «Ні»» наведено короткий перелік речей, на які потрібно звернути увагу.

Більше інформації та рекомендації про проведення вправ з прав людини можна знайти у Розділі 1 посібника «Компас» www.coe.int/compass

РОЛЬ ФАСИЛІТАТОРА

У описі вправ використовується термін «фасилітатор» на позначення особи, яка проводить вправу. Це той або та, хто «робить так, щоб щось відбувалося», хто підтримує і заохочує інших вчитися і розвивати свій потенціал. Ефективне забезпечення групової комунікації є ключем до освіти з прав людини, а також до проведення таких вправ взагалі.

Не думайте, що ви повинні бути «експертом» для того, щоб працювати над проблемами: добра фасилітація не вимагає яких-небудь особливих знань або досвіду, за винятком, можливо, «досвіду» в розумінні роботи з молоддю. Вправи у цьому посібнику будуть найбільш успішними у середовищі, де ваша група буде вивчати і знаходити свій власний підхід до складних і суперечливих питань. Немає нічого поганого у тому, щоб дати учасникам знати, що ви вивчаєте тему разом з ними! Безпосередня участь в навчальних процесах покращує якість навчання, збільшує вплив і притаманна навчанню з прав людини. Фасилітатор не повинен бути експертом у всіх питаннях, але треба вміти допомогти учасникам знайти інформацію і сформувати свої власні відповіді і міркування.

СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ПРОСТОРУ

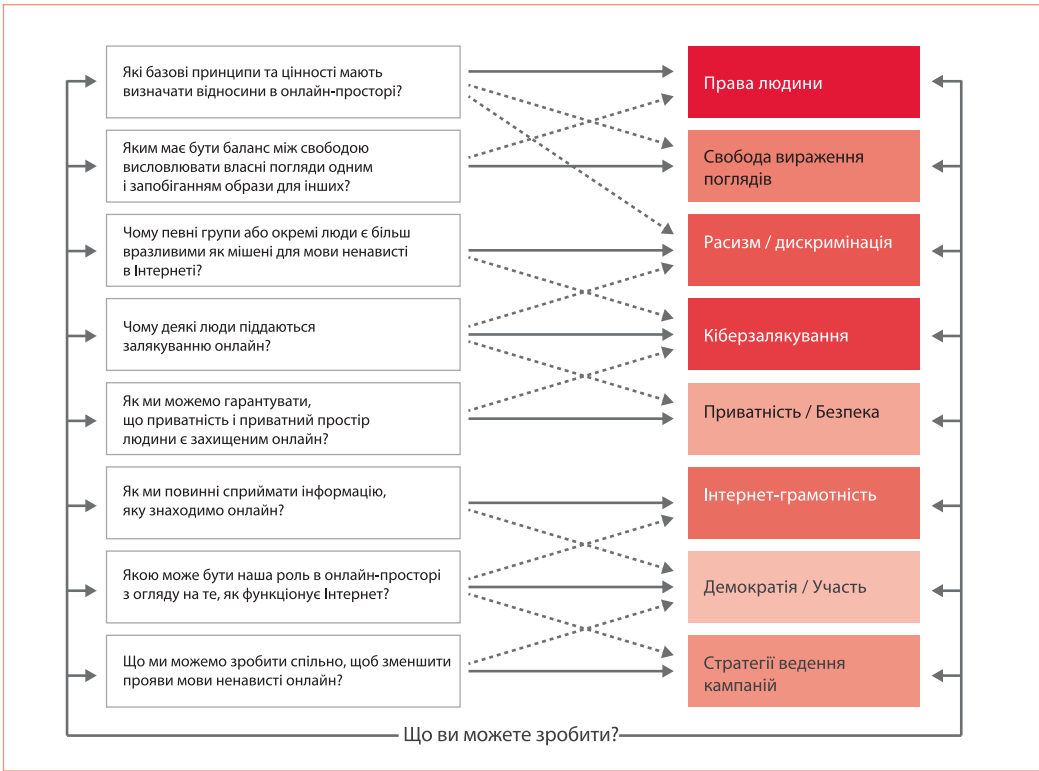
Багато вправ та тем, порушених у цьому посібнику, можуть безпосередньо торкнутися деяких ваших учасників. Хтось з них може бути жертвами знущань або залякування, можливо, навіть кимось з групи; деякі, можливо, були мішенню образи на ґрунті расизму або є жертвами дискримінаційної поведінки. Дуже важлива ваша реакція, і те, що ви дасте учасникам знати, що вони можуть розраховувати на підтримку. Переконайтеся, що ви в змозі запропонувати таку підтримку, або можете вказати на ту людину, яка може допомогти. Мережі INSAFE (www.saferinternet.org) та Inhope (www.inhope.org) подають корисні контакти і телефони довіри для повідомлення про образи в мережі в багатьох країнах. Багато держав-учасниць мають свої сервіси для підтримки і отримання скарг. Фасилітаторам рекомендується проінформувати учасників про це і у випадках, коли це буде доречним, запросити ці сервіси для підтримки відповідних начальних ініціатив.

Учасники повинні відчувати себе якомога «безпечніше», обговорюючи проблеми. Ви можете встановити кілька базових правил у групі, наприклад, поважати думку інших і уникати будь-яких форм образ, знущань або особистої критики.

3.4 ДЕСЯТЬ «ТАК» І «НІ»

1	Заохочуйте учасників висловити свої думки, ідеї і говорити, базуючись на власному досвіді.	Не засуджуйте будь-які пропозиції як «непотрібні», «ті, що не мають значення» або «дурні»!
2	Намагайтеся розвивати культуру взаємної поваги — безпечне середовище, де кожен відчуває себе комфортно, висловлюючи свої думки.	Не дозволяйте групі виключати, ігнорувати, упереджено судити або виражати неповагу до когось: спробуйте встановити основні принципи з самого початку.
3	Заохочуйте до обговорення і питань: вони будуть вчитися, висловлюючи свої сумніви або непевність у тих чи інших питаннях.	Не намагайтеся робити довгі презентації: це тільки відверне увагу учасників!
4	Пов'язуйте реальність учасників і реальні проблеми у їхньому середовищі.	Не оперуйте узагальненнями, далекими від реального світу учасників.
5	Відмовтеся від догм! Дозвольте їм ставити під сумнів «усталені істини» і робіть це самі.	Не «проповідуйте» та не використовуйте свою позицію, як аргумент.
6	Будьте чесні з учасниками. Вони поважатимуть вас все більше, і буде більше шансів, що вони зможуть відкритися.	Не вдавайте, що ви знаєте, якщо ви невпевнені! Скажіть, що ви дізнаєтеся або заохочуйте їх до цього.
7	Довіряйте учасникам. Вони мають знайти відповіді для самих себе.	Не говоріть до них зверху і не намагайтеся вести їх там, де ви не зможете це зробити.
8	Сприймайте їхні пропозиції всерйоз: швидше за все, вони охочіше долучатимуться, якщо будуть впевнені у своїх силах.	Ви не повинні жорстко дотримуватися плану: слідуйте інтересам учасників, якщо вони захочуть піти в іншому напрямку.
9	Не керуйтеся природними людськими симпатіями. Запитуйте, як учасники себе почувують або як вони почуватимуть себе, якщо...	Не здавайтеся, якщо їхні думки видаються недобрими чи безглуздими. Покажіть їм іншу перспективу.
10	Ставтеся до учасників як до рівних — рівних у стосунку до інших учасників і до вас. Ви всі люди!	Не виключайте учасників та не робіть припущення про те, що вони можуть або не можуть робити. Люди можуть бути непередбачуваними!

3.5 ТЕМИ І ЗАПИТАННЯ

РОЗДІЛ 4

24 ПРИКЛАДИ

ВПРАВ З ТЕМИ ПРОТИДІЇ МОВІ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН ЧЕРЕЗ НАВЧАННЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ

День в суді.....	25
Нова мечеть в містечку Колисанка	32
Акції і кампанії покровоко.....	40
Змінюємо гру.....	49
Звіряємо факти	55
Різні свободи.....	60
Протидіємо кіберзалякуванню.....	66
Необмежена свобода?.....	69
Група «Ікс».....	73
Онлайн-вікторина про права людини.....	78
Онлайн-участь.....	83
Наші права онлайн.....	87
Зіграйте ще раз	92
За правами!.....	96
Читаємо правила.....	102
Корені та гілки.....	108
Сказати гірше.....	112
Поговоримо про це	117
Їхні історії.....	121
Зрозуміти мову ненависті	125
Віртуальні дії	131
Тримай і поширюй	135
Веб-атака.....	138
Веб-профілі	142

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ТРЕНІНГОВИХ ВПРАВ

Назва	Теми	Зміст	Рівень	Час (хв.)
День в суді	<ul style="list-style-type: none">Свобода вираження поглядівПрава людиниРасизм і дискримінація	Учасники розігрують невелике судове засідання і розглядають реальний випадок, що розглядався у Європейському суді з прав людини.	4	120
Нова мечеть в містечку Колисанка	<ul style="list-style-type: none">Демократія і участьРасизм і дискримінаціяІнтернет-грамотність	Симуляція онлайн-консультацій/дебатів. Розглядається питання побудови мечеті в традиційному християнському середовищі.	4	До 3 год., або 3 сесії по 50 хв.
Акції і кампанії покровоко	<ul style="list-style-type: none">Расизм і дискримінаціяСтратегії ведення кампанійПрава людини	Серія з 4 вправ, які ведуть до акції з протидії мові ненависті та злочинів на ґрунті ненависті. Різні частини можна проводити окремо, або використовувати у поєднанні з іншими вправами.	4	3 сесії по 90 хв., 60 хв., і 45 хв. для трьох частин. Також потрібен час для дій з кампанії.
Змінюємо гру	<ul style="list-style-type: none">Расизм і дискримінаціяІнтернет-грамотністьСтратегії ведення кампанійДемократія і участь	Учасники отримують інформацію про основи проведення кампанії і розробляють «міні-кампанію» проти сексизму в онлайн-іграх.	3	60
Звіряємо факти	<ul style="list-style-type: none">Інтернет-грамотністьРасизм і дискримінаціяСтратегії ведення кампанії	Учасникам пропонується зіграти роль «дослідників» для політиків з теми гомофобних образ. Вони повинні подумати над доречністю інформації, яка публікується онлайн, і розробити стратегії для власної практики.	4	60
Різні свободи	<ul style="list-style-type: none">Демократія і участьСвобода вираження поглядівРасизм і дискримінація	Симуляція із залученням двох громад з протилежними поглядами на свободу вираження думки, які мають жити на одному острові.	4	120
Протидіємо кіберзалежності	<ul style="list-style-type: none">КіберзалежностіДемократія і участьІнтернет-грамотність	Учасники повинні визначити власні варіанти відповідей та реакції на різні сценарії залежності та обговорити альтернативні шляхи дій.	1	45
Необмежена свобода?	<ul style="list-style-type: none">Свобода вираження поглядівДемократія і участьПрава людини	Учасники розкривають поняття свободи вираження поглядів, використовуючи аналіз конкретних випадків. Їм треба визначитися, що робити з коментарями та спілкуванням, які є суперечливими, образливими і потенційно небезпечними.	2	45

Група «Ікс»	<ul style="list-style-type: none"> • Расизм і дискримінація • Права людини • Приватне життя і безпека 	Учасники створюють мапу прав з Європейської конвенції з прав людини з огляду на серію образ і знущань, з якими стикаються роми.	4	60
Онлайн-вікторина про права людини	<ul style="list-style-type: none"> • Права людини 	Вікторина з прав людини онлайн, яка дозволяє учасникам краще дізнатися про свої права, застосовуючи Посібник з прав людини для користувачів Інтернету.	3	60
Онлайн-участь	<ul style="list-style-type: none"> • Інтернет-грамотність • Приватне життя і безпека • Права людини 	Учасникам пропонується подумати, яким чином вони використовують Інтернет і як можна брати участь онлайн. Вони визначають і оцінюють свій рівень онлайн-участі і планують свою бажану участь у майбутньому.	3	45
Наші права онлайн	<ul style="list-style-type: none"> • Права людини • Демократія і участь 	Учасники більше дізнаються про Посібник з прав людини для користувачів Інтернету. Вони аналізують ключові тези і положення Посібника і обговорюють їхню актуальність.	2	60
Зіграйте ще раз	<ul style="list-style-type: none"> • Кіберзалякування • Демократія і участь • Расизм і дискримінація 	Рольова гра, в якій хтось відчувається заляканим через тиск зі сторони однолітків. Учасники повинні розіграти сценарій, коли результат буде іншим.	2	60
За правами!	<ul style="list-style-type: none"> • Права людини • Расизм і дискримінація • Приватне життя і безпека 	Ця вправа є загальним вступом до теми прав людини з використанням командної гри. Учасники повинні зобразити різні права членам своєї команди, застосовуючи все, окрім слів.	1	60
Читаємо правила	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегія ведення кампаній • Інтернет-грамотність • Демократія і участь 	Учасники отримують знання з того, яким чином формуються правила користувача чи принципи роботи Інтернет-спільноти для веб-сторінки і роблять спроби повідомлень про невідповідний контент. Учасники також обговорюють плюси і мінуси повідомлень, особливо з огляду на можливості	3	60
Корені та гілки	<ul style="list-style-type: none"> • Расизм і дискримінація • Права людини • Стратегія ведення кампаній 	Учасники з'ясовують причини і наслідки мови ненависті онлайн, застосовуючи «дерево проблем». Вправу можна використовувати як продовження до «Групи «Ікс», або як самостійну вправу.	2	45

Сказати гірше	<ul style="list-style-type: none">• Расизм і дискримінація• Демократія і участь	Вступна вправа до мови ненависті онлайн. Учасники впорядковують різні приклади мови ненависті проти геїв, згідно з їхнім розумінням, що є «гіршим».	1	45
Поговоримо про це....	<ul style="list-style-type: none">• Стратегії ведення кампаній• Расизм і дискримінація• Інтернет-грамотність	Вправа побудована на дискусії методом «акваріуму», для визначення спільних упереджень щодо певних груп, мотивування учасників критично подумати про типові упередження та розвинути аргументи проти мови ненависті.	1	45
Їхні історії	<ul style="list-style-type: none">• Расизм і дискримінація• Права людини• Свобода вираження поглядів	Учасники працюють в малих групах і аналізують публікації в медіа щодо зображення іммігрантів та імміграції. Представлення відбувається у формі колажів.	2	60
Зрозуміти мову ненависті	<ul style="list-style-type: none">• Права людини• Расизм і дискримінація.	Учасники шукають приклади мови ненависті і обговорюють можливі впливи на людину і суспільство.	2	60
Віртуальні дії	<ul style="list-style-type: none">• Стратегії ведення кампанії• Расизм і дискримінація• Права людини	У цій вправі приклади деяких антирасистських кампаній надихають учасників подумати над реалізацією власних подібних онлайн-акцій .	3	60
Тримай і поширюй	<ul style="list-style-type: none">• Приватне життя і безпека• Інтернет-грамотність• Кіберзалякування	Учасники заповнюють діаграму, яка показує їхні переваги щодо поширення інформації онлайн і обговорюють можливості, як стати більш обережними при поширенні особистої інформації.	1	40
Веб-атака	<ul style="list-style-type: none">• Інтернет-грамотність• Стратегії ведення кампаній• Расизм і дискримінація	Учасники переробляють фіктивну сторінку кампанії з огляду на відслідковування расистських коментарів зі сторони спільноти .	3	90
Веб-профілі	<ul style="list-style-type: none">• Расизм і дискримінація• Інтернет-безпека• Демократія і участь	Діяльність відбувається на уявному Інтернет-форумі. Учасники повинні привітати один одного згідно зі стереотипами щодо певних груп. У підсумку формується перелік рекомендацій щодо спілкування в онлайн-просторі.	1	Част. I: 35 хв. Част. II: 25 хв.

РІВЕНЬ 4

**ГРУПА
9-15**

**ЧАС
120 хв.**

ДЕНЬ В СУДІ

Учасники розігрують невелике судове засідання і розглядають реальний випадок, що розглядався у Європейському суді з прав людини.

ТЕМИ	Свобода вираження поглядів, права людини, расизм і дискримінація.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 4.
ГРУПА	9–15 осіб.
ЧАС	120 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Розглянути, як саме право на свободу вираження поглядів повинно узгоджуватися з необхідністю захисту жертв расистського насильства чи мови ненависті. • Дослідити захист й обмеження права на свободу вираження поглядів (Стаття 10) в Європейській конвенції з прав людини (ЄСПЛ). • Зрозуміти роль Європейського суду.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Копії карток зі с. 29-31. • Ручки і папір для нотаток. • Місця для роботи в малих групах, найкраще в окремих приміщеннях.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Зробити копії карток зі с. 30. Кожному знадобиться власна картка і копія справи. Має бути однакова кількість суддів, представників уряду Данії і представників пана Джерсілда (або майже та сама кількість). • Нумерація карток в кожній групі має бути такою, щоб був один суддя, один пан Джерсілд і один представник уряду Данії. • Вам знадобиться достатньо простору, щоб кожен «суд» (3 людини) засідав окремо один від одного.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Скажіть групі, що сесія буде присвячена випадку позову проти датського уряду, який постав перед Європейським судом з прав людини. Учасники гратимуть роль різних суб'єктів справи — судді, уряду і журналіста, який був покараний за випуск програми з расистськими поглядами, пана Джерсілда. Нагадайте учасникам у разі необхідності про Суд і Конвенцію, і скажіть їм, що справа стосується свободи вираження поглядів.

2. Запитайте учасників, як вони розуміють свободу вираження поглядів, і коротко доповніть їх відповіді, використовуючи наведену нижче інформацію (або в Розділі 5).

Свобода слова або право на свободу вираження своїх поглядів є фундаментальним правом людини. Люди повинні мати можливість «висловлювати» свою думку чи погляди, бо думки, погляди та переконання є важливою частиною нашої ідентичності.

Свобода вираження поглядів також повинна бути захищена, адже вона відіграє ключову роль у демократичному суспільстві. Проте іноді право на свободу може обмежуватися, якщо воно завдає шкоди окремим особам або є небезпечним для суспільства.

3. Прочитайте інформацію про «справу» (с. 29), переконавшись, що усім зрозумілі деталі.
4. Розділіть учасників на 3 рівнозначні за кількістю групи:
 - група А представляє пана Джерсілда;
 - група В представляє уряд Данії;
 - група С представляє суддів Європейського суду.
5. Роздайте кожній групі копії карток відповідно до ролей і копію інформації про справу. Поясніть, що групи матимуть 30 хвилин, щоб обговорити і скласти власну думку щодо справи, перш ніж зустрітися з представниками різних груп і почати судовий розгляд. Вони мають використати час до початку суду, щоб підготувати аргументи, судді ж мають підготувати питання обом суб'єктам справи.
6. Після 30 хвилин підготовки попросіть учасників знайти членів кожної іншої групи з тим же номером, і утворити нову групу з цими двома людьми. Таким чином, людині з номером 1 в групі А потрібно буде знайти людину з номером 1 в групі В і людину з номером 1 в групі С.
7. Поясніть, що кожна з цих нових невеликих груп являє собою міні-суд. Суди мають ще 20 хвилин на те, щоб зважити аргументи обох сторін, а судді – щоб задавати питання.
8. Після цього кожен суддя повинен індивідуально прийняти рішення щодо того, чи була порушена Стаття 10. Зберіть усю групу разом і попросіть суддів оголосити свої рішення, обґрунтовуючи їх.
9. Запропонуйте представникам двох інших груп можливість прокоментувати вироки; скажіть їм, яке рішення по даній справі виніс Європейський суд (с. 28). Запитайте, що учасники думають про це рішення.
10. Перейдіть до аналізу й підсумків. Переконайтеся в тому, що люди вийшли з ролі, перш ніж обговорювати наведені нижче питання.

ОБГОВОРЕННЯ

- Які аспекти справи були для вас найскладнішими?
- Чи було вам складно грати свою роль?
- Як ви думаєте, чи вірне рішення прийняв «суддя» у вашій справі? Які фактори були найголовнішими у прийнятті рішення?

Надайте учасникам таку інформацію:

Хоча завданням Європейського суду й не було вирішувати, чи повинні Greenjackets бути покарані за свої коментарі, Суд зробив коментар про це у своєму остаточному рішенні. Судді вважають, що право на свободу вираження поглядів не виправдовує коментарі Greenjackets — іншими словами, вони не повинні бути «вільними» у висловлюванні таких думок.

- Чи погоджуєтесь ви з цим? Які аргументи за і проти обмеження їх прав?
- Чи бачили ви коли-небудь подібні приклади расизму в Інтернеті? Як би ви відреагували, якщо так?
- Як ви думаєте, чи повинні люди мати можливість публікувати расистські коментарі або мову ненависті в Інтернеті?
- Чи можете ви придумати щось, що ви могли б зробити для того, щоб такі образи траплялися рідше?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Деякі твердження Greenjackets були оформлені в окремий роздатковий матеріал. Прийміть рішення, чи можуть учасники його подивитися.
- У пункті 5, де учасники зустрічаються з тими, у кого така сама роль, вам потрібно попередити їх, що вони будуть розділені для реальних судових справ, так що їм потрібно буде робити свої власні нотатки. Вони не зможуть покладатися на інших учасників своєї групи!
- Заохочуйте людей використати частину часу для обговорення деталей справи з іншими, а частину — для підготовки своїх вступних промов. Судді повинні уточнити подробиці справи і подумати, яка саме додаткова інформація їм потрібна, щоб прийняти рішення.
- Поясніть обом сторонам у суді, що, навіть якщо вони не згодні з позицією, яку вони мають представляти, вони мають представити суддям найкраще виправдання.
- Буде краще, якщо ви зможете виділити різним «судам» різні кімнати (пункт 7), або, принаймні, вони мають бути достатньо далеко, щоб не підслухувати один одного.
- Попросіть суддів слідкувати за часом під час «суду». Вони можуть планувати заздалегідь, скільки часу вони виділяють на питання і скільки вони відводять часу для кожної сторони. Підкресліть, що вони дадуть кожній стороні приблизно таку саму кількість часу, але мають бути впевнені у тому, що буде час для уточнення будь-яких моментів, що можуть виявитися спірними.
- Можливо, варто зазначити учасникам, що Європейський суд насправді не приймав рішення щодо поведінки Джерсілда, а на суді розглядалася «поведінка» Данії щодо нього. Держави-члени Ради Європи повинні переконатися, що національні закони захищають права людини. Коли Європейський суд просять винести вирок, він дивиться, чи на закон або його інтерпретації насправді захищають ці права.
- Ви можете ознайомитися з пунктом «Свобода вираження поглядів та інформації» Посібника з прав людини для користувачів Інтернету, щоб бути готовими провести паралелі випадків зі свободою вираження думок в Інтернеті.

ВАРІАНТИ

Ви можете провести суд як частину рольової гри, що буде розіграватися однією групою для усіх інших. Учасникам потрібно роздати рольові картки до початку гри і попросити підготувати свої аргументи. Спостерігачам буде запропоновано висловити свої думки наприкінці рольової гри.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Учасники можуть дізнатися, чи дотримуються сайти, які вони найчастіше відвідують, певної політики щодо расистських образ чи інших форм мови ненависті.

- Можна знайти кілька прикладів, і вся група може порівняти політику різних сайтів. Обговоріть, чи відчувають учасники, що якісь з сайтів недостатньо захищають користувачів, і як вони б хотіли їх переробити. Вони можуть розмішувати свої пропозиції на сайті Руху проти мови ненависті, і вплинути на сайти, які вони обрали.
- Вони також можуть обрати один або два сайти, які заявляють, що вони дотримуються політики щодо мови ненависті і прослідкувати, наскільки добре реалізується ця політика. Про будь-які знайдені приклади мови ненависті онлайн можна повідомити на Варту мови ненависті, а також звернутися на сайти, на яких розміщений даний контент, зі скаргою та посиланням на політику сайту.

Розробіть разом з учасниками контраргументи щодо расистських поглядів у цій справі, які вони можуть використовувати, коли вони стикаються з такими переконаннями. Разом з учасниками створіть відео про цінність різноманіття та його прийняття в демократичному суспільстві.

ІНШІ РЕСУРСИ

ВИСНОВОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ

Справа слухалася в Європейському суді у 1994 році. Суд не погодився з рішенням датського суду і вирішив, що пан Джерсілд не повинен бути покараний за виготовлення та показ фільму. Суд був переконаний, що фільм дозволяє доволі чітко зрозуміти, що расистські коментарі не є прийнятними і не схвалюються режисером, і що немає ніякої небезпеки, що публіка може неправильно зрозуміти повідомлення.

Суд відзначив:

«[фільм] чітко прагнув за допомогою інтерв'ю показати, проаналізувати і пояснити, що це за група молодих людей, обмежених і пригноблених їх соціальним станом, з кримінальним минулим та насильницькою позицією, а отже вирішення конкретних аспектів питання вже набуло великого суспільного інтересу».

Суд також висловив думку, що повідомлення новин необхідне у демократичному суспільстві і дозволяє пресі грати роль «сторожової собаки». Суд зазначив, що необхідні дуже вагомні причини для покарання журналіста, який опублікував твердження когось іншого. Важливою функцією вільної преси є те, що вона заохочує до публічного обговорення питань, що мають загальне значення для всього суспільства.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

СПРАВА

Позивачем у справі є пан Дженс Олаф Джерсілд, датський громадянин, який працює на Датському радіо (що також транслює телевізійні програми). Новинний канал є дуже серйозним і має аудиторію добре поінформованих людей. Пан Джерсілд працював над документальним фільмом про расистську екстремістську групу під назвою Greenjackets. Він зв'язався з членами групи і провів з ними довге інтерв'ю; потім він обрізав відео до кількох хвилин і додав деякі коментарі від себе. Кінцевий результат був показаний як частина програми новин і транслювався по національному телебаченню.

В ефірі були показані члени Greenjackets, що робили образливі і зневажливі зауваження на адресу іммігрантів та етнічних груп Данії, порівнюючи чорношкірих чоловіків з горилами і кажучи, що вони «не люди». Датський суд визнав членів Greenjackets винними у расистських коментарях, а пана Джерсілда винним у тому, що він «заохотив» їх, і в тому, що транслював ці коментарі широкому загалу.

Пан Джерсілд оскаржив вирок в Європейському суді з прав людини, тому що він був переконаний у тому, що суд Данії порушив його право на свободу вираження поглядів (Стаття 10 ЄКПЛ).

Європейському суду необхідно було вирішити, чи є обмеження його права на трансляцію коментарів групи «законним». Це означало пошук правильного балансу між захистом прав людей, які були об'єктами расистських коментарів, і необхідності громадськості дізнатися про існування таких груп.

Необов'язковий роздатковий матеріал:

Деякі коментарі, включені в ефір:

«... Північні штати [в Америці] хотіли, щоб негри були вільними людьми; люди, вони не є людьми, вони — тварини.»

«Просто сфотографуй горила, а потім подивись на негра, та ж будова тіла, плоский лоб і все інше.»

«Негр — не людська істота, це тварина, як і всі інші іноземні працівники, такі як турки, югослави чи як там вони ще називаються.»

«... мені не подобається їхній менталітет... ще нам не подобається, що вони ходять в тому зimbabweському одязі і розмовляють цією мовою хула-хула на вулиці ...»

«Це наркотики, які вони продають, половина тюремного населення в «Vestre» знаходяться там через наркотики... це ті люди, які відбувають термін за розповсюдження наркотиків...»

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

РОЛЬОВА КАРТКА ДЛЯ ПАНА ДЖЕРСІЛДА

Ти — серйозний журналіст і автор фільму про расизм і ксенофобію, у якому зроблено такі дві речі:

1. Проілюстровано масштаби проблеми — в тому числі й екстремальний характер поглядів Greenjackets.
2. Показано, що Greenjackets є злочинною групою, члени якої емоційно незрілі і соціально знедолені.

Ти віриш, що обидва ці пункти відіграють важливу роль, що суспільство має це зрозуміти, і що твоєї програмі вдалося цього досягти, частково за рахунок транслявання найгірших думок, і частково — за рахунок опису низького рівня освіти, передумов і соціальних труднощів, що їх зазнали молоді люди, які були опитані. Ти не думаєш про те, що глядачі можуть зрозуміти програму як таку, що підтримує висловлені расистські погляди. Як журналіст, ти дуже високо цінуєш свободу вираження поглядів: занадто багато обмежень для журналістів унеможливить інформування про реальні і неприємні проблеми. Ти віриш, що журналісти відповідальні за те, щоб доносити до відома громадськості такі проблеми, щоб вони могли бути розглянуті та вирішені.

Стаття 10 Європейської Конвенції (спрощена)

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, а також вільно одержувати і передавати інформацію та ідеї.
2. Свобода вираження поглядів може бути обмеженою, якщо таке обмеження необхідне в демократичному суспільстві, зокрема, з метою захисту інших.

РОЛЬОВА КАРТКА ДЛЯ ПРЕДСТАВНИКА УРЯДУ ДАНІЇ

Ти віриш, що пан Джерсілд був засуджений судом правильно. Його програма містила дуже екстремістські та расистські погляди, які не повинен був чути широкий загал. Програма була сенсаційна і не містила достатньо коментарів, щоб сказати, що висловлені думки були неприйнятними і небезпечними. Ти вважаєш, що журналісти несуть відповідальність за те, що глядач не був засмучений та введений в оману. Ти впевнений, що люди, дивлячись його програму, не зрозуміли, що журналіст шокований расистськими висловлюваннями і що він їх не схвалює. Вони не зрозуміють, що такі твердження є неуцькими, шкідливими і незаконними. Пан Джерсілд редагував фільм так, щоб показати найгірші коментарі, висловлені Greenjackets. Ти вважаєш, що він не повинен був брати інтерв'ю у її членів і закликати їх висловлювати такі погляди, і, безумовно, не повинен був давати цим поглядам широкого розголосу, включаючи їх до своєї програми. Ти вважаєш програму непринятною і думаєш, що пан Джерсілд повинен нести відповідальність за те, що дав широкий розголос таким небезпечним поглядам.

Стаття 10 Європейської Конвенції (спрощена)

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, а також вільно одержувати і передавати інформацію та ідеї.
2. Свобода вираження поглядів може бути обмеженою, якщо таке обмеження необхідне в демократичному суспільстві, зокрема, з метою захисту інших.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

РОЛЬОВА КАРТКА ДЛЯ СУДДІ

- Твоє завдання — керувати судом, а потім вирішити, чи правильно діяли суди Данії, чи винен пан Джерсілд і чи були порушені його права.

Судовий процес

- Розпочни з нагадування пану Джерсілду і представнику уряду Данії, що кожна сторона матиме декілька хвилин на виступ; потім ти задаватимеш їм питання, а вони повинні на них відповідати.
- Скажи їм, що вони повинні вести себе належним чином і дотримуватись усіх ваших вказівок!

Рішення, яке ти маєш прийняти

- Тобі треба розглянути, чи варто дозволити містеру Джерсілду транслювати свій фільм для широкої публіки. Його право на свободу вираження поглядів, здавалося б, дозволяє йому це зробити, але свобода слова не є абсолютним правом — воно має бути збалансованим щодо інших соціальних проблем та інших прав людини. Це і є твоїм завданням — вирішити, який саме має бути цей баланс.

Це ключові питання, які необхідно вирішити і зважити, коли почуєш докази обох сторін:

- На твою думку, у фільмі присутня підтримка расистської думки?
- Чи важливо те, щоб громадськість знала про расистські переконання Greenjackets, чи важливіше те, щоб такі думки були недосяжні широкому загалу?

Стаття 10 Європейської Конвенції (спрощена)

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, а також вільно одержувати і передавати інформацію та ідеї.
2. Свобода вираження поглядів може бути обмеженою, якщо таке обмеження необхідне в демократичному суспільстві, зокрема, з метою захисту інших.

РІВЕНЬ 4

ГРУПА
9-15ЧАС
180 хв.

НОВА МЕЧЕТЬ В МІСТЕЧКУ КОЛИСАНКА

*Симуляція онлайн-консультацій/дебатів.
Розглядається питання побудови мечеті
в традиційному християнському середовищі.*

ТЕМИ	Демократія/участь, расизм/дискримінація, Інтернет-грамотність.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 4.
ГРУПА	9–15 осіб.
ЧАС	Або безперервна сесія на 2 ½–3 год., або три сесії біля 50 хв. кожна.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">• Дослідити права релігійних меншин і як вони стосуються мови ненависті в Інтернеті.• Розвинути навички онлайн-дебатів та аналізу.• Розглянути питання про застосування демократичної дискусій/участі у підвищенні толерантності щодо інших людей або інших переконань.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">• Доступ до Інтернету — мінімум 5 комп'ютерів.• Приміщення для зустрічі групи.• 2 фасилітатори.• Бюлетені для членів Ради (за можливістю).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">• Зробіть копії роздаткових матеріалів для всіх учасників.• Створіть закритий простір в Інтернеті — див. «Поради фасилітаторам».• Створіть логін для кожного учасника, або перевірте перед вправою, чи кожен може використовувати свій логін до існуючого профілю — див. «Поради фасилітаторам».

ІНСТРУКЦІЇ

1. Прочитайте опис проблеми на сторінці 35. Поясніть, що всі учасники є мешканцями Колисанки, і всі стурбовані проблемою побудови нової мечеті на покинутій муніципальній землі.
2. Дайте кожному учаснику копію роздаткового матеріалу і запросіть їх обрати ролі. Розкажіть про процедуру консультації і переконайтеся, що усі все зрозуміли.

3. Скажіть учасникам, де вони можуть зустрітися заздалегідь і покажіть комп'ютери, що доступні під час вправи. Переконайтеся, що кожна людина має логін і пароль.
4. Нагадайте тим, хто хоче сказати вступне слово, що це слід зробити перед початком консультації. Заохотьте всіх скористатися 30-хвилинним проміжком часу перед консультаціями, щоб:
 - дійти до одного рішення у групах і розподілити ролі чи аргументи (якщо це необхідно);
 - зустрітися з представниками інших груп;
 - перевірити, чи вони можуть увійти на сайт.

Якщо доступ до комп'ютера або час обмежені, нагадайте учасникам, що вони повинні бути стислими при виголошенні аргументів, оскільки у них є лише одна можливість висловити свою точку зору!

5. Оголосіть про початок підготовки і поясніть, що консультація з громадськістю триватиме 30 хвилин.
6. Після 30 хвилин, оголосіть про початок консультацій і запросіть представників громадськості сказати вступне слово групи та висловити свої зауваження.
7. Наприкінці консультацій міський голова заявляє, що консультації завершені. Після цього члени ради міста зустрічаються і беруть участь у голосуванні. Якщо немає думки більшості, голова має право вирішального голосу.
8. Міський голова оголошує рішення. Запропонуйте учасникам принести свої стільці в коло для обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

Розпочніть обговорення в колі, звертаючись до всіх за іменами. Важливо, щоб учасники вийшли зі своїх ролей, які вони взяли на себе під час симуляції. Запитайте учасників, які у них відчуття щодо процесу, через який вони тільки що пройшли:

- Чи були ви здивовані результатом голосування? Чи підійшло б це людині, роль якої ви грали?
- Чи думаєте ви, що онлайн-консультація — це хороший спосіб вирішувати такі питання? Які переваги і недоліки?

ЗАПИТАННЯ ЩОДО МІРКУВАНЬ, ВИСЛОВЛЕНИХ ПІД ЧАС ДЕБАТІВ

- Чи взаємодія з іншими людьми або групами змусила вас змінити свій підхід чи своє ставлення до будь-яких порушених питань?
- Наскільки легко було усвідомити себе у своїй ролі?
- Як ви думаєте, чи може ця ситуація виникнути в реальному житті? Чи можете ви згадати будь-які подібні випадки?
- Як би ви відреагували, якщо б ця справа виникла в вашому місті/місці проживання? Чи вплинула ця вправа на вашу позицію взагалі?

ПОБУДОВА ЗВ'ЯЗКУ З МОВОЮ НЕНАВИСТІ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРИ

- Що ви думаєте про правило видаляти расистські або образливі коментарі?
- Чи змусила наявність цього правила думати вас інакше при розміщенні коментарів?
- Чи легко було вирішити, варто чи ні видаляти коментар? (питання для адміністраторів сайту).
- Чи погоджуєтесь Ви з рішеннями, прийнятими модераторами? (питання для всіх учасників).

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Вам потрібно буде створити безпечну веб-сторінку до початку вправи. Це може бути сторінка Facebook або обліковий запис у іншій соціальній мережі. Ви можете також звернутися за іншими пропозиціями до <http://cooltoolsforschools.wikispaces.com/Collaborative+Tools>. Вам потрібно буде переконатися, що кожна людина має обліковий запис, через який матиме доступ до цього сайту.
- Вам знадобиться другий фасилітатор, щоб допомогти розпочати вправу. Хоча групи й працюють самостійно, їм потрібна буде підтримка або допомога у підготовці чи проведенні консультацій. Наприклад, на етапі підготовки, варто перевірити, чи витрачають учасники свій час на зустрічі з іншими або планування того, про що вони будуть говорити під час зустрічі.
- Якщо кількість комп'ютерів обмежена, ви, можливо, введете обмеження у часі (або максимальну кількість слів), так щоб кожен міг долучитися до процесу.
- Під час підведення підсумків дуже важливо спробувати уникнути повторення симуляції. Люди повинні відійти від ролі, яку вони грали, щоб мати можливість реагувати належним чином на те, через що вони пройшли. Ви повинні допомогти їм озирнутися назад на симуляцію вже з їхньої точки зору.

ВАРІАНТИ

Ви можете зменшити або обмежити кількість слів, які люди можуть публікувати — як вихідні матеріали, так і коментарі. Спробуйте обмежити коментарі до рівня «твітів» — тобто до 140 символів!

Тренінг може тривати й протягом декількох днів, зменшуючи час, необхідний для організованої сесії і даючи можливість учасникам відправляти свої коментарі з дому.

У випадку, якщо ви не маєте доступу до онлайн-інструментів, вправу можливо повністю провести і офлайн. У своєму нинішньому вигляді, вправа є адаптацією вправи з посібника «Компас». Додаткова інформація: www.coe.int/compass.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Які релігійні чи етнічні меншини є у вашій країні, і що про них пишуть засоби масової інформації? Подивіться на розповіді про групи, які традиційно представляються в поганому світлі на національних або місцевих новинних сайтах. Потім напишіть відповідальним за це журналістам, або додайте коментар, якщо це дозволяє веб-сайт.

Чи організують місцеві органи влади онлайн-консультації? Чи можуть молоді люди використовувати будь-які Інтернет-інструменти для спілкування з місцевими виборними представниками? Пошукайте в Інтернеті з учасниками та почніть використовувати існуючі інструменти на сайтах, якщо такі є, щоб звернути увагу на питання, які хвилюють молодих людей.

Зв'яжіться з організаціями місцевих меншин та зустріньтеся з ними, щоб дізнатися більше про те, як ваша власна громада ставиться до відмінностей.

Для усіх учасників; ці матеріали можна розмістити й на сайті консультацій.

МЕЧЕТЬ В КОЛИСАНЦІ

Ви живете в мальовничому містечку Колисанка з населенням близько 80 000 мешканців. За останні 60 років населення докорінно змінилося, почасти через те, що молоді люди в основному намагаються переїхати у великі міста для пошуку роботи, а також тому, що у регіоні стало безліч сімей іммігрантів, багато з яких приїхали з мусульманських країн. Деякі з цих сімей були тут протягом кількох поколінь, але до них, як і раніше, ставляться з підозрою, як до «новачків» у місті. Тепер вони становлять майже 15% від загальної чисельності населення.

Актуальною проблемою у місті є бажання мусульман мати мечеть, побудовану на частині покинутих земель, що належать муніципалітету. Ця земля не культивується і перебуває в занепаді, тому мешканці часто скаржаться на таку безгосподарність: земельна ділянка знаходиться поруч з головною торговою вулицею, а також місцем, де регулярно відбуваються акти вандалізму і споживання наркотиків.

Тому, коли багатий бізнесмен запропонував взяти проблему у свої руки, міський голова подумав, що нарешті настав його щасливий день! Рада міста охоче погодилася відмовитися від землі та витратити для фінансування 20% видатків на будівництво на цьому місці нової мечеті. Інші 10% витрат на будівництво, які підприємець не міг покрити, покривала мусульманська громада.

Будівництво повинно було розпочатися на цьому тижні... але тихе містечко Колисанка раптом перестало бути тихим. І все через те, що рада міста прийняла відповідне рішення про побудову мечеті. Тиждень потому обліковий запис ради у Twitter був зламаний анти-мусульманською групою. З нього розіслали кілька образливих і расистських твітів — деякі закликали людей виходити на вулицю і «полювати на іноземців». Після цього відбулося збільшення расистських нападів на мусульман, у деяких з них доходило до насильства. В результаті одного випадку хтось був важко поранений. Декілька мусульманських груп відповіли на це, і насильство між різними угрупованнями, ясна річ, зросло.

Міський голова Колисанки закликав до спокою і заявив, що рішення про будівництво мечеті переглянуть після того, як відбудуться консультації з громадськістю. Вони вирішили провести нараду за допомогою онлайн-форуму, щоб долучити якомога більше людей.

Для всіх учасників

ПРОЦЕДУРА КОНСУЛЬТАЦІЙ

Міський голова і заступник міського голови Колисанки (спільна заява).

Члени ради міста, що представляють Традиціоналістську партію, Популістську партію і Партію різноманіття (одна заява від кожної зі сторін).

Неурядові організації: Молодіжна ініціативна група «Молоді колисанці за права людини!», Асоціація «Минуле і сьогодні», «Асоціація мусульман Колисанки» (одна заява від кожної організації).

Вступні промови будуть розміщені на веб-сайті міськради, а потім будуть відкриті коментарі **для усіх інших жителів, у віці від 18 років. Будь-який коментар, що буде розцінений як погроза, расистський чи образливий, буде видалений зі сайту ради.**

Консультація триватиме 30 хвилин. Члени ради голосуватимуть згідно з пропозицією, а міський голова має право вирішального голосу, якщо немає думки більшості.

Рішення ради буде остаточним.

Картки з ролями

МІСЬКИЙ ГОЛОВА КОЛИСАНКИ

Ти – міський голова і усвідомлюєш необхідність відновити спокій і хороші відносини в місті. Ти вважаєш, що важливо дивитись на все неупередженим поглядом і цінуєш свою репутацію як справедливого посередника між різними частинами суспільства. Ти хотів/-ла би знайти рішення, яке було б прийнятним для найбільш можливої кількості людей.

Перед початком консультацій, необхідно розробити вступну промову, що відображає позицію міського голови. Це треба обговорити зі своїм заступником. Якщо є час, то варто спробувати зустрітися з громадами та мешканцями, щоб оцінити ситуацію і подивитися, чи можна знизити ризик насильства.

Ти не голосуватимеш, якщо голосування закінчиться без переваги більшості. У цьому випадку твій голос буде вирішальним.

ЗАСТУПНИК МІСЬКОГО ГОЛОВИ

Ти працюєш поруч з міським головою і маєш допомогти йому/їй підготувати вступну промову. Тобі також можуть запропонувати ще до консультації зустрітися з деякими з найбільш екстремістськими групами, щоб переконати їх у важливості знаходження взаємоприйнятого рішення.

Після початку консультацій твоїм завданням буде допомогти міському голові при зустрічах з групами чи окремими мешканцями, оцінити ситуацію та подивитися, чи зможете ви знизити ризик насильства.

Ти не голосуєш.

АДМІНІСТРАТОРИ САЙТУ (2 ОСОБИ)

Ваша роль полягає у тому, щоб стежити за обговоренням і переконатися, що коментарі не є расистськими та не наносять іншої шкоди. Будь-які такі зауваження повинні бути негайно видалені з сайту. Подумайте перед початком консультацій, як саме ви вирішуватимете, чи є коментарі неприйнятними. Ви можете скласти короткий список принципів модерації.

Ви також можете залишати коментарі, попереджаючи людей, що їх мова є непринятною, або заохочувати учасників бути ввічливими і уважними до інших, хто бере участь в дискусії.

Ви не голосуєте на дебатах.

ЧЛЕНИ РАДИ МІСТА: ТРАДИЦІОНАЛІСТСЬКА ПАРТІЯ (2-3 ОСОБИ)

Ви представляєте Традиціоналістську партію у раді міста, і ви категорично проти мечеті. Ви думаєте, що це неправильно, щоб землі та ресурси міста використовувалися тими, хто не поважає традиції цієї країни і цього міста. Ви думаєте, що сім'ї іммігрантів вже мають привілеї від того, що можуть тут жити, і вони не повинні намагатися нав'язати інший спосіб життя у країні, де вони є гостями.

Деякі з членів партії сильно налаштовані проти мусульман, вважаючи, що пряме насильство — це те, чого слід очікувати від громади, яка вірить у таку жорстоку релігію. Вам би дуже хотілося зменшити кількість мусульман у місті, тому що ви думаєте, що вони зруйнували традиційні цінності Колисанки. Ви також упевнені, що мечеть стане місцем для вербування терористів.

Ви повинні підготувати вступну промову, де сформульована ваша позиція. Текст промови буде розміщено на веб-сайті до початку консультацій. Нехай це буде стисло!

Кожен з членів вашої групи має право голосу у прийнятті остаточного рішення.

ЧЛЕНИ РАДИ МІСТА: ПОПУЛІСТСЬКА ПАРТІЯ (1-2 ОСОБИ)

Ви представляєте Популістську партію у раді міста. Ви підтримали попереднє рішення побудувати мечеть на землі, частково тому, що ви розумієте, що мусульманська громада вигідна для економіки міста, і ви не хочете їх відвернути від себе. Тим не менш, ви були дуже стурбовані скаргами від жителів і недавнім спалахом насильства. Ви також переживаєте за себе на наступних виборах до ради. Ви, ймовірно, підтримуєте будь-який варіант, який виявиться найменш суперечливим.

Ви повинні підготувати вступну промову, де сформульована ваша позиція. Текст промови буде розміщено на веб-сайті до початку консультацій. Нехай це буде стисло!

Кожен з членів вашої групи має право голосу у прийнятті остаточного рішення.

ЧЛЕНИ РАДИ МІСТА: ПАРТІЯ РІЗНОМАНІТТЯ (2 ОСОБИ)

У раді міста ви представляєте Партію різноманіття. Ви вірите, що відносно велика частина людей з різних куточків світу доповнює культуру Колисанки і вважає негативом факт, що місто так довго не створило можливостей для таких мешканців практикувати власну релігію. Вам би хотілося більше діалогу з різними громадами Колисанки. Ви також долучалися до спроб припинити насильство і погодити різні сторони. Ви також усвідомлюєте, що занедбана земельна ділянка є місцем, де концентруються соціальні проблеми міста, і що міська рада дотепер не мала достатньо коштів для загосподарювання цього простору.

Ви повинні підготувати вступну промову, де сформульована ваша позиція. Текст промови буде розміщено на веб-сайті до початку консультацій. Нехай це буде стисло!

Кожен з членів вашої групи має право голосу у прийнятті остаточного рішення.

ЧЛЕНИ АСОЦІАЦІЇ «МИНУЛЕ І СЬОГОДЕННЯ» (2-4 ОСОБИ)

Ви є одним з головних у групі, що виступає проти цієї мечеті. Ваші члени походять з традиційних (немусульманських) громад Колисанки, і ви думаєте, що дуже важливо зберегти стародавній характер міста, де більшість з вас прожили все своє життя. Місце, яке пропонується для побудови мечеті, знаходиться в центрі, її буде видно з більшості точок у центрі міста. Зокрема, мечеть може загороджувати вид з міської площі на головну церкву. Ви відчуваєте, що характер рідного міста повністю змінився після появи цієї спільноти. Ви не розумієте, чому люди, які приїхали в цю країну, не мають жити за тими ж правилами, як панують тут у вас.

Члени вашої групи стали більш радикальними за останні кілька років, їх звинувачують у відкритому расизмі та насильстві на вулицях. У вас є близькі зв'язки з Традиціоналістською партією, яка представлена в раді.

Ви повинні підготувати вступну промову, де сформульована ваша позиція. Текст промови буде розміщено на веб-сайті до початку консультацій. Нехай це буде стисло!

ЧЛЕНИ МОЛОДІЖНОЇ ІНІЦІАТИВНОЇ ГРУПИ «МОЛОДІ КОЛИСАНЦІ ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ!» (2-4 ОСОБИ)

- Ваша група була створена для вирішення найгірших проблем молодих людей в Колисанці. Ви вважаєте побудову мечеті задоволенням релігійної потреби мусульманської громади, а також способом вирішення численних соціальних проблем, що виникли у результаті довгої занедбаності землі. Ви підтримуєте будівництво цієї мечеті, але стурбовані тим, що за рахунок цього рада міста може знехтувати іншими соціальними проблемами. Зокрема, молодіжний бюджет за останні 5 років був скорочений до рівня, що скоро він не зможе задовольняти потреби міста.
- Ви повинні підготувати вступну промову, де сформульована ваша позиція (максимум 250 слів). Текст промови буде розміщено на веб-сайті до початку консультацій.

ЧЛЕНИ «АСОЦІАЦІЇ МУСУЛЬМАН КОЛИСАНКИ» (2-4 ОСОБИ)

- Протягом багатьох років ви просили Раду виділити місце для релігійної мусульманської громади, але вам завжди відмовляли з фінансових міркувань. Ви вважаєте несправедливим те, що мусульманську громаду просять покрити 10% від витрат на будівництво за тих жорстких економічних умов для більшості людей, і коли християнська громада має 11 різних релігійних об'єктів, і ними користується набагато менше людей, ніж було б у мечеті. Ви відчуваєте, що вклад, який зробила ваша громада, не цінується, що люди, які належать до неї, несправедливо піддаються дискримінації в різних аспектах їхнього життя, і що, відмовляючись дозволити побудову мечеті, рада порушує фундаментальне право членів вашої громади на релігію.
- Вам відомо, що деякі члени мусульманської громади мають більш крайні погляди, ніж офіційні погляди Асоціації і ви стурбовані тим, що деякі мусульмани бурхливо відреагували на напади на їхні спільноти. Ви стурбовані тим, що зміна рішення буде сприяти подальшому відчуженню мусульманського населення і може призвести до зростання насильства всередині спільноти.
- Ви повинні підготувати вступну промову, де сформульована ваша позиція. Текст промови буде розміщено на веб-сайті до початку консультацій. Нехай це буде стисло!

МЕШКАНЦІ КОЛИСАНКИ

- Вас турбує конфлікт, що, здається, відбувається у місті. Ви ще не знаєте, яку позицію ви підтримуєте: ви хочете краще зрозуміти позиції неурядових організацій та партій, представлених в раді; потім ви плануєте прийняти своє рішення.
- Ви не можете залишати коментарі, поки консультація не відкриється для громадськості (30 хвилин після початку), але ви можете читати вступні промови, як тільки вони будуть опубліковані, і намагатиметесь зустрітися з іншими жителями і представниками асоціації або членами міської ради, щоб почути їхні аргументи.
- Подумайте, що б ви хотіли сказати, коли розпочнеться консультація — і знайте, що кожен коментар не повинен перевищувати 150 слів. Після того, як всі висловляться, ви можете подати другий коментар, якщо це дозволить час.

Ця вправа була розроблена на основі вправи «Мечеть в Колисанці», яка опублікована в посібнику з освіти з прав людини з молодими людьми «Компас — www.coe.int/compass

РІВЕНЬ 4

ГРУПА
БУДЬ-
ЯКАЧАС
ДИВ.
ДАЛІ

АКЦІЇ І КАМПАНІЇ ПОКРОВО

Серія з 4 вправ, які ведуть до акції з протидії мові ненависті та злочинам на ґрунті ненависті. Різні частини можна проводити окремо, або використовувати у поєднанні з іншими вправами.

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, стратегії ведення кампаній, права людини.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 4.
ГРУПА	Будь-яка кількість учасників.
ЧАС	3 сесії по 90 хв., 60 хв. і 45 хв. для Частини 1, 2 і 4. Також потрібен час для симуляції самої кампанії.

ЧАСТИНА 1 (90 хв.) — тут учасники розглянуть історичні страждання народу ромів, у тому числі під час Голокосту. Ця частина може проводитися окремо, без інших. Мета її полягає в тому, щоб розказати учасникам про злочини на ґрунті ненависті проти ромів, що залишилися невизнаними, наслідки яких відчуваються й сьогодні.

ЧАСТИНА 2 (60 хв.) включає планування акції, спрямованої на підвищення обізнаності про історичні страждання та розвиток почуття солідарності з ромами. Цю частину можна використовувати для планування будь-якої діяльності в рамках Кампанії, або як продовження діяльності для інших тренінгових вправ.

ЧАСТИНА 3 це і є власне кампанія. Інструкції формулює сама група!

ЧАСТИНА 4 (45 хв.) — обговорення кампанії. Питання для обговорення можуть бути типовими щодо будь-якої діяльності, здійсненою групою в рамках кампанії.

ЧАСТИНА 1: УРОКИ ІСТОРІЇ

ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищити обізнаність про жертви серед ромів під час Голокосту і розвинути почуття солідарності з ромами. • Наголосити на крайніх випадках глибоко вкорінених упереджень і мови ненависті і проаналізувати їх вплив сьогодні. • Розвинути солідарність з ромами та мотивувати групу протидіяти расизму і дискримінації.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Фліп-чарт і маркери. • Копії роздаткового матеріалу, «Коротка історія переслідувань групи «Ікс» (на власний розсуд).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Скажіть групі перед сесією, що ви плануєте обговорити Голокост, і поговоріть окремо з тими, хто ймовірно вважатиме це важкою темою. • Зробіть копії роздаткового матеріалу для кожної малої групи.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Попросіть учасників утворити невеликі групи по 2–3 особи, які мають близьке почуття ідентичності. Це може стосуватися етнічної та національної приналежності, але також може бути пов'язано з різними соціальними або релігійними спільнотами (навіть футбольні фанати!). Дайте їм близько 10 хвилин, щоб поділитися своїми почуттями про ідентичність в межах своїх малих груп.
2. Дайте учасникам роздатковий матеріал «Коротка історія переслідувань групи «Ікс», або подайте деяку інформацію, яка дасть відчуття і розуміння жорстокості, яка послідовно застосовувалася щодо ромського населення. Поки не називайте, якого населення стосується ця інформація.
3. Коротко обговоріть реакцію, залишаючи учасників у тих самих групах. Потім попросіть кожен групу зустрітися з іншою групою та дайте їм 15 хвилин, щоб відповісти на такі запитання:
 - Що б вони відчули, якби «їхні» люди були жертвами такого поводження в якийсь період новітньої історії? (Попросіть їх сконцентруватися на групі, до якої вони долучилися).
 - Як вони думають, які аспекти, що вони пережили, були б найскладнішими?
 - Що б було, якби сьогодні заперечували Голокост? Що спонукає людей заперечувати ці факти?
4. Зберіть групу разом і попросіть про зворотній зв'язок. Потім запитайте, чи знають учасники або можуть вгадати, про яких людей був роздатковий матеріал. Якщо вони не здогадуються, скажіть, що це були роми, і запитайте, що вони знають про ситуацію з ромами сьогодні. Як з ними поведилися і скільки відомо про їхні історичні страждання? Як мова ненависті впливає на них зараз?
5. Скажіть учасникам, що в Європейському суді з прав людини було безліч випадків, що стосувалися порушень прав людини щодо цієї групи майже в кожній країні Європи. Нагадайте учасникам, що засоби масової інформації та населення в цілому мають дуже нетерпиме ставлення до ромів, вони часто стають об'єктами насильства і злочинів на ґрунті ненависті. Запитайте, чи траплялися учасникам будь-які приклади у «реальному» житті або в Інтернеті.

6. Якщо ви проводите вправу як представлення діяльності Кампанії, дайте учасникам якусь інформацію про Кампанію Dosta! і скажіть їм, що під час наступної сесії вони будуть шукати можливі шляхи боротьби з дискримінацією ромів.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Радикальний зміст, представлений в ході вправи, може засмутити деяких членів групи. Очевидно, що якщо у групі є роми, ви повинні попередити їх заздалегідь і за необхідності запропонувати підтримку. Тим не менш, було багато інших груп, що були жертвами нацистського Голокосту, і представники цих груп також можуть бути схвильованими. Це може стосуватися, зокрема, євреїв, оскільки масштаб їхніх страждань широко відомий. Переконайтеся, що ви знаєте склад групи та їхню ймовірну реакцію на вправу заздалегідь.
- Ви можете надати учасникам інформацію про інші групи, які були жертвами нацистського режиму або запитати, чи вони можуть назвати їх. Деякі з цих груп - це:
 - поляки (було вбито біля 2,5 мільйонів поляків);
 - інші слов'янські народи;
 - вихідці з СРСР (особливо військовополонені);
 - «неєвропейці» — особливо люди африканського та азійського походження;
 - психічно хворі та люди з затримкою розумового розвитку;
 - нечуючі та люди з фізичними вадами;
 - гомосексуали та транссексуали;
 - політичні опоненти — особливо, комуністи та інші ліві;
 - релігійні «дисиденти», особливо Свідки Єгови.

більше див.: https://en.wikipedia.org/wiki/Holocaust_victims

- Вам потрібно буде підійти до обговорення з максимальною чутливістю і не квапити групу, якщо відчуваєте, що людям потрібно більше часу, щоб висловити свої почуття.
- Для роботи в малих групах радимо заздалегідь думати про можливі труднощі для окремих учасників. У такій ситуації може бути легше «визначити» для кожного його групову ідентичність, наприклад, ви могли б попросити людей поділитися на пари: на «чоловіків» і «жінок», людей, які вивчають різні предмети, людей, які віддають перевагу футболу/тенісу/атлетичі, тощо.
- У Короткій ромській хронології Голокосту (нижче) усі посилання на ромів або слова «роми» були всюди замінені на «кс». Користуючись цією інформацією, ви можете просто казати «групи», або навіть попросити учасників уявити, що це їх група.
- Метою того, що ви запропонуєте учасникам обрати ідентичність, яка є важливою для них, є те, що вони намагатимуться зрозуміти, як це — бути мішенню як група. Однак, якщо група має сильні упередження щодо ромів, їм може здатися складним навіть визначення проблем ромів. Вам потрібно вирішити цю проблему, доречно дати учасникам достатньо часу для обговорення під час пункту 4 частини 1. Скажіть їм, що за оцінками, від 75% до 80% населення ромів Європи було знищено під час Голокосту. У деяких країнах ці цифри були більше 90%. Ви також можете запитати учасників, як би це було для них, якби вони втратили 90% своїх людей, або 90% учасників цієї групи: з 20-особової групи залишилося б лише двоє.

- Ви можете дати учасникам якусь інформацію про злочини на ґрунті ненависті і дослідити зв'язок з мовою ненависті в Інтернеті та поза онлайн-простором. Злочини на ґрунті ненависті є злочинами, скоєними щодо осіб, або групи, причина яких — ненависть до групи в цілому. Ви можете дослідити, як «м'які» вираження ненависті або расистські образи можуть легко перерости у більш крайні форми, такі як злочини на ґрунті ненависті.
- Слово «Dosta» ромською мовою означає «досить». Кампанія Dosta! — це кампанія з підвищення обізнаності, яка спрямована на зближення не-ромів з ромами. Ви можете знайти інформацію про кампанію на <http://dosta.org>. Це може бути корисним, якщо у вас є доступ до Інтернету, так що учасники можуть витратити деякий час, щоб подивитися сайт. Є й інші сайти, що присвячені Голокосту ромів, і вони також можуть використовувати їх для дослідження:

www.geocities.com/~Patrin/holocaust.htm

http://isurvived.org/TOC-I.html#I-7_Romanies

www.preventgenocide.org/edu/pastgenocides/nazi/parajmos/resources/

ОБГОВОРЕННЯ

Наприкінці дайте учасникам час поговорити про свої почуття після почутої інформації і самої вправи. Ви можете почати це робити, попрохавши усіх по колу описати свої почуття одним словом.

- Чи дізналися ви з вправи якусь нову для себе інформацію?
- Чи змінила вправа ваше ставлення до народу ромів?
- Як ви думаєте, чому так мало відомо про страждання народу ромів при нацистському режимі?
- Як ви думаєте, чи змінилось би ставлення до ромів, якщо б це стало більш відомим?
- Що ви можете зробити, щоб зробити інформацію більш відомою загалу?
- Що ви дізналися про нацистський Голокост? Чи можете ви пояснити, як мова ненависті стала настільки поширеною, що жадливі злочини можуть бути скоєні щодо великого числа людей? Чи бачите ви якісь паралелі з мовою ненавистю онлайн і офлайн сьогодні?

ВАРІАНТИ

Ви можете використати форму вправи для того, щоб поглянути на інші групи, що постраждали під час Голокосту, і чий страждання не є широко відомими. Деякі з цих груп перераховані в «Порадах фасилітаторам».

ЧАСТИНА 2: ПЛАНУВАННЯ АКЦІЇ

Ця частина ґрунтується на Розділі 3 посібника «Компас» («Починаємо діяти»). Ви можете використати вказівки в частині «Результати» (www.coe.int/compass).

ЧАС	1–2 год.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">• Розвинути розуміння, як планувати ефективну акцію.• Розглянути варіанти, коли Інтернет використовується як інструмент кампанії.• Розробити план акції, який втілить сама група.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">• Копії блок-схеми (за бажанням).• Фліп-чарт і маркери.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">• Зробіть копії блок-схеми, або намалюйте пусту схему на фліп-чарті.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Поясніть, що група розроблятиме заходи для вирішення проблеми мови ненависті проти ромів (або іншої групи) онлайн. Нагадайте учасникам про масштаби і вплив мови ненависті онлайн. Попросіть учасників навести приклади з власного досвіду.
2. Попросіть групу влаштувати мозковий штурм щодо проблем, пов'язаних з мовою ненависті онлайн, думаючи, зокрема, про ті аспекти, які б вони могли вирішити. Підкажіть їм розглянути різні рівні ненависті, від м'якої образи до підбурювання, які можуть призвести до злочинів на ґрунті ненависті; спонукайте їх розглянути різні форуми та діячів, які займаються проблемою мови ненависті в Інтернеті. Напишіть пропозиції на фліп-чарті.
3. Поясніть, що група повинна буде вибрати одне зі своїх «рішень» проблеми, щоб почати працювати над його втіленням. Нагадайте їм, що не дуже важливо, яке з них вони оберуть, але воно має бути не занадто амбітним і реальним для виконання!
4. Стисло обговоріть найпопулярніші рішення і спробуйте досягти консенсусу, обравши одне так, щоб всі учасники були раді працювати.
5. Роздайте копії блок-схеми (с. 48) або скористайтеся порожньою версією на аркуші паперу на фліп-чарті. Використайте заголовки в блок-схемі на с. 48 і опрацюйте кожне питання з учасниками. Переконайтеся, що:
 - дії, що вони визначили, сприятимуть вирішенню проблеми;
 - дії є реалістичними, враховуючи ресурси групи і перешкоди, які можуть виникнути;
 - «рішення» є досить конкретним, щоб учасники знали, вийшло у них досягти того, що вони запланували, чи ні.
6. Складіть список рішень, щоб усі знали, що і коли вони повинні робити. Дивіться модель в кінці розділу про впровадження заходів у посібнику «Компас» — www.coe.int/compass.
7. Підбийте підсумки, щоб перевірити, чи всі задоволені процесом і результатом та готові до реалізації плану.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Ви можете провести вправу «Коріння і гілки», фокусуючись на тому, щоб обрати проблему для групи, над якою вони працюватимуть. Це дасть їм краще розуміння того, що деякі проблеми взаємопов'язані, і призведе до більш цілісного плану дій.
- Спробуйте дозволити групі бути настільки самостійною у виборі проблеми і роботі з блок-схемою, наскільки це можливо. Вправа буде більш ефективною, якщо учасники відчувають, що вони є авторами плану. Однак ви повинні переконатися, що подумали про будь-які потенційні труднощі і визначили, як вони можуть бути зведені до мінімуму.
- Настійно рекомендується на стадії планування і до стадії фактичної дії спробувати (за можливості) залучити членів ромської громади або вашої цільової групи. Якщо ви маєте можливість запросити когось поговорити з групою, то це зробить всю вправу більш реалістичною і, безумовно, буде корисним джерелом ідей. Принаймні, ви повинні перевірити з членами спільноти, що діяльність, яку планує ваша група, буде сприйнята позитивно. Крім того, зверніться до місцевої групи, яка працює з або підтримує вашу цільову групу.
- Працюючи з блок-схемами, якщо ви не хочете пропонувати учасникам варіанти, то можна використати більш загальний варіант Впровадження заходів з «Компасу», або намалювати свою власну версію на аркуші паперу на фліп-чарті. Якщо учасникам важко думати про шляхи протидії мові ненависті онлайн, скористайтеся деякими пропозиціями з розділу «Стратегії кампанії», щоб надати їм кілька ідей.

ОБГОВОРЕННЯ

- Що ви думаєте про план акції і процес роботи над ним?
- Чи хтось відчуває, що має відігравати конкретну роль, і чи задоволений він/вона цією роллю?
- Чи є щось, на що ми повинні зважати перед впровадженням акції?
- Як ми переконаємося, що наша акція була «успішною»?

ВАРІАНТИ

Вправа може бути проведена з іншою групою, яка зазвичай є жертвою мови ненависті в Інтернеті. Рекомендується провести вступну вправу, перш ніж планувати будь-які дії. Це поглибить розуміння учасників і мотивує їх працювати над проблемами, які вони визначили. Ви можете використовувати інші вправи в якості вступу, наприклад:

- вправу «Міняємо гру» можна провести для висвітлення питання мови ненависті на гендерній основі;
- вправу «Сказати гірше» можна проводити, щоб розглянути питання, пов'язані з гомофобією;
- вправа «Веб-атака» надається для розгляду теми мови ненависті проти осіб, які шукають придулку, іммігрантських спільнот.

Мові ненависті онлайн, звичайно, можна протидіяти як онлайн, так і офлайн. Розглядаючи заходи, які можуть здійснювати учасники, можна запропонувати, щоб група обмежилася онлайн-діями.

ЧАСТИНА 3 ЦІЄЇ ВПРАВИ — ЦЕ САМА АКЦІЯ

ЧАСТИНА 4: РЕФЛЕКСІЯ, АНАЛІЗ ТА НАВЧАЛЬНІ ВИСНОВКИ

- Важливо підвести підсумки того, що вже було втілено в життя, а також процесу досягнення результатів. Якщо це довготривала кампанія, ви повинні знайти час, щоб обдумати процес відразу після його початку. Це дуже важливо, тому що багато дій можуть мати невеликий вплив і група може втратити мотивацію. Використовуйте сесію для того, щоб розвіяти усі сумніви учасників, на кшталт «це було не варто робити» або «цей захід не вдався». Нагадайте їм, що кампанії, зазвичай, складаються з безлічі ініціатив та заходів, і тільки усі разом вони можуть допомогти змінити поведінку і ставлення людей один до одного.
- Використовуйте їхні міркування як елемент навчання в плануванні будь-яких майбутніх дій.
- Розпочніть сесію, попрохавши учасників описати свої почуття після дня реалізації акції. Це можна зробити по колу в групі.
- Поділіть учасників на групи по 4–5 осіб і запропонуйте їм нижченаведені питання для обговорення.
- На вашу думку, що вдалося?
- Чи було щось важчим, ніж ви собі уявляли до того, чи, можливо, трапилося щось неочікуване?
- На вашу думку, які основні досягнення акції? Чи співпадають вони з вашими початковими завданнями?
- Як ви думаєте, чи варто зробити якісь висновки, які допоможуть вам діяти у майбутньому?
- Запросіть малі групи об'єднатися в одну велику і обговоріть різні відповіді на поставлені запитання. Завершіть цю сесію загальними враженнями про весь процес:
- Ви задоволені своєю роботою під час планування і проведення акції?
- Що би ви зазначили як основні «навчальні висновки», які вам допоможуть у організації майбутніх акцій?
- Який найбільш вагомий результат для вас особисто? Чи відбулися якісь зміни у ваших поглядах?
- Що б можна було зробити ще? Чи ви б хотіли це зробити?

ПОРАДИ ДЛЯ (НАСТУПНИХ) АКЦІЙ

Заохотьте групу продовжувати працювати над проблемами, які вони визначили! Вони можуть взяти й інші проблеми у переліку, складеному на початку Частини 2 або спробувати інші підходи до проблем, які вони вже обрали. Основа планування цієї діяльності буде корисною при підготовці до інших заходів, і, можливо, мотивує їх зробити більше в рамках кампанії.

Переконайтеся в тому, що учасники відправили звіт про свою діяльність до Руху проти мови ненависті. Вони могли б також зв'язатися з іншими групами, в тому числі з різних країн, і планувати продовження того, що вони вже провели.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

КОРОТКА ІСТОРІЯ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ ГРУПИ «ІКС».

- 1890 Конференція, організована в Німеччині з питання групи «Ікс». Військові отримали повноваження регулювати рух населення «Ікс».
- 1909 Політична конференція «З питання Ікс», видано рекомендації, що населення групи «Ікс» треба позначати для легшої ідентифікації.
- 1920 Двоє науковців вводять поняття «живі, не гідні жити», пропонуючи проводити стерилізацію і викорінення цього типу людей.
- 1922 (І протягом 20-их років): Усі люди з групи «Ікс», які перебувають на німецькій території, фотографуються владою, у них примусово беруть відбитки пальців.
- 1926 Видано закон, який передбачає контроль над «Чумою Іксів» (Цей документ є прямим порушенням конституційних норм).
- 1927 У Баварії будуються спеціальні табори, у яких примусово перебувають люди з групи «Ікс». Вісім тисяч «Іксів» було розміщено в цих таборах.
- 1928 Усі «Ікси» перебувають під постійним наглядом поліції. Один професор публікує документ, в якому обґрунтовується, що саме «Ікси» принесли в Європу чужу кров. Для утримання «Іксів» будується ще більше таборів.
- 1934 «Іксів» починають стерилізувати через ін'єкції і кастрацію, і висилають в концентраційний табір в Дахау, Дізельштрасе, Заксенхаузен та інші. Видано два закони, якими німцям забороняється одружуватися чи виходити заміж за «євреїв, «Іксів» і «негрів».
- 1938 Між 12 і 18 червнем, в Німеччині і Австрії арештовано, побито і ув'язнено сотні «Іксів». «Ікси» стали першою групою, якій заборонено відвідувати школи.
- 1939 Управління расової гігієни видає розпорядження, в якому говориться, що «усі «Ікси» є спадково хворими, і єдиним виходом є їхнє знищення. (Вирішенням є безоглядне знищення цього елементу суспільства).
- 1940 Перший масовий геноцид Голокосту: 250 «Іксів»-дітей використовують замість морських свинок для тестування кристалів ціанідного газу в концентраційному таборі Бухенвальд. Цього ж року видається заборона працевлаштування для «Іксів».
- 1941 В червні нацисти приймають рішення про «остаточне вирішення» питання, яке має відбутися вбивством усіх «євреїв, «Іксів» і душевнохворих». Починається Голокост. У ніч на 24 грудня в Криму було знищено вісімсот «Іксів».
- 1944 1 серпня: чотири тисячі «Іксів» масово знищено в газових камерах табору «Аушвіц-Біркенау».
- 1945 На момент закінчення війни нацистами знищено 70–80% населення «Іксів». «Іксів» не визначили як свідків на Нюрнберзькому трибуналі та ніхто не свідчив від їх імені. Група «Іксів» не отримала жодних компенсацій як жертва військових злочинів.
- 1950 Перша з декількох заяв німецького уряду про те, що вони нічого не винні людям «Ікс» і не платитимуть репарацій.
- 1992 Німеччина «продає» шукачів притулку з числа «Іксів» назад в Румунію за 21 мільйон доларів США, і 1-го листопада заковує їх в наручники і починає відправку. Дехто з «Іксів» покінчив життя самогубством. Німецьке інформаційне агентство просить західних журналістів не вживати слово «депортація», оскільки воно створює «незручні історичні асоціації».

Редагована версія Короткої хронології Голокосту ромів, Ян Генкок.

((прикінцева зноска)) Цей матеріал опрацьований рухом Dosta!, опублікований у посібнику з освіти з прав людини «Компас», Рада Європи, 2012.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ЯКОЮ ПРОБЛЕМОЮ ЗБИРАЄТЕСЯ ЗАЙНЯТИСЯ?

- Люди не знають про Голокост ромів
- **Стереотипи про ромів**
- Голокост ромів офіційно не визнаний
- **В системі освіти ігнорують ромів як жертв Голокосту**
- Лише декілька ромів отримало компенсацію
- Вони почуваються відчуженими і маргіналізованими

ЯКИХ ЗМІН ВИ ОЧІКУЄТЕ?

- Обізнаність про Голокост ромів
- **Більше розуміння і толерантності**
- Визнання ромів жертвами Голокосту
- **Школа організує захід з пам'яті ромів**
- Принаймні одна успішна заявка на компенсацію
- Налагоджені зв'язки з молодими ромами в громаді

ЯКІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА АУДИТОРІЮ ВИ ВИКОРИСТАЄТЕ?

- Написання статті і організація публічного заходу
- **«Жива бібліотека» за участю членів ромської громади**
- Розповсюдження у національних ЗМІ петиції з мінімум 1 000 підписантами
- **Інформування молоді в громаді**
- Інформування в громаді про їхні права, допомога з запитами і заявами
- Спільний культурних захід

ХТО Є ВАШОЮ ЦІЛЬОВОЮ ГРУПОЮ?

- Члени громади
- **Молодь**
- Політики національного рівня
- **Вчителі місцевих шкіл**
- Ті, хто пережили Голокост
- Молоді роми

У ЧОМУ ВИРАЖАТИМУТЬСЯ ЗМІНИ?

- Вони будуть представлені з доказами
- **Вони прислухатимуться до думки ромів**
- Публічність і тиск на національному рівні
- **Запит від молоді у їхніх школах**
- Формальні заявки на компенсацію
- **Краще розуміння звичаїв і інтересів один одного**

ЗМІНЮЄМО ГРУ

Учасники отримують інформацію про основи проведення кампанії і розробляють «міні-кампанію» проти сексизму в онлайн-іграх.

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, Інтернет-грамотність, стратегії ведення кампаній, демократія/участь.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 3.
ГРУПА	15 і більше осіб..
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Дослідити проблему сексистських образ онлайн, зокрема в ігрових спільнотах. • Розвинути навички проведення онлайн-кампанії. • Залучити учасників до Кампанії «Рух проти мови ненависті».
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Папір для фліп-чарту і маркери.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Копії «карток з інструкціями» (ст. 54) і прикладів мови ненависті на ст. 52-53 (або використовуйте мультимедійний проектор). • Ознайомтеся самі з Рухом проти мови ненависті онлайн (Розділ 2 даного посібника або Інтернет-платформа Кампанії www.nohatespeechmovement.org).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Покажіть учасникам роздатковий матеріал на сторінці 54 і запитайте їхню думку. Підкажіть їм кілька питань, якщо це необхідно, наприклад:
 - Як ви думаєте, як жінка може себе почувати, якщо вона отримала щось на зразок цього?
 - Як ви думаєте, чи така образа є поширеною?
 - Як ви думаєте, як жінка може себе почувати, якщо вона хотіла почати гру і побачила багато коментарів, що спрямовані проти інших жінок-геймерів?
2. Скажіть учасникам, що образи жінок в Інтернеті надзвичайно поширені не тільки в ігрових спільнотах, але й в інших онлайн-взаємодіях. Ви можете запитати, чи траплялись комусь такі приклади під час їхньої власної діяльності в Інтернеті, і чи ображали так учасниць заняття.
3. Поясніть, що це все приклади мови ненависті онлайн, і що мова ненависті є порушенням прав людини. Якщо подібні заяви були б спрямовані на жінок або дівчат у реальному житті, то вони були б незаконними.

4. Скажіть учасникам, що Радою Європи була створена кампанія, мета якої залучити молодих людей по всій Європі діяти проти мови ненависті в Інтернеті. Надайте їм деяку інформацію про Кампанію, використовуючи інформацію нижче або з Розділу 2 цього посібника. Ви також можете використовувати Інтернет-платформу кампанії: www.nohatespeechmovement.org

Кампанія Ради Європи проти мови ненависті в онлайн-просторі була створена для вирішення проблеми мови ненависті в Інтернеті. Це явище стає все більш поширеним в Інтернеті і може завдати серйозної шкоди тим, проти кого вона спрямована, а також суспільству в цілому. Кампанія націлена на те, щоб працювати з різними способами, наприклад, шляхом підвищення обізнаності про проблему, роботи над зміною ставлення до тих чи інших людей, позбавлення стереотипів, що є причиною мови ненависті онлайн, залучення молодих людей до протидії їй, підтримки і зміцнення солідарності з жертвами мови ненависті онлайн тощо. Всіх молодих людей закликають приєднатися до Руху.

5. Поясніть, що під час вправи учасники досліджуватимуть способи, за допомогою яких група може взяти участь у Кампанії, розглядаючи конкретне питання сексизму щодо жінок-геймерів. Учасники розроблять свою власну «міні-кампанію», присвячену цьому питанню. Вони працюватимуть у малих групах, щоб дослідити способи залучення різної цільової аудиторії, яка має стосунок до цієї проблеми.
6. Покажіть учасникам список можливої «цільової аудиторії», і запропонуйте їм обрати одну, щоб працювати з нею протягом вправи.

Переконайтеся, що в кожній групі приблизно рівне число учасників.

- **Група 1:** жінки-геймери.
 - **Група 2:** ті, хто часто ображає жінок-геймерів, або ті, хто може піддатися цьому.
 - **Група 3:** інші гравці (ті, які не обов'язково ображають інших самі, але дозволяють, щоб це відбувалося).
 - **Група 4:** політики, представники місцевого або національного парламенту, міністерств тощо.
 - **Група 5:** онлайн-сервіси і контент-провайдери, власники веб-сайтів, Інтернет-провайдери та модератори Інтернет-спільнот.
 - **Група 6:** широкий загал, щоб люди змогли зрозуміти серйозність проблеми і допомогти підтримати кампанію.
7. Дайте кожній групі листок паперу та картку з інструкціями. Скажіть їм, що вони мають приблизно 20 хвилин, щоб обдумати конкретні методи, які вони використовуватимуть, щоб привабити свою аудиторію. Нагадайте їм, що інші працюють, орієнтуючись на іншу аудиторію, тож вони повинні спробувати зосередитися на методах і повідомленнях, які будуть привертати до себе увагу саме їхньої аудиторії і позитивно вплинуть на кампанію. Хороша кампанія залучає стільки людей, скільки взагалі можливо!
8. Після того, як пройшло приблизно 20 хвилин, запросіть групи представити свої пропозиції. Виділіть деякий час для питань та коментарів.
9. Поясніть учасникам, що реальна стратегія кампанії потребує більше ніж 15 хвилин! Дуже часто початкові пропозиції змінюються, або навіть відкидаються, на користь інших ідей. Хороша стратегія розробляється людьми часто протягом багатьох місяців і може бути випробувана, перш ніж її насправді втілять у життя. Підбиття підсумків допоможе з'ясувати погляди учасників на їхнє «перше планування» стратегії!

ОБГОВОРЕННЯ

ЗАПИТАННЯ ДО СТРАТЕГІЇ ОНЛАЙН-КАМПАНІЇ:

- Наскільки легко вам було продумати онлайн-дії? Які переваги та недоліки діяльності в Інтернеті?
- Чи задоволені ви запропонованою стратегією? Чи вважаєте ви, що можуть бути якісь проблеми під час її реалізації?
- Як ви вважаєте, чи можна було б посилити кампанію шляхом додавання офлайн-діяльності? Чи можете ви щось запропонувати?
- Як ви вважаєте, чи вдалося вам успішно «досягти» своєї аудиторії? Яким чином ви це зробили?

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ СЕКСИЗМУ І ОБРАЗ ОНЛАЙН:

- Чи важливо вирішити проблему сексизму в онлайн-іграх? Чому так або чому ні?
- Чи боротьба проти мови ненависті в Інтернеті взагалі має сенс? Чому так або чому ні?
- Як ви думаєте, чи зможете ви вплинути на ці проблеми? Чи мотивовані ви це зробити?
- Чи відчуваєте ви, що дізналися щось для себе після цієї вправи? Чи змінилися ваші думки якимось чином, або ж ви почали краще щось розуміти?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Ви можете відчути, що приклади образ не підходять для вашої групи. Ви можете замінити їх, або видалити ті, які найбільш образливі, або скласти свої власні. Також цілком ймовірно, що деякі учасниці зазнавали сексистських образ онлайн: ви можете попросити їх навести приклади.
- Вправа буде кращою, якщо триватиме більше часу: якщо це можливо, то можна дати групам 30 хвилин на обговорення їхніх стратегій і дозволити їм переглянути Інтернет-платформу Кампанії або на інші Інтернет-кампанії.
- Якщо група маленька, ви не повинні намагатися охопити усі цільові аудиторії: виберіть ті, які здаються найбільш важливими для ваших учасників.
- Багато методів та повідомлень для різних цільових аудиторій будуть схожими: мета — зосередити увагу на одній з них і сконцентрувати учасників на конкретних повідомленнях, які будуть, швидше за все, знаходити відгук у громадськості.
- Зважайте на гендерну складову у малих групах. В ідеалі, вона повинна бути збалансованою.
- Коли учасники презентують свої стратегії, запропонуйте іншим групам надати «конструктивну критику». Ви можете також зазначити, щоб вони завжди знаходили щось позитивне у стратегії, а потім пропонували пропозиції того, як це можна покращити.

ВАРІАНТИ

Роботу в групах можна організувати у формі проектної діяльності протягом навіть тижневого семінару. Учасникам можна запропонувати дослідити інші веб-сайти, масштаби проблеми і розглянути закони або розпорядження, що стосуються образ за ознакою статі в Інтернеті.

Учасники можуть розглянути ще одну проблему, наприклад, расизм в Інтернеті, кіберзалякуванні або сексизм. Групи можуть також вибрати свою проблему і зосередитися на ній, але в цьому випадку їм варто визначити конкретну цільову аудиторію.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Учасники можуть дослідити питання щодо дискримінації за ознакою статі в іграх, наприклад, шляхом проведення власних досліджень в масштабах цієї проблеми. Невеликі групи учасників можуть досліджувати конкретні гри і відстежувати будь-які випадки мови ненависті. Вони можуть повідомляти на Варту мови ненависті, а також на самі веб-сайти.

Учасники можуть сприяти подальшому розвитку найбільш перспективних стратегій, а потім їх реалізувати! Вони можуть використовувати свої сторінки в соціальних медіа, Інтернет-форумах та інші мережі для поширення інформації і підвищення поінформованості про проблему.

Якщо учасники є онлайн-геймерами, вони також можуть обговорити цю проблему з іншими онлайн-гравцями. Учасники також можуть розробити ключові повідомлення, які вони можуть використовувати, коли грають і коли стикаються з такими образами.

Запросіть учасників представити деякі ігри, які вони знають і обговорити мову ненависті в іграх.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ГРУПА 1: ПІДТРИМКА ДЛЯ ЖІНОК-ГЕЙМЕРІВ.

Ваша група зосередиться на жінках-геймерах — як і на тих, хто отримував погрози, так і тих, хто боїться їх отримати:

- Які ваші ключові повідомлення?
- Що можна зробити, щоб жінки-геймери відчували підтримку?
- Що ви можете запропонувати зробити?

Подумайте про онлайн-інструменти, які ви можете використати, щоб побудувати солідарність між жінками-геймерами.

ГРУПА 2: ДОСЯГТИ ТИХ, ХТО ОБРАЖАЄ ЖІНОК.

Ваша група намагатиметься знайти доступ до тих, хто зазвичай ображає жінок-геймерів, або може це робити.

- Які ваші ключові повідомлення?
- Як ви можете переконати їх змінити поведінку?
- Яка інформація вам потрібна?

Подумайте про онлайн-інструменти, які ви можете використати, щоб дійти до якомога більшої кількості представників своєї цільової групи.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ГРУПА 3: МОТИВАЦІЯ ДО ДІЙ ДЛЯ ОНЛАЙН-ГЕЙМЕРІВ.

Ваша група працюватиме з тими учасниками геймерських спільнот, які є свідками мови ненависті онлайн, але нічого не роблять для її протидії.

- Що вони мають знати?
- Що ви хочете, щоб вони знали?
- Як ви можете їх переконати щось зробити?

Подумайте про онлайн-інструменти, які ви можете використати, щоб мотивувати до дій якомога більше геймерів.

ГРУПА 4: ДОСТУКАТИСЯ ДО ПОЛІТИКІВ.

Ваша група сконцентрується на тих, які можуть вирішити проблему, оскільки вони — ті, хто приймають політичні рішення або члени уряду.

- Які ваші ключові повідомлення?
- Як ви можете переконати свою цільову групу долучитися до вирішення цієї проблеми?
- Що ви рекомендуєте їм зробити?

Подумайте про онлайн-інструменти, які ви можете використати, щоб досягти якомога більшої кількості представників своєї цільової групи.

ГРУПА 5: ДОСТУКАТИСЯ ДО ОНЛАЙН-ПРОВАЙДЕРІВ.

Ваша група фокусується на тих, кому можна повідомити про проблему напругу, — власників веб-сайтів, Інтернет-провайдерів та менеджерів онлайн-спільнот.

- Які ваші ключові повідомлення?
- Як ви можете переконати свою цільову групу долучитися до вирішення цієї проблеми?
- Що ви рекомендуєте їм зробити?

Подумайте про онлайн-інструменти, які ви можете використати, щоб досягти якомога більшої кількості представників своєї цільової групи.

ГРУПА 6: ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДСЬКОЇ ОБІЗНАНОСТІ.

Ваша група займається збільшенням кількості людей, які переймаються цією проблемою.

- Які ваші ключові повідомлення?
- Що ви хочете, щоб ці люди зробили?
- Яка інформація вам потрібна?

Подумайте про онлайн-інструменти, які ви можете використати, щоб мобілізувати людей приєднатися до кампанії.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ON 4/29/2012 AT 1:43 PM
Garry Garry69 wrote:

am gonna slit your throat you fucking slut for having a full friends list you fucking cunt i hate you go an fucking die you slag!

Message will expire in 30 days | Block user

Say something here...

Джерело: <http://fatuglyorslutty.com/> (отримано 9 жовтня 2013)

РІВЕНЬ 4

ГРУПА
10-20ЧАС
60 хв.

ЗВІРЯЄМО ФАКТИ

Учасникам пропонується зіграти роль «аналітиків» для політиків з теми гомофобних образ. Вони повинні подумати над доречністю інформації, яка публікується онлайн, і розробити стратегії для власної практики.

ТЕМИ	Інтернет-грамотність, расизм/дискримінація, стратегії ведення кампанії.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 4.
ГРУПА	10–20 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінити надійність інформації, знайденої в Інтернеті. • Дослідити труднощі з мовою ненависті, з якою стикаються молоді геї. • Розглянути свою власну поведінку у стосунку до онлайн-контенту.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Доступ до Інтернету. • Папір і ручки. • Фліп-чарт і маркери.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Впевніться у тому, що кожен учасник має доступ до Інтернету. • Зробіть копії завдань для аналітиків і бланку спостерігачів (ст. 58-59) • Додатково: запитайте заздалегідь, чи є добровольці для виконання «моніторингового» завдання. Близько половини групи будуть задіяні як аналітики. Покажіть їм бланк спостерігачів та перевірте, чи вони розуміють, яку інформацію шукатимуть, і як саме потрібно заповнювати бланк.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Поясніть, що під час заняття учасники вивчатимуть можливість використання Інтернету як інформаційного ресурсу. Запитайте, скільки учасників використовують Інтернет з цією метою, і чи є у них улюблені сайти, якими вони користуються.
2. Роздайте сценарій і перевірте, чи всі розуміють завдання.

Після низки гомофобних образ молодих геїв, особливо на Інтернет-сайтах та відео, завдяки сильному сприянню громадських організацій, в парламенті почалася дискусія про цю проблему. Уряд запропонував законопроект про виділення з бюджету коштів для просвітницької роботи з протидії гомофобним поглядам і для підтримки молодих геїв. Основні опозиційні партії проти нового закону.

Ви маєте уявити, що працюєте аналітиком для політика, який/яка хоче виступити на дебатах. Він/вона попросив/-ла вас підготувати стислий зміст своєї промови із зазначеними ключовими пунктами для дебатів. У вас є 20 хвилин, щоб провести деякі попередні дослідження.

3. Поясніть, що учасники працюватимуть в групах по 4 особи, з яких двоє будуть «аналітиками» і двоє тими, які вивчатимуть «методологію» аналітиків. Скажіть їм, що дослідження потребує належної методології! Запитайте, чи можуть вони подати важливі пропозиції щодо проведення досліджень і складіть список на дошці.
4. Попросіть добровольців виступити в якості спостерігачів, якщо це не було зроблено заздалегідь. Надайте їм копії бланків для спостерігачів і переконайтеся, що вони зрозуміли завдання. Розділіть решту групи, щоб мати приблизно рівне число учасників, які підтримують уряд, і тих, що належать до різних опозиційних партій. Дайте кожній групі картку зі своїм завданням.
5. Скажіть учасникам, що вони мають 30 хвилин, щоб провести свої дослідження. Запропонуйте їм використати перші 20 хвилин на пошук потрібної інформації, і наприкінці залиште 10 хвилин для узгодження основних тверджень, які вони презентуватимуть представникам парламенту.
6. Коли групи завершать завдання, попросіть їх відійти від комп'ютерів. Дайте їм ще 5–10 хвилин, щоб спостерігачі в своїй групі могли прокоментувати ключові моменти.
7. Запросіть аналітиків представити ключові моменти, які вони обрали для промови свого члена парламенту. Вони можуть бути представлені у вигляді «маркованого списку»: учасники повинні уявити, що вони складають промову для представника парламенту, а не для себе!
8. Дайте деякий час після кожної презентації для спостерігачів, щоб представити свої результати, і для питань від інших груп щодо представленої інформації або використаної стратегії. Після цього запросіть учасників підсумувати проведenu роботу.

ОБГОВОРЕННЯ

ЗАПИТАННЯ ПРО АНАЛІТИКУ І ОБГОВОРЕННЯ ДЛЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ПАРЛАМЕНТУ

- Наскільки легким ви вважаєте завдання? Що ви вважаєте найскладнішим?
- Як ви вирішуєте, які веб-сайти використовувати для отримання інформації? Наскільки ви переймаєтеся «достовірністю» обраних сайтів або «правдивістю» інформації, яка на них розміщена?
- Чи надаєте ви більше значення пошуку інформації, яка буде підтримувати позицію вашого представника, або наданню «об'єктивної» оцінки цього питання? Що саме повинен робити справжній аналітик?
- Чи шукали ви приклади мови ненависті щодо геїв? Якщо якісь групи цього не робили, як вони думають, чи було б це доречним?
- Як ви думаєте, чи ваш політик зрадіє вашому дослідженню? Як ви вважаєте, чи були б задоволені ті, кого він/вона представляє?

ЗАПИТАННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ ДЛЯ АНАЛІТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

- Чи дізналися ви що-небудь важливе про використання Інтернету для аналітики? Чи хотіли б ви додати щось до переліку думок, укладеного на початку вправи?

- Чи були ви здивовані різною інформацією, яку зуміли знайти учасники? Як ви це пояснюєте?
- Як ми можемо перевірити, чи є сайт надійним, або чи можна довіряти інформації? Як ви це зазвичай робите?

ЗАПИТАННЯ ПРО ГОМОФОБІЮ/МОВУ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН

- Чи знайшли ви якісь приклади дискримінації чи образи?
- Як ви вважаєте, чи знайшли ви якусь інформацію, яка є неправдивою або неправильною?
- Які ризики існують, якщо дозволити будь-кому публікувати свої думки в Інтернеті? Чи можете ви щось зробити, щоб зменшити ризик для інших людей, що сприймають усі думки, як «факт»?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Вправа буде більш ефективною, якщо «спостерігачі» будуть проінформовані заздалегідь. Якщо це можливо, то нехай буде тільки один спостерігач для кожної групи, що збільшить кількість «аналітиків».
- Аналітики не повинні відчувати, що спостерігачі їх «випробовують». Ви можете їм сказати, що завдання спостерігачів полягає у тому, щоб подивитися на різні методи дослідження і що є кілька способів вирішення цієї задачі!
- Ви можете вирішити не показувати аналітикам бланк спостерігачів: у цьому випадку вони не будуть попереджені про деякі ключові моменти, і результати можуть бути цікавішими. Проте це може спричинити тиск на аналітиків. Демонстрація бланку забезпечить аналітикам і спостерігачу кращі робочі стосунки.
- Під час підведення підсумків можна з'ясувати, чи дослідження може бути упередженим щодо результатів, які ми «хотіли» знайти. Ви можете це використати, щоб запитати, як учасники в цілому ставляться до інформації, яку вони бачать, але не хочуть вірити!
- Однією з небезпек поширеності дезінформації або сильних упереджень в Інтернеті є їх легке поширення як «фактів». Ви можете дослідити, чи думають учасники, що вони могли пропустити «факти», які бачили в Інтернеті, і чи допомогла якась з цієї інформації поширити упередження про певні групи чи окремих осіб.
- Ви можете скористатися списком у довідковій інформації про Інтернет-грамотність, доповнюючи пропозиції учасників щодо того, як вони можуть перевірити достовірність інформації, розміщеної в Інтернеті. Підкресліть, що більшість того, що ми бачимо, містить елемент «погляду». Є багато способів подання інформації таким чином, що зміцнюється точка зору. Наприклад, опускаючи приклади гомофобної мови ненависті, створюється враження, що це не є проблемою!
- Ви можете також пошукати інформацію про відстеження Інтернет-обманів і обговорити з учасниками, які неправдиві новини стають причиною появи мови ненависті.

ВАРІАНТИ

Ви можете обрати іншу «цільову групу» для учасників дослідження, наприклад, жінок, ромів чи іншу етнічну меншину, осіб, що шукають притулку, тощо.

Можна також провести вправу без спостерігачів, але тоді кожний буде виступати в якості «спостерігача». У такому випадку ви повинні розглянути з групою бланк спостерігача заздалегідь і попросити їх перевірити власні методи, які вони використовують під час досліджень.

ПІСЛЯ ВПРАВИ

Учасники можуть уточнити список ідей для проведення дослідження в Інтернеті і створити свій власний список керівних принципів. Вони також можуть укласти контрольний перелік для обміну інформацією з іншими і поділитися ним з активістами Руху проти мови ненависті. Велика частина мови ненависті поширюється людьми, які бездумно обмінюються думками, які виражають упередженість і можуть принести шкоду іншим.

Вони могли б використати контрольний перелік на сторінці 59 (або власний) для аналізу деяких популярних новинних сайтів. Велика частина журналістів несе відповідальність за поширення забобонів щодо певних груп у суспільстві. Це може сприяти тому, що читачі будуть думати, що ображати інших є «прийнятним». Ви можете знайти інші освітні заходи щодо стратегій проти дезінформації тут: <http://mediasmarts.ca/sites/default/files/tutorials/facing-online-hate/index.html>

Запросіть учасників представити сайти, якими вони користуються найчастіше, щоб знайти інформацію в Інтернеті, і перевірити разом, наскільки вони є надійними та об'єктивними.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПОЛІТИК 1:

Ваша політична діячка є членом уряду. Вона має впевнено говорити на користь нового законодавства. Пошукайте в Інтернеті яку-небудь інформацію, яка була б корисна для складання промови. Потім складіть список із приблизно 5 ключових пунктів, які, на вашу думку, вона має використати у промові.

ПОЛІТИК 2:

Ваш політик є членом опозиції. Він виступає проти виділення грошей з бюджету для вирішення цієї проблеми. Пошукайте в Інтернеті яку-небудь інформацію, яка була б корисна для складання його промови. Потім складіть список із приблизно 5 ключових пунктів, які, на вашу думку, політик має використати у промові.

ПОЛІТИК 3:

Ваш політичний діяч — член партії, яка в меншості. Ваша партія поки не вирішила, чи варто підтримувати це законодавство. Пошукайте в Інтернеті яку-небудь інформацію, яка була б корисна вашому політику для того, щоб прийняти рішення. Потім складіть список з приблизно 5 ключових пунктів, які, на вашу думку, політик має використати у промові.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

СПОСТЕРІГАЧІ:

- Вашим завданням буде спробувати проаналізувати підхід, який використовується аналітиками. Спробуйте зібрати якомога більше інформації з питань, які є на бланку. Ви можете просити аналітиків пояснювати, що вони роблять або чому вони застосовують той чи інший підхід, до тих пір, доки це не занадто відволікатиме їх

БЛАНК СПОСТЕРІГАЧА

Пошукові слова, використані для пошуку інформації	
ДЛЯ КОЖНОГО ВІДВІДАНОГО САЙТУ:	
Назва сайту	
Кількість хвилин (приблизно), проведених на сайті	
«Орієнтація» сайту (на підтримку геїв, проти геїв, нейтральний)	
Чому обрано цей сайт?	
«Авторитет» сайту: – Чому ми маємо довіряти цьому ресурсу? – Група це перевіряла?	
Чи були вказані посилання на зовнішню інформацію і чи група це перевіряла?	
Інше, що стосується виконання завдання аналітиками.	

РІВЕНЬ 4

ГРУПА
10-20ЧАС
120 хв.

РІЗНІ СВОБОДИ

Симуляція з залученням двох громад, які мають протилежні погляди на свободу слова і думки, але мають жити на одному острові.

ТЕМИ	Демократія/участь, свобода вираження поглядів, расизм/дискримінація.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 4.
ГРУПА	10–20 осіб.
ЧАС	120 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Дослідити проблеми, пов'язані з різноманіттям, плюралізмом і мовою ненависті. • Розглянути, як свобода вираження поглядів сприяє функціонуванню демократичного суспільства. • Обговорити переваги і недоліки необмеженої свободи вираження поглядів. • Відпрацювати навички ведення переговорів.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Папір і ручки. • Місце для зустрічі двох груп (окремі приміщення). 2 фасилітатори (найкращий варіант).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Зробіть копії інформації про два острови (ст. 63 і 64). • Зробіть копії списків проблем, які треба обговорити (ст. 65).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Поясніть, що вправа передбачатиме симуляцію, і поділіть групу на дві різні громади. Спільнота іксспратів повинна бути більшою: близько дві третини учасників. Третина, що залишилася, представляє групу пастиків. Поясніть, що перша частина симуляції стосуватиметься роботи у своїх групах-громадах. Через 20 хвилин, групи будуть зібрані разом.
2. Одна з груп повинна розміститися в іншій кімнаті. Фасилітатор спершу зачитує інформацію про відповідну громаду для кожної групи, потім може роздати людям копії.
3. Почніть обговорення в кожній групі, запитуючи думки учасників про життя на острові. Запитайте, чи хотіли б вони там жити. Після деяких роздумів, задайте запитання групам окремо:

Групі пастиків:

Що вас турбує у зв'язку з тим, що ви маєте переселитися на новий острів?

Групі ікспратів:

Що вас турбує у зв'язку з тим, що до вас приїдуть багато іммігрантів, які нічого не знають про вашу культуру і традиції?

4. Через 20 хвилин дві групи будуть об'єднані. Запросіть остров'ян представити себе, запропонуйте їм зробити свою заяву (якщо вони хочуть). Не допустіть, щоб це зайняло більше 10 хвилин.
5. Після приблизно 10 хвилин, надайте учасникам таку інформацію:

Минув рік, виник ряд проблем. Напруженість у відносинах між громадами стала більш гострою. Багато людей стурбовані наростаючою соціальною напругою. Президент запросив вас створити робочу групу, щоб спробувати знайти шляхи вирішення цих проблем.

6. Поділіть усіх на невеликі робочі групи, так щоб кожна робоча група мала (приблизно) двох учасників-пастиків і чотирьох ікспратів. Дайте кожній групі одну з проблем, які перелічені на с. 65.
7. Скажіть групам, що у них є 20 хвилин, щоб прийняти рішення щодо того, як вирішити цю проблему. Наголосіть, що будь-яка пропозиція повинна виноситися на голосування, і має бути схвалена більшістю учасників (в робочій групі). Лише тоді вона буде прийнятою. Нагадайте їм, що якщо вони не можуть ухвалити нове рішення, статус-кво триватиме!
8. Після 20 хвилин зберіть усіх разом, щоб представити рішення. Дайте кожній робочій групі 2–3 хвилини на коментарі і короткі відповіді. Потім переходьте до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

Почніть з того, щоб учасники вийшли зі своїх з ролей і нагадайте їм, що зараз вони будуть обговорювати вправу в цілому. Вони не повинні повертатися до колишніх дискусій.

- Що ви думаєте про вправу? Що вам сподобалося, а що ні?
- Чи легко було грати свою роль і продовжувати це робити, коли всі остров'яни зібралися?
- Що ви думаєте про переговорний процес і процес прийняття рішень? Що було для вас найважливішим при намаганні знайти рішення?
- Чи було справедливим, що спільнота ікспратів фактично мала право вето щодо будь-якої пропозиції, бо вони мали більшість? Як ми можемо переконатися, що думки і права меншин справедливо представлені в «реальному» житті?
- Чи змінила вправа якісь ваші погляди? Якщо так, то які і чому?
- Як ви думаєте, чи був тренінг близький до реальності: чи нагадав він вам про наявні проблеми в суспільстві?
- Як ви думаєте, що ми повинні робити, коли люди говорять речі, які можуть бути болючими, нетерпимими, а іноді й небезпечними?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Описи життя на двох островах досить довгі, вони мають допомогти учасникам проїнятися духом їхньої спільноти. Їх треба читати не як «інформацію», а як історію!
- Робочій групі, яка обрала проблему про Інтернет-кампанію, можна запропонувати зосередити увагу на онлайн-аспекті. Проте учасники мають розглядати цей аспект разом з офлайн-пропозиціями.
- Спробуйте провести вправу з якнайменшим втручанням у процес. Переконайтеся в тому, що люди зрозуміли умови і характер завдання, та дозвольте учасникам підійти до завдань у такий спосіб, який їм здається найкращим. Переривайте роботу лише у випадку, якщо бачите, що учасники чогось не розуміють або напруженість чи конфлікт заважають процесу.
- Учасникам знадобиться деяка інформація про свободу вираження поглядів. Якщо дозволить час, то використайте деяку інформацію.

ВАРІАНТИ

- Якщо часу мало, описи можна скоротити, а під час кінцевих переговорів запропонувати для обговорення лише першу проблему. Це дозволить прискорити переговори.
- Якщо дозволяє час, під час першого (окремого) засідання груп ви можете запитати учасників, чи є якісь повідомлення, щодо яких вони хотіли б озвучити, коли вони зберуться разом. Нас основні цих повідомлень можна потім скласти короткі «інструкції», які будуть презентуватися під час перших 10 хвилин зустрічі.
- Якщо група велика, то варто розділити «нову» громаду на дрібніші групи таким чином, щоб кожна людина мала можливість зробити свій внесок. Кожна нова група повинна складатися з приблизно однієї третини пастиків і двох третин ікспратів. Також групи можуть призначити 1 або 2 спікерів від своєї громади.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Учасники можуть скласти пропозиції для власної групи, схожі на ті, які висунуті в результаті переговорів. За них можна проголосувати і використовувати як перелік керівних принципів як для онлайн, так і для офлайн-поведінки.

Учасники можуть дослідити основні групи іммігрантів у своїй країні. Вони могли б з'ясувати деякі причини, через які люди переїхали, дізнатися, чи вважають вони, що їх права і думки поважаються рештою суспільства і як вони зображуються в засобах масової інформації (як онлайн, так і офлайн). Ви також можете запросити представників різних громад поговорити з групою.

Якщо ваша країна не вважається країною імміграції, ви можете перевірити, як люди, які емігрували з вашої країни сприймаються в приймаючих країнах.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ОСТРІВ ПАСТИК

Ви живете на невеликому острові, кордони якого закриті, на якому ніколи не було іммігрантів, а лише колись давно, що ніхто вже й не пам'ятає, тут була невелика кількість туристів. Ваша громада спокійна і мирна: мир і відсутність конфліктів є традицією на острові і вважається «національним пріоритетом». Існує навіть стаття в Конституції, яка говорить, що:

Ніхто не повинен говорити або робити щось, що може викликати болючі відчуття або засмутити інших.

Виконання цієї статті ретельно контролюється, а порушення суворо караються. Вони бувають дуже рідко; набагато простіше домовитися з іншими людьми. Суперечки стали для пастиків неприйнятними — це дуже болюче явище, адже суперечки лише створюють проблеми.

Країна називає себе демократичною. Вибори проводяться щороку, і майже всі голосують. Проте зазвичай обираються ті самі люди, адже альтернативна політика обговорюється на острові дуже мало.

Загалом, бесіди, публічні виступи і навіть засоби масової інформації не відхиляються від думок, прийнятих суспільством за правила, і люди, здебільшого, не проти цього, оскільки вони забули або не в змозі уявити собі, як по-іншому робити ті чи інші речі. На острові дуже мало новин про інші місця земної кулі, немає ніякої літератури від інших культур та дуже мало змін, бо зміни, зазвичай, засмучують.

Протягом багатьох років люди помітили, що берегова лінія змінилась: рівень моря піднявся, і багато частин землі, яку вони раніше використовували, тепер під водою. Але це не мало значення: землі було достатньо для всіх і люди, які раніше проживали поблизу берегової лінії, просто переїхали далі вглиб країни. Але в останні роки проблема стала ще гострішою. Деякі люди почали це між собою обговорювати, проблема стала тривожити народ, тож уряд ввів на це заборону.

Життя тривало, в основному спокійно, передбачувано, без конфліктів і суперечок, поки одного жадливого вітряного дня на острів не налетів сильний ураган. Будівлі були зруйновані, загинуло багато людей, і велика частина землі опинилася під водою. Коли хвилі втихли, вижило дуже мало врожаю, і ті люди, що вижили, помирили від солоної води. Майже вся інфраструктура була зруйнована. Їжа стала дефіцитом, почали поширюватися інфекції і хвороби, було недостатньо медичного обладнання. На острові почався хаос. Люди навіть почали сперечатися, щодо того, що краще було б зробити!

Коли здавалося, що надія втрачена, було отримано повідомлення з сусіднього острова Ікспрат. Ікспрати висловлювали занепокоєння долею пастиків і пропонували переїхати до Ікспрату. Ви є тими, хто вирішив переїхати.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ОСТРІВ ІКСПРАТ

Ви живете на острові Іксспратів, розташованому в Тихому океані, на шляху одного стародавнього судноплавного маршруту через океан. Ваш острів традиційно жив з торгівлі і зв'язків з іншими країнами, ви мали політику відкритих кордонів сотні років. Це означає, що мандрівники і іммігранти з багатьох різних культур були важливою особливістю життя на острові. Результатом стало дуже різноманітне населення, з широким спектром думок, переконань і культурних звичаїв.

Ваша національна культура приймає таке різноманіття: у людей є великий інтерес до інших звичаїв, побуту, вірувань та ідеологій. Звичайно, з таким різноманіттям, не кожна ідея чи ідеологія може бути всіма прийнятою. Суперечки і конфлікти стали способом життя на Іксспраті. Майже кожна зустріч двох людей не обходиться без ретельного обговорення думок, переконань та ідей. Крім того, майже кожна зустріч не обходиться без суперечок. Суперечки — це вже майже національне хобі.

Тому немає ніяких законів, які обмежують те, що одна людина або одна група може сказати іншому, або що одна людина або одна група може сказати про інших. Деякі люди кажуть жорсткі речі. Іноді це призводить до того, що люди роблять погані вчинки. Такі дії переслідуються за законом; висловлювання — ні.

Життя на Іксспраті цікаве, воно приймає різні виклики та постійно змінюється. Ви цінуєте багатство культури і те, що можете сказати все, що завгодно. Ви знаєте, що нескінченна суперечка і сварка не завжди призводить до щастя. Насправді, ви часто вважаєте суперечки дуже виснажливими і болючими: не завжди легко почути, як люди кажуть, що те, що ви думаєте — неправильне, не кажучи вже про те, що ви вважаєте це жорстоким. Ви також бачили, як деякі групи в суспільстві мають тенденцію ставати частішими жертвами жорстокої і нетерпимої мови, ніж інші.

Однак вам здається важливим, що ніхто і ніколи не повинен бути обмеженим у висловлюванні своїх переконань.

Одного вітряного дня ваш острів отримав звістку, що дуже сильний ураган пронісся над однією з інших островів Тихого океану. Ви дуже мало знаєте про той острів — вони завжди трималися осторонь. Ви чули розповіді, що люди, які живуть на острові, дуже дурні і відсталі, але ви ніколи нікого звідти не зустрічали. Ви знаєте, що острів практично неможливо відвідати.

Уряд оголосив, що острів пастиків так сильно постраждав в результаті урагану, що більшість жителів, які вижили, переїдуть на Іксспрат. Вони, ймовірно, можуть бути змушені це зробити, але це означатиме, що нинішні мешканці повинні будуть багато чого змінити. Роботу доведеться ділити, також може бути недостатньо житла для всіх.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРОБЛЕМИ ДЛЯ РОБОЧИХ ГРУП

ПРОБЛЕМА 1:

Організована кампанія «Знайди язик пастика», яка розгорнулася в Інтернеті. Кампанія має такі слогани:

Штурхни дурня-пастика і побачиш, як він запищить!

Без язика і без мізків!

Знайди язик, знайди смартфон!

Людям пропонується виставляти фотографії язиків пастиків. Існує «Галерея язиків» з фотографіями і відео людей, які змушували пастиків відкривати рот, світили ліхтариками в рот, позували з телескопами або вказували на язик. Кампанія набирає обертів і є велика кількість випадків, коли на пастиків нападали на вулицях. Пастиکی відповіли, що вони відмовляються бути втягнутими в образливі розмови з людьми, яких вони не поважають.

ПРОБЛЕМА 2:

На молоду дівчину зі спільноти пастиків накинулася група хлопців з іксспратів. Вони називали її «жирною тупоголовою», «брудною курвою» і сказали, що вона несповна розуму. Дівчина була нещасною, не виходила з дому і два тижні ні з ким не говорила. Протягом трьох днів вона нічого не їла. Її батьки в розпачі.

ПРОБЛЕМА 3:

Звіт показав, що рівень безробіття серед пастиків набагато вищий, ніж серед населення в цілому, в парламенті немає жодного представника від пастиків, і лише декілька з них перебувають у керівництві організацій. У звіті також зазначені інші соціальні фактори, наприклад, рівень стресу і психічних захворювань, рівень освіти та злочинності. Пастикі мають найгірші показники, ніж будь-які інші суспільні групи. Ставлення до пастиків іншої частини суспільства також вкрай негативне.

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
10-20ЧАС
45 хв.

ПРОТИДІЄМО КІБЕРЗАЛЯКУВАННЮ

*Учасники повинні визначити власні варіанти
відповідей і реакції на різні сценарії залякування
та обговорити альтернативні шляхи дій.*

ТЕМИ	Кіберзалякування, демократія/участь, Інтернет-грамотність.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 1.
ГРУПА	10–20 осіб.
ЧАС	45 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">Зрозуміти різні форми знуцань і зв'язок між знуцаннями офлайн і онлайн.Визначити різні способи реагування на знуцання, кіберзалякування і мову ненависті в Інтернеті.Підвищити обізнаність про важливість вміти давати відповіді.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">Зробіть 4 знаки з аркушів паперу формату А4 і помістіть кожен у різних кутках. На знаках повинно бути написано:<ul style="list-style-type: none">- Нічого- Відповісти на залякування- Повідомити про поведінку- Щось щеПереконайтеся, що учасникам достатньо місця, щоб рухатися по кімнаті.

ІНСТРУКЦІЇ

- Розпочніть з запитання, як учасники розуміють знуцання. Попросіть їх подумати про різні способи залякування.
- Розмістіть знаки в кутках кімнати і поясніть, що ви зачитуватимете ряд різних сценаріїв. Кожен повинен вибрати, який з наступних варіантів найкраще підходить до того, що б вони зробили:
 - нічого не робити;
 - відповісти на залякування (наприклад, взяти участь в обговоренні, завдати їм удар у відповідь, або що-небудь ще; якщо особа нападника невідома, цей варіант не буде доречним);
 - повідомити про поведінку (наприклад, вчителю, батькам, адміністратору сайту або іншому органу);
 - щось ще (наприклад, залучити інших до обговорення, створити «групу солідарності» тощо; можна запитати про наступні ідеї).

3. Поясніть, що після кожного прочитаного сценарію учасники повинні підійти до кутка, який ближче підходить до того, як вони, ймовірно, відповіли б. Скажіть їм бути чесними щодо того, як би вони вчинили!
4. Прочитайте перший сценарій і дайте учасникам час, щоб вибрати свій куток. Після того, як вони зробили свій вибір, попросіть кілька людей з кожної групи пояснити, чому вони обрали саме цю відповідь. Тоді зачитайте наступний сценарій, і продовжуйте до тих пір, поки не відчуєте, що обговорили достатню кількість випадків.

ОБГОВОРЕННЯ

Використовуйте такі питання, щоб провести обговорення вправи:

- Як вам така дискусія? На які сценарії було найважче відповісти і чому?
- Як ви думаєте, чи все це було прикладами знущань?
- Чи мали ви колись справу із залякуванням — в якості жертви або свідка? Що ви можете сказати про зв'язок між знущаннями офлайн і онлайн? Чи є якісь істотні відмінності?
- Чи змусила вас ця вправа подивитися на знущання/залякування по-іншому? Чи змусило це вас думати, що ви будете відповідати інакше у майбутньому?
- Що ви можете зробити проти залякування?
- Хто повинен щось зробити, щоб запобігти мові ненависті в Інтернеті? Якою повинна бути роль засобів масової інформації, провайдерів, поліції, батьків, адміністрації школи?..

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

Якщо група велика, або учасники не звикли до загальної дискусії, то можна застосувати «магічну паличку» чи уявний мікрофон, коли учасники чекають своєї черги, щоб висловитися.

- Учасники можуть обрати більше одного варіанту, наприклад, відповідаючи на залякування чи повідомляючи про образи. Якщо це станеться, треба сказати їм, щоб підійшли до кутка, який здається найбільш важливим, а потім дати їм шанс пояснити свою позицію.
- Пам'ятайте, що деякі учасники могли пережити знущання, можливо, від інших у групі. Ви повинні бути чутливими до різних особистих потреб чи конфліктів і не тиснути на учасників, щоб вони відповідали, якщо вони цього не хочуть.
- Якщо є учасники, які пережили знущання, вправа може винести назовні їхні переживання, вказуючи на те, що вони можуть потребувати подальшої підтримки. Ви маєте або ж дати зрозуміти, що можете запропонувати таку підтримку, або ж можете вказати, де вони можуть її отримати. Перед вправою ви можете вивчити існуючі місцеві або національні служби, наприклад, телефонні лінії або організації, що пропонують допомогу жертвам.
- Якщо учасники не знайомі з кіберзалякуванням або не знають про його шкідливу природу, можна використати довідкову інформацію, щоб підвищити їх обізнаність про проблему і про підходи, які використовували інші. Там, де це доречно, слід вказати на зв'язок між мовою ненависті і знущаннями (особливо, коли знущання поєднуються з мовою ненависті).

ВАРІАНТИ

Вправа може бути спрощеною з двома варіантами вибору для учасників: «Нічого не робити», або «Щось зробити». Два знаки можуть бути розміщені у протилежних частинах кімнати. Учасники стають вздовж лінії між двома знаками залежно від того, який варіант вони обирають.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Будь-яка подальша дія стає більш ефективною, якщо учасники вирішують діяти групою. Ви могли б обговорити різні варіанти подальшої діяльності, наприклад, підвищення обізнаності про проблему (онлайн або офлайн), створення групи підтримки чи солідарності, реалізація політики, спрямованої проти залякування для групи/класу/школи або створення кампанії «Ні онлайн знущанням».

Ви також можете приєднатися до Руху проти ненависті і скористатися Інтернет-платформою Кампанії, щоб обмінюватися відеоповідомленнями солідарності з жертвами залякування. Ви також можете використовувати Інтернет-платформу, щоб ділитися порадами з Інтернет-користувачами щодо того, що робити в ситуаціях залякування.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

СЦЕНАРІЇ

Ви отримали ряд образливих електронних листів і текстових повідомлень з адрес або номерів, які ви не розпізнали. Деякі з них були погрозливими: здається, що зловмисники вас знають. Що ви зробите?

Деякі люди з вашої школи відредагували ваші фотографії і опублікували їх в Інтернеті з неприємними коментарями. Ви думаєте, що знаєте, хто це зробив. Що ви зробите?

Хлопчик з іншої країни щойно приєднався до вашого класу. Ваші друзі висміюють його і починають розміщувати у соціальних мережах расистські жарти про нього. Вони просять вас поширювати ці жарти. Що ви зробите?

Група дітей у вашому класі поширювали образливі чутки про вас на сайтах соціальних мереж. Багато дітей тепер не буде гратися або навіть говорити з вами. Навіть ваші друзі починають думати, що ті чутки можуть бути правдою. Що ви зробите?

Вчитель каже класу, що над деякими учнями знущалися і на одного напали по дорозі додому зі школи. Вчитель простить залишитися і поговорити після уроку тих, хто знає що-небудь про це. Ви думаєте, що знаєте, хто це зробив, але ви боїтесь, бо ви отримали багато повідомлень з попередженнями, щоб ви нічого не сказали. Що ви зробите?

Ви бачите, як дитина стоїть одна на дитячому майданчику і плаче. Ви знаєте, що інші діти дратують її, бо у неї труднощі з навчанням, вони називають її «дурною» і «потворною свинєю». Ваші друзі часто сміються над нею, коли ви всі разом. Що ви зробите?

Адаптація вправи «Сцени залякування» з посібника з освіти з прав людини для дітей «Компасіто» — www.coe.int/compass

РІВЕНЬ 2

ГРУПА
12-20ЧАС
45 хв.

НЕОБМЕЖЕНА СВОБОДА?

Учасники розкривають поняття свободи вираження поглядів, використовуючи аналіз конкретних випадків. Їм треба визначитися, що робити з коментарями та спілкуванням, які є суперечливими, образливими і потенційно небезпечними.

ТЕМИ	Свобода вираження поглядів, демократія/участь, права людини.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 2.
ГРУПА	12–20 осіб.
ЧАС	45 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Розкрити концепцію свободи вираження поглядів. • Надати розуміння, чому свобода вираження поглядів є важливою — як для кожного, так і для суспільства. • Розглянути обґрунтування для обмеження свободи вираження поглядів, якщо це потрібно для захисту прав людини, особливо якщо йдеться про мову ненависті.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Фліп-чарт і маркери. • Копії карток (ст. 72).
ПІДГОТОВКА	• Зробіть копії карток зі ст. 72 (скільки потрібно для кожної малої групи).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Запитайте учасників, що для них означає «свобода вираження поглядів». Запишіть ідеї на фліп-чарті; якщо учасники не згадали наведені нижче аспекти, то запропонуйте їм їх обговорити:
 - Чи означає свобода вираження поглядів те, що ми можемо сказати все, що хочемо?
 - Якщо ви думаєте, що певні «висловлювання» мають бути заборонені, то як тоді вирішити, що саме потрібно забороняти? Хто повинен це вирішувати?
 - Крім усної та письмової форми, які є інші способи «виразити» себе (музика, драматургія, зображення, мова тіла тощо)?
2. У цей момент не намагайтеся давати остаточні відповіді на питання: спитайте кількох людей і поясніть, що ці питання часто дуже спірні і вони будуть більш детально вивчені протягом вправи.
3. Запитайте, чи було таке, що комусь коли-небудь не дозволяли говорити те, що хотіли — вдома, у школі або в громадських місцях. Як ви тоді почувалися? Чому для вас важливо мати можливість висловити свою точку зору?

4. Надайте коротку інформацію про свободу вираження поглядів. Використовуйте інформацію, подану нижче, або матеріали на ст. 160.

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Право вільно висловлювати свої думки та погляди є важливим у контексті прав людини. Це частина міжнародного права з прав людини. Це право цінне тим, що наші думки, погляди і знатність комунікувати є ключовим для людини, а комунікація і дискусія — суттєвим чинником для розбудови демократичного суспільства. Наскільки люди здатні жити разом, розуміти одні одних, залежить від рівня відкритої та вільної комунікації, навіть якщо часом ми чуємо думки, з якими незгідні.

Однак свобода вираження поглядів не є «абсолютизованим» правом — чимось, що не знає меж. Це право, яке збалансовується з правами інших і націлене на все суспільство. Якщо якесь висловлювання є небезпечним для окремих людей, то це означає, що воно створює загрози для всього суспільства. Тоді це може бути обмеженим.

5. Скажіть учасникам, що вони працюватимуть в малих групах (4–5 осіб в кожній) і обговоріть ряд випадків, коли люди публікують в Інтернеті образливі для інших чи їхніх прав речі. Групи мають вирішити, чи є той чи інший випадок таким, коли з матеріалом потрібно щось робити офлайн — іншими словами, чи має бути обмежена свобода самовираження.
- Якщо вони вирішують, що треба щось робити, то що саме має бути зроблено офлайн і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще може бути зроблено і ким?
6. Поділіть учасників на групи по 4 або 5 осіб і роздайте кожній групі копію випадків зі ст. 72. Дайте їм близько 20 хвилин, щоб обговорити кожен з них. Вони повинні спробувати вказати на причини прийняття тих чи інших рішень.

ОБГОВОРЕННЯ

Обговоріть кожен випадок, запитуючи думку груп. Коротко обговоріть причини прийняття ними тих чи інших рішень. Використайте деякі з питань, наведених нижче, щоб наголосити на інших ключових моментах:

- Чи були випадки, коли ви не могли досягти згоди в групі? Які були ключові відмінності у думках?
- Чи є різниця, хто був відповідальний за повідомлення? Чи є різниця, скільки людей відповіли, чи як вони відповіли?
- Чи дійшли ви до будь-яких загальних принципів щодо того, як саме потрібно вирішувати, коли свобода самовираження може (або повинна) бути обмежена? Які є небезпеки у тому, щоб бути занадто жорстким чи навпаки м'яким?
- Чи думаєте ви, що закриття сайтів або видалення небезпечних повідомлень є ефективним способом боротьби з мовою ненависті онлайн?
- Чи існують у вашій країні обмеження на те, що люди можуть сказати онлайн чи офлайн? Чи відрізняються правила для Інтернет-висловлювань?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Коли учасники обговорюють справи, нагадайте їм про необхідність враховувати, скільки матеріалу вони візьмуть офлайн, якщо вони це вирішать зробити. Наприклад, вони можуть прийняти рішення видалити весь сайт (або профіль), або ж вони можуть вирішити видалити одне повідомлення/відео, заблокувати користувача, який це розмістив, тощо.
- Можливо, варто нагадати учасникам, що Європейський суд з прав людини розглядає будь-яке обмеження свободи вираження поглядів як дуже серйозний крок! Це можна робити тільки тоді, коли існує серйозне виправдання.
- Ви можете дослідити разом з учасниками, наскільки корисним було обговорення і чи допомогло сформувати їм свою думку, і що це може нам сказати про свободу вираження поглядів.
- Ви можете пояснити, що право про права людини та свободу вираження поглядів, насправді стосується дій і поведінки держави. Обмежувати вираження поглядів в Інтернеті часто складніше, тому що більша частина Інтернету «належить» приватним компаніям (наприклад, приватним хостинг-провайдерам, новинні сайти, що належать компаніям, та інше). Ознайомтеся з ключовими моментами, відображеними у Розділі 5, з довідковою інформацією про свободу вираження поглядів або з розділом «Свобода вираження поглядів та інформації», частиною Посібника з прав людини для користувачів Інтернету.
- Постарайтеся з'ясувати перед початком вправи, чи були б якісь з випадків незаконними відповідно до ваших національних законів.
- Дискусію варто завершити, розглядаючи інші способи реагування на випадки обмежень. Зверніться до матеріалів про кампанію Руху проти мови ненависті у Розділі 2 для деяких пропозицій. Нагадайте учасникам, що видалення образливого матеріалу або сайту — це не єдиний вихід! І ще це може бути складно з огляду на великий масив матеріалу, що публікується в Інтернеті.

ВАРІАНТИ

Аналіз справ можна робити у формі рольової гри: кожна мала група могла б підготувати один зі сценаріїв і показати його іншим. Потім відбувається дискусія щодо найбільш прийнятної реакції.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Що учасники знають про членів свого парламенту? Вони могли б провести деякі дослідження, які публічні заяви вони робили щодо меншин та інших вразливих груп, а потім написати їм про свою підтримку або незгоду. Індивідуальний лист від кожного учасника навіть може допомогти побачити реакцію!

Обговоріть з групою можливі варіанти дій на випадок, якщо хтось з учасників стикається з расистськими повідомлення в Інтернеті. Опрацюйте спільні аргументи і короткі повідомлення, які учасники зможуть використовувати кожного разу, коли їм трапляються приклади мови ненависті в Інтернеті.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ВИПАДКИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Група під назвою «Відродження нації» створює веб-сайт, який проголошує «традиційні цінності». Безліч постів є расистськими. Сайт привертає велику кількість коментарів, починається жвава дискусія. Деякі обговорення ведуться дуже образливою мовою, але є й велика кількість коментаторів, які виступають проти расистської ідеології сайту.
 - Чи можна щось зробити офлайн? Якщо так, то що саме і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще можна зробити?
2. Микола — політик, який використовує свій особистий веб-сайт, щоб закликати до виселення ромів у своєму виборчому окрузі, і для того, щоб звинуватити їх у високому рівні злочинності. Після його закликів відбувся ряд нападів на ромів по всій країні. Більшість засобів масової інформації починає друкувати розповіді, які розповідають про злочини, скоєні ромами, а не про злочини, вчинені проти них.
 - Чи можна щось зробити офлайн? Якщо так, то що саме і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще можна зробити?
3. Рорі публікує в особистому блозі мультфільм, що показує всім відомого політика з кров'ю, що стікає з його пальців, і трупи навколо нього. Багато людей залишають коментарі, в основному, підтримуючи мультфільм.
 - Чи можна щось зробити офлайн? Якщо так, то що саме і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще можна зробити?
4. Елла публікує на своїй сторінці відео, що висміює людей з обмеженими фізичними можливостями, зображуючи їх незграбними «ізгоями». Статистика сайту показує, що майже ніхто не подивився це відео, і практично ніхто не лишив коментарі.
 - Чи можна щось зробити офлайн? Якщо так, то що саме і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще можна зробити?
5. Журналіст дивиться відео (у прикладі 4) і починає кампанію, мета якою — видалення сторінки Елли з соціальних медіа. У результаті відео переглядає тисячі користувачів. Люди починають лишати такі коментарі, як «Краще відео, що я колись бачив», «Ми повинні бути реалістами у стосунку людей з обмеженими можливостями», і т. п.
 - Чи можна щось зробити офлайн? Якщо так, то що саме і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще можна зробити?
6. Дітта, добре відома знаменитість, публікує статтю на сайті новин, де стверджує, що трансгендерні жінки є «образою людства». Сайт створено для того, щоб «зломити Дітту» деталями про її особисте життя. Вона починає отримувати сотні особистих образливих твітів і повідомлень на електронну пошту. Деякі з них містять погрози.
 - Чи можна щось зробити офлайн? Якщо так, то що саме і чому?
 - Якщо ні, то чому? Що ще можна зробити?

ГРУПА «ІКС»

Учасники створюють мапу прав з Європейської конвенції з прав людини з огляду на серію образ і знущань, з якими стикаються роми.

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, права людини, приватність/безпека.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 4.
ГРУПА	12–24 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Розглянути, як саме порушується безліч прав людини жертв мови ненависті. • Підвищити обізнаність про права ромів і порушення прав людини, з якими вони зазвичай стикаються. • Пов'язати права з Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ) з реальними випадками образ.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Копії інформації про групу «Ікс» (один примірник для кожної групи). • Декілька копій ЄКПЛ (скорочена версія). Потрібно принаймні 2 примірники на кожен групу. • Папір для фліп-чарту і маркери. • Ножиці і клей (за можливістю).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Підготуйте аркуш паперу для фліп-чарту для кожної малою групи. Прикріпіть інформацію про групу «Ікс» посередині аркуша.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Зачитайте історію про групу «Ікс» (ст. 73). Поясніть, що всі приклади в тексті є типовими переживаннями людей з якоїсь меншини, яка не має власної країни, але яка існує в багатьох країнах світу. Дайте учасникам можливість вгадати меншину, а потім підтвердьте, що усі приклади — типові переживання ромів у всіх країнах Європи.
2. Запитайте про реакцію учасників на цей текст. Поясніть, що більшість прикладів є порушеннями прав людини, вони є незаконними в кожній країні Європи. Нагадайте учасникам, якщо це необхідно, про права людини загалом і Європейську конвенцію з прав людини (ЄКПЛ) зокрема. Використайте додаткову інформацію на сторінці 206.

3. Поясніть, що учасники працюватимуть в малих групах (4–5 осіб) і використовуватимуть скорочену версію ЄКПЛ, щоб позначити права, викладені у Конвенції, які стосуються прикладів у тексті.
4. Роздайте копії ЄКПЛ, і, якщо є така потреба, прочитайте текст разом. Відповідайте на будь-які питання, пов'язані зі його змістом.
5. Попросіть учасників створити невеликі робочі групи (приблизно по 5 осіб у кожній групі) і дайте кожній групі аркуш паперу для фліп-чарту з текстом про групу «Ікс». Попросіть їх позначити на аркуші паперу поряд з текстом будь-які зв'язки між частинами розповіді дитини і конкретними правами людини.
6. Дайте групі близько 20 хвилин, щоб завершити завдання. Повісьте готові аркуші для фліп-чарту на стіні і дайте учасникам можливість поглянути на те, що зробили інші групи, зверніть увагу на будь-які подібності або відмінності.
7. Перейдіть до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

Запросіть учасників назад до групи і задайте їм деякі з цих питань.

- Чи вразила вас кількість різних образ, яких зазвичай зазнають роми? Як ви вважаєте, чи якісь/усі ці приклади трапляються у цій країні?
- Чи чули ви коли-небудь або були свідком будь-яких прикладів образ проти громади ромів? Чи бачили ви що-небудь в Інтернеті?
- Уявіть, що ви натрапили на неприємний коментар про ромів на чийсь сторінці у соціальній мережі: що б ви зробили? Як ви думаєте, чи буде мати значення факт, що люди почнуть заперечувати такі коментарі або розміщувати позитивні історії замість цього?

Використайте деякі питання, щоб з'ясувати, які упередження учасники можуть мати про ромів:

- Ті, хто уклали Загальну декларацію прав людини (ЗДПЛ) думали, що ми ніколи не повинні судити про людей через групу, до якої вони належать. Чи погоджуєтесь ви з цим?
- Що ви думаєте про коментар дитини, що злочинці є в кожній громаді, але ж через це ми не кажемо, що усі в цій громаді є злочинцями? Чому ми говоримо про «всіх ромів», якщо ми не знаємо їх усіх?
- Ті, хто уклали Загальну декларацію прав людини також думали, що є певні речі, які ми не повинні робити нікому, як би вони себе не поводити. Чи погоджуєтесь ви з цим?
- Як ви думаєте, як би ви себе почували, якби вас постійно ображали? Як би ви могли себе поводити?
- Що ви знаєте про життя громади ромів? А про проблеми, з якими вони стикаються?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Ви можете виявити, що багато учасників мають сильні упередження щодо ромів. Намагайтеся уникати обговорення цього, перш ніж групи почнуть працювати на аркушах для фліп-чарту. Використайте питання, щоб проаналізувати це після вправи.

- Коли групи працюють з аркушами для фліп-чарту, скажіть їм, що вони можуть використовувати будь-який метод для ілюстрації зв'язку з правами людини: вони можуть порізати інформаційний лист або вирізати картки і наклеїти їх на аркуш. Або учасники можуть використати фломастери, щоб написати статті, малювати стрілки. Якщо у них закінчаться картки, що представляють певні права, скажіть їм, щоб вони використали свою уяву для знаходження інших зв'язків!
- Розповідь не є реальною розповіддю ромської дитини, але кожен із прикладів показує реальну картину у майже кожній європейській країні. Ви можете використати деякі посилання в кінці, щоб краще описати образи.
- Ви можете пояснити учасникам, що не всі права людини написані на картках. ЄКПЛ охоплює тільки деякі права людини, і тільки деякі права, викладені у ЄКПЛ, включені до вправи.
- Скористайтеся матеріалом «Права, яких це стосується» на ст. 77, щоб надати зворотний зв'язок щодо мап, підготовлених учасниками на аркушах для фліп-чарту. Зазначте, що багато образ в історії підпадають під дію більше ніж одного права і що майже всі з них стосуються права бути вільним від дискримінації.
- Нагадайте учасникам, що порушення прав людини трохи відрізняються від «звичайних» злочинів: вони стосуються поведінки уряду, або тих, хто займає офіційні посади — вчителів, офіцерів поліції або керівників в'язниць. Державні посадові особи несуть відповідальність за те, щоб не ображати людей і вони також відповідальні за те, щоб була певність, що людей не ображають інші. Якщо поліція серйозно не сприймає скаргу на образи, вони не дотримуються своїх обов'язків щодо прав людини.

ВАРІАНТИ

У цій вправі замість Європейської конвенції можна використати Загальну декларацію з прав людини.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Попросіть учасників дослідити ситуацію з ромами у своїй країні. Різні групи можуть працювати над різними темами.

Ще учасники можуть проводити моніторинг сайтів, які вони часто відвідують, звертаючи увагу на негативні коментарі про ромів. Приклади такого можна подавати на Варту мови ненависті на Інтернет-платформі Кампанії (www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch).

Для детальнішого ознайомлення учасників з історією та сучасним станом ромів в Європі, ви можете використати Інформаційний лист про ромів, розроблений Радою Європи. Більше інформації тут: www.coe.int/t/dg4/education/roma/histoCulture_en.asp.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ГРУПА «ІКС»

Я — дитина з групи «Ікс». У школі мене скерували у спеціальний клас для дітей з вадами розвитку. Нам не дозволяють вчитися в «нормальних» класах. Наді мною часто знущаються інші діти, тому що я — група «Ікс», як і мої друзі. Вчителі нічого з цим не роблять. Деякі вчителі навіть дразнять нас. Їх ніколи не карають. Я знаю, що всі діти з групи «Ікс» були скеровані у школи для дітей з вадами в розвитку.

Люди не хочуть, щоб ми серед них були. Вони навіть не знають нас, вони просто кричать на нас або б'ють через те, хто ми є, або через те, ким вони нас вважають. Але ми діти, як і вони. І як ми повинні себе поводити, якщо хтось кричить на нас або б'є нас? Ми маємо їх за це любити?

Якщо ми йдемо в поліцію, вони ніколи нас не слухають. Вони кажуть нам, що це, мабуть, була наша помилка, тому що проблеми завжди створюємо ми. Звідки їм знати? Я думаю, що таке мають вирішувати суди. Поліція зупиняє нас на вулиці весь час і без жодної причини. Вони кажуть нам, що думають, що ми щось вкрали і вони повинні нас обшукати. Іноді мене зупиняють по шість разів на тиждень, але я ніколи не крав. Я чув від людей з моєї громади, які вже були у в'язниці, що їх били. Чому не покарані ті, хто б'є інших? Навіть тюремні службовці покликані дотримуватися закону.

Минулого літа, групи однаково одягнених, співаючих пісень людей у нашому селі вийшли проти нас. Ми усі були налякані і замкнулися у своїх будинках. Вони кидали каміння і побили деяких молодих людей, які намагалися їх прогнати. Поліція нічого не зробила...

Члени уряду часто нас ображають, як ніби всі з групи «Ікс» є однаковими, і усі з групи «Ікс» — злочинці. Це не так. Кожна громада має людей, які коять злочини. Уряд ображає всіх в іншій громаді, тільки тому, що деякі з них коять злочини. Чому вони не можуть говорити хороші історії про людей групи «Ікс», які такі самі, як і всі інші люди?

На телебаченні та в Інтернеті люди просто кажуть про нас що завгодно. Мені набридло бачити на сайтах групи, де говорять про нас, що ми брудні, дурні або набагато гірші речі. Вони кажуть нам, що ми повинні їхати з країни додому, і працювати там, як і всі інші. Мій тато хотів би мати роботу. Ніхто не буде наймати його, тому що він — група «Ікс».

Як ми повинні жити? Як ми маємо себе почувати, коли всі говорять про нас гидоти, навіть якщо вони нас не знають? Важко. Іноді я не хочу виходити на вулицю, тому що боюся, що на мене можуть накричати чи побити.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРАВА, ЯКИХ ЦЕ СТОСУЄТЬСЯ

Усі приклади стосуються свободи від дискримінації (стаття 12, або протокол 12). Можна говорити про інші права:

Спеціальні класи або школи для ромів	Протокол 1, Стаття 2
Вчителі, які дражнять дітей	Може бути Ст. 8 (приватне життя). Якщо дуже сильна образа, то Ст. 3. Якщо це загрожує освіті — ймовірно, Протокол 1, Ст. 2.
Вчителів не «карають»	Якщо ніхто не сприймає скарг всерйоз, то може бути Ст. 8 (або Ст. 3, якщо дуже сильна образа), ймовірно — Протокол 1, Ст.2.
Люди «кричать» на ромів, організовують демонстрації проти ромів в їх селах.	Можливо Ст. 8, якщо сильна образа, або регулярна, або якщо поліція не реагує.
Люди б'ють ромів.	Можливо Ст. 8, якщо поліція не реагує на скарги. Якщо побиття сильне, або регулярне, то може бути Ст. 3.
Поліція не реагує на скарги від ромів.	Ст. 8 або 3, залежить від рівня тяжкості. Якщо є загроза життю, то може бути Ст. 2.
Поліція зупиняє і обшукує ромів.	Можливо Ст. 5 (свобода), якщо людей затримують постійно і необґрунтовано. Також Ст. 8 (приватність).
Працівників в'язниць б'ють ромів.	Можливо Ст. 3, якщо важке побиття. Також Ст. 8.
Працівників в'язниць не «карають».	Можливо Ст. 3, якщо важке побиття. Також Ст. 8.
Члени уряду ображають ромів.	Можливо Ст. 8, якщо образи сильні і це впливає на те, як до ромів ставляться інші.
Образи в Інтернеті/ЗМІ	Тут може не бути прямого порушення прав людини, оскільки не завжди виступає відповідальність держави. Образи вважаються суттєвими, якщо буде формальне звернення, яке проігнороване державними установами.
Неможливо знайти роботу, бо «ти ром»	Можливо Ст. 8, особливо якщо це стосується державної установи, яка відмовляється взяти на роботу когось з ромів.
Страшно вийти на вулицю.	Якщо існує реальна загроза для ромських дітей на вулиці, і якщо поліція нічого з цим не робить, то можна застосувати Ст. 8 або 3 (або 2).

РІВЕНЬ 3

ГРУПА
6+ЧАС
60 хв.

ОНЛАЙН-ВІКТОРИНА ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

*Вікторина з прав людини онлайн,
яка дозволяє учасникам краще дізнатися
про свої права, застосовуючи Посібник
з прав людини для користувачів Інтернету.*

ТЕМИ	Права людини.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 3.
ГРУПА	Від 6 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">• Зрозуміти, як права людини застосовуються в онлайн-просторі.• Поширити розуміння універсальності прав людини.• Подумати про захист прав людини в онлайн-просторі.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">• Зрозуміти, як права людини застосовуються в онлайн-просторі.• Поширити розуміння універсальності прав людини.• Подумати про захист прав людини в онлайн-просторі.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">• Зробіть одну копію роздаткового матеріалу для групи і один видрук Посібника, або будьте впевнені, що учасники мають їх в електронному вигляді.

ІНСТРУКЦІЇ

ВСТУП ДЛЯ ПОЧАТКІВЦІВ (ЯКЩО ГРУПА НЕ ЗНАЙОМА З ТЕМОЮ ПРАВ ЛЮДИНИ).

1. Запитайте учасників, що вони розуміють під правами людини. Напишіть пропозиції на фліп-чарті і запропонуйте подальші питання, якщо це необхідно. Наприклад:
 - Хто має права людини?
 - Чи можете ви назвати які-небудь права людини?
 - Звідки взяли права людини?
 - Чи застосовуються права людини в Інтернеті?
2. Наведіть короткий опис прав людини, наприклад:

Права людини належать усім, і вони є «законами для урядів». Це означає, що уряди повинні переконатися, що люди будуть захищені від несправедливого поводження, крайнього жорстокого поводження та насильства. Права людини є важливими, оскільки вони захищають нас, і тому, що вони означають, що ми не повинні вести себе у стосунку до інших так, щоб не поважати їхні права.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Поясніть, що це вікторина про права людини онлайн і що вона включає в себе командну гру, щоб дізнатися про права, які застосовуються в Інтернеті.
2. Роздайте скорочений Посібник з прав людини для користувачів Інтернету, або дайте посилання на нього. Дайте учасникам час, щоб прочитати його, спитайте, може, вони не розуміють деякі права.
3. Коли все буде готово, розділіть групу на команди по 2–6 особи. Дайте роздатковий матеріал для кожної команди.
4. Скажіть учасникам, що вони гратимуться у вікторину в команді, і вони повинні вибрати одну людину, яка записуватиме відповіді на роздатковому матеріалі. Скажіть потім, що вони матимуть близько 30 хвилин, щоб виконати завдання, використовуючи Посібник в якості джерела для відповідей.
5. Після того, як учасники закінчили вікторину, перевірте правильні відповіді разом з учасниками і з'ясуйте, яка команда виявилася кращою. Правильні відповіді: 1B, 2A і 2B, 3B, 4C, 5A, 6B, 7B, 8C, 9C, 10B, 11C, 12C, 13A, 14B.

ОБГОВОРЕННЯ

РЕФЛЕКСІЯ ЩОДО ВІКТОРИНИ:

- Які питання були найважчими? Чому?

РЕФЛЕКСІЯ ЩОДО ТЕМИ ПРАВ ЛЮДИНИ:

- Чи були права, які було особливо важко зрозуміти?
- Як ви думаєте, чи ви могли б «жити» без будь-яких із цих прав? Якщо так, то без яких?
- Як ви думаєте, ці права поширюються в Інтернет-світі, а також «реальному» світі? Чи можете ви пригадати приклади, коли деякі з цих прав стосуються діяльності в онлайн-просторі?
- На вашу думку, чи дотримуються права людини в Інтернеті?

РЕФЛЕКСІЯ ЩОДО ТЕМИ МОВИ НЕНАВИСТІ:

- Поясніть коротко, що мова ненависті — це будь-який «вираз» ненависті до групи або члена групи, який є відрозливим, шкідливим і може призвести до бурхливої реакції щодо членів групи. Запитайте кілька прикладів.
- Які права у вікторині можуть стосуватися мови ненависті? Чому?
- Якби ви були цільовою групою мови ненависті в Інтернеті, яких прав ви б, швидше за все, потребували?
- Що можна зробити на противагу поширення пропаганди ненависті в Інтернеті?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Учасники можуть працювати в парах, щоб обговорювати права. Це може бути корисно, оскільки дозволить їм обговорювати, у чому полягають права, але це також може збільшити тривалість вправи.
- Ви можете сконцентруватися на одній або двох темах для «рефлексії» з метою більш ґрунтовного вивчення питання.
- Ви можете дізнатися більше про права людини та права людини в Інтернеті з довідкової інформації на с. 155.

- Ви можете більше дізнатися про теми, пов'язані з Посібником, подивившись більш детально довідковий розділ.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Попросіть учасників написати статус або блог, який стосуватиметься Посібника і привертатиме увагу про те, як права людини функціонують онлайн.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ЧАСТИНА I: ВСТУП.

1. Коли видано цей Посібник?
 - A. 1990 р.
 - B. 2014 р.
 - C. 2010 р.
2. Чому виник цей Посібник?
 - A. Щоб користувачі Інтернету мали свій підручник.
 - B. Щоб привернути увагу до прав людини онлайн.
 - C. Щоб дати людям більше читива.
3. Посібник ґрунтується на матеріалах:
 - A. Лісабонського договору ЄС.
 - B. Європейської конвенції з прав людини.
 - C. Сукупності хороших ідей.
4. Кому рекомендується виконувати положення Посібника?
 - A. Лише країнам-членам ЄС.
 - B. Усім країнам.
 - C. Усім країнам-членам Ради Європи.
5. Яке завдання Європейської конвенції з прав людини?
 - A. Забезпечувати права людини.
 - B. Переконувати людей.
 - C. Забезпечувати права дорослих.
6. Кому належать права людини?
 - A. Тим, хто добре поводиться.
 - B. Кожному.
 - C. Лише людям, які сплачують податки.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ЧАСТИНА II: ДОСТУП І НЕДИСКРИМІНАЦІЯ / СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ І ІНФОРМАЦІЯ / ЗІБРАННЯ, АСОЦІАЦІЇ ТА УЧАСТЬ.

7. Якщо ви знаходитесь онлайн або використовуєте різні канали соціальних мереж, вас не можна дискримінувати через
 - A. Колір очей.
 - B. Наприклад, стать і мову.
 - C. Використання смартфона, а не комп'ютера.

8. Що означає свобода вираження поглядів онлайн?
 - A. Мати свободу висловитися, але лише письмово.
 - B. Мати свободу висловлюватися через різні канали.
 - C. Мати свободу висловлюватися онлайн і володіти доступом до інформації.

9. Що з наведеного нижче не стосується свободи вираження поглядів?
 - A. Погляди і висловлювання з елементами нападу, шокування або які перешкоджають іншим.
 - B. Політичні промови.
 - C. Релігійні погляди.
 - D. Висловлювання, які містять елементи дискримінації, ворожнечі чи насильства.

10. Що означає мати право онлайн-участі?
 - A. Мати свободу вибирати сайт чи додаток, але щоб брати участь одночасно у чотирьох з них.
 - B. Мати свободу у виборі сайту, додатку чи іншого сервісу, щоб формувати, приєднуватися, мобілізувати та брати участь у соціальних групах і зібраннях.
 - C. Мати свободу вибирати сайти або додатки, але без дозволу долучатися до онлайн-протестів.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ЧАСТИНА III: ПРИВАТНІСТЬ І ЗАХИСТ ДАНИХ / ОСВІТА І ГРАМОТНІСТЬ / ДІТИ І МОЛОДЬ / ЕФЕКТИВНИЙ ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ.

11. Згідно з посібником, кожен має право на освіту. Що це означає в онлайн-вимірі?
 - A. Наприклад, кожна дитина має робити домашні завдання на комп'ютері.
 - B. Наприклад, кожен має мати онлайн-доступ до газет.
 - C. Наприклад, кожен має мати доступ до онлайн-курсів і Інтернет-освіти.

12. Кого стосується система особливого захисту в Інтернеті?
 - A. Кожного.
 - B. Лише дітей і молоді у віці 14–16 років.
 - C. Діти і молодь.

13. Провайдери Інтернет-послуг повинні
 - A. Надавати інформацію про те, як правильно повідомляти про випадки втручання у їх права.
 - B. Надавати інформацію про те, скільки випадків дискримінації трапляється на їхніх ресурсах.
 - C. Надавати інформацію про кількість працівників в їхніх компаніях.

14. До яких інституцій ви звернетеся за захистом від кримінальних дій та кримінальних нападів в Інтернеті?
 - A. Міжнародні органи.
 - B. Національні органи.
 - C. Європейські органи.

ОНЛАЙН-УЧАСТЬ

Учасникам пропонується подумати, яким чином вони використовують Інтернет і як можна брати участь онлайн. Вони визначають і оцінюють свій рівень онлайн-участі і планують свою бажану участь у майбутньому. Учасники також вивчають питання, як ефективно протидіяти ненависті і просувати права людини в онлайн-просторі.

ТЕМИ	Інтернет-грамотність, приватне життя і безпека, права людини.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 3.
ГРУПА	Будь-яка кількість учасників.
ЧАС	45 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Визначити рівень участі та ролі онлайн. • Дізнатися, як боротися з мовою ненависті, та про способи захисту прав людини в Інтернеті в більш ефективний спосіб. • Зрозуміти ризик, який може бути, коли дієш проти мови ненависті в Інтернеті.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Великі картки з ролями. • Папір для фліп-чарту • Кольорові ручки/маркери • Картки для нотаток • Копії роздаткових на ст. 86.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Підготуйте картки з онлайн-ролями і розкладіть їх на підлозі. На картках ви можете зазначити такі ролі, як творець, співрозмовник, критик, колекціонер, «тусовщик», спостерігач, неактивний, глядач і учасник. • Зробіть копії роздаткового матеріалу на ст. 86

ІНСТРУКЦІЇ

1. Поясніть учасникам, що ви розклали картки на підлозі кімнати. Поясніть, що на картках зазначені різні ролі у онлайн-просторі: творець, співрозмовник, критик, колекціонер, «тусовщик», спостерігач, неактивний, глядач і учасник. Наведіть приклади того, що означає кожна роль.
2. Попросіть учасників стати біля однієї картки, в залежності від того, що вони переважно роблять в Інтернеті. Як вони бачать свою роль на сайті? Як вони беруть участь в Інтернеті?
3. Після того як вони вибрали місце, попросіть їх озирнутися і звернути увагу, де стали інші. Ви також можете попросити навести приклади дій учасників онлайн.

4. Попросіть учасників знову стати біля однієї картки, в залежності від того, що вони роблять в Інтернеті стосовно мови ненависті. Після того, як вони обрали місце, попросіть їх озирнутися і звернути увагу, де стали інші. Ви також можете попросити навести приклади їхніх дій щодо боротьби з мовою ненависті в Інтернеті.
5. Попросіть учасників стати біля однієї картки, в залежності від того, як би вони хотіли, щоб виглядала їхня онлайн-участь через один рік, коли йтиметься про боротьбу з пропагандою ненависті в Інтернеті. Після того, як вони вибрали місце, ви можете попросити їх пояснити, чому вони вибрали саме цю роль.
6. Попросіть учасників сформувати невеликі групи від 2 до 4 осіб. Попросіть групи придумати, що вони хотіли б зробити, щоб досягти рівня участі, який вони вибрали для боротьби з мовою ненависті в Інтернеті.
7. Попросіть групи поділитися своїми думками з іншими.

ОБГОВОРЕННЯ

- Що ви думаєте про вправу?
- Як ви визначали свою роль онлайн? Що дізналися про власну Інтернет-поведінку?
- Як ви визначали свою роль в онлайн щодо активності, спрямованої проти мови ненависті в Інтернеті?
- Як ви визначали, які ролі онлайн хотіли б мати у плані боротьби з мовою ненависті? Як це було думати про те, що ви могли б зробити більше в Інтернеті?
- Що ви думаєте про ці приклади онлайн-участі? Який їхній зв'язок з участю офлайн? Чи можуть люди брати участь онлайн так само, як і офлайн?
- Наскільки важливо боротися з мовою ненависті в Інтернеті взагалі? Чому так або чому ні?
- Чи легко було думати про онлайн-дії проти мови ненависті?
- Чи вважаєте ви, що можете вільно брати участь в Інтернеті?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Якщо хочете, можете придумати більше різних ролей онлайн-участі.
- Ви можете дізнатися більше про Інтернет-участь у Розділі 5.6 «Демократія та участь» на ст. 174.
- Ви також можете більше дізнатися про права людини в Інтернеті, читаючи Посібник з прав людини для користувачів Інтернету, особливо в частині «Зібрання, асоціації та участь». Про Посібник також варто нагадати й учасникам. Права Інтернет-користувачів повинні бути захищені онлайн. Важливо знати свої права і вміти протидіяти будь-яким образам. Це додає впевненості, що щось відбувається належним чином. Посібник доступний за посиланням: www.coe.int/en/web/internet-users-rights/guide.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

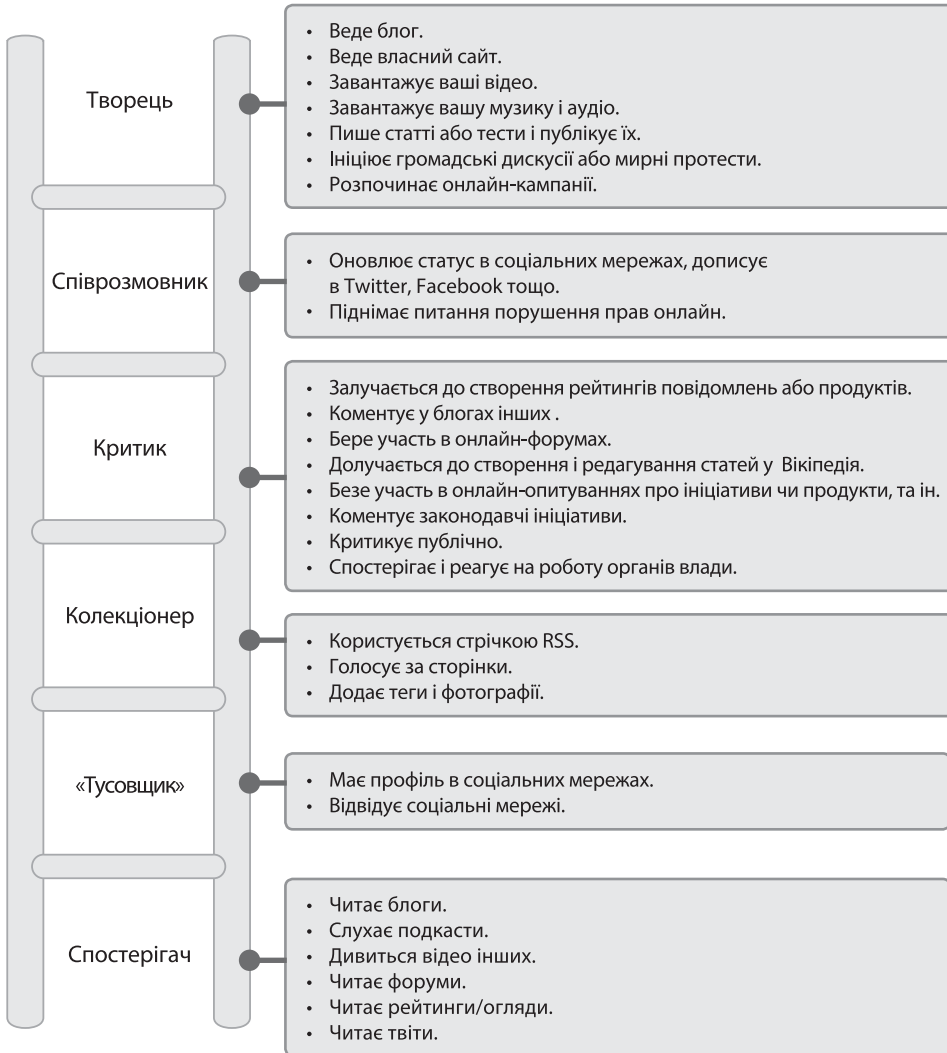
Учасники можуть зробити свої власні «карти онлайн-участі», щоб спланувати, як можна бути більш активними в Інтернеті і як боротися з мовою ненависті.

Попросіть учасників придумати якісь заходи, щоб розказати про них активістам кампанії Руху проти мови ненависті.

Вправа розроблена під час першого регіонального тренінгу, присвяченого «Закладинкам», який проходив у Бельгії в 2014 р.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

СХОДИНКИ ОНЛАЙН-УЧАСТІ *

* На основі моделі: Bernoff, J. and Li, C. (2010), *Social technographics revisited – mapping online participation*. In *Participation Models: Citizens, Youth, Online*, доступно тут: www.nonformality.org/wp-content/uploads/2012/11/Participation_Models_20121118.pdf

РІВЕНЬ 2

ГРУПА
14-35

ЧАС
60 хв.

НАШІ ПРАВА ОНЛАЙН

Учасники більше дізнаються про Посібник з прав людини для користувачів Інтернету. Вони аналізують ключові тези і положення Посібника і обговорюють їхню актуальність.

ТЕМИ	Права людини, демократія/участь.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 2.
ГРУПА	14–35 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">• Вивчити спільно з учасниками права користувачів Інтернету.• Представити спрощену версію Посібника з прав людини для користувачів Інтернету.• Обговорити способи застосування Посібника в повсякденному житті.• Подумати про роль учасників в поширенні Посібника.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">• Спрощена версія Посібника на ст. 90.• Ручки і папір для нотаток.• Папір для фліп-чарту і маркери.• Приміщення для роботи в малих групах.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">• Скопіюйте спрощену версію Посібника і поділіть її на 7 частин для роботи в групах.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Зробіть невеликий вступ до Посібника для користувачів Інтернету, використовуючи опис нижче або коротку версію на сторінці 206.
2. Поясніть учасникам, що вони будуть читати і працювати над 7 різними частинами посібника.
3. Поділіть учасників на 7 малих груп. Дайте кожній групі для читання одну частину спрощеної версії Посібника на ст. 90.
4. Попросіть кожную групу підготувати коротку сценку, що показує право людини з частини, яку вони читають.

Посібник з прав людини для користувачів Інтернету є частиною рекомендації Ради Європи для 47-и держав-членів.

Посібник є набором позицій і принципів, що стосуються здійснення прав людини в Інтернеті.

Посібник є особливо корисним для широкої публіки, викладачів і молодих людей, який дозволяє дізнатися про права і свободи людини, їх можливі обмеження і доступні засоби захисту онлайн.

Посібник не встановлює нові права людини. Він заснований на Європейській конвенції з прав людини, інших конвенціях Ради Європи та інструментах захисту прав людини.

Посібник описує, як права людини можуть бути виконані і захищені у таких сферах: «Доступ та недискримінація», «Свобода вираження поглядів та інформації», «Зібрання, асоціації та участь», «Конфіденційність і захист даних», «Освіта і грамотність», «Діти і молодь» і «Ефективні способи правового захисту».

Посібник визначає, якими є обов'язки користувачів, органів державної влади, Інтернет-провайдерів та провайдерів Інтернет-контенту, коли справа доходить до реалізації прав людини в Інтернеті.

5. Після 15 хвилин підготовки нехай групи почнуть представлення.
6. Після кожного виступу виділяйте кілька хвилин для зворотного зв'язку. Попросіть інші групи вгадати, які права людини були показані.
7. Потім дайте самій групі одну хвилину на короткі пояснення того, що вони спробували відобразити з того, що прочитали. Запишіть ідеї або твердження на фліп-чарті.
8. Повторіть цю процедуру для кожного з виступів.
9. Перейдіть до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

- Як вам вправа?
- Що нового про свої права ви дізналися з цієї вправи?
- Чи є різниця між правами людини офлайн і онлайн?
- Хто несе відповідальність за те, щоб ці права функціонували в Інтернеті?
- Як ми можемо переконатися, що ці права застосовуються й онлайн? Що ми можемо зробити? Що може зробити наш уряд? Що робити власникам веб-сайтів?
- Після того, як ви ознайомилися з вмістом Посібника, що б ви розповіли іншим користувачам, коли вони стикаються з мовою ненависті в Інтернеті?
- Що корисного з протидії мові ненависті можна взяти з Посібника?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Ознайомтеся з повною версією Посібника, щоб бути готовими до різних запитань від учасників.
- Попросіть учасників сконцентруватися на ключових ідеях, які вони хотіли б донести до інших, створюючи сценки.
- Під час обговорення звертайте увагу на фліп-чарт з ключовими ідеями, створений в результаті сценок.
- Коли учасники обговорюють свою роль у просуванні прав людини в Інтернеті, попросіть їх подумати про приклади з власного щоденного життя, коли вони користуються Інтернетом.
- Під час обговорення і потім заохочуйте учасників поширювати інформацію про зміст Посібника, принаймні, в їхньому найближчому оточенні.

ВАРІАНТИ

Якщо група почуває себе некомфортно, щоб робити сценки, ви можете попросити намалювати, те, що вони читають, або показати в якийсь інший творчий спосіб.

Ви можете закінчити вправу, визначивши деякі основні «ключові моменти» або «поради» Інтернет-користувачам і використати їх для плану дій чи іншої діяльності.

Учасників можна запитати, що вони думають про роль Посібника у попередженні та боротьбі з мовою ненависті в Інтернеті.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Ви можете розробити з групою список основних понять з прав людини, які мають знати користувачі Інтернету. Ви також можете перевірити з групою, хто у вашій країні відповідає за захист прав людини в Інтернеті.

Запросіть учасників приєднатися до Кампанії Рух проти мови ненависті на європейському рівні або в своїй країні. Вони також можуть підготувати фото, меми або відео про права людини й мову ненависті в Інтернеті, які ґрунтуються на їх особистому досвіді.

У результаті діяльності учасників можна розробити плани дій з просування прав людини в Інтернеті серед своїх друзів, однокласників тощо.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПОСІБНИК З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ КОРИСТУВАЧІВ ІНТЕРНЕТУ

СПРОЩЕНА ВЕРСІЯ

ГРУПА 1**Доступ до мережі Інтернет та недискримінація**

Ви повинні мати доступ до Інтернету без дискримінації за ознакою статі, віку, раси, кольору шкіри, мови, релігії або вірувань, політичних або інших переконань, етнічної приналежності чи сексуальної орієнтації.

Якщо ви живете в сільській місцевості або географічно віддалених районах, маєте низький дохід і/або маєте особливі потреби чи неповносправність, влада повинна сприяти забезпеченню для вас доступу до Інтернету.

ГРУПА 2**Свобода вираження поглядів та інформації**

Кожен має свободу висловлюватися в Інтернеті і на доступ до інформації в Інтернеті. Можуть існувати межі щодо висловів, які підбурюють до дискримінації, ненависті або насильства. Ви можете замаскувати свою ідентичність в Інтернеті, наприклад, використовуючи псевдонім. Проте в деяких випадках ваша особистість може бути розкрита відповідними органами.

ГРУПА 3**Зібрання, асоціації та участь**

Кожен має право на об'єднання з іншими, використовуючи Інтернет, а також на мирний протест в Інтернеті. Ви можете вибрати будь-які інструменти онлайн, щоб зареєструватися, приєднатися до якихось соціальних груп або взяти участь у політичних дебатах.

ГРУПА 4**Конфіденційність і захист даних**

Кожен має право на особисте і сімейне життя в Інтернеті. Це включає конфіденційність вашого приватного листування і спілкування онлайн. Особиста інформація повинна використовуватися в Інтернеті тільки тоді, якщо ви дали на це згоду.

Ваші особисті дані можуть бути застосовані владою і приватними компаніями тільки в безпечний спосіб.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ГРУПА 5

Освіта і грамотність

Кожен має право на освіту, культуру і знання в Інтернеті.

Ви маєте можливість отримати підтримку в розвитку навичок, щоб зрозуміти і використовувати різні інструменти Інтернету, а також щоб перевіряти точність і достовірність контенту та послуг, які ви використовуєте.

ГРУПА 6

Діти і молодь

Діти і молодь мають право на особливий захист і супровід при використанні Інтернету.

Ви можете розраховувати на навчання безпечному використанню Інтернету від ваших педагогів, тренерів та батьків.

Ви маєте право отримати чітку інформацію від влади, власників Інтернет-сервісів і контент-провайдерів про незаконний онлайн-контент або поведінку, які можуть завдати вам шкоди.

ГРУПА 7

Підтримка і допомога

Кожен має право на отримання допомоги та підтримки, коли його або її права не поважаються в онлайн-просторі, у тому числі й у суді.

Інтернет-провайдери та/чи провайдери доступу до онлайн-контенту повинні повідомити вам про ваші права і як поскаржитися на порушення.

Ваша цифрова ідентичність, комп'ютер і дані, що містяться в ньому, захищені владою від несанкціонованого доступу, підробки або інших шахрайських маніпуляцій.

РІВЕНЬ 2

ГРУПА
10-20ЧАС
60 хв.

ЗІГРАЙТЕ ЩЕ РАЗ

Рольова гра, в якій хтось відчувається заляканим через тиск зі сторони однолітків. Учасники повинні розіграти сценарій, коли результат буде іншим.

ТЕМИ	Кіберзалякування, демократія/участь, расизм/дискримінація.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 2.
ГРУПА	10–20 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">• Зрозуміти, як функціонує залякування.• Розвинути почуття солідарності і співчуття до жертв залякування.• Мотивувати учасників організувати акцію проти залякувань і мови ненависті в Інтернеті.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">• Визначте 4 добровольців до початку вправи. Їм буде запропоновано зіграти коротку роль перед іншими членами групи (не більше 5 хвилин). Роздайте їм копії сценарію зі ст. 95, щоб вони змогли заздалегідь підготуватись. Якщо є потреба, то допоможіть їм розпочати.• Переконайтеся, що для рольової гри достатньо місця.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Скажіть групі, що вправа розпочнеться з короткої рольової гри. Зачитайте передісторію сценарію, потім представте добровольців і попросіть їх розпочати рольову гру.

Сценарій:

Альберт тихий і здається трохи іншим. Він не має багато друзів, його часто непокоїть, що інші в класі його не люблять. Іноді він пуштує і корчить дурня, щоб змусити інших дітей сміятися, це у нього дуже гарно виходить (навіть якщо вчитель не завжди це схвалює!).

Після одного уроку, коли він змусив весь клас багато сміятися він йшов зі школи, його наздогнали Дерек і Джаред, два з найбільш популярних хлопчиків у класі. Усі троє разом сміялися з його поведінки, а потім пішли додому. Альберт відчував себе дуже гордим, так якби його, нарешті, прийняли за свого.

2. Тепер починаємо рольову гру.
3. Після рольової гри дізнайтеся в учасників їх реакцію. Підкажіть їм кількома питаннями, якщо це необхідно, наприклад:
 - Як ви думаєте, чи є сценарій реалістичним?
 - Що ви думаєте про поведінку Альберта?
 - Як ви думаєте, як почуватиться Ахмед?
4. Попросіть учасників подумати про те, як вони б себе повели, якщо були б на місці Альберта. Потім скажіть їм, що вони зіграють у рольову гру знову, але на цей раз ви хотіли б запросити інших взяти у ній участь і подивитися, чи можливо придумати кращу кінцівку для Ахмеда (і Альберта).
5. Знову розпочніть рольову гру (з тими ж добровольцями), але зупиніть її на певних моментах і попросіть нових добровольців помінятися місцями з одним із персонажів. Ви можете зробити це декілька разів, щоб залучити до гри більше людей.
6. Після рольової гри, попросіть усіх подумати, що можна було б зробити з повідомленням, яке розмістив Альберт на сайті в кінці оригінального сценарію, — щось, що, могло б допомогти заглибити заповідяну шкоду. Це може бути твіт, персональне повідомлення, коментар або щось інше. Потім переходьте до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

Переконайтеся, що учасники вийшли зі своїх ролей. Наголосіть, що дати відповідь на наступні питання потрібно зі своєї точки зору, а не з точки зору персонажів, яких вони грали у рольовій грі.

- Що ви думаєте про цю вправу?
- Що змусило Альберта приєднатися до знущань?
- Як легко ви чините опір такому тиску у своєму житті?
- Що, якщо б це сталося в Інтернеті? Що було б схожим? Що інакшим?
- Чи бачили ви коли-небудь повідомлення на чийсь персональній сторінці або в іншому місці в Інтернеті, які ображали б людей так, як зробив Альберт у цьому сценарії?
- Чи є щось, що ви можете зробити, щоб зупинити такі речі, як публікацію таких от повідомлень або зменшити їх вплив?
- Чи навчилися ви чогось протягом вправи, або чи змінила вправа вашу думку про залякування?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Перед початком вправи переконайтеся, що ви в курсі всіх можливих непорозумінь. Ви можете змінити сценарій так, щоб він не відображав негативного ставлення до людей у групі. Зокрема, ви можете змінити національність Ахмеда, змінити коментарі Альберта чи замінити персонажів на жіночі.
- Будьте уважні при виборі добровольців: намагайтеся вибирати тих, хто навряд чи матиме якийсь стосунок до проблеми, порушеної в сценарії. Скажіть першим добровольцям, що рольова гра не повинна тривати довго.

- Після гри ви можете виділити час для тих, хто не мав можливості взяти участі, щоб зробити свої власні пропозиції. Повторення гри більш ніж 3 рази може бути виснажливим, учасники можуть просто описати інші варіанти розв'язки.
- Якщо рольова гра викликає сильні емоції серед учасників, можна провести коротку вправу до підбиття підсумків, щоб відволікти їх від своїх ролей. Зазвичай, достатньо попросити їх сказати їх імена вголос або зробити швидкий фізичний «енерджайзер».
- Намагайтеся не пропонувати своє власне судження щодо будь-якої поведінки у рольовій грі: замість цього ставте запитання, щоб дати учасникам можливість побачити різні точки зору. Важливо, щоб учасники вільно себе відчували, чесно говорячи про свої погляди та поведінку, в тому числі будь-які труднощі, які вони можуть відчувати, чинячи опір тиску з боку однопольовиків.

ВАРІАНТИ

Замість рольової гри, можна розглянути приклад та подумати над альтернативними варіантами сценарію у невеликих групах або ж у цілій групі.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Запропонуйте учасникам скласти повідомлення про солідарність з жертвами залякування або список пропозицій для людей, на яких тиснуть, щоб вони долучилися до протидії знущанням. Ці повідомлення можуть бути розміщені на сайті Руху проти мови ненависті www.nohatespeechmovement.org.

Складіть план дій для випадків, коли учасники стикаються з залякуванням в Інтернеті як потерпілі, або як свідки. Група може укласти договір, що вони завжди будуть робити щось з плану дій, якщо вони стикаються зі знущанням в Інтернеті.

Є численні організації або сайти в Інтернеті, які займаються протидією залякування. Переконайтеся, що учасники ознайомлені з системами підтримки, до яких вони могли б звернутися після вправи, якщо виникне така необхідність. Скористайтеся пошуковою системою, щоб знайти інформацію про місцеві ініціативи або пошукати загальну інформацію на цих сайтах: www.stopcyberbullying.org та <http://yp.direct.gov.uk/cyberbullying>.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ (ДЛЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ)

ІНСТРУКЦІЇ

Підготуйте коротку рольову гру для ілюстрації сценарію. Слід почати з того моменту, коли Джаред і Дерек підходять до Альберта після школи. Вирішіть, хто буде грати ролі Дерека, Джареда, Альберта і Ахмеда.

- Дерек, Джаред — популярні хлопці в школі. Вони починають свої знущання.
- Альберт — хлопчик, який має проблеми з тим, щоб заводити друзів. Його наздоганяють Дерек і Джаред.
- Ахмед — новий хлопчик, родом з Ефіопії.

РОЗПОЧНІТЬ РОЛЬОВУ ГРУ:

Дерек, Джаред і Альберт йдуть додому, і тут вони бачать перед собою Ахмеда, який йде один. Ахмед — з іншої країни, недавно перейшов у цей клас. Деякі діти його дражнять, бо він розмовляє мовою, яка майже не використовується у школі, а також тому, що він менший, ніж більшість людей в класі, і в нього потертий одяг.

Дерек і Джаред прискорюють крок, щоб наздогнати Ахмеда. Вони починають викрикувати образи, потягнувши його сумку і питаючи, чи усі в Ефіопії носять такий одяг, як він, і чи не повинен він бути в класі для немовлят, якщо він не може говорити мовою, що використовується в школі.

Альберт почувається дуже некомфортно. Дерек і Джаред продовжують дивитись на нього, захоплюючи його приєднатися і питаючи, що він думає. Зрештою, Альберт, як йому здається, дотепно коментує, що люди в Ефіопії живуть на деревах і розмовляють мовою мавп. Дерек і Джаред сильно сміються, але Альберт бачить, що Ахмед дуже засмучений і наляканий трьома хлопчиками.

Коли Альберт повертається додому, йому погано. Він знає, що це таке, коли тебе дражнять інші діти, і те, що він сказав Ахмеду було набагато гіршим за те, що люди говорили йому самому. Але було добре — сміятися разом з Дерекем і Джаредом, їхня дружба багато чого варта. Він зайшов в Інтернет і «додав у друзі» Дерека та Джареда. Тоді він опублікував свій коментар про ефіопів на сторінці.

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
10-16

ЧАС
60 хв.

ЗА ПРАВАМИ!

Ця вправа є загальним вступом до теми прав людини з використанням командної гри. Учасники повинні зобразити різні права членам своєї команди, застосовуючи все, окрім слів.

ТЕМИ	Права людини, расизм/дискримінація, приватність/безпека.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 1.
ГРУПА	10–16 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> Зрозуміти права людини, які висвітлені в Загальній декларації прав людини (ЗДПЛ). Подумати про захист прав людини в онлайн-світі. Обговорити зв'язок між правами людини та мовою ненависті в онлайн-просторі.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> Копії карток прав людини: 1 копія для кожної команди. Копії карток для відповідей: зробіть 5 копій сторінки 100. Копії ЗДПЛ (скороченої): зробіть достатню кількість копій для кожного. Папір для фліп-чарту та маркери (за потреби). Місце для роботи 2 груп, найкраще у різних приміщеннях. 2 фасилітатори (найкращий варіант).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> Розріжте картки з правами і картки для відповідей. Ви можете скопіювати «Інструкції для колекціонерів», або висвітлити текст на проекторі чи написати на фліп-чарті.

ІНСТРУКЦІЇ

НЕОБОВ'ЯЗКОВИЙ ВСТУП

(ДЛЯ ГРУП, ЯКІ НЕЗНАЙОМІ З ТЕМОЮ ПРАВ ЛЮДИНИ)

- Запитайте учасників, що вони розуміють під правами людини. Напишіть їхні думки на фліп-чарті та продовжуйте запитувати, приміром:
 - Хто має права людини?
 - Чи можете назвати якісь права людини?
 - Хто забезпечує дотримання прав людини?

- Звідки вони походять?
- Чи стосуються права людини й Інтернету?

2. Ознайомте учасників з коротким визначенням прав людини, наприклад:

Права людини належать кожному, це закони для держави. Права людини означають, що уряди, серед іншого, повинні забезпечувати захист людей від негідного поводження, важких образ і насильства. Права людини є важливими, бо вони нас захищають і водночас нагадують, що не можна поводитися так, щоб порушувати права інших.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

3. Поясніть, що вправа включає в себе командну гру, що має на меті нагадати учасникам права у Загальній декларації прав людини. Опишіть мету і правила гри (ст. 99) і поділіть групу на команди по 5–8 осіб. Роздайте кожній команді:
 - копії скороченої версії Декларації;
 - 2 картки для відповідей;
 - інформацію для колекціонерів (або запишіть на фліп-чарті);
 - аркуш паперу для фліп-чарту і маркери для кожної команди (за бажанням).
4. Якщо учасники незнайомі з ЗДПЛ, дайте їм час прочитати статті Декларації і запитайте, чи все зрозуміло.
5. Оголосіть правила (ст. 99) і впевніться, що вони всім зрозумілі. Розпочніть гру!
6. Коли одна команда відгадає всі права, або заповнить усі картки відповідей, — гра завершена. Запитайте про результати і дайте учасникам «охолонуть» після змагання. Перейдіть до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

РЕФЛЕКСІЯ ГРИ:

- Які права було найскладніше пояснити? Чому?
- Які висновки ви можете зробити про спілкування: чому часто буває важко зрозуміти один одного? Це вина «інформатора», «слухача», чи обох?
- Які емоції переживає ваша команда зараз? Що ви відчуваєте у стосунку до іншої команди?
- Подумайте про ігри-змагання: чому ми часто відносимо себе до однієї команди, а не до іншої? Чи існує якась причина цьому явищу? Ви можете навести паралелі у реальному житті?

РЕФЛЕКСІЯ ЩОДО ПРАВ ЛЮДИНИ:

- Чи були якісь права, які було особливо важко зрозуміти?
- Як ви думаєте, чи могли б ви обійтись без якогось з цих прав? Якщо так, то без яких саме?
- Як ви думаєте, ці права повинні застосовуватися в онлайн-світі так само, як і у «реальному»? Чи можете ви придумати якісь приклади, коли деякі з цих прав були б доречні до світу Інтернету?
- Чи вважаєте ви, що права людини поважають в Інтернеті?

РЕФЛЕКСІЯ ЩОДО ТЕМИ МОВИ НЕНАВИСТІ:

- Коротко поясніть, що мова ненависті — це будь-який вираз ненависті щодо групи або члена групи який є відразливим, образливим і, швидше за все, призведе до бурхливих реакцій усієї групи. Поговоріть про декілька прикладів.
- Які права в грі можуть стосуватися мови ненависті? Чому?
- Якби ви були мішенню мови ненависті в Інтернеті, які права вам би, швидше за все, були потрібні?
- Як можна зарадити поширенню мови ненависті в Інтернеті?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Гра буде більш ефективною, якщо буде 2 фасилітатори. Координатори повинні переконатися, що «колекціонери» не реагують на «неофіційні» припущення групи (наприклад, хитаючи головою або подаючи знаки поглядом).
- Учасники можуть працювати в парах, щоб повідомити про права. Можна дозволити учасникам поговорити, що означають права, але це також може збільшити час вправи.
- Коли «колекціонери» підходять, щоб отримати нову картку прав, нагадайте їм, що вони повинні здати використані картки для відповідей. Перевірте, що написано на картках і роздайте нові, якщо це необхідно.
- Ви можете сконцентруватися на одній або двох сферах для рефлексії з метою глибшого вивчення проблеми. Не намагайтеся охопити всі питання!
- Результати рефлексії щодо «приналежності» до команди можуть бути використані для рефлексії щодо інших «приналежностей» людини, наприклад, до країни або етнічної групи. Ви можете дослідити емоційні прихильності, що люди часто проявляють до своєї «власної» групи, і використовувати це для вивчення питань, пов'язаних з расизмом і дискримінацією.
- Якщо є час, щоб більше поговорити про те, як права людини застосовуються в Інтернеті, ви й учасники можете ознайомитися з посібником Ради Європи з прав людини для користувачів Інтернету.

ВАРІАНТИ

Цю вправу можна проводити за допомогою малюнків, театральних сценок, або і так, і так.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Попросіть учасників знайти новину в Інтернеті, у якій порушено права людини. Нагадайте їм, що порушення прав людини не обов'язково є «звичайним» злочиним: вони повинні вказати на те, що держава недостатньо захищає громадян.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

КОМАНДНА ГРА: ПРАВИЛА

Мета гри: відгадати усі права людини швидше, ніж інша команда, або завершити гру з найбільшою кількістю карток для відповідей.

Правила:

- 1 людина з кожної команди («Колекціонер») отримує від ведучого картку прав людини. Завдання — показати право, написане на карті решті команди, нічого не кажучи. Учасники можуть малювати, використовувати жести або міміку, але не можна використовувати будь-які інші засоби для пояснення.
- Інша частина команди має перелік прав Загальної декларації прав людини. Вони повинні вгадати, яке право людини написано на картці. Перш ніж зробити «офіційне» припущення, команда повинна обговорити це та узгодити своє рішення. Коли вони будуть готові, то мають записати на одній з карток відповідь. Тоді відповідає Колекціонер.
- Для кожного права може бути використано максимум 2 картки для відповідей. Після цього право стає «невідгаданим» і наступний «колекціонер» йде, щоб взяти нову карту від фасилітатора. Вони також мають здавати використані картки.

Якщо перше припущення було правильним, команді буде дано 2 нових картки для відповідей.

Якщо друге припущення було вірним, їм буде надана 1 нова картка для відповіді.

Якщо право було «невідгаданим» (протягом 2 спроб), жодних додаткових карток команда не отримує.

- Для кожної картки має бути інший «колекціонер». Коли кожний взяв участь, починається другий раунд.
- Гра закінчується, коли одна команда вгадала всі картки правильно, або коли закінчуються картки.

Увага!

- У гру включені не всі права: у ЗДПЛ перелічено 30 вправ, а в гру включено лише 12 карток.
- Кожна команда стартує з 20 карток для відповідей. Для команди важливо не втрачати картки для відповідей. Якщо картки втраяться, то команда програє.

ПОЯСНЕННЯ ДЛЯ КОЛЕКЦІОНЕРІВ

Коли настане ваша черга бути колекціонером, ви не зможете говорити! Дозволяється малювати і використовувати жести або міміку, щоб допомогти вашій команді вгадати, що на картці. Не намагайтеся використовувати інші способи!

Якщо ваша команда робить «неофіційне» припущення — іншими словами, вони не пишуть його на картці — ви не повинні відповідати! Ви можете відповідати, киваючи або хитаючи головою, якщо вони задають питання, наприклад, «ти підмітаєш підлогу?», «ти у в'язниці?», «це морозиво?», але не можна говорити!

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

КАРТКИ ДЛЯ ВІДПОВІДЕЙ

Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>
Картка відповіді	Картка відповіді
<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>	<i>Напишіть тут вашу відповідь</i>

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

КАРТКИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Стаття 1:	Стаття 14
<i>Усі люди наділені рівними правами</i>	<i>Кожен має право шукати притулку від переслідувань в інших країнах</i>
Стаття 2:	Стаття 18
<i>Ніхто не може бути дискримінований</i>	<i>Кожен має право на свободу думки, совісті і релігії</i>
Стаття 3:	Стаття 19
<i>Кожен має право на життя</i>	<i>Кожен має право на свободу вираження поглядів (говорити, що хоче)</i>
Стаття 5	Стаття 20
<i>Кожен має право на свободу від тортур</i>	<i>Кожен має право вступати в асоціації і зустрічатися з іншими</i>
Стаття 11:	Стаття 21
<i>Кожен має право вважатися невинуватим, поки вина не доведена</i>	<i>Кожен має право голосувати на виборах і брати участь в управлінні країною</i>
Стаття 12	Стаття 27
<i>Кожен має право на особисте життя (приватність)</i>	<i>Кожен має право брати участь в культурно-му житті суспільства</i>

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
БУДЬЯКАЧАС
60 хв.

ЧИТАЄМО ПРАВИЛА

Учасники отримують знання з того, яким чином формуються правила користувача чи принципи роботи Інтернет-спільноти для веб-сторінки і роблять спроби повідомлень про невідповідний контент. Учасники також обговорюють плюси і мінуси повідомлень, особливо з огляду на можливості технології Web 2.0.

ТЕМИ	Стратегії ведення кампанії, Інтернет-грамотність, демократія/участь.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 3.
ГРУПА	Будь-яка кількість учасників.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">Зрозуміти, як контролюється контент в Інтернеті, розглянути правила, що забороняють мову ненависті в мережі.Перевірити правила популярних веб-сайтів і оцінити їх придатність.Обговорити ефективність використання онлайн-механізмів для протидії мові ненависті.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">Комп'ютери з доступом до Інтернету.Ручки і анкети зі ст. 106-107.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">Скопіюйте анкети зі ст. 106-107. Потрібно по одному примірнику для кожної групи (4 учасника).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Запитайте учасників, хто складає правила для Інтернету. Чи існують правила? Де вони записані?
2. Використайте інформацію на сторінках 106-107, щоб пояснити, що існують правила на різних «рівнях» Інтернету: є правила, встановлені власниками веб-сайтів (або хостинг-провайдерами), є правила, встановлені національними урядами, і є правила, встановлені міжнародним правом, зокрема, з прав людини. Вправа буде зосереджена на першому рівні, на правилах, встановлених самими веб-сайтами.
3. Запитайте, чи хто-небудь дивився коли-небудь «правила» для веб-сайтів, якими вони користуються! Чи користувалися ними, наприклад, щоб повідомити про образливий коментар чи написати повідомлення власнику сайту? Чи хто-небудь коли-небудь замислювався, чи можливо це і як це зробити?
4. Поясніть, що правила для користувачів, зазвичай, відомі як «правила та умови користування», їх має більшість веб-сайтів! Правила та умови користування можуть бути корисним інструмен-

том у боротьбі з мовою ненависті в Інтернеті, адже багато веб-сайтів мають положення, які їм не дозволяють. Проблема в тому, що люди не завжди дотримуються правил, а власники сайтів не завжди стежать за контентом відповідно до власних правил.

5. Поділіть учасників на групи по 4 особи і дайте кожній групі копію анкети (ст. 106-107). Поясніть, що кожна група повинна обрати сайт, яким вони часто користуються та спробувати попрацювати з ним за допомогою анкети. Якщо необхідно, швидко перегляньте питання з групою, щоб переконатися, що учасники знають, що саме вони повинні робити. Дайте їм близько 20 хвилин, щоб виконати завдання, а після цього поверніться в загальну групу для обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

Розпочніть обговорення з аналізу анкети, порівнюючи, що знайшли учасники.

- Чи були значні відмінності у результатах, наприклад, у типі контенту, що дозволений на сайті або у простоті повідомлень?
- Чи знайшов хто-небудь приклад «ідеальних» правил і умов користування?
- Чи відчула якась з груп, що правила та умови користування були абсолютно неадекватними, бо вони не вирішують проблему мови ненависті, або тому що правила і процедура повідомлень були занадто складними?
- Тепер, коли ви познайомилися з правилами та умовами користування, як ви думаєте, чи будете ви коли-небудь повідомляти про образливі повідомлення на веб-сайті? Чому так або чому ні?
- Що б було, якщо б ніхто ніколи не повідомляв про образливі повідомлення!?
- Як ви думаєте, чи змогли б ви, як користувачі веб-сайту, поліпшити правила та умови користування чи переконатися, що їх дотримуються більш жорстко? Як ви б могли це зробити?
- На вашу думку, що ще може зробити процедуру повідомлень більш ефективною? Наприклад, чи є різниця, коли тільки один користувач повідомляє про неприйнятний контент та коли 1000 користувачів роблять те саме одночасно? Як щодо того, що компанія, яка використовує цей сайт для реклами, буде погрожувати, що прибере її, якщо не видалять образливу інформацію?
- Чи можете ви придумати інші способи реагування на мову ненависті в Інтернеті, крім процедури повідомлень? Коли можуть бути більш доречними інші методи?

ПОРАДИ ФАСИЛІТОРАМ

- Ви можете показати учасникам на прикладі, що саме їм потрібно робити, перш ніж вони почнуть проводити власні дослідження. Ви можете обрати сайт і показати, як знайти правила та умови користування та як їх швидко перевірити на наявність відповідних положень. Зверніть увагу, що не всі сайти будуть мати правила та умови користування, іноді цей розділ може називатися інакше, наприклад, «Принципи спільноти» або «Вказівки». Учасники повинні занотувати це, якщо це так.
- Ви можете обрати сайти для учасників, щоб переконатися, що всі вони дивляться різні джерела, або дати їм кілька хвилин, перш ніж почати дослідження, щоб обрати сайт. Постарайтеся, щоб у вас була хороша добірка сайтів, наприклад, сайт обміну відео, соціальний сайт ЗМІ, офіційний хаб новин, ігровий сайт і т. д.
- Розділ з примітками може бути використаний для запису будь-яких інших важливих факторів, наприклад, чи є посилання на першій сторінці, чи є форма для скарг, чи зазначено, чи буде якась реакція на скарги в заданий проміжок часу і т. д.

- Нагадайте учасникам, що якщо правила та умови користування довгі, вони можуть користуватися пошуком і шукати за ключовими словами, такими як «мова ненависті», «образа», «расизм» та іншими подібними словами і фразами.
- Заповнення анкети може зайняти багато часу і може здатися для деяких учасників нудним! Ви можете дати їм 5 хвилин після того, як вони закінчать своє дослідження, щоб скооперуватися з іншою групою та порівняти результати. Або анкети можуть також передаватися між групами так, що вони можуть проглянути їх до початку обговорення.
- Наголосіть учасникам на тому, що важливо знати правила веб-сайту, перш ніж поскаржитись, але це не означає, що вони не можуть скаржитися на те, що вони вважають образливим, якщо це не згадується належним чином на сайті (або не розглядається в правилах та умовах користування). Для прикладу можете звернути увагу учасників на Кампанію проти сексизму на Facebook. Див.: www.bbc.co.uk/news/technology-22689522 і www.bbc.co.uk/news/technology-22699761.
- Варто також нагадати учасникам, що повідомлення — це не єдиний спосіб протидії мові ненависті в Інтернеті і часто зовсім не найкраща стратегія для цього. Зверніться до Розділу 5 про стратегії кампанії, щоб дізнатися про інші способи протидії мові ненависті.
- Більше дізнатися про те, як права людини застосовуються в Інтернеті, можна, використовуючи Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів.

ВАРІАНТИ

Учасники можуть пошукати приклади мови ненависті на сайті, який вони обрали. Це дасть їм уявлення про те, наскільки насправді працюють правила та умови користування. Учасники можуть шукати, використовуючи ключові слова, такі як «негр», «педик», «повія» або інші образливі слова. Це займе трохи більше часу, але дасть корисний матеріал, який можна буде використати для процедури повідомлень, щоб подати скаргу на веб-сайті.

Повідомлення про неприпустимий контент на веб-сайті — це тільки один з кроків, які можна зробити. Також можна повідомити безпосередньо державний орган, що займається проблемами дискримінації, або ж звернутися у поліцію. Ви можете попросити учасників подати скаргу в поліцію щодо неприпустимого контенту на сайті або інші органи, що займаються цим у вашій країні. Такі НУО як INACH також функціонують у деяких країнах та використовують процедури повідомлень. Ви також можете взяти за приклад True Vision в Великобританії: www.report-it.org.uk.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Якщо вищенаведений варіант не був використаний під час вправи, ви можете попросити учасників досліджувати ті сайти, з якими вони працювали під час вправи, й надалі. Вони могли б провести аналіз будь-яких прикладів ненависті, які вони знайшли, відзначаючи число випадків, групу людей, на яку вона направлена і наскільки «поганими» є приклади. Якщо вони знаходять значну кількість випадків, запропонуйте їм деякі з наступних можливих варіантів дій після того, як вони проведуть свій аналіз:

- Опублікувати приклади та аналіз на сторінці Варти мови ненависті (www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch) і обговорити з іншими активістами, що потрібно з цим робити.
- Відправити найгірші приклади та аналіз власнику веб-сайту, посилаючись на правила та умови користування, щоб посилити свою скаргу.
- Якщо це сайт соціальних медіа, вони могли б створити профіль на сайті та опублікувати свої результати (див. приклади, такі як www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch та <https://en-gb.facebook.com/WOH247>).

- Сортувати приклади за тим, наскільки вони радикальні (див. вправу «Сказати гірше»). Потім визначте стратегії для різних випадків, наприклад, можливу відповідь на деякі повідомлення або плакати, якщо вони базуються на помилковій інформації.
- Перевірте онлайн інструмент EULalyzer (www.brightfort.com/eulalyzer.html), який дозволяє користувачам сканувати правила та умови користування на якісь «цікаві» терміни та мову, а також виділяти будь-які ключові пункти, про які користувачі повинні знати.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ЗАКОНИ, ЯКИМИ РЕГУЛЮЄТЬСЯ КОРИСТУВАННЯ ІНТЕРНЕТОМ

Більша частина Інтернету належить приватним компаніям. Навіть приватний блог зазвичай розміщується на приватному сервері. Компанія, яка володіє сервером може приймати рішення встановлювати обмеження на те, що публікується на блозі, а може й не робити цього! Правила, яких користувачі сайту зобов'язані дотримуватися, часто встановлені в «Правилах та умовах користування». На різних сайтах вони можуть дуже відрізнятись.

Крім правил та умов користування, можуть існувати встановлені державою закони, які застосовуються для користувачів Інтернету та власників веб-сайтів. Деякі приклади включають закони, що стосуються приватного життя і безпеки, та закони, що охоплюють радикальну мову ненависті. Навіть якщо уряд не має конкретних законів, щоб забезпечити безпеку користувачів Інтернету, існує міжнародне законодавство з прав людини (див. приклад нижче).

Більша частина Інтернету трохи схожа на торговий центр або нічний клуб! Навіть якщо немає ніякого закону проти того, щоб носити джинси або виглядати потріпано, вас все ще можуть вигнати з нічного клубу, якщо у правилах вказано, що джинси не допускаються. Аналогічним чином, веб-сайти можуть також розробити свої власні правила для їх «особистого простору» в Інтернеті. Однак їхні правила повинні відповідати законам країни.

Приклад: держава повинна захищати людей в онлайн-просторі так само, як це відбувається офлайн.

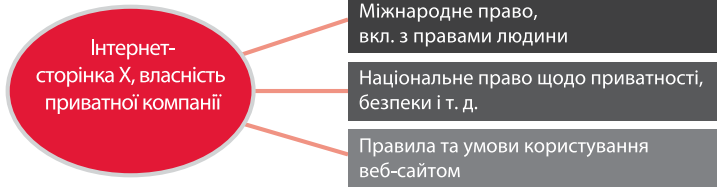
K.U. V. FINLAND

У березні 1999 року на сайті Інтернет-знайомств була розміщена реклама, начебто, від 12-річного хлопчика. Там було посилання на веб-сторінку хлопчика та зазначено, що він шукає інтимних стосунків з хлопчиком свого віку або старшим, щоб той «всьому його навчив». Хлопчик дізнався про рекламу, тільки коли він отримав лист електронною поштою від зацікавленої людини. Постачальники послуг відмовилися ідентифікувати особу, відповідальну за розміщення реклами, стверджуючи, що це буде порушенням конфіденційності. Фінські суди постановили, що постачальник послуг не може бути юридично зобов'язаним розкривати інформацію.

Справа дійшла до Європейського суду з прав людини. Суд заявив, що держава Фінляндія не виконала свого обов'язку захищати дітей та інших вразливих осіб. Реклама зробила дитину мішенню для педофілів і порушила його право на повагу до приватного і сімейного життя (Стаття 8 Європейської конвенції).

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

РІВНІ ЗАКОНІВ

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

1. Чи легко було знайти правила та умови користування?

Дуже легко

Доволі легко

Доволі легко

Дуже важко

Нотатки:

2. Наскільки легко було зрозуміти правила та умови користування?

Дуже легко

Доволі легко

Доволі легко

Дуже важко

Нотатки:

3. Чи зрозуміло, як можна надіслати скаргу?

Дуже легко

Доволі легко

Доволі легко

Дуже важко

Нотатки:

4. Чи зрозуміло, що вони зроблять, якщо отримають скаргу?

Дуже легко

Доволі легко

Доволі легко

Дуже важко

Нотатки:

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

МОВА НЕНАВИСТІ

5. Чи є в правилах та умовах користування щось, що стосується мови ненависті?

Так

Ні

Не впевнені/інше

Нотатки: Якщо у правилах та умовах користування перелічені різні типи образ, приміром, расистські, гомофобські тощо, то занотуйте це.

6. Чи згадується кіберзалякування?

Так

Ні

Не впевнені/інше

Нотатки:

НЕДОПУСТИМИЙ КОНТЕНТ

7. Чи у правилах та умовах користування вказано щось, що є недопустимим для публікування, приміром, чи дозволена порнографія?

Так

Ні

Не впевнені/інше

Нотатки:

ПРАВИЛА СПІЛЬНОТИ?

8. Чи сайт містить ще щось, що говорить вам про характер допустимого контенту?

Наприклад, короткі принципи у більш доступному місці, розділ на кшталт «Про нас», «Правила публікацій», або ще щось таке?

Так

Ні

Не впевнені/інше

Нотатки:

РІВЕНЬ 2

ГРУПА
10-20ЧАС
45 хв.

КОРЕНІ ТА ГІЛКИ

Учасники з'ясовують причини і наслідки мови ненависті онлайн, застосовуючи «дерево проблем». Вправу можна використовувати після вправи «Група «Ікс», або незалежно від інших вправ.

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, права людини, стратегії ведення кампаній.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 2.
ГРУПА	12–20 осіб.
ЧАС	45 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">Зрозуміти причини та наслідки існування мови ненависті в Інтернеті.Розглянути зв'язок між мовою ненависті в Інтернеті і поведінкою офлайн.Дослідити шляхи вирішення проблеми мови ненависті, вивчаючи «корені» проблеми.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">Папір для фліп-чарту і маркери.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">Зробіть копії «Дерева мови ненависті» (ст. 111) або намалюйте на фліп-чарті.

ІНСТРУКЦІЇ

- Зробіть короткий вступ про мову ненависті в Інтернеті та Кампанію Ради Європи, якщо це ваша перша вправа. Використовуйте пункти 1 і 2 із вправи «Сказати гірше», щоб розповісти про мову ненависті, та інформацію з Розділу 2, щоб проінформувати про Кампанію.
- Поясніть, що для того, щоб зрозуміти і вжити заходів щодо мови ненависті в Інтернеті, ми повинні побачити проблему з її численними зв'язками з іншими проблемами і з «реальним» світом. Зокрема, навчаючись протидіяти мові ненависті, корисно поглянути на основні причини її виникнення. Вирішення проблем, що є причинами цього явища, часто ефективніше, ніж спроби побороти окремі випадки мови ненависті.
- Покажіть учасникам «Дерево мови ненависті» і повідомте, що вони працюватимуть у групах, щоб визначити причини виникнення мови ненависті («корені» дерева) і її наслідки («гілки»).
- Поясніть, як працювати з деревом. Кожне наступне поле має відповідати на запитання «Чому?». Це стосується як гілок, так і коренів. Ви можете взяти конкретний приклад мови ненависті, щоб проілюструвати більш детально, як функціонує дерево (див. «Поради фасилітаторам»).

5. Для коренів: коли учасники працюють з деревом, починаючи з самої ненависті, вони шукають відповіді на питання: «Чому існує таке явище, як мова ненависті?». Вони повинні знайти так багато корінчиків-причин, скільки зможуть. Наведіть учасникам приклад, коли одна причина буде мати свої власні причини. Наприклад, запитайте їх, чому «кожен говорить якісь негативні речі» про певні групи людей. Підкажіть з питаннями, де ми «дізнаємося» про негативні речі, які ми потім приписуємо окремим групам (прикладі можуть включати ЗМІ, громадських діячів, упередження або неосвіченість суспільства в цілому).
6. Для гілок: учасники повинні дослідити можливі наслідки того, що написано нижче у стовбурі. Запитайте їх, що може трапитися з особою або групою, на яку була спрямована мова ненависті. Запитайте учасників, які можуть бути наслідки.
7. Об'єднайте учасників в малі групи і дайте їм аркуш паперу, на якому вони малюватимуть своє дерево. Скажіть їм записати у стовбур дерева написаний нижче текст або ж власний приклад і створити стільки гілок та корінчиків, скільки вони зможуть. Нехай вони уявлять, що цей текст — це пост в Інтернеті:

«[Група X] — брудні злочинці. Вони крадуть і їм тут не місце. Хай йдуть звідси!»
8. Дайте групі 15 хвилин, щоб закінчити їхні дерева. Потім попросіть групи презентувати їхні результати, розмістивши малюнки у кімнаті так, щоб інші їх могли розглянути.

ОБГОВОРЕННЯ

- Чи ви помітили якісь цікаві відмінності між деревами різних груп? Чи є у вас питання до інших груп?
- Наскільки легко вам було знайти «корінчики» мови ненависті? Поясніть можливі складності та розходження в думках у групах.
- Чи стосувалася якась гілка чи корінчик вашого дерева реального світу? Що це нам говорить про мову ненависті в Інтернеті?
- Чи допомогла вправа краще розібратися з розумінням проблеми? Як ви вважаєте, наскільки важливо те, що ми шукаємо шляхи припинення поширення мови ненависті в Інтернеті?
- Чи допомогла вам ця вправа знайти причини? Як можна використати дерево для того, щоб зменшити можливість виникнення мови ненависті щодо [обраної групи]?

Щоб надати вправі більшої практичності, можна взяти кілька корінчиків та подумати над ідеями щодо їхнього вирішення. Наприклад, якщо учасники визначили упередження та невігластво групи «Ікс» як основні причини виникнення мови ненависті, запитайте їх, як ця проблема може бути вирішена. Поясніть їм, що Кампанія, плануючи щось, часто використовує метод «Дерево проблем» для визначення способів та шляхів вирішення проблеми.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Дерево проблем — це дуже поширений спосіб, завдяки якому можна краще зрозуміти те чи інше питання. Набагато легше пояснювати на прикладі. Щоб показати учасникам, у чому саме полягає цей метод, ви можете взяти будь-яке твердження, наприклад: «Молоді люди ліниві та егоїстичні. Вони мають бути сховані від суспільства, поки вони не виростуть нормальними людьми».

- Коли учасники працюють над своїми власними деревами, ви маєте забезпечити їх роздатковим матеріалом на аркуші формату А3 або попросить їх намалювати схеми на аркушах паперу для фліп-чарту. Другий метод дасть змогу збільшити кількість гілок і корінчиків, але можуть бути складності з заповненням певної кількості комірок. Переконайтеся у тому, що групи розглянули вплив мови ненависті як на окремих осіб, так і на все суспільство.
- Для того, щоб учасники обговорювали обране твердження, замініть [Групу «Ікс»] групою, що зазвичай є жертвою ненависті інших людей. Ви можете також взяти випадок кіберзалякування та мати вигадану жертву.
- Якщо учасники упустили якісь важливі причини чи наслідки, ви можете підказати. Ви також можете надати учасникам список, наведений нижче, коли вони будуть створювати свої дерева. Вони можуть обміркувати, чи мають ці пункти зі списку якийсь стосунок до проблеми та чи можуть вони розмістити їх на своєму дереві:
 - медіа;
 - політики/громадські діячі;
 - мова ненависті офлайн;
 - невелика взаємодія між групою «Ікс» та іншою частиною суспільства;
 - тиск з боку однолітків;
 - дискримінація на робочому місці;
 - економічні чинники;
 - школи/освіта.
- Ви також можете знайти більш детальну інформацію про те, як права людини застосовуються онлайн, звернувшись до Посібника з прав людини для користувачів Інтернету. Особливо важлива частина «доступу та недискримінація», яка дає уявлення про те, які права застосовуються в Інтернеті у випадку, якщо хтось став жертвою мови ненависті.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

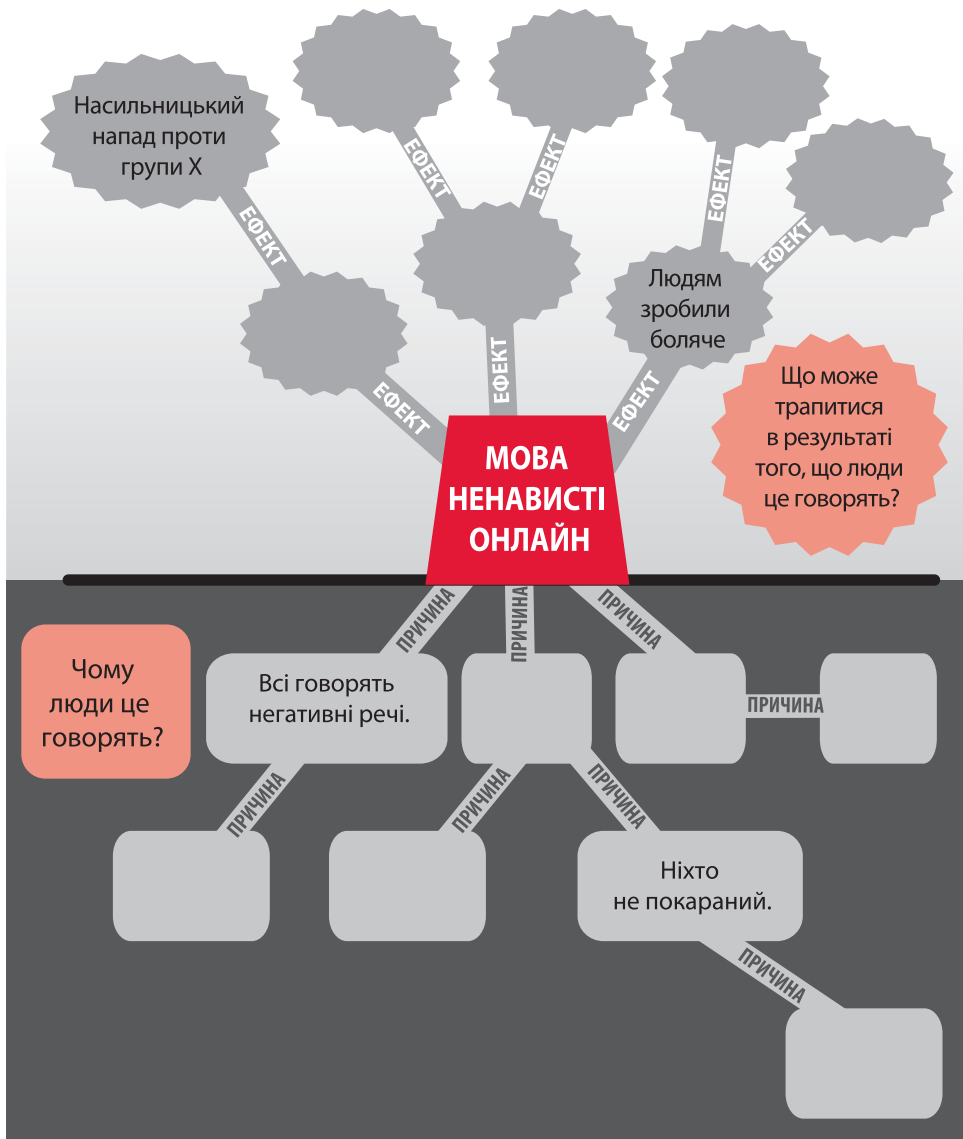
Учасники можуть взяти одну з причин, яку вони визначили, і розробити стратегію для вирішення цієї проблеми. Група може обрати одну дію онлайн і одну офлайн, і потім спільно реалізувати свій план.

Дізнатися більше про те, які заходи можна вжити для підтримки прав людини в Інтернеті, можна, відвідавши Інтернет-платформу Руху проти мови ненависті або зв'язавшись з Національним комітетом кампанії.

Якщо вам потрібно більше інформації, варто ще проглянути «Компас»— посібник Ради Європи з освіти з прав людини для молоді (www.coe.int/compass), у якому є цілий розділ, присвячений крокам, необхідним для того, аби почати діяти.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ДЕРЕВО ПРОБЛЕМ

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
10-25ЧАС
45 хв.

СКАЗАТИ ГІРШЕ

*Вступна вправа до мови ненависті онлайн.
Учасники ранжують впорядковують різні
прикладі мови ненависті проти геїв,
згідно з їхнім розумінням, що є «гіршим».*

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, демократія/участь.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 1.
ГРУПА	10–25 осіб.
ЧАС	45 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none">• Зрозуміти різні форми мови ненависті онлайн і оцінити їхній вплив.• Розкрити стереотипи і упередження щодо геїв.• Обговорити можливі відповіді на різні прояви мови ненависті онлайн.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none">• Картки на ст. 116.• Стіл або місце на підлозі, щоб розкласти картки.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none">• Зробіть копії карток для кожної групи (4–5 осіб).• Розріжте картки і виберіть 12 або 9 з них для кожної групи.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Запитайте учасників, що вони розуміють під терміном мови ненависті в Інтернеті; чи стикався хто-небудь з них з мовою ненависті онлайн, як щодо окремих людей, так і до представників певних меншин (це можуть бути геї, афроамериканці, мусульмани, євреї, жінки тощо). Які почуття виникають у людей, що стають свідками дискримінації? Що, на їхню думку, відчувають її жертви?
2. Поясніть, що термін «мови ненависті» охоплює різні сфери життя і діяльності суспільства:
 - По-перше, він ширший, ніж загальне поняття «мови», і застосовується й до інших форм комунікації, таких як відео, зображення, музика тощо.
 - По-друге, цей термін може використовуватися для опису образ і навіть погроз у їхній радикальній формі, так само, як і «м'яких» образливих висловів. Ймовірно, єдиного визначення «мови ненависті» не існує, але, без усяких сумнівів, мова ненависті — прояв жорстокості і порушення прав людини.

3. Представте «Рух проти мови ненависті» — кампанію Ради Європи проти мови ненависті в он-лайн-просторі. Розкажіть учасникам про завдання Кампанії — боротьбу з різними формами мови ненависті, від найбільш м'якої до радикально образливої. Поясніть, що вміння правильно реагувати на мову ненависті часто залежить від здатності оцінити рівень «жорсткості» висловлювання: не дивлячись на те, що мова ненависті жорстока сама по собі, деякі її форми можуть бути більш образливі ніж інші.
4. Якщо ж учасники незнайомі з впорядкуванням методом діаманту, роз'ясніть їм принципи дії даного методу (див. діаграму і пояснення у підпункті «Поради фасилітаторам»). Розкажіть, що вони побачать ряд Інтернет-повідомлень проти гомосексуалістів і спробують розташувати ці повідомлення від «м'якого» до «жорсткого». Найбільш «жорсткими» повинні бути ті приклади, які учасники вважають неприпустимими для розміщення в мережі майбутнього.
5. Поділіть учасників на малі групи. Кожна група отримує комплект карток.
6. Учасникам дається 20 хвилин на обговорення карток та складання спільної «шкали жорсткості». По закінченню 20 хвилин, запропонуйте учасникам розглянути діаманти інших груп. Потім пропонується поділитися враженнями в своїх групах.

ОБГОВОРЕННЯ

ЗАПИТАННЯ ЩОДО ВПРАВИ

- Ваші враження від вправи? Чи було вам легко оцінювати різні приклади?
- Чи були відчутні розбіжності у вашій групі, або ж чи помітили ви суттєві розходження між вашим діамантом і шкалами інших груп?
- Чи керувалися ви певними критеріями в оцінці прикладів? Приміром, чи брали ви до уваги чинники авторства висловлювання і чисельності його цільової аудиторії?

ЗАПИТАННЯ ЩОДО РЕАКЦІЇ НА МОВУ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН

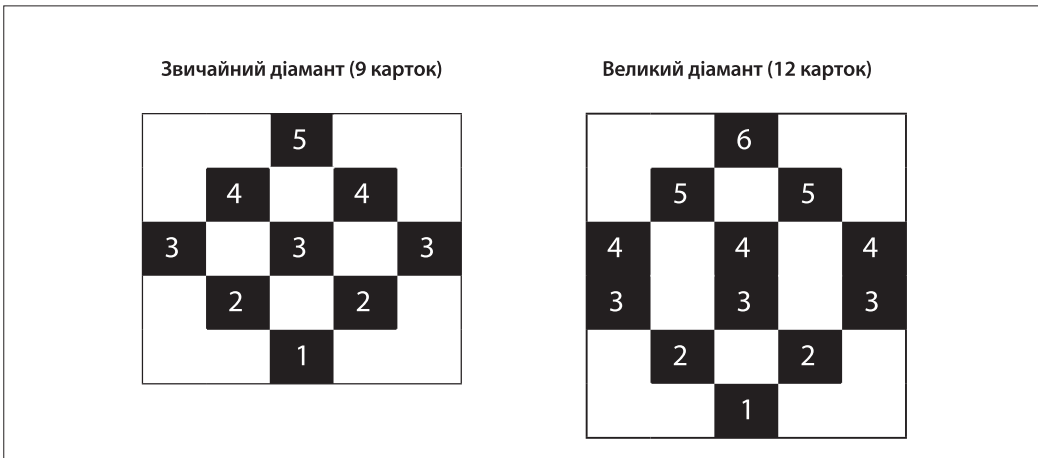
- Чи правильно, на вашу думку, допускати подібні висловлювання в Інтернеті? Які ваші аргументи: за і проти?
- Як ви вважаєте, чи повинні існувати окремі правила для «жорстких» проявів ворожнечі? Чи доцільно накласти повну заборону на деякі з них?
- Якщо ви вважаєте, що деякі висловлювання все ж варто заборонити, де ви проводите межу?
- Які методи ви могли б запропонувати для аналізу мови ненависті в Інтернеті?
- Якою би була ваша реакція на аналогічні ворожі висловлювання в Інтернеті?

ЗАПИТАННЯ ЩОДО ТЕМИ ГОМОФОБІЇ

- Чому гомосексуали так часто стають об'єктом мови ненависті? Чи можете ви запропонувати шляхи подолання упередженості в суспільстві?
- Незалежно від ваших особистих переконань, чи справедливо, на вашу думку, подібне ставлення до людей?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Ви маєте передбачити будь-які форми гомофобії в групі, а також індивідуальне несприйняття даної справи (або поведінки інших учасників). Якщо ви вважаєте подібну реакцію можливою, перейдіть до справи «Звіряємо факти» у цьому посібнику, або розгляньте інші справи у посібниках Gender Matters (Гендер має значення) або Education Pack (Навчальний комплект) (www.coe.int/compass).
- Більше інформації про кампанію проти мови ненависті в онлайн-просторі ви знайдете у Розділі 2 або на офіційній Інтернет-платформі кампанії (www.nohatespeechmovement.org). Інформацію про мову ненависті ви знайдете у Розділі 5.
- Ви можете знайти більш детальну інформацію про права людини в Інтернеті в Посібнику з прав людини для користувачів Інтернету. Особливо частина «Доступ та недискримінація» містить більш детальну інформацію про право на Інтернет без дискримінації.
- Метод діаманту включає у себе впорядкування окремих випадків за шкалою від «кращого» до «гіршого» (найменш поганий, найгірший). Картки повинні бути розташовані як на діаграмі знизу згідно з такою схемою:
 - Найменш негативний приклад потрібно помістити біля основи діаграми (позиція 1), а найбільш негативний випадок знаходиться вгорі (позиція 5 на першій діаграмі, або позиція 6 на другій діаграмі). Решта карток повинна бути розташована рядами, при цьому картки у верхніх рядах означають «гірше», ніж в нижніх (тобто картки в четвертому ряді «гірше», ніж картки в четвертому ряді).

- Інформація про мову ненависті в Інтернеті, яку ви знайдете в Розділі 5, містить деякі «критерії» для оцінки окремих випадків мови ненависті, включаючи:
 - тон або зміст висловлювання: стосується типу мови, що використовується;
 - намір того, хто говорить, іншими словами, чи був присутній намір образити або зачепити адресата (слухача);
 - цільова аудиторія — цей критерій не особливо важливий для цієї справи, оскільки цільова аудиторія є однорідною (гомосексуали);

- контекст висловлювання — у конкретному випадку, може враховуватися той факт, що новий законопроект про геїв було винесено на розгляд (картка № 6), або виражена гомофобія серед населення країни;
- вплив або можливий ефект висловлювання на особу або на суспільство в цілому.
- Ви можете також надати учасникам інформацію про свободу слова у ході дискусії на тему, яких заходів варто вжити у кожному окремому випадку. Вихідні дані ви знайдете у п'ятому розділі. Ви також можете знайти більш детальну довідкову інформацію в Посібнику з прав людини для Інтернет-користувачів, особливо в розділі «Свобода вираження поглядів та інформації».

ВАРІАНТИ

Шкалу можна зробити лінійною, а не у формі діаманта — таким чином, тільки одна картка знаходиться у кожному «ряді». Однак, це трохи складніше і може потребувати більше часу на виконання.

- Можна використовувати усі 12 карток, але це вимагатиме більше часу, і діамант трохи деформується. Ви також можете відбрати 9 карток, відкидаючи ті, які найменше підходять для вашої групи. На ілюстрації показано, як виглядатиме діамант в обох випадках.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

- У ході обговорення реакцій на мову ненависті онлайн, ви можете показати учасникам сторінку під назвою «Facebook без гомофобії» (<https://en-gb.facebook.com/WOH247>), котрий використовує гумор у відповідях на ворожі та негативні висловлювання. Саме на цьому сайті зародився потужний Інтернет-рух солідарності з гомосексуальними людьми.
- Долучайтеся до «Руху проти мови ненависті» та повідомляйте про будь-які прояви мови ненависті в Інтернеті. Для цих цілей користуйтеся Вартою мови ненависті на сайті www.nohatespeechmovement.org.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

1. У приватному повідомленні до друга сказано, що це «жарт».

Нам треба знищити всіх геїв!

2. Петиція, опублікована на сторінці Facebook, яка має більше 1000 «друзів».

**Геть геїв з публічного життя!
Скажи це політикам!**

3. Коментар на сторінці неонацистів, який підтримало 576 користувачів.

Гітлер добре робив, коли відсилав геїв в газові камери

4. Приспів до «антигеївської» пісні. 25000 переглядів відео-кліпу.

Бий гомиків!

5. Редколегія онлайн-газети скаржиться на рішення Європейського суду з прав людини.

Суспільство, яке визнає, що гомосексуальність природня, є хворим.

6. Інтерв'ю з керівником адміністрації щодо нового законопроекту.

Нам слід зосередитися на лікуванні, а не толеруванні геїв.

7. Коментар до статті журналіста-гомосексуала

Ї...в тебе і твою маму, ти хворий у...к.

7. Підпис до фото знаменитості-гомосексуала на персональному блозі з малою кількістю прихильників.

Ти гей, чи тупий? Більшість геїв — розумово відсталі

9. Популярний сайт, який «розкриває» геїв, публікуючи фото, ім'я та місце роботи.

**Ця людина — ГЕЙ.
І він вчить дітей!
Поскаржитися тут**

10. Відео, в якому говориться, що бути геєм — це страшніше, ніж курити (через СНІД).

Помреш раніше

11. Твіт, надісланий політиком до 350,000 підписників прихильників.

Ніхто з геїв з моєї школи не став в житті успішним

12. Мультфільм, який зображає «типового» гея з рогами і хвостом.

Гомосексуали одержимі дияволом

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
12+ЧАС
45 хв.

ПОГОВОРИМО ПРО ЦЕ...

Вправа побудована на дискусії методом «акваріуму», для визначення спільних упереджень щодо певних груп, мотивування учасників критично подумати про типові упередження та розвинути аргументи проти мови ненависті.

ТЕМИ	Стратегії ведення кампаній, расизм/дискримінація, Інтернет-грамотність.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 1.
ГРУПА	Від 12 осіб.
ЧАС	45 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз особистісних упереджень і негативних стереотипів до певних груп. • Вироблення аргументів та розгляд реакцій на вираження неприязні в Інтернеті. • Заповнити прогалини у взаєморозумінні та виробити почуття солідарності до груп, якими часом нехтує суспільство.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • 3 стільці. • Місце для учасників, щоб сісти та рухатися довкола. • Картки паперу і ручки. • Капелюх (або невелика коробка).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Наріжте необхідну кількість карток — десь дві карточки на кожного учасника (плюс кілька запасних). • Необхідно врахувати, що кожен з учасників може одночасно бути представником «цільової групи». Якщо ви вважаєте, що можливі складнощі, проведіть індивідуальну бесіду з такими учасниками, роз'яснивши їм суть вправи. Дайте їм зрозуміти, що їхня участь може бути особливо корисно насамперед для своєї групи, і переконайтеся, що не почуватимуться незручно під час вправи. • Рекомендується підготувати кілька відповідей на найбільш поширені запитання або суперечності, що можуть виникнути у групі під час обговорень.

ІНСТРУКЦІЇ

ПОЧАТОК ДЛЯ ПОЧАТКІВЦІВ

1. Розмістіть наступні твердження під заголовком «Реальні факти» на фліп-чарті/слайді, щоб усі учасники змогли їх прочитати. Дозволяється імпровізувати та додавати власні приклади.

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

- Якщо всі іммігранти повернуться в свої країни, тоді для всіх вистачить робочих місць.
- Дівчата гірше грають в онлайн-ігри, ніж хлопці.
- Наукові дослідження показали, що мозок європейців менший, ніж в вихідців з Азії.
- Гомосексуальність — це хвороба, яку можна вилікувати.

2. Спостерігайте за реакцією учасників. Вислухавши відгуки, скажіть їм, що всі ці висловлювання вигадані! Насправді кожне твердження хибне. Знову спостерігайте за реакцією, і відзначте для себе, чому учасники повірили в істинність цих тверджень (якщо взагалі повірили!).
3. Запитайте учасників, чи стикалися вони з інформацією в Інтернеті, свідомо знаючи, що вона неправдива, чи припускали, що вона може виявитися помилковою. Що вони робили в цьому випадку?

ОСНОВНА ЧАСТИНА

4. Роз'ясніть, що мова ненависті та расистські погляди в основному впливають з необізнаності. Люди вірять або змушені повірити стереотипам про групи зовсім незнайомих людей, яких вони навіть не бачили! Або ж вони вірять переконанням, застосовуючи до суспільства в цілому, те, що відомо лише про одного індивіда! Коли подібні переконання побутують у суспільстві, і не оскаржуються, члени цієї громади починають сприймати їх як «факти». Ми можемо стерти з пам'яті, де ми почули це, випустити з уваги, що інформація неперевірена або суб'єктивна, і повірити в неї самі.
5. Розкажіть учасникам, що кожен користувач Інтернету може оскаржити «факт» або суб'єктивну думку інших користувачів. Все, що для цього потрібно — запитати чому або аргументувати, чому ні — це одна з найважливіших дій, що ми можемо зробити, щоб зупинити поширення неправдивих або жорстоких переконань в мережі. Це, до того ж, кращий спосіб зробити власні висновки!
6. Поясніть, що під час вправи буде розглянуто деякі прийняті сучасним суспільством негативні «факти» і думки про певні групи. Учасники спробують підібрати аргументи і розвіяти міфи, спираючись на знання і досвід групи. Вони повинні побачити в цьому можливість виробити взаєморозуміння і поділитися власним досвідом/знаннями.
7. Роздайте картки, по дві кожному учаснику, залишивши решту карток доступними для усіх, підкресливши, що ними можна скористатися в разі потреби. Попросіть учасників записати негативне переконання або «твердження-факт» на адресу певних груп, з якими вони стикалися в житті і які хотіли б обговорити. Наведіть кілька прикладів:
 - Люди повинні залишатися на батьківщині, а не їздити по світу!
 - Місце жінки — біля плити: жінки, припиніть забирати роботу у чоловіків.
 - Роми мають підкорятися звичаям країни, в якій вони знаходяться.
8. Донесіть до відома учасників, що вони не зобов'язані вірити твердженням; вони можуть всього лише проаналізувати реакцію на загальноприйняті переконання. Картки не потрібно підписувати, після заповнення їх слід покласти в капелюх або інший контейнер.
9. Розташуйте півколом три стільці перед групою. Тільки ті, хто сидить на стільцях, братимуть участь у дискусії; решта учасників — спостерігачі.

10. Почніть із запрошення до діалогу трьох бажаючих. Якщо в якийсь момент інший учасник захоче долучитися до дискусії, він може це зробити, але оскільки постійна кількість активних спікерів має дорівнювати трьом, хтось із них повинен помінятися місцями з новим спікером. Ті, хто хоче виступити, повинні вийти вперед і злегка доторкнутися до плеча одного зі «спікерів». Ці учасники потім міняються місцями, і спікер стає спостерігачем.
11. Спонукайте учасників висловлювати власні думки, а також озвучувати інші точки зору, не обов'язково їх власні. Таким чином, суперечливі, політично некоректні або неприпустимі думки можуть отримати розголос, а сама тема буде розглянута в деталях з різних сторін. Образливі та болісні коментарі на адресу учасників групи не допускаються.
12. Запросіть охочого витягнути питання з капелюха і почніть його обговорення. Нехай учасники обговорюють це питання, поки тема не вичерпає себе і думки не почнуть повторюватися. Потім попросіть трьох бажаючих обговорити інше питання і почніть наступний раунд переговорів за тими ж правилами, що і попередній.
13. Обговорюйте рівно стільки питань, скільки часу у вашому розпорядженні. Залиште декілька хвилин у кінці вправи для «завершення» дискусії та рефлексії після вправи.

ОБГОВОРЕННЯ

Керуючись такими питаннями, підтримайте рефлексію учасників щодо того, як вправа змінила погляди учасників (і чи змінила взагалі), або переконала їх відмовитися від стереотипів:

- Чи відкрили вони для себе щось нове?
- Чи змінилася чиясь думка про певні групи або проблеми?
- Чи відчувають учасники себе впевненими щодо участі у дискусії, де в якості аргументів використовуються стереотипи та упередження? Чи змогли б вони вступити в таку дискусію в Інтернеті або в реальному житті? Відповідь обґрунтуйте.
- Як би виглядала подібна дискусія в режимі онлайн? Була б вона ідентичною? Чим би вона відрізнялася?
- Що потрібно робити, якщо ви сумніваєтеся в правдивості твердження?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Потрібно враховувати будь-які прояви чутливості та зміну настрою в групі, а також заохочувати самих учасників не випускати з уваги ці чинники.
- Може виникнути ряд питань або тверджень, які ні ви, ні учасники, не хочуть обговорювати прямо. Такі питання слід записати на фліп-чарті, і прокоментувати їх пізніше, після детального аналізу, або ж запропонувати учасникам проаналізувати їх і залишити свої коментарі.
- Якщо 3 спікера не знаходять аргументів проти упереджених тверджень, ви можете долучитися до діалогу. Але не зловживайте: набагато краще час від часу зупиняти дискусію і цікавитися, чи є у інших учасників групи альтернативна точка зору.
- Важливо підтримувати неформальний характер дискусії, щоб учасники безперешкодно висловлювали свої думки, які вони могли б тримати при собі в іншій ситуації, або які вважаються спірними і неоднозначними, але часто згадуються в ЗМІ або обговорюються самою

громадою. У той же час, діалог не повинен зводитися до серії несхвальних, необґрунтованих, повторюваних негативних стереотипів. Підтримуйте учасників у їх прагненні задавати свої запитання, і надавати своїм висловлюванням найбільш коректної форми, навіть у випадку негативних коментарів на адресу певних груп населення. Надайте їм кілька формулювань, якщо це необхідно, наприклад:

- Я чув, кажуть, що ...
- Мені здається, деякі люди вважають, що ...
- Ви не могли б допомогти мені розібратися в ...?
- Чому ця точка зору може виявитися помилковою?
- Спробуйте залучити всіх учасників групи до активного діалогу.

ВАРІАНТИ

Після того, як ви вислухаєте запитання учасників, можете надати їм час на обговорення деяких питань і коментарів до початку самої дискусії. Питання/твердження можна роздати і запропонувати учасникам підготувати короткі аргументи щодо питання. Тоді дискусія пройде на більш високому рівні.

Цю вправу можна проводити у вигляді серії вправ, наприклад, у кожній серії можна проаналізувати стереотипи на адресу тільки однієї соціальної групи. Кожного разу ви можете самостійно або за допомогою самих учасників підготувати інформацію про становище даної групи у вашій країні.

Учасники можуть показати інформативні відеоматеріали, які містять інформацію, протилежну поширеній думці у суспільстві. Поділіться інформацією з громадськістю, розмістіть ці відеоролики на сайті «Руху проти мови ненависті».

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

- Запропонуйте учасникам дослідити проблеми, які були поверхово розглянуті в ході дискусії, а потім поділитися результатами з групою.
- Вони можуть приступити до складання списку «зруйнованих міфів», до якого увійдуть найбільш укорінені в суспільстві стереотипи на адресу об'єктів ненависті, а також їхні обґрунтування і статистичні дані, які доводять наявність упередженого ставлення. Цей список можна розмістити на Інтернет-платформі «Руху проти мови ненависті» для допомоги іншим активістам в Інтернеті.
- Ви так само можете спільно з групою скласти список контраргументів, які учасники можуть використовувати в майбутньому для боротьби з упередженістю і проявом расизму в мережі. Не менш важливо обговорити, як вони можуть представити свої аргументи в Інтернеті, напр. за допомогою гумору, ділитися з іншими користувачами посиланнями або інформацією.

РІВЕНЬ 2

ГРУПА
20-25ЧАС
60 хв.

ЇХНІ ІСТОРИЇ

Учасники працюють в малих групах і аналізують публікації в медіа щодо зображення іммігрантів та імміграції. Представлення відбувається у формі колажів.

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, права людини, свобода вираження поглядів.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 2.
ГРУПА	20–25 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Розглянути, як іммігранти зображуються у друкованих ЗМІ та обговорити, як імідж впливає на громадську думку. • Визначити завуальовані форми расизму, такі як «прихований» підтекст, вибіркоче представлення інформації або використання зображень; з'ясувати як ці засоби породжують мову ненависті. • Обговорення/аналіз «позитивних» історій імміграції та іммігрантів.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Приблизно по 3 копії5 різних видань (газет, журналів, залежно від кількості учасників). • Кілька аркушів паперу для фліп-чарту. • Кольорові маркери, клей, ножиці. • Достатньо вільного місця для роботи 4–5 груп над створенням об'ємного колажу. • Доступ до мережі Інтернет (за можливості).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Скріпіть разом по 4 аркуші паперу для фліп-чарту для кожної з груп. • Роздайте кожній групі маркери, клей, ножиці і копії публікацій. • Скопіюйте для кожної групи контрольний список (ст. 124).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Запитайте учасників, що вони розуміють під такими термінами:

Стереотип, расизм, дискримінація

2. Коротко поясніть терміни (за потреби використовуйте інформацію на ст. 166-170), наголошуючи на тому, що:
 - Широко узагальнення про групи (стереотипи) притаманні кожному!

- Якщо такі узагальнення починають визнаватися усіма, то це часто веде до дискримінації, віктимізації, образ, і навіть чогось гіршого.
- 3. Попросіть учасників назвати окремі групи, які несправедливо засуджуються суспільством, і часто є об'єктом дискримінації, агресії і мови ненависті. Роз'ясніть, що в ході вправи вони розглянуть типову характеристику ЗМІ подібної групи — іммігрантів.
- 4. Покажіть учасникам обрані публікації і поясніть, що вони будуть працювати в групах та аналізувати образ іммігрантів в ЗМІ. Повідомте, що їм потрібно буде визначити, як іммігранти представлені в різних статтях ...
 - загалом позитивно,
 - загалом негативно, або
 - нейтрально.
- 5. Перегляньте контрольний список (ст. 124) і переконайтеся, що учасники зрозуміли, на що звертати увагу при проведенні аналізу публікацій. Заохотьте учасників додавати будь-яку інформацію, яку вони вважатимуть важливою і актуальною!
- 6. Розділіть учасників на групи по 5–6 осіб і роздайте кожній групі по 2–3 примірники однієї і тієї ж газети, великі аркуші паперу для фліп-чарту, маркери, клей, ножиці та інше канцелярське приладдя. Поясніть їм, що потрібно користуватися контрольним списком для визначення можливої упередженості, а результати аналізу повинні бути представлені потім у формі колажу. Для цього потрібно вирізати з газети необхідне, підготувати анотацію до статті, додавши власні зображення або текст. Колажі кожної групи будуть показані усім.
- 7. Коли групи готові, розвішайте плакати і виділіть час для огляду колажів всіх учасників. Тільки тоді переходьте до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ

- З'ясуйте загальні враження учасників від вправи: чи виявилася вона корисною чи несподіваною для них?
- Яке їхнє загальне враження про те, як іммігранти представлені в ЗМІ, і чи вважають вони такий імідж «справедливим»?
- Якщо групи не назвали цього у своїх колажах, запитаєте, які «позитивні» історії можна додати, щоб з'явилася протилежна точка зору? Чи помічали вони, приміром, «позитивні новини» про «не-іммігрантів»? Чому, на думку учасників, іммігранти стають об'єктами дискримінації, агресії і мови ненависті у всіх країнах? Яка роль засобів масової інформації у зміцненні негативних стереотипів?
- Чи стикалися учасники зі схожими упередженнями або проявами нетерпимості в Інтернеті? Попросіть навести приклади.
- Як може вплинути культурна система, в якій іммігрантів «звинувачують» у багатьох проблемах суспільства, на самих іммігрантів, на їхніх дітей, членів їхніх сімей та на суспільство в цілому? Який ефект це може мати на мову ненависті на адресу іммігрантів?
- Що може зробити молодь для популяризації позитивного ставлення до іммігрантів? Чи відомі їм сайти і сторінки в Інтернеті, що публікують позитивні новини про цих людей?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- При виборі газет або журналів зупиняйте свій вибір на виданнях з різнобічною підбіркою політичних і культурних поглядів. Навіть ті, хто виявляють видиме співчуття до іммігрантів, не намагатимуться змінити ситуацію або протистояти яскраво вираженим негативним настроям у суспільстві, наприклад, поширюючи «добрі новини» про іммігрантів та їхні спільноти.
- Швидше за все, багато членів групи погодяться з негативними висловлюваннями, що містяться в публікаціях, вони навіть можуть казати, що подібні коментарі цілком обґрунтовані. Запропонуйте учасникам озвучити власну думку для подальшого обговорення в групі. Для вас же буде незайвим заздалегідь відшукати кілька «позитивних, добрих статей» в газетах, або довідатися більше про умови життя в тих країнах, звідки прибули іммігранти. Запропонуйте учасникам уявити себе на місці молодих людей з Іраку чи Афганістану — країн, зруйнованих війною.

ВАРІАНТИ

Учасники також можуть досліджувати випуски новин в Інтернеті, а не в друкованих виданнях. У такому випадку необхідно підказати певні сторінки в мережі, наприклад, перші шпальти за п'ятиденний період, щоб обмежити новинний потік. Також можна проаналізувати телевізійні випуски новин.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Ви можете допомогти учасникам створити сайт чи профіль в соціальних мережах, де б вони розповідали позитивні історії про іммігрантів. Вони можуть вивчити життя окремих спільнот іммігрантів, подивитися на умови життя в їхній рідній країні чи регіоні, зрозуміти причини еміграції і передати історії щоденного життя в їхній країні. Надішліть посилання з історіями журналістам, матеріали яких використовувалися під час вправи, і повідомте, що їхній матеріал з негативами про іммігрантів спонукав показати альтернативу.

Якщо у вас є доступ до Інтернету, то можна глянути на основні новинні сайти і проводити вправу відразу онлайн. У цьому випадку ви також можете зачепити тему онлайн-форумів і коментарів під статтями, і обговорити з групою допустимість певних коментарів.

Також можна зробити варіант вправи, розглядаючи іншу цільову групу, актуальну для ваших місцевих умов.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК ДЛЯ ГРУПИ

Чи наявні фотографії/зображення, які репрезентують іммігрантів?

- Чи є серед них «позитивні»?
- Чи є серед них «негативні»?

Скільки інформації у виданні стосується іммігрантів?

- Чи є серед цієї інформації «добрі новини», які показують іммігрантів у позитивному світлі?
- Чи є тут негативні новини?

Які слова і означення використовуються для опису іммігрантів?

- Вони переважно позитивні, негативні, чи нейтральні?

Чи присутні відкриті расистські твердження?

- Якщо так, то хто їх робить — публічні особи, чи це «думка» журналістів?

Що б ви відчували, читаючи це видання, якби були іммігрантом? Чи є тут щось, щоб ви хотіли доповнити чи змінити?

РІВЕНЬ 2

ГРУПА
10-25ЧАС
60 хв.

ЗРОЗУМІТИ МОВУ НЕНАВИСТІ

Учасники шукають приклади мови ненависті і обговорюють можливі впливи на людину та суспільство.

ТЕМИ	Права людини, расизм/недискримінація.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 2.
ГРУПА	10–25 осіб.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> Зрозуміти різні форми мови ненависті онлайн і їхній вплив на жертв і суспільство. Напрацювати можливі реакції на мову ненависті онлайн.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> Копії прикладів мови ненависті. Папір і ручки. Папір для фліп-чарту.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> Зробіть копії прикладів мови ненависті Підготуйте два аркуші паперу для фліп-чарту, написавши заголовки «Наслідки для жертв» і «Наслідки для суспільства».

ІНСТРУКЦІЇ

- Запитайте учасників, що вони розуміють під терміном «мова ненависті онлайн». Уточніть, чи стикалися вони з проявами мови ненависті в Інтернеті, безпосередньо на адресу окремих осіб або представників певних груп (напр. геїв, афроамериканців, мусульман, євреїв, жінок тощо). Які почуття викликали у них подібні висловлювання? Як, на їхню думку, відчували себе її жертви?

Поясніть, що термін «мова ненависті» охоплює різні сфери життя і діяльності суспільства:

- По-перше, він ширше ніж загальне поняття «мови», і застосовується і до інших форм комунікації, таких як відео, зображення, музика та ін.
- По-друге, цей термін може використовуватися для опису образ і навіть погроз у їхній радикальній формі, так само, як і «м'яких» образливих висловів.

- Поясніть учасникам, що вони будуть аналізувати реальні приклади мови ненависті в Інтернеті з особливим акцентом на вплив останнього на жертви і суспільство в цілому.

3. Поділіть учасників на групи і дайте кожній приклад мови ненависті (ст. 127-130).
4. Попросіть їх обговорити приклад і дайте 15 хв. на виконання завдання.

ОБГОВОРЕННЯ

Розгляньте кожен приклад, спостерігаючи за реакцією груп. Запишіть відповіді на питання на фліп-чарті. Ідентичні відповіді позначте підкресленням першого прикладу, або позначте його цифрою, що вказує на те, що більше, ніж одна група, запропонувала цю відповідь. Після того, як всі групи озвучили свої міркування, проаналізуйте два фліп-чарти, і запропонуйте групам відповіді на наступні питання для рефлексії вправі з цілою групою:

- Які ваші враження від вправи? Як ви поставилися до досліджуваних прикладів?
- Які найбільш поширені «наслідки» мови ненависті були згадані групами?
- Що спільного у всіх груп, які стають жертвами мови ненависті?
- Чи простежуються загальні тенденції в наслідках, які не залежать від цільових груп мови ненависті?
- Які наслідки можливі, якщо мова ненависті активно поширюється в Інтернеті, і не робиться жодних спроб протидії цьому?
- Які інструменти і методи ви можете запропонувати для нейтралізації мови ненависті в Інтернеті?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

Ви можете знайти більше інформації про Кампанію проти мови ненависті онлайн у Розділі 2, або на Інтернет-платформі Кампанії (www.nohatespeechmovement.org). Інформація про мову ненависті міститься у Розділі 5.

Інформацію про права людини в онлайн-просторі також можна знайти у Посібнику з прав людини для користувачів Інтернету.

ВАРІАНТИ

Якщо дозволяє час, учасникам можна запропонувати розробити послання солідарності жертвам мови ненависті для кожного прикладу.

Можна користуватися запропонованими сценаріями для проведення паралелі між мовою ненависті та свободою слова. У такому випадку, винесіть на обговорення обмеження (або їх відсутність), застосовані в даних ситуаціях.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Запропонуйте учасникам ознайомитися і приєднатися до Руху проти мови ненависті, щоб показати свою незгоду з мовою ненависті в Інтернеті. На сторінці Кампанії вони можуть поділитися думками про її негативні наслідки і необхідність протистояти їй в знак солідарності з жертвами проявів ненависті.

Якщо учасники стикаються з проявом мови ненависті в Інтернеті, вони можуть повідомити про це на сторінці «Варти мови ненависті» і прокоментувати приклади, розміщені на сайті кампанії іншими користувачами. Ви можете зробити це спільно з групою в онлайн-режимі. Учасникам пропонується скласти «документ» проти мови ненависті в Інтернеті для їх навчального закладу або молодіжної організації. Вони можуть організувати День проти мови ненависті онлайн і, керуючись знаковими датами Конвенції з прав людини, привернути увагу громадськості до даної проблеми. Такий захід можна провести 21 березня, в міжнародний День боротьби з расизмом і дискримінацією.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРИКЛАД 1:

Молодий чоловік розміщує величезний прапор націоналістичної партії на своїй сторінці в соціальних мережах і публікує наступні коментарі: «Викоринимо іслам в країні — захистимо наше населення». Він викладає фотографії з перекресленими символами зірки та півмісяця. Він популяризує цю інформацію за допомогою соціальних мереж та персональної сторінки в Інтернеті.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 2:

А. оприлюднив публікацію, в якій він стверджує, що Голокосту «не було», більше того, він робить образливі та расистські зауваження на адресу євреїв. А. розміщує цей пост на особистому блозі і на кількох антисемітських сайтах. А. так само додає зміст публікації у Вікіпедію, представляючи її як «достовірну наукову інформацію» про Голокост.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 3:

Стаття відомого журналіста в газеті, що підтримує провідну політичну партію, називає ромів «тваринами» і закликає до їх утиску всіма можливими способами. На онлайн-форумі газети велика кількість коментарів висловлюють згоду з автором статті.

Газета не пояснює і не приносить вибачення за негативні висловлювання. Більше статей подібного характеру або змісту з'являються в мережі, і збирають все більше коментарів щодо теми.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРИКЛАД 4:

Організована онлайн-кампанія, яка стверджує, що економічна криза в країні виникла з вини іммігрантів і біженців. У соціальних мережах поширюються повідомлення, які містять: фото, що зображують «агресивних» біженців, біженців в «негативному світлі» у супроводі описів, як останні забирають робочі місця у місцевого населення. Багато дезінформації розповсюджується за допомогою ЗМІ та соціальних мереж, включаючи неправдиву статистику, що демонструє жорстокість іммігрантів як «проблемної» групи.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 5:

Образливі коментарі на різних новинних сайтах, заявляють, що іноземні громадяни не мають права перебувати в країні. Деякі коментарі закликають до жорстокого поводження з «небілими» іноземцями.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 6:

В Інтернеті з'являються відео, що підкреслюють те, що представники ЛГБТ (аббревіатура для позначення лесбіянок, геїв, бісексуалів, трансгендерів) «дефективні» і «нездорові» та повинні бути ізольовані від суспільства, тому що вони руйнують традиції і життєдіяльність нації. Відео посилаються на «наукові дані», але такі посилення часто неправильно цитовані або вибіркові. У деяких відео показані сім'ї ЛГБТ з дітьми.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРИКЛАД 7:

Трансляція футбольного матчу переривається через образи і заворушення серед уболівальників щодо одного з гравців — особи афроамериканського походження. Відео заворушень і перерваної гри відразу ж потрапляє в Інтернет і поширюється з вражаючою швидкістю. Деякі сайти рясніють коментарями расистського характеру. Коли починають з'являтися скарги, більшість тих, хто підтримав коментарі, стверджують, що вони нібито стали жертвами цензури.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 8:

Реклама джинсів транслюється в Інтернеті. Ролик зображує сцену, де жінка оточена особами чоловічої статі. Сцена містить сексуальний підтекст, а загальне враження — сексуальне насильство. В одній країні кілька організацій подають скаргу. Новини про це потрапляють в Інтернет і привертають увагу користувачів, багато з яких залишають коментарі на користь підлеглого становища жінки, відзначаючи, що жінка — це річ, з якою чоловік може грати, в тому числі і в «жорстокі» гри.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 9:

Політик звинувачує мусульман у всіх злочинах, де є насильство над дівчатами. Він апелює до «загальновідомого факту» і наводить кілька прикладів. Відео, на яке є посилання в статті збирає величезну кількість коментарів, в тому числі і ті, що мають расистський та образливий підтекст. Мова політика цитується його прихильниками і представляється громадськості як експертна точка зору, що заслуговує поваги.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРИКЛАД 10:

Відеоролики про жорстокі сутички між двома державами в минулому зараз доступні для перегляду в Інтернеті. Додано багато коментарів з використанням расистських висловлювань на адресу жителів цих країн. Расизм і неприйняття між представниками двох націй не вщухають.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

ПРИКЛАД 11:

Музика з видимими нотками націоналізму передається на музичних каналах в Інтернеті. Деякі пісні викладаються членами етнічних груп, які мали сильний конфлікт в минулому. Пісні часто закликають до жорстокості на адресу осіб, які мають іншу етнічну приналежність.

- Хто є жертвою мови ненависті у даному випадку? Якими можуть бути наслідки?
- Якими можуть бути наслідки такої мови ненависті для людей, які ототожнюють себе з громадою, в якій це трапилося, і з суспільством загалом?

РІВЕНЬ 3

ГРУПА
12+ЧАС
60 хв.

ВІРТУАЛЬНІ ДІЇ

У цій вправі приклади деяких антирасистських кампаній надихають учасників подумати над реалізацією власних подібних онлайн-акцій.

ТЕМИ	Стратегії ведення кампаній, расизм/дискримінація, права людини.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 3.
ГРУПА	Щонайменше 12 учасників.
ЧАС	60 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> Зрозуміти роль Інтернету як простору для молодих людей, де вони можуть діяти задля поваги і свободи. Усвідомити межі Інтернету і пов'язаність з офлайн-простором у плані мобілізації молоді у справі утвердження цінностей і принципів прав людини.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> Папір і ручки. Доступ до Інтернету (за можливості).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> Відвідайте сайти організацій, які зможуть потім переглянути активні учасники, у випадку, якщо зацікавляться молодіжною роботою з протидії расизму. Скопіюйте роздаткові матеріали (ст.133-134).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Поцікавтеся в учасників, чи відомі їм ініціативи або соціальні акції, спрямовані на протистояння расизму або іншим формам дискримінації. Коротко розгляньте ці приклади.
2. Проінформуйте учасників, що під час вправи вони розглянуть деякі приклади антирасистських заходів і визначать, як подібні дії можна перенести до Інтернету.
3. Поділіть учасників на малі групи (до 5 осіб у кожній) і роздайте роздатковий матеріал (один сценарій на групу). Запропонуйте учасникам прочитати свій сценарій і обговорити такі питання:
 - Яких проблем торкається даний проект?
 - Яка мета проекту?
 - Які методи використані в проекті, які допомагають досягти мети?
4. Дайте учасникам біля 10 хв. на обговорення запитань. Потім задайте наступне завдання: обговорити, як вони можуть вирішувати подібні проблеми більше в Інтернеті, а не в офлайн. Попросіть їх подумати над ймовірними онлайн-діями, які б віддзеркалювали ойлайнову діяльність, описану в розданих матеріалах. Запитання можуть бути такі:
 - Які онлайн-методи можна було б застосувати для досягнення мети?

- Які межі використання Інтернету для досягнення необхідних їм результатів?
5. Дайте учасникам біля 20 хв. на виконання завдання, а потім запросіть їх поділитися висновками у загальному колі.

ОБГОВОРЕННЯ

Разом з учасниками визначте результати роботи в групах й обговоріть переваги і недоліки використання мережі Інтернет для протистояння расизму і дискримінації. Скористайтеся такими запитаннями:

- Як ви вважаєте, чи реально досягти результатів, слідуючи рекомендаціям групи?
- Як ви вважаєте, це допоможе досягти мети?
- У чому переваги використання Інтернет-інструментів у кампаніях?
- У чому недоліки використання Інтернет-інструментів у кампаніях?
- Чи відомі вам інші онлайн-інструменти чи ініціативи, які б підтримали кампанії?
- Чи відомі вам онлайн-кампанії проти расизму і дискримінації?
- Як би ви використовували Інтернет в кампанії проти расизму і дискримінації?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Якщо в учасників досить поверхове розуміння мови ненависті, понять расизму та дискримінації, ви можете почати вправу з «мозкового штурму» для актуалізації цих термінів.
- Якщо учасникам складно уявити ці ініціативи в Інтернеті, приведіть їм кілька прикладів використання Інтернету в дії.
- Ви можете знайти більш детальну інформацію про стратегії кампанії та участь онлайн в довідковій інформації даного посібника, підрозділи 5.6 і 5.7.
- Ви також можете ознайомитися з Посібником з прав людини для користувачів Інтернету, особливо з частиною «Зібрання, асоціації та участь».

ВАРІАНТИ

Ви можете наблизити сценарії до реалій вашого регіону і країни і підібрати інші приклади дій, які будуть більш зрозумілими групі. Не забувайте про необхідність вибирати різнобічні ініціативи, щоб учасники мали можливість оцінити все різноманіття віртуальної протидії.

Можна організувати вправу в зворотному порядку — підібрати онлайн-заходи для аналізу учасниками. Тоді завдання було б трансформувати останні в заходи у реальному житті.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Зв'яжіться з місцевими організаціями, що проводять антирасистську роботу і запросіть їхніх представників розповісти учасникам про специфіку і методи своєї роботи.

Обговоріть з учасниками, чи можуть ідеї, до яких вони прийшли, застосовуватися на практиці, і заохочуйте такі ініціативи! Ви також можете створити разом з групою блог для розміщення інформації про жертв расизму, мета якого — подолати негативні стереотипи в суспільстві, показуючи їхній згубний вплив.

Запропонуйте учасникам ознайомитися і приєднатися до Руху проти мови ненависті на знак солідарності з жертвами мови ненависті в Інтернеті. Це можна зробити на офіційній Інтернет-платформі кампанії: www.nohatespeechmovement.org. Учасники можуть поділитися з активістами всього світу прикладами мови ненависті та ефективними методами протидії.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРИКЛАД 1. РАСИЗМ У СПОРТИ

«Це був просто жах. До цього я ніколи не уявляв, що мене можуть «накрити» такі емоції»

22-річний футбольний фанат

Німецькі футбольні фанати постійно вигукують антисемітські лозунги. Ініціатива «М'ячу все рівно, в кого він летить» (нім. Dem Ball Ist Egal Wer Ihn Tritt) проводить екскурсії для фан-клубів різних команд у колишній концентраційний табір Аушвіц.

Чому Аушвіц? Ідея виникла як відповідь на пісню вболівальників «Ми побудуємо підземний тунель від Менхенгладбаха (прим. місто на заході Німеччини) до Аушвіца». Пісня «Про Аушвіц» зараз відома у всій країні і її можна почути на трибунах всіх футбольних стадіонів та у всіх клубах Німеччини.

Організація запустила пілотний проект, в рамках якого вболівальники різних команд у віці від 18 до 28 років вирушили в триденну поїздку до таборів смерті, щоб задуматися над питаннями антисемітизму та расизму на футбольному полі. Вболівальники залишилися під сильним враженням від поїздки, і багато з них побажали поділитися побаченим з широким колом знайомих. Вони створили флаери та поширили їх на сайтах клубів, а також привернули увагу ЗМІ.

((прикінцева зноска)) (На прикладі ініціативи асоціації Amadeu Antonio)

www.amadeu-antonio-stiftung.de/eng/we-are-active/topics/against-anti-semitism/football

ПРИКЛАД 2. ЗАМАЛЬОВУЮЧИ РАСИСТСЬКЕ ГРАФІТІ

Антирасистська організація «Ніколи знову» провела в Кракові ряд заходів на місцевому рівні проти ворожих графіті під девізом: «Давайте прикрасимо малюнками стіни Кракова!» За рік організації «Ніколи знову» за підтримки місцевих партнерських організацій, вдалося залучити рекордну кількість активістів:

- Молоді люди зустрічалися і замальовували расистські принти і графіті.
- Активісти закликали власників будинків взяти участь в акції.
- У школах, за допомогою вчителів і учнів, наносилися антирасистські настінні малюнки.
- Журналістів запросили висвітлити кампанію в місцевих газетах та журналах.

Таким чином, багато одиничних акцій об'єдналися в одну кампанію під слоганом «Звільнимо Краків від ненависницьких графіті».

www.unitedagainstracism.org/pages/thema05.htm, www.nigdywiecej.org

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ПРИКЛАД 3. ЖИВА БІБЛІОТЕКА

«Жива бібліотека» — ініціатива Ради Європи, яка протидіє дискримінації та стереотипам. «Жива бібліотека» схожа на звичайну бібліотеку: відвідувачі можуть вивчити каталог на предмет доступних назв, вибрати цікаву для них книгу та взяти її на обмежений термін. Після прочитання вони повертають книгу в бібліотеку, щоб інші могли її прочитати.

Якщо є бажання, вони можуть взяти наступну книгу. Єдиною відмінністю «Живої бібліотеки» від звичайної є те, що «книги» — це люди, а їх прочитання — це спілкування з такою «книгою».

«Жива бібліотека» націлена на боротьбу з упередженістю шляхом підтримки діалогу між людьми: «книгами» і «читачами». «Книгами» стають волонтери, які самі стали жертвами дискримінації або представляють громадян, які перебувають у групі ризику: насильства, упередженості, стигми або дискримінації. «Книги» часто мають особистий досвід дискримінації та соціального виключення, яким і хочуть поділитися з «читачами». Дуже важливо те, що «книги» дозволяють «читачам» вступати з ними в діалог в надії на те, що їхні погляди та досвід допоможуть подолати укорінені помилки і стереотипи, і таким чином вплинуть на ставлення та поведінку суспільства.

Посібник «Не суди про книгу по обкладинці» (Don't Judge a Book by its Cover) доступний тут: <http://eycb.coe.int>

ПРИКЛАД 4. СЛУХАЙ МУЗИКУ, І ГЕТЬ РАСИЗМ

«Наша музика — живий доказ того, що культурний мікс може і повинен існувати»

Слухай музику, і геть расизм (LMHR) — ініціатива, спрямована на створення національного руху проти расизму і фашизму за допомогою музики. Вона була заснована в 2002 році як реакція на зростаючий рівень расизму і успіху праворадикальної Британської національної партії (БНП) у виборців. Ця організація використовує енергію музики для прославлення різноманіття та залучення слухачів до антирасистських і антифашистських заходів, а так само закликає людей голосувати на виборах проти кандидатів, які пропагують фашизм.

Ініціатива LMHR провела вже сотні заходів, від великих фестивалів на відкритому повітрі до концертів місцевих груп в барах і нічних клубах. На концертах виступали відомі групи, серед яких MC Dynamite, Hard-Fi, Babyshambles, Akala, Get Cape Wear Cape Fly, Estelle, The View, Lethal Bizzle, Roll Deep та Basement Jaxx. Багатообіцяючі молоді гурти, діджеї взяли участь або провели власні тематичні вечори в рамках ініціативи «Слухай музику, і геть расизм».

<http://lovemusichateracism.com/about>

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
БУДЬ-ЯКАЧАС
40 хв.

ТРИМАЙ І ПОШИРЮЙ

Учасники заповнюють схему, яка показує їхні переваги щодо поширення інформації онлайн і обговорюють можливості, як стати більш обережними при поширенні особистої інформації.

ТЕМИ	Приватність/безпека, Інтернет-грамотність, кіберзалякування.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 1.
ГРУПА	Будь-яка кількість учасників.
ЧАС	40 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз різних видів «відносин» в мережі . • Визначення особистих «стандартів» щодо розміщення інформації та спілкування онлайн. • Привертання уваги до проблеми особистого простору онлайн, вивчення заходів захисту персональних даних та прав людини в Інтернеті.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Копії схеми зі ст. 137. • Фліп-чарт і маркери.
ПІДГОТОВКА	• Зробіть копії схеми для кожного учасника.

ІНСТРУКЦІЇ

1. Запитайте учасників, яких заходів вони вживають для захисту особистого простору, контактуючи з незнайомими людьми, наприклад, в торговому центрі. При необхідності скористайтеся такими запитаннями:
 - Ви одягаєтесь так само, як на пляж?
 - Ви пишете номер вашого мобільного на своєму лиці?
 - Ви даєте свій пароль для онлайн-доступу іншим?
2. Поясніть, що ці речі можуть здатися очевидними в «реальному» світі, але ми не завжди можемо бути настільки обережні у «віртуальному» середовищі. Запитайте учасників, чи зберігають вони «реальну» обережність в Інтернеті в питаннях захисту особистої інформації. Повідомте, що дана вправа розгляне інформаційні категорії, якими ми охоче ділимося з іншими користувачами все-світньої павутини.
3. Повішайте аркуш з схемою зі ст. 137 (або намалюйте на фліп-чарті) і разом з учасниками розгляньте кілька прикладів для того, щоб зрозуміти в суть завдання. Поясніть, що відповіді повинні бути суто індивідуальними, оскільки різні люди хотіли б і готові розмістити в Інтернеті різну інформацію (і кількісно, і якісно) про себе.

4. Виділіть близько 15 хвилин на виконання завдання і попросіть учасників показати схему 2–3 іншим учасникам. Учасники можуть вийти вперед зі схемою, або ж вони можуть об'єднатися в малі групи, залежно від часу/розмірів приміщення і групи.
5. Після того, як учасники порівняли свої схеми з результатами роботи інших, запропонуйте групі взяти участь у колективному обговоренні.

ОБГОВОРЕННЯ

Почніть з таких запитань:

- Чи є якась інформація, якою ви не готові ділитися? Чому?
- Чи є якась інформація, якою ви готові ділитися? Виявіть різні думки в групі.
- Чи помітили ви якісь відмінності між своєю схемою та схемами інших? Якщо так, як ви їх можете пояснити?
- На вашу думку, чому важливо обережно ділитися особистою інформацією з незнайомими? Які наслідки такої поведінки?
- Як ви вважаєте, чому важливо бути обережним, поширюючи інформацію про інших?
- Чи хтось поширював колись інформацію про вас, яку б ви не хотіли показувати? Чи можна це вважати порушенням прав людини? Чи стосується це мови ненависті онлайн?

Наприкінці вправи уточніть у учасників, чи прояснила вона типи і формули взаємин у віртуальному світі. Чи має хтось із них намір змінити щось? Що, на думку учасників, потрібно враховувати насамперед, розміщуючи персональну інформацію онлайн?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ:

- «Правильної» відповіді для багатьох зв'язків у схемі може й не бути; вони частково залежать від індивідуального надання переваги. Однак, потрібно попередити учасників про небезпеку, яку таїть у собі бездіяльність у питаннях захисту особистої інформації в Інтернеті. Якщо вони не можуть самі усвідомити актуальність даної проблеми, то ви повинні розповісти їм про ризики кіберзалякування та фінансової експлуатації. Недостатня увага до захисту особистих даних і безпеки значно збільшує такий ризик. Більше інформації про кіберзалякування, особисте життя та безпеку міститься в Розділі 5.
- У ході обговорення ви можете звернути увагу групи на те, що захист персональних даних в Інтернеті важливіший частково з міркувань безпеки, а частково пов'язаний з особистим простором і повагою до гідності. Нам не варто владати в крайнощі, розгулюючи у напівголому вигляді, або дозволяючи собі дурні /злі зауваження на адресу інших людей: ми самі потім можемо про це пошкодувати! Контент, який ми розміщуємо в мережі, більш «постійний» і «стійкий», ніж наші вчинки в «реальному» світі, і ми часто вже не маємо можливості стерти цю інформацію з просторів Інтернету.
- Посібник з прав людини для користувачів Інтернету дає більше інформації про кожне з прав на недоторканність приватного життя і захист даних.

ВАРІАНТИ

Незважаючи на те, що вправа фокусується на захисті персональних даних, ви можете так само розглянути тему поваги особистого простору інших людей. Наприклад, можна поцікавитися в учасників, чи запитують вони дозволу, перш ніж поширювати інформацію про інших, і чому такий дозвіл є необхідним. Ви можете скористатися інформацією з пункту «Особисте життя та безпека» в Розділі 5, підкресливши зв'язок цих аспектів із захистом прав людини.

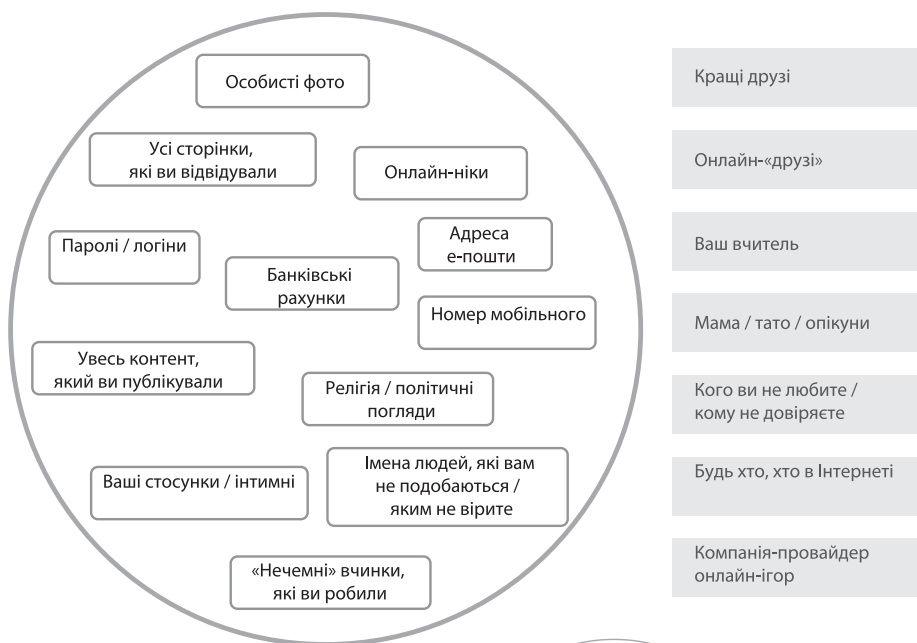
ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Учасники можуть вести облік тих даних, якими вони «ділилися» протягом тижня: якою саме інформацією вони ділилися, і яка чисельність їх аудиторії? Вони можуть упустити точні деталі контенту, звернувши увагу на інформаційні категорії, які вони відкрили для доступу груп, позначених на схемі (батьки, друзі, вчителі тощо). Вони можуть фіксувати відомості як про себе, так і про інших людей.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

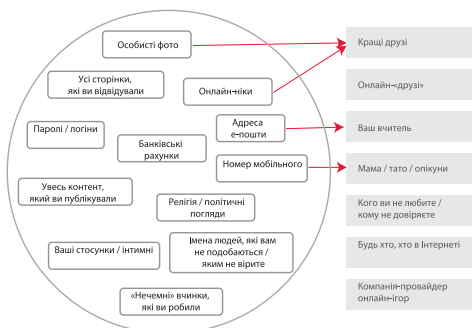
ЗВ'ЯЗКИ ВАШОГО ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ:

Кому ви розкажете?

Поширення інформації і його зв'язки.

Приклади:

РІВЕНЬ 3

ГРУПА
10-20

ЧАС
90 хв.

ВЕБ-АТАКА

Учасники переробляють (фіктивну) сторінку кампанії з огляду на відслідковування расистських коментарів зі сторони місцевої спільноти.

ТЕМИ	Інтернет-грамотність, стратегії ведення кампаній, расизм/дискримінація.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 3.
ГРУПА	10–20 осіб.
ЧАС	90 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> Обговорити ключові повідомлення у боротьбі з расизмом. Дослідити кампанії проти расизму та мови ненависті в Інтернеті. Розвинути навички підготовки презентацій, переконання і спілкування онлайн.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> Папір для фліп-чарту, кольорові маркери/ручки. Доступ до Інтернету (за можливості).
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> Копії роздаткових матеріалів зі ст. 141. Перед початком вправи попросіть учасників визначити свої «кращі» і «гірші» сайти (за можливості).

ІНСТРУКЦІЇ

1. Поясніть, що в процесі роботи учасники оформлять сайт для шкільної кампанії. Повідомте учасникам вихідну інформацію:

Ваша школа знаходиться в районі з чисельною іммігрантською діаспорою. Школа пишається своїми спробами встановити гармонійні міжкультурні взаємини, і прояви расизму серед учнів вкрай рідкісні. Однак відносини поза школою все ще залишаються проблематичними. Етнічні меншини часто стають жертвами насильства та жорстокості з боку більшості «білого» населення, також активізується неонацистський рух.

Адміністрація школи прийняла рішення про запуск кампанії в Інтернеті для привертання уваги до проблеми суспільної інтеграції. Інтернет-сайт з форумом відкритий для відгуків та коментарів, а також для запитань користувачів. Однак сайт не вимагав реєстрації, і форум швидко наповнився расистськими коментарями.

2. Покажіть учасникам «сайт кампанії» і запитайте, що вони про нього думають. Можна задавати такі питання:
 - Чи зрозуміле основне повідомлення кампанії?
 - Що ви думаєте про загальний дизайн і способи представлення інформації?
 - Це добрий сайт? Чому так, або чому ні?

3. Поясніть, що вправа передбачає оформлення сайту і реформування політики управління онлайн-форумом, якщо учасники визнають це необхідним. Роздайте завдання (матеріал зі ст. 140) і розділіть учасників на групи (до 6 осіб у групі).
4. Виділіть близько 20 хвилин для обговорення питань у групах, підготуйте для кожної групи аркуш паперу для фліп-чарту і кілька кольорових ручок.
5. Через 20 хвилин роздайте групам папір і ручки. Скажіть, що у них 15 хвилин на створення макета домашньої сторінки. Запропонуйте учасникам розділити між собою завдання, щоб кілька членів групи працювали над підбіркою контенту, в той час як інші можуть зайнятися обговорення (дивіться розділ «Поради фасилітаторам»)
6. Після того, як групи закінчили вправу, влаштуйте виставку «сайтів» і переходьте до дебрифінгу.

ОБГОВОРЕННЯ

- Дане завдання викликало у вас складнощі? Що здалося найбільш складним, і в яких питаннях групи легко дійшли згоди? Чи залишилися ви задоволені кінцевими результатами роботи?
- Ви орієнтувалися на цільову аудиторію при оформленні сайту: в чому це проявлялося? (наприклад, особливий стиль мови).
- Чи ви надали відвідувачам вашого сайту можливість приєднатися до кампанії і зв'язатися з іншими користувачами і адміністраторами сайту? Чи вважаєте таку можливість важливою?
- Проведіть порівняння підходів управління форумом різних груп. Поцікавтеся, чому групи зупинили свій вибір саме на них.
- Якими міркуваннями вони керувалися в першу чергу?
- Чи є расизм, на вашу думку, проблемою серед населення у вашому регіоні? (Відповідь аргументуйте)
- Чи стикалися ви з образами на расистському ґрунті в Інтернеті? Чи почали б ви щось робити, зіткнувшись з расизмом

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- Спробуйте зафіксувати, чого, на думку учасників, не вистачає шкільному «сайту кампанії». Можна записати пропозиції на папері для фліп-чарту, розділивши лист на дві частини: «плюси» в одній колонці, «мінуси» в іншій.
- Якщо присутні розбіжності в думках, переконайтеся, що всі точки зору враховані: веб-сайт може подобатися одним, а іншим ні. Цей момент варто ще раз підкреслити, оформляючи сайт для своєї цільової аудиторії.
- Групам можна надати більше часу. На етапі оформлення ви можете дозволити учасникам використовувати «реальні» сайти в Інтернеті. Так вони отримають чітке уявлення про потрібний обсяг інформації на сторінці і різні способи подання контенту.
- Коли групи приступлять до роботи з фліп-чартами, запропонуйте їм розділити завдання між членами групи. Наприклад, деякі учасники можуть працювати над описом і метою кампанії, інші можуть ділитися посиланнями на ресурс на інших сайтах (сторінках), ще частина може приступити безпосередньо до оформлення. Нагадайте їм, що контент і стиль мови не менш важливі, ніж дизайн!
- Ви можете знайти більш детальну інформацію та приклади про стратегії кампанії в Розділі 5.7.
- Ви можете використати Інтернет-платформу кампанії Руху проти мови ненависті www.nohatespeechmovement.org для прикладів та ідей для онлайн-кампанії.

ВАРІАНТИ

Ви можете перемістити фокус кампанії на інші об'єкти ненависті, приміром, жінок, дітей, молодих людей з обмеженими можливостями, релігійних меншин, або ромів.

Якщо члени групи добре знаються на інформаційних технологіях, можна оформити веб-сайт за допомогою програм створення і редагування тексту або безкоштовних блог-сервісів, таких як Wordpress або Blogger. На це буде потрібно більше часу.

Залежно від часового ліміту, можете запропонувати учасникам назвати свої улюблені сайти, а також сторінки, які їм не подобаються. Таким чином, можна вказати на важливі аспекти в оформленні сайту.

Дискусію про управління форумом можна зробити груповою, якщо у вас достатньо часу. Можна підготувати список переваг і недоліків «вільного» форуму, який не вимагає реєстрації і публікує всі коментарі без винятку.

Можете використовувати сайт кампанії «Рух проти мови ненависті» в якості наочного прикладу під час вправи, уявивши, що саме ваша група керує цією кампанією.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Коли підсумки підбито, надайте учасникам основну інформацію про ініціативу Ради Європи — «Рух проти мови ненависті в онлайн-просторі» та запропонуйте їм перейти на сайт і приєднатися до Кампанії від імені громадян своєї країни.

Плани групи зі створення веб-сайту можуть бути використані як основа для сторінки реальної кампанії в Інтернеті. Ідеї потрібно розвивати, щоб спільна праця всіх учасників була спрямована на створення контенту для сайту. Ця вправа може перерости в довгостроковий проект і вимагати експертної допомоги щодо розміщення контенту в Інтернеті. Учасники також можуть створювати групи або спільноти в соціальних мережах.

Учасники можуть дослідити існуючий сайт на предмет міжкультурних взаємин в їхньому регіоні. Місцева неурядова організація може стати добрим стартовим майданчиком.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

ЛИСТОК ІЗ ЗАВДАННЯМИ

Обговоріть в групах такі питання:

1. Хто є вашою основною цільовою аудиторією? Напр. молодь, місцеве населення в цілому, члени етнічних меншин, «біле» населення, ... весь світ?
2. Якою є мета вашої кампанії, і яким чином до неї можуть долучатися люди?
3. Яка ваша політика щодо коментарів?
 - Чи вимагає ваш сайт реєстрації для того, щоб залишити коментар?
 - Яка політика вашого форуму: чи можуть люди публікувати там що-завгодно, чи ви блокуєте коментарі з певним підтекстом?

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

СТОРІНКА КАМПАНІЇ

Середня школа Сідлфільду

Кампанія задля майбутнього тривалого міжетнічного порозуміння та прав людини

Форум

Ви можете писати тут все, що хочете.

Ми віримо в свободу слова!

Найпопулярніші обговорення:

Вам подобається те, що ми робимо?	7,345 постів
Приберемо школу (записуватися тут)	3,231 постів
Забирай свою **** геть	3,123 постів
Білі проти змішувань в освіті	2,898 постів
Вітання, Сідлфільд!	1,002 постів
Йдіть на ***. Вас тут не чекали	976 постів
Як можна вчитися, якщо без мізків	535 постів
Петиція – батьки проти расизму	812 постів

[Натисніть тут](#), щоб приєднатися!

Наш блог

Середня школа Сідлфільду приділяє багато уваги міжкультурному порозумінню у сприятливому освітньому середовищі. [Читати далі](#)

Сідлфільд подає проміжний звіт у Комісію з расової рівності в рамках консультацій з позитивних дій у сфері освіти. [Читати далі](#)

Інші розділи

- Заява завуча
- Заява місцевої влади
- Офіційні документи
- Економічні індикатори
- Статистика та база даних

Про кампанію

Наша кампанія створена для утвердження міжетнічного порозуміння в школі і громаді. Ми адаптували проактивний підхід для розвитку позитивного середовища для освіти для всіх учнів, незалежно від раси, етнічності, віросповідання або культурної ідентичності. [Читати далі](#)

РІВЕНЬ 1

ГРУПА
10-20ЧАС
60 хв.

ВЕБ-ПРОФІЛІ

Діяльність відбувається на уявному Інтернет-форумі. Учасники повинні привітати один одного згідно зі стереотипами щодо певних груп. У підсумку формується перелік рекомендацій про спілкування в онлайн-просторі.

ТЕМИ	Расизм/дискримінація, Інтернет-грамотність, демократія/участь.
СКЛАДНІСТЬ	Рівень 1.
ГРУПА	10–20 осіб.
ЧАС	Частина I: 35 хв. Частина II: 25 хв.
ЗАВДАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Обговорити упередження і мову ненависті щодо певних груп. • Розглянути різницю між спілкуванням онлайн і офлайн. • Створити рекомендації для онлайн-спілкування.
МАТЕРІАЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Клейка стрічка (скотч). • Папір і ручки (дошка або щось інше, щоб наклеїти папір). • Фліп-чарт і маркери. • Місце, щоб вільно рухатися.
ПІДГОТОВКА	<ul style="list-style-type: none"> • Підготуйте достатню кількість «профіль» для всіх учасників (використовуйте шаблони на ст. 146 або власні напрацювання). • Оформіть кожен профіль на аркуші паперу (бажано формату А5) і підготуйте скотч, щоб клеїти аркуші на спину учасників. • Забезпечте учасників ксерокопіями визначення Ради Європи про мову ненависті. • Знадобиться місце, щоб учасники могли безперешкодно пересуватися по кімнаті/аудиторії.

ІНСТРУКЦІЇ

ЧАСТИНА І. НА ФОРУМІ (15 ХВ.)

1. Запропонуйте учасникам уявити, що вони на Інтернет-форумі, присвяченому футбольній темі (чи хокею або будь-якого іншому виду спорту). Поясніть, що кожен отримає новий «профіль» і представить дану людину в Інтернеті. Однак ніхто не буде знати, що написано в його/її власному профілі!

2. Повідомте учасникам, що під час вправи їм потрібно буде представитися самим і привітати інших. Дискусії не повинні бути довгими: учасники повинні привітати максимальну кількість гостей форуму за обмежений період часу.
3. Поясніть мету даної вправи — аналіз поширених стереотипів і забобонів у ставленні суспільства до деяких груп населення. Знайомлячись з іншими людьми, учасники повинні уявити, що б найімовірніше сказали люди (в Інтернеті) про таку людину, приміром, як про атлета з обмеженими можливостями, афроамериканця, пенсіонерку тощо. При цьому не обов'язково спілкуватися з іншими, керуючись лише власними переконаннями, важливо передбачити всі варіанти, які можливі в Інтернеті, і спробувати їх показати. Образливі коментарі НЕ заборонені: нікого не будуть засуджувати за коментар, зроблений під час вправи.
4. Роздайте всім аркуші паперу і ручки, щоб вони записували слова, які живають інші при вітанні цієї людини.
5. Прикріпіть за допомогою клейкої стрічки «профіль» на спину кожному учаснику таким чином, щоб самі учасники не знали, кого вони представляють.
6. Потім запропонуйте учасникам розійтися по кімнаті. Виділіть 10 хвилин на знайомства і вітання. Попросіть учасників записати слова і вирази, які часто використовувалися тими, хто їх вітав. Через 10 хвилин, попросіть учасників зупинитися, дізнатися нарешті свого персонажа, знявши «профіль» зі спини, і запропонуйте перейти до обговорення.

ОБГОВОРЕННЯ (20 ХВ.)

Переконайтеся, що учасники вийшли з ролі, почніть з того, що попросіть їх назвати свої справжні імена і розповісти щось про себе. Потім використайте наступні питання:

- Чи вдалося комусь із учасників вгадати, хоча б частково, свого персонажа? Чи допомогли в цьому слова, які використовували при вітанні інші?
- Чи сподобалася вправа? Чи викликала позитивну реакцію? Чому?

Запропонуйте учасникам розглянути власний профіль.

- Чи здивували когось слова, що використовувалися в привітанні?
- Чи були профілі і персонажі «реалістичними»? Чи розмістили б люди подібну інформацію для публічного доступу?
- Чи було легко говорити образливі слова на адресу інших людей? Чи було легше в одних випадках, ніж в інших?
- Чи було б легше, на вашу думку, писати образливі речі в Інтернеті, іншими словами, не стоячи перед «живою людиною»? Як ви вважаєте, чому?

ЧАСТИНА II. ГОТУЄМО РЕКОМЕНДАЦІЇ (25 ХВ.)

1. Розкажіть учасникам про кампанію Ради Європи проти мови ненависті, і подайте визначення мови ненависті:

Мова ненависті — це будь-які висловлювання, які поширюють, підбурюють, пропагують або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ворожнечі на основі нетолерантності, що ґрунтується на агресивному націоналізмі і етноцентризмі, дискримінації та ворожості щодо меншин, мігрантів і людей з емігрантським походженням.

(Комітет Міністрів, Рада Європи)

2. Коротко обговоріть наведені нижче питання і поясніть, що детальніше обговорення відбуватиметься у групах:
 - Як ви вважаєте, чи варто дозволяти мову ненависті в Інтернеті?
 - Чому люди вживають мову ненависті щодо інших?
 - Що ви можете запропонувати в плані моніторингу власних повідомлень, щоб вони не були ворожими до інших?
3. Повідомте, що учасники будуть працювати в малих групах (4–5 осіб) над створенням рекомендацій для користувачів Інтернету. Виділіть близько 10 хвилин на виконання завдання, потім запропонуйте всім групам розглянути запропоновані ідеї.

ОБГОВОРЕННЯ

- Чи є у вас якісь коментарі до пропозицій? Нічого не забули?
- Як ви вважаєте, чи можливо дотримуватися ваших рекомендацій?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРАМ

- У даній вправі дуже важливий підбір персонажів: ви можете адаптувати імена або інші деталі профілів до реальних умов роботи вашої групи. Переконайтеся, що ви приписуєте профілі уявним людям, і не даєте учасникам ті, які близькі до їх реальної особистості.
- Можна дати персонажам уявні імена. Не розкривайте учасникам решти деталей і попередьте, що вони не повинні розпитувати інших про напис на спині.
- Перед початком форуму, запропонуйте учасникам комбінувати позитивні, нейтральні та негативні формули вітань. Повідомте їм, що коментарі мають впливати виключно з того, що написано на «профілі», а не з того, що вони знають про реального учасника. Можливо, варто буде подати кілька прикладів перед початком вправи:
 - «Привіт, спортсмен!»
 - «Вибачте, але це не для таких, як ви!»
 - «Гей ти, чужинець, — ти що тут робиш?»
- Після закінчення вправи упевніться, що під час вправи ніхто з учасників не був ображений чи скривджений коментарями. Можливо, потрібно окремо розглянути деякі негативні коментарі: наприклад, запитати учасника, який використав вкрай негативні висловлювання, чи збігаються вони з особистою думкою про людину.
- Рекомендується розсунути столи, щоб учасники могли робити записи, вільно пересуваючись по кімнаті. Крім того, можна залучити кілька спостерігачів, які не беруть безпосередньої участі у вправі, але записують те, що говорять учасники (і відповідні реакції на коментарі).
- Після того, як групи склали рекомендації, їх можна розвісити по кімнаті, щоб інші учасники могли з ними ознайомитися з ними.

ВАРІАНТИ

Вправу можна провести письмово. Вам потрібно буде зробити 3–4 копії профілів зі ст. 146 і розрізати їх на картки. Після того, як ви прикріпите на спини учасників їхні профілі, дайте їм по 3–4 будь-яких картки. Їм потрібно буде написати привітання з іншої сторони кожної картки і віддати картку учаснику з відповідним профілем.

Цей метод дає більш реальне уявлення про відносну анонімність, яку люди мають онлайн, але вимагатиме більше часу.

ІДЕЇ ДЛЯ ДІЙ

Учасники можуть продовжувати роботу над рекомендаціями і розробити колективний продукт. Можна повернутися до рекомендацій й пізніше і дізнатися, чи дотримуються його самі учасники. Ви можете розмістити результати роботи учасників на Інтернет-платформі «Руху проти мови ненависті». Ви так само можете обговорити їх в Інтернеті з іншими молодими активістами в розділі кампанії «Приєднуйся до дискусії», для цього перейдіть за посиланням www.nohatespeechmovement.org

Якщо ж ви помітили упереджене ставлення учасників до певних груп, то варто провести більш специфічні вправи. У посібниках «Навчальний пакет» (Education Pack) і «Компас» (Compass) ви можете знайти спеціальні вправи для роботи з такими темами як расизм і дискримінація. Більше інформації тут: www.coe.int/compass

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

Алла (ж) Вік: 19 Лесбійка	П'єр (ч) Вік: 9 Любить онлайн-ігри	Мігель (ч) Вік: 16 Переможець нац. олімпіади з математики
Стівен (ч) Вік: 33 Футбольний тренер	Хуго (ч) Вік: 21 З Венесуели	Кріс (ч) Вік: 43 Дорожній інспектор
Дафна (ж) Вік: 65 Має власний бізнес	Амлін (ч) Вік: 27 З Сомалі	Соня (ж) Вік: 33 Безробітня
Ганці (ч) Вік: 23 Ром	Слава (ч) Вік: 26 Перукар	Ліза (ф) Вік: 30 Кухар
Ребека (ф) Вік: 28 Труднощі в навчанні	Йохан (ч) Вік: 31 Свідок Єгови	Штефі (ф) Вік: 12 Глуха
Ліана (ж) Вік: 13 Грає у футбол в шкільній команді	Рікардо (ч) Вік: 72 Гей	Сем (ч) Вік: 21 Професійний тенісист
Девід (ч) Вік: 26 Ветеран війни (неповносправний)	Леон (ч) Вік: 29 Імам (мусульманський священнослужитель)	Джо (М) Вік: 37 Працює в благодійній організації

РОЗДІЛ 5

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

5.1	Мова ненависті онлайн	148
5.2	Права людини	155
5.3	Свобода вираження поглядів	160
5.4	Расизм і дискримінація.....	166
5.5	Приватне життя і безпека	171
5.6	Демократія і участь	174
5.7	Стратегії ведення кампаній	179
5.8	Інтернет-грамотність	182
5.9	Кіберзалякування	191
5.10	Рада Європи і тема мови ненависті онлайн	195

5.1 МОВА НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН

Під терміном «мова ненависті» розуміються будь-які висловлювання, які поширюють, підбурюють, пропагують або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ворожнечі на основі нетолерантності, що ґрунтується на агресивному націоналізмі і етноцентризмі, дискримінації та ворожості щодо меншин, мігрантів і людей з емігрантським походженням.

Рада Європи, Комітет міністрів, Рекомендація № (97) 20

ВИЗНАЧЕННЯ МОВИ НЕНАВИСТІ

Мова ненависті рідко є однозначною. Думки розходяться і в питаннях її класифікації, і в плані ефективних методів боротьби з нею. Подібну розбіжність частково приписують тому, що більшість людей вказує на тісний зв'язок між цими питаннями: якщо висловлювання можна назвати «мовою ненависті», то потрібно вжити певних заходів. Якщо ми не реагуємо на них, ми апоріорі приймаємо їх, або, принаймні, терпимо ставимося до подібних висловлювань. Таким чином, визначення, яким ми користуємося, повинно в ідеалі вказувати нам, як діяти.

Деякі люди не квапляться «діяти» проти мови ненависті, оскільки бачать в цьому необґрунтоване обмеження свободи слова. З цієї причини ми використовуємо термін «мова ненависті» тільки для позначення радикальних її проявів, наприклад, у випадку прямої загрози життю і безпеці індивіда.

Даний посібник ґрунтується на визначенні Ради Європи, яке розглядає мову ненависті більш широко. Цей підхід солідарний з ідеєю «протидії» усьому, що потрапляє під визначення мови ненависті. Однак важливо пам'ятати, що «дії» не обов'язково спрямовані на заборону або обмеження: існує багато інших, більш ефективних, методів боротьби! У розділі «Стратегії ведення кампаній» це питання розглядається більш детально.

Остання частина даного розділу пропонує основні принципи класифікації та оцінки прикладів мови ненависті. Однак, перш ніж переходити до аналізу, слід визначити, чому не можна закривати очі на подібні прояви, і чи потрібно з ними боротися в принципі. Деякі люди вважають, що «Інтернет сам розбереться», і не нам контролювати потік мови в мережі, принаймні в даній сфері!

Визначення Ради Європи стосується «усіх форм вираження поглядів», іншими словами, не лише мови, але й зображень, фотографій, відео та інших форм онлайн-активності. Відтак кіберненависть також є мовою ненависті.

ЧОМУ СЛІД ПРОТИДІЯТИ МОВІ НЕНАВИСТІ В ІНТЕРНЕТІ?

МОВА НЕНАВИСТІ РАНІТЬ

Слова ображають, вороже ставлення — ранить! Мова ненависті — це серйозна проблема, яка може прийматися за порушення прав людини. Мова ненависті в Інтернеті нічим не краще живої мови ненависті, але є складнішою для розпізнання та протидії.

ЗА СТАВЛЕННЯМ ЙДЕ ДІЯ

Мова ненависті небезпечна не стільки своїми внутрішніми руйнівними властивостями, скільки тим, що вона є основою для подальших, більш істотних, порушень прав людини, включаючи фізичне насильство. Якщо залишити «мову ненависті» без уваги, то вона виходить за межі Інтернету, спонукаючи подальші расові конфлікти та інші форми дискримінації та насильства. Мова ненависті має здатність до швидкого поширення у віртуальному світі, що підвищує її потенційну небезпеку.

МОВА НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН — ЦЕ БІЛЬШЕ, НІЖ «ПРОСТО» СЛОВА.

Інтернет дозволяє нам швидко виходити на зв'язок різними способами, включаючи спілкування в соціальних мережах та онлайн-ігри, і дуже часто передбачає анонімне спілкування. Прояв ненависті в Інтернеті простежується у відеороліках і фотографіях, і так само виражається в більш звичній «текстовій» формі, а отже може впливати на особистісні відносини як на свідомому, так і на підсвідомому рівні.

*Скільки є способів «ненавидіти» онлайн?
Пісня, відео, твіт, анімація,
маніпульоване зображення...*

МОВА НЕНАВИСТІ СТОСУЄТЬСЯ ЯК ОКРЕМИХ ОСІБ, ТАК І ГРУП

Вороже ставлення в Інтернеті може бути спрямоване на групи, які, зазвичай, є вразливими, як от — біженці, релігійні меншини або неповносправні. Однак жертвами мови ненависті в Інтернеті стає все більше окремих людей. Іноді наслідки можуть бути фатальними, як у випадках кіберзалякування, які призводять до суїциду. Мова ненависті в Інтернеті загрожує безпеці і може находити самооцінку тих, на кого вона спрямована.

*Чи розповідали ви онлайн те,
що б не наважились сказати
особисто?*

*Ви робите це, бо впевнені,
що вас неможливо
ідентифікувати?*

ІНТЕРНЕТ НЕ ТАК ЛЕГКО ВІДСЛІДУВАТИ

До мови ненависті в Інтернеті часто більш терпиме ставлення, ніж до «живої» мови, та й контролю в Інтернеті менше. Для «хуліганів» легше (і безпечніше) ображати інших саме в Інтернеті, адже тут можна приховати власне обличчя за маскою анонімності.

ГЛИБОКІ КОРЕНІ МОВИ НЕНАВИСТІ В ІНТЕРНЕТІ

Особистісні відносини і соціальні конфлікти, які потурають проявам мови ненависті в Інтернеті, закладені в самому суспільстві і, переважно, збігаються з мотивами живої мови ненависті. Якщо ж ми боремося зі злободенною практикою онлайн, ми одночасно зменшуємо ризик прояву ненависті в реальному світі.

ІНТЕРНЕТ — ЦЕ НЕ ОСТРІВ

Спілкування в Інтернеті — це ознака сучасного суспільства, що постійно розвивається, але його не варто розглядати як сферу, до якої не застосовні загальноприйняті правила поведінки. Віртуальний профіль людини тісно пов'язаний з її «реальним» життям. Ці два світи НЕ існують окремо один від одного: віртуальна реальність стала частиною нашого життя, от і все. Мова ненависті в Інтернеті впливає на повсякденне життя: люди, почуття, досвід, враження і динаміка — абсолютно однакові як в Інтернеті, так і в реальному житті.

ІНТЕРНЕТ ЩЕ МОЛОДИЙ!

Наше розуміння віртуального світу в багатьох аспектах не настільки абсолютне, як знання того, що оточує нас у реальному просторі. Таким чином, особливо важливим є те, що ми все ще не визначили для себе закони і правила, які повинні діяти в Інтернеті. Спілкування в мережі варто оцінювати за тими ж загальноприйнятими ціннісними критеріями, якими ми керуємося і в живому спілкуванні! Схожа ситуація з нормативно-правовою базою, особливо варто звернути увагу на існуючі закони про захист прав людини.

ІНТЕРНЕТ МОЖЕ СТАТИ КРАЩИМ!

Інтернет є не більше і не менше, ніж продукт людської діяльності. Як і в живому спілкуванні, якщо певні форми поведінки приймаються людьми, тобто стають нормою, вони, напевно, переважають у суспільстві. Нам потрібно усвідомити, якими ми хочемо бачити прийнятні форми поведінки в Інтернеті. Більше того, нам потрібно докласти зусиль, щоб саме ці поведінкові норми, а не будь-які інші, прижилися в нашому суспільстві. Це означає, що ми, як громадяни і молоді люди всіх вікових груп, так само повинні проявити інтерес у питаннях управління Інтернет-мережею, і чому деякі речі вважаються допустимими, в той час як інші — заборонені.

Деякі форуми і сайти мають власну «культуру»

Як молодь може створити «свою» культуру в Інтернеті?

МІФ АНОНІМНОСТІ І БЕЗКАРНОСТІ

Мова ненависті в Інтернеті поширюється і розвивається, оскільки користувачі часто недооцінюють її згубний вплив на інших, керуючись двома міфами спілкування в режимі онлайн — анонімністю і безкарністю. Все, що відбувається в мережі, можна відстежити, дізнавшись про автора або винуватця; все залежить від того, наскільки далеко готові зайти правоохоронці. Оманливим є враження, що кожен може розмістити або поділитися контентом образливого змісту анонімно, однак, це значно полегшує вираз подібної неприязні, на відміну від тих ситуацій, коли кривдник знає, що його ім'я буде відомо всім.

Анонімність створює відчуття безкарності: носії мови ненависті можуть розуміти, що їхні дії незаконні, несправедливі й аморальні, але вони переконані в тому, що з ними нічого не трапиться. Безкарність — це теж міф, оскільки мова ненависті карається законом в багатьох державах.

Ілюзіям потрібно протидіяти, а міфи безкарності та анонімності — «руйнувати».

КЛАСИФІКАЦІЯ МОВИ НЕНАВИСТІ

ПОГАНА МОВА, ГІРША МОВА

Будь-яка реакція на мову ненависті повинна ґрунтуватися на «спектрі» ненависті: незважаючи на те, що всі ворожі висловлювання в більшій чи меншій мірі жорстокі, один приклад все ж може бути радикальнішим за інший, наприклад, він може здатися більш образливим, зачіпати почуття більшої кількості людей, бути потенційно більш небезпечним тощо.

Будь-яка спроба реакції на мову ненависті повинна зважати на її характеристики, оскільки різна ступінь ненависті вимагає різної відповіді. Правильна реакція на прояв мови ненависті НЕ буде грубим порушенням свободи слова. Наступний список наводить кілька корисних критеріїв для оцінки окремих прикладів.

ЗМІСТ І ТОН ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Деякі прояви ненависті більш радикальні, містять лайливу лексику і, можливо, заклик до дії. На іншому кінці спектру знаходяться «м'які» образи чи стереотипи, які зображують у поганому світлі окремі групи чи особистостей (що може не відповідати дійсності).

Умовна класифікація, яка ґрунтується лише на контенті і тоні, проводить таку градацію від «поганого» до «гіршого»:

Більше про свободу вираження поглядів, включно з обґрунтованим обмеженням — на ст. 160

Іммігранти історично перебувають під впливом диявола.

Інваліди обкрадають державу

Негр не людина, а тварина

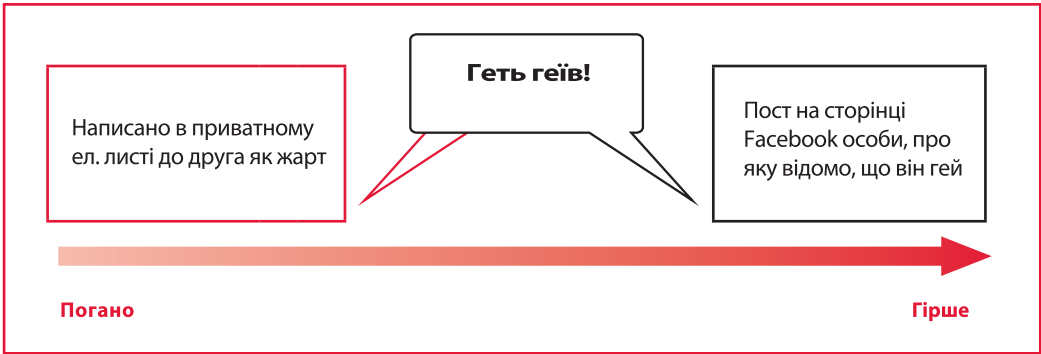
Ти дешева б****. Я тебе завтра трахну.

Наростання образ або погроз

На практиці дуже складно відокремити зміст або тон від загального контексту даного висловлювання. Аналіз або інші фактори (наведені нижче) можуть відрізнитися способом формулювання твердження, наприклад, небезпека коментаря про іммігрантів може бути куди більш відчутною, якщо використовується відповідна мова.

НАМІРИ ЛЮДИНИ, ЯКА ВІДПОВІДАЄ ЗА ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Люди говорять не замислюючись, особливо в онлайн-просторі. Ми часто ображаємо інших ненавмисно, пізніше шкодуючи про це і, цілком можливо, навіть беремо свої слова назад. У наступних двох прикладах, обидва висловлювання нетактовні і образливі, але один із них кинутий без злого наміру. Принаймні, ці два випадки вимагають різної реакції.

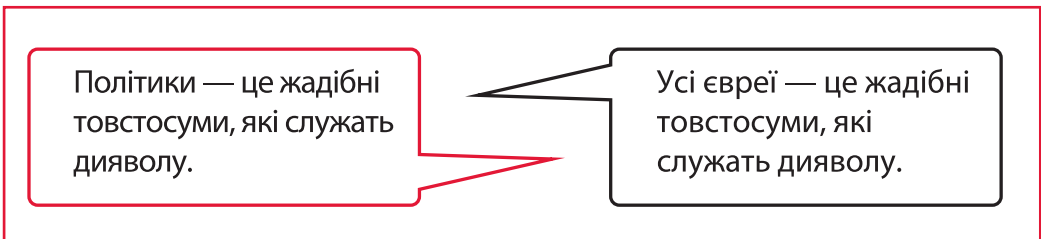

МІШЕНІ АБО ПОТЕНЦІЙНІ МІШЕНІ

Деякі групи і індивіди більш уразливі до критики певного характеру, ніж інші. Причиною цьому можуть бути стереотипи, що вкоренилися в суспільстві, їхній імідж в ЗМІ, або з яких-небудь особистих причин вони не можуть себе захистити. Зневажливе ставлення до мусульман, швидше за все, буде більш радикальним у країнах, де переважна більшість населення НЕ є мусульманами; християнська віра так само може піддатися гонінням, коли її представники в меншості. Практично у всіх націях є загальноприйнятим, що дітям необхідна особлива увага і захист.

Групи, які найчастіше стають об'єктами мови ненависті, позначені у визначенні, наведеному на початку цього розділу, але будь-яка людина може стати об'єктом мови ненависті, навіть якщо він чи вона не належить до так званих вразливих категорій населення.

Наступний приклад демонструє, як одне і те ж висловлювання на адресу різних груп може викликати зовсім різні наслідки. При цьому друге — набагато небезпечніше.

КОНТЕКСТ

Контекст кожного висловлювання охоплює історичні та культурні особливості, які потягли за собою прояв ненависті. До контексту так само відносять такі фактори, як засіб передачі даних і передбачувану цільову аудиторію, існуючі напруження та упередження в суспільстві, «авторитет» мовця і подібне.

ВПЛИВ АБО ПОТЕНЦІЙНИЙ ВПЛИВ

Фактичний та потенційний вплив на окремих осіб, груп або суспільство в цілому — один з найбільш важливих критеріїв як при аналізі та оцінці ворожих висловлювань, так і при виборі відповідних дій. Безпосередній вплив на індивіда або групу часто має більшу вагу, ніж те, як його собі уявляють люди з боку. Наприклад, якщо дитину сильно скривдили коментарі, які здаються оточуючим цілком «доброзичливими», реальна шкода буде тільки підкріплюватися, якщо дозволити оточуючим просто «висловлювати свою думку».

НЕНАВИСТЬ, КІБЕРНЕНАВИСТЬ І МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Незважаючи на те, що даний Посібник не орієнтується на правові механізми, варто згадати деякі правові заборони мови ненависті, які стосуються й віртуального світу.

- Стаття 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права проголошує «заборону пропаганди війни і виступів на користь національної, расової чи релігійної ненависті, що представляють собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства».
- Стаття 4 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації забороняє «пропаганду і підбурювання до дискримінації за расовою ознакою».
- Стаття 10 Європейської конвенції з прав людини захищає свободу вираження поглядів, але допускає деякі обмеження у зв'язку з «захистом репутації або прав інших осіб», а також з інших причин. Дана стаття дозволяє країнам-учасникам Конвенції забороняти деякі прояви мови ненависті на території своїх держав.
- Стаття 17 Конвенції забороняє будь-які дії, спрямовані на «порушення одного з прав і основних свобод [які перелічені в конвенції]». Дана стаття так само вводить заборону на деякі форми мови ненависті на законних підставах.

Більше інформації про права людини і закони можна знайти в Розділі 5.2 «Права людини».

Вам відомо, які форми мови ненависті заборонені у вашій країні?

Ще один вагомий інструмент міжнародного права — це Конвенція про кіберзлочинність (так само відома як Будапештська конвенція, 2001 р.). Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність — єдиний міжнародний документ з даного питання, що має юридичну силу. Він є основою для усіх держав, які працюють над створенням національної законодавчої бази для боротьби з кіберзлочинністю та основним документом у міжнародному співробітництві держав, які підписали цю угоду.

Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність визнає протизаконними дії в комп'ютерних мережах, вчинені на ґрунті расизму та ксенофобії (2003 р.) і є факультативним протоколом, який підписують держави-сторони конвенції. Цей документ відносить до «проявів расизму та ксенофобії» «будь-які письмові матеріали, зображення або інші форми передачі ідей і теорій, які популяризують, рекламують або провокують ненависть, дискримінацію або насильство щодо особи або групи осіб на підставі раси, кольору шкіри, походження, національної чи етнічної приналежності, а також віросповідання, як і приводу для подібних дій». Протокол зобов'язує держав-членів вживати певні заходи для заборони і визнання неправомірними будь-яких проявів расизму та ксенофобії. Комітет у справах кіберзлочинності збирає разом представників усіх сторін конвенції для обговорення питань реалізації конвенції в державах-членах Ради Європи та організації заходів на її підтримку.

У 2014 році Комітет міністрів Ради Європи затвердив Посібник з прав людини для користувачів Інтернету (CM / Rec (2014)6). Посібник містить інформацію про те, що на практиці означають права і свободи в контексті Інтернету і як вони діють, а також про те, як отримати доступ до правового захисту. Посібник містить огляд про такі речі, наприклад, як недопущення дискримінації та свободи вираження поглядів онлайн. Підрозділ 5.2 містить більше інформації про права людини і права людини в Інтернеті. Підрозділ 5.3 містить інформацію про те, як свобода вираження поглядів застосовується в Інтернеті. Посилання на Посібник <http://www.coe.int/en/web/internet-users-rights/guide>.

5.2 ПРАВА ЛЮДИНИ

Всі люди від народження вільні і рівні у захисті власної гідності і прав.

Стаття 1, Загальна декларація прав людини

Зв'язок прав людини з мовою ненависті простежується у багатьох питаннях. З юридичної точки зору, окремі права людини можуть бути порушені конкретними прикладами мови ненависті, а також переплітатися зі спробами обмежити або заборонити її зовсім. З точки зору відносин і ціннісних орієнтирів, практично всі прояви мови ненависті є продуктом расистських настроїв і дискримінації в суспільстві, що саме по собі знаходиться в компетенції прав людини. З точки зору освіти, в найбільш широкому плані, права людини є достатньою базою для розуміння і протидії мові ненависті в Інтернеті.

Даний розділ містить загальну інформацію про принципи захисту прав людини, права у сфері прав людини та їх дію в разі прояву мови ненависті в Інтернеті. Деякі окремі права, які найбільш актуальні для боротьби з мовою ненависті, розглядаються окремо в інших розділах.

ЩО ТАКЕ ПРАВА ЛЮДИНИ?

Ключові факти

- Права людини — це міжнародні стандарти, які ґрунтуються на універсальних цінностях, прийнятими у всіх державах світу.
- Основна ідея прав людини — це те, що кожна людина гідна поваги, і ніхто не повинен бути принижений до такої міри, щоб перестати відчувати себе людиною. Всі люди рівні в цьому; їхня гідність повинна сприйматися як головна цінність.
- Права людини відображені в міжнародному праві, їхній захист — обов'язок усіх держав світу. Держави зобов'язані подбати про те, щоб потреби кожного були задоволені, включаючи право на захист особистої гідності.
- Права людини не забезпечують ідеальне життя, повністю вільне від усіх форм ворожечі і болю. Вони лише надають фундамент, узагальнення мінімальних стандартів, які визначають, що необхідно людям, щоб вести гідне життя. Більшість прав людини можуть бути обмежені за певних обставин, у разі, якщо це необхідно для захисту прав інших індивідів або суспільства в цілому. Ніколи не підлягають обмеженню деякі права людини, такі як право на життя і право на свободу від нелюдського і принизливого поводження.

ПРАВА ЛЮДИНИ І ЗАКОН

Права людини включені в різні законодавчі системи і обов'язкові для дотримання всіма державами на різних рівнях. Основні інструменти захисту прав людини, спільно з правами, які вони охоплюють, показані в діаграмі, розміщеній нижче.

ПРАВА ЛЮДИНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

На рівні Організації Об'єднаних Націй (ООН) прийнято ряд міжнародних угод, які визначають обов'язки держави перед людиною. Найважливішими з них є:

- Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ), прийнята у 1948 році, відразу після Другої світової війни. Вона визнана усіма урядами у світі і є каталогом основоположних прав і фундаментальних принципів, які коли-небудь узагальнювалися в міжнародних документах.
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (МПГПП) був затверджений на Генеральній Асамблеї ООН у 1966 році. Пактом розширені деякі права, зазначені в ЗДПЛ, як це показано на діаграмі на с. хх.
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП) був затверджений на Генеральній Асамблеї ООН тоді ж, коли й МПГПП. Він покриває решту прав ЗДПЛ, як показано на діаграмі.

Усі держави Європи погодилися поважати, захищати і дотримуватися прав, зазначених в Міжнародному Біллі про Права. Вони також підписали ряд інших міжнародних договорів, у тому числі й Конвенцію ООН про права дитини.

ЯКІ МИ МАЄМО ПРАВА?

РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Європейська система прав людини була створена Радою Європи і знаходиться під її контролем, а також, дещо меншою мірою, Європейського Союзу.

Два ключових документи на європейському рівні стосуються прав ЗДПЛ, так само як і два міжнародних пакти, які згадані вище, хоча ці документи Ради Європи були прийняті раніше.

- Європейська Конвенція з прав людини була прийнята у 1953 році, і включає в себе права, які практично ідентичні МПГПП. Європейський суд з прав людини був заснований в 1959 році для забезпечення дотримання зобов'язань, прийнятих державами-учасницями Конвенції.
- Європейська соціальна хартія була прийнята в 1961 році і закріплює права, які майже ідентичні МПЕСКП. Контроль за їх дотриманням здійснюється Європейським комітетом з соціальних прав, котрий розглядає звітності держав (іноді іншими структурами, наприклад профспілками та іншими неурядовими організаціями).

НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

У багатьох державах додатковий захист прав людини забезпечується за допомогою внутрішнього законодавства. У цих країнах потенційні слухання у справах про порушення прав людини можуть проводитися в національних судах.

ПРАВА ЛЮДИНИ І МОВА НЕНАВИСТІ

Права людини мають безпосередній стосунок до мови ненависті на декількох рівнях:

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ

Мова ненависті підживлюється негативними стереотипами, що розглядають деякі групи або окремих особистостей неповноцінними, відмінними від інших, а відтак і менш гідними поваги. Концепція прав людини розглядає всіх людей як рівних у питаннях захисту базових прав і в рівній мірі гідних поваги. Заборона дискримінації є основоположним принципом.

Формування поваги в контексті прав людини — засіб досягнення таких взаємин між людьми, які не дозволять поширюватися мові ненависті.

МИТЄВИЙ ВПЛИВ

Найбільш радикальні прояви мови ненависті самі по собі є формою дискримінації та порушенням прав людини. Мова ненависті відчужує, применшує і підриває почуття особистої гідності, часто щодо тих людей, які вже уразливі в інших сферах. У випадках індивідуалізації об'єкта ворожнечі, наприклад, у випадках кіберзалежування, мова ненависті може так само порушувати право на свободу особистого життя і повсюдно визнається нелюдською і такою, що принижує гідність людини поведінкою. Більше того, мова ненависті руйнує свідомість, самооцінку і безпеку кожного, хто зараховує себе до груп, на які вона спрямована.

НАСЛІДКИ МОВИ НЕНАВИСТІ

Якщо залишити мову ненависті без уваги, вона призведе до подальших, куди більш серйозних, порушень прав людини: негативні стереотипи інфікують суспільство зсередини, групи відколюються від суспільства і стають ізольованими, наростають конфлікти і розділення серед людей, звичними стають погрози і образи, досягаючи нових меж. У гіршому випадку прості «слова» починають переростати в фізичне насильство. Мова ненависті може привести до злочинів на ґрунті ненависті з порушенням права людини на особисту недоторканність і безпеку. Злочини на ґрунті ненависті,

зокрема геноцид, завжди йдуть поруч з мовою ненависті. Не всі словесні погрози та образи призводять до таких злочинів, але всі злочини на ґрунті ненависті нерозривно пов'язані з мовою ненависті.

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ?

Дії, які здійснюються для боротьби з мовою ненависті можуть в рівній мірі суперечити деяким правам людини, оскільки свобода слова є точно таким же базовим правом, як і свобода думки, совісті і релігії. Обвинувачені у пропаганді «ненависті» часто апелюють саме до цих прав.

Правильне розуміння концепції прав людини може допомогти у вирішенні подібного конфлікту. Головною складністю в проведенні роботи по боротьбі з мовою ненависті є здатність встановити і зберегти найкращий баланс, забезпечуючи і свободу вираження поглядів, і захист інших прав, які можуть зачіпати реалізацію права на свободу слова в більш жорстких і образливих її проявах.

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ПРОТИДІЯ МОВІ НЕНАВИСТІ

Освіта з прав людини є дієвим інструментом для протидії мові ненависті в Інтернеті шляхом навчання молодих людей, набуття знань та розвитку навичок, необхідних для протистояння мові ненависті з позиції активіста і захисника прав людини. Дана стратегія не просто закликає до співчуття оточуючих і необхідності поважати ближніх, а й спонукає молодь до активної участі і розвиває самосвідомість.

Більше інформації про права людини можна прочитати у Розділі 4 посібника «Компас» (Compass: www.coe.int/compass).

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ІНТЕРНЕТ

КЛЮЧОВІ ФАКТИ

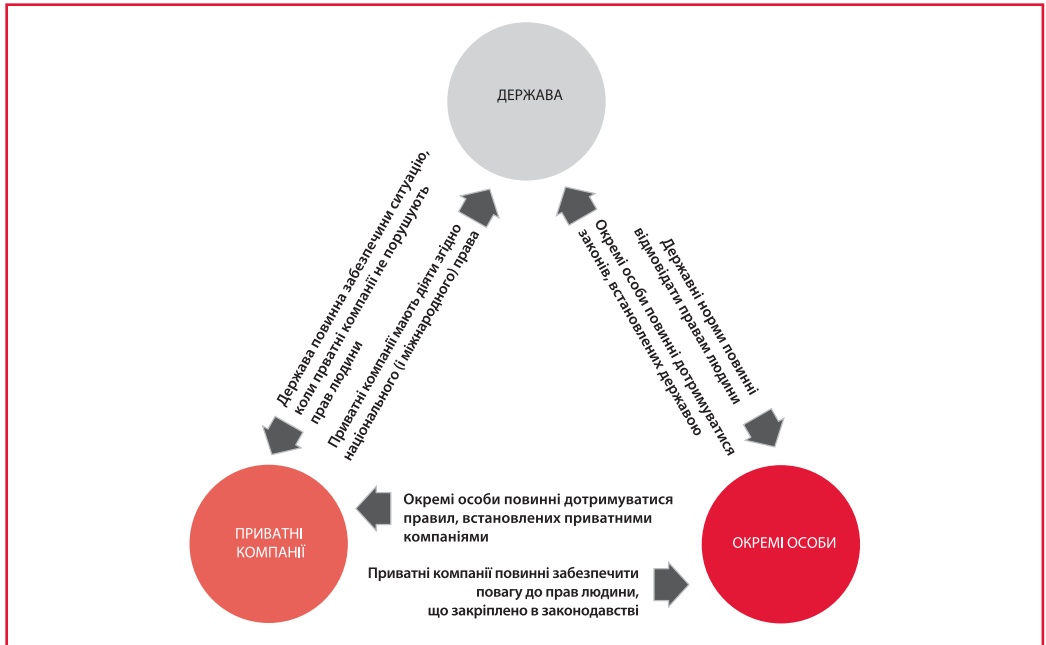
- Права людини та їх захист завжди важливіше, ніж норми і правила, створені приватними компаніями.
- При здійсненні прав людини в Інтернеті кожен повинен бути захищений від незаконного втручання чи утисків.
- Кожен, чий права і свободи були порушені в Інтернеті, має право звернутися за допомогою і підтримкою.

За великим рахунком, Інтернет «належить» і контролюється приватними компаніями. Цей факт ускладнює процедуру захисту прав людини, оскільки останні насправді створювалися як «закони для держави», а не для приватних компаній. Якщо керівництво торгового центру або приватного нічного клубу бажає заборонити своїм гостям носити джинси, влаштовувати страйки або займатися рекламою конкуруючої компанії, то ці правила — форми вираження свободи слова, які ви апіорі не можете оскаржити в Європейському суді з прав людини! Подібним чином приватні фірми можуть встановлювати правила, яких повинні дотримуватися їхні клієнти, користуючись тими нішами Інтернету, які їм належать. Якщо ж користувачам не подобаються правила, вони можуть поскаржитися, але в кінцевому підсумку єдиний вихід — не користуватися даними ресурсами.

Однак це зовсім не означає, що ті сфери, якими управляють приватні компанії, включаючи Інтернет, не підкоряються законом про захист прав людини! Права людини притягують держави (принаймні) до 2 типів відповідальності:

1. Вони встановлюють обмеження на державне втручання, наприклад, уряд не може заборонити всі політичні розбіжності, влаштовувати тортури, або позбавляти індивіда волі без законних на те підстав.

2. Держава зобов'язується здійснювати контроль над дотриманням прав людини. У цей підпункт входять закони про заборону дискримінації і припинення спроб насильства, а так само переслідування правопорушників і захист жертв насильства в установленому законом порядку.

Іншими словами, обов'язком держави є перешкоджати порушенню прав людини суб'єктами приватної власності.

Кількість судових справ, пов'язаних з порушеннями прав людини в Інтернеті, зростає.

Європейський суд з прав людини затвердив своїми рішеннями, що держави зобов'язані захищати основні права і свободи людини в Інтернеті. Особливо це стосується свободи вираження поглядів, захисту дітей та молоді, захисту моралі та прав інших осіб, які повинні дотримуватися через боротьбу з расизмом, ксенофобією та іншими формами дискримінації.

Крім того, межа між приватним і громадським сектором є досить розмитою і викликає велику кількість суперечок. Не всі сайти належать приватним особам, і навіть у цьому випадку, питання відповідальності суспільства за контент останніх залишається відкритим. Чи може вважатися повністю приватним підприємством соціальна мережа з кількістю користувачів близько 500 млн. осіб?

Рух проти мови ненависті був заснований представниками молоді в Раді Європи, стверджуючи, що Інтернет — відкритий простір, інтереси якого виходять далеко за межі Інтернет-компаній та їхніх власників.

Запам'ятайте: у мережі Інтернет досить мало законів, що регулюють свободу слова, але це аж ніяк не означає, що користувачі можуть виражатися, як їм заманеться і діяти відповідним чином! Інтернет — продукт діяльності його користувачів, і молоді люди мають право на активну участь у його створенні так само, як і всі інші групи населення.

5.3 СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх вираження; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів.

Стаття 19, Загальна декларація прав людини

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ І МОВА НЕНАВИСТІ

Свобода вираження поглядів (свобода слова) — найважливіше поняття в будь-якій діяльності, спрямованій на захист прав людини та боротьбу з мовою ненависті. Незважаючи на те, що всі образи і прояви ненависті неприємні у всіх формах, а також можуть мати расистський підтекст, будь-яка спроба обмежити або ліквідувати ворожі висловлювання повинна брати до уваги дві сторони правового питання. Тобто, враховувати права тих, хто є джерелом «ненависті».

Це може здатися досить дивним, але повага до прав людини майже завжди вимагає консенсусу між двома сторонами і їхніми правами. Яким би негативним не було наше ставлення до хуліганів, правопорушників і тих, хто своїми словами ранив почуття інших, існують норми про захист прав людини, і це треба враховувати.

Вільне вираження поглядів або право на свободу слова вважається фундаментальним правом людини з двох основних причин: по-перше, це важливо для людей, по-друге — для суспільства в цілому. Свобода слова — одна з тих «основних потреб», що зберігають особисту гідність, а також грають ключову роль в демократичній державі.

Демократичний лад неможливий без вільного вираження поглядів, а без демократії права людини

Свобода вираження поглядів «є однією з невід’ємних характеристик демократичного суспільства, однією з основних умов його прогресу та розвитку кожного громадянина».

Європейський суд з прав людини: справа Гендісайт проти Сполученого Королівства

не можуть бути дотримані.

МОВА НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН

У розмовній мові люди, зазвичай, апелюють до права на «свободу слова». Насправді, вільне висловлювання охоплює всі форми, включаючи письмову мову, візуальні засоби, театр, відео, музичні композиції і тому подібне. Таким чином, свобода слова безпосередньо застосовується і до діяльності в Інтернеті: все, що відбувається в мережі є «вираженням поглядів» і потенційно перебуває під захистом права на свободу слова.

ЧОМУ СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ — ЦЕ ВАЖЛИВО?

ЦЕ ЧАСТИНА ЛЮДСЬКОЇ ПРИРОДИ!

Думки, погляди і переконання людей — найважливіша частина їхньої особистості. Перешкоджання «самовираженню» індивіда веде до обмеження його особистості та утиску індивідуальності. Права людини головним чином оберігають особистий простір — автономію в нашому власному житті.

Обмеження свободи слова так само обмежує можливість взяти участь у житті суспільства. Сама по собі участь є ключовим правом людини, і як форма соціальної взаємодії, і як інструмент впливу на прийняття рішень. Участь — центральне поняття в демократії і громадянському суспільстві

ВАЖЛИВА РОЛЬ ДЕМОКРАТІЇ

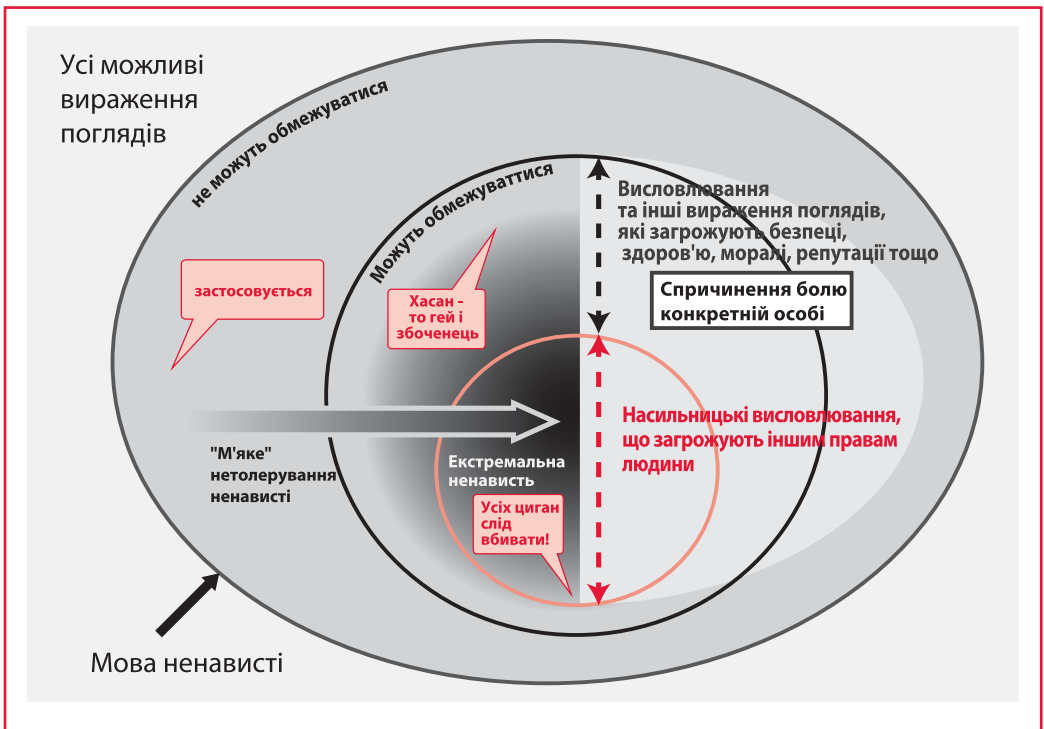
Обговорення та дискусія — невід’ємна частина демократичного суспільства. Ідеї народжуються, коли ними діляться з оточуючими, координують їх, об’єднують і захищають перед конкурентами. Креативність і «правдивість» залежать обміну ідеями, а коли такий обмін «вільний» — він здатний принести суспільству найбільшу користь.

Обговорення та дискусію можна назвати засобом поліпшення взаємин між людьми. Ми починаємо розуміти інших, вислуховуючи їхні думки, можливо в чомусь не погоджувачись з ними, але знаходячи спільними зусиллями компромісне рішення, що дозволяє обом сторонам співіснувати. Цей механізм так само важливий для злагодженого життя суспільства і збереження його цілісності.

Таким чином, свобода слова не тільки дозволяє всьому суспільству розвиватися і процвітати, але й надає таку можливість кожній людині. Обмеження свободи слова допускається тільки за дуже вагомої і серйозної причини.

ЩО ГОВОРИТЬ ЗАКОН

ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Діаграма показує форми вираження поглядів, які можуть бути обмежені або повинні бути обмежені відповідно до норм міжнародного права. Чи згодні ви з цією класифікацією? Чи потрібно вводити (скасовувати) додаткові обмеження?

Не зважаючи на вагомі аргументи на користь свободи слова, документи про захист прав людини так само визнають, що саме слово є «знаряддям», яке таїть в собі потенційну загрозу для всього суспільства. З цієї причини, свобода слова — одне з прав, яке може бути обмежене в силу певних обставин, і, більше того, в деяких випадках, вимагає такого обмеження. Повинен існувати баланс між можливістю висловити власні думки і повагою прав оточуючих і цілісності суспільного ладу.

Як Стаття 19 ЗДПЛ, так і Стаття 10 Європейської конвенції з прав людини (ЕКПЛ) захищають свободу слова. Стаття 10 містить умови, які повинні бути виконані державою в разі введення обмежень на свободу слова або покарання неприпустимих висловлювань відповідно до закону. Дані умови повинні бути виконані, в іншому випадку будь-яке обмеження буде визнане порушенням прав людини. Однак, ці умови досить гнучкі, що дозволяє різним країнам по-різному реагувати на приватні проблеми найбільш раціональним і справедливим чином.

ЩО ГОВОРИТЬ ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ?

Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів...

ЕКПЛ. Стаття 10, Пункт 1

По-перше, в Конвенції сказано, що свобода вираження поглядів — це важливо, і її треба захищати.

По-друге, Конвенція включає в поняття свободи вираження поглядів:

- свободу на власну думку;
- свободу на отримання інформації «без втручання державних органів»;
- свободу на передавання інформації «без втручання державних органів».

По-третє, за певних обставин, тобто де таку необхідність «диктує» саме суспільство, Стаття 10 допускає деякі обмеження свободи слова. Однак, обмеження може бути необхідним для задоволення суспільної потреби, і воно повинно відповідати цій меті; іншими словами, обмеженнями так само не варто зловживати.

СТАТТЯ 10

Фере проти Бельгії

Під час передвибірної кампанії, поширювалися кілька типів агітаційних листівок з такими слоганами, як «Перешкодьмо ісламізації Бельгії!», «Зупинімо підроблену інтеграційну політику!», «Тим, хто шукає роботу в Європі, давно пора додому!». У зв'язку з цим члену бельгійського парламенту та голові політичної партії «Національний фронт» (Nationaal Front) було винесено звинувачення в сприянні дискримінації на расовому ґрунті.

Він оскаржив рішення в Європейському суді з прав людини, стверджуючи, що його право на висловлення власної думки було порушено. Суд не виявив порушення свободи вираження поглядів, суд так само визнав його звернення до виборців прямим заклик до расизму.

Ця вимога «співвідношення» означає, що цензура, як загальне обмеження не суперечить праву людини на висловлення власної думки. Кожен випадок варто розглядати окремо, і вираження думки варто дозволити, наскільки це можливо. Потрібно знайти альтернативні методи захисту тих, хто постраждав в кожному конкретному випадку.

СТАТТЯ 17 ЄКПЛ

Крім права на вільне вираження думки, ЄКПЛ так само містить статтю, яка визнає незаконною будь-яку дію, яка «спрямована на порушення будь-якого з прав, перелічених Конвенцією». Сюди відносять і радикальні прояви мови ненависті (також в Інтернеті).

Стаття 17 стверджує, що людина, яка закликає до насильства щодо певних груп не може апелювати до права на вільне вираження поглядів. Немає такого права, яке б дозволяло кому-небудь безкарно закликати до вбивства або нападу.

СТАТТЯ 17

Норвуд проти Сполученого Королівства

Громадянин Великобританії був засуджений судом Сполученого Королівства за звинуваченням у прояві ненависті на адресу релігійної групи. У вікні своєї квартири він вивісив великий плакат Британської нацистської партії із зображенням обійнятих вогнем нью-йоркських веж-близнюків з підписом «Іслам — геть з Британії. Захистимо британський народ» з перекресленими символами півмісяця і зірки. Він поскаржився в Європейський суд з прав людини, заявивши про порушення його права на вільне вираження поглядів. Дана скарга була визнана Європейським судом неприйнятною, суд постановив, що настільки явний і різкий напад на релігійну групу, що зв'язує всю групу із страхітливим терористичним актом, суперечить цінностям, проголошеним і гарантованим Конвенцією, а саме толерантності, миру в суспільстві, і забороні дискримінації. Відповідно, заявник не міг претендувати на захист згідно зі Статтею 10 (свобода вираження поглядів).

Гароді проти Франції

Автор книги під назвою «Засадничі міфи ізраїльської політики» був притягнутий до кримінальної відповідальності у Франції за наявність у книзі заперечення злочинів нацистів і расової дифамації, в даному випадку спрямованої проти євреїв, і за спонукання до насильства на расовому ґрунті. Гароді заявив, що дане звинувачення порушило його право на вільне вираження поглядів. Європейський суд постановив, що його заява є неприпустимою, а зміст висловлювань заявника дійсно заперечував Голокост. Суд вказав на те, що заперечення загальноновизнаних історичних подій і фактів не може вважатися науковим чи історичним дослідженням; таким чином справжньою метою роботи було відновлення режиму націонал-соціалізму і звинувачення самих жертв у фальсифікації історичних фактів. Оскільки подібні дії суперечать фундаментальним цінностям згідно зі Статтею 17 (заборона на зловживання правами) Європейської конвенції, суд постановив, що заявник не може бути виправданий за Статтею 10 (вільне вираження поглядів).

ХТО КОРИСТУЄТЬСЯ СТАТТЕЮ 10?

Незважаючи на те, що держава зобов'язана обмежити свободу слова, коли висловлення власної думки може бути образливим, справи, які раніше розглядалися Європейським судом відповідно до Статті 10 зазвичай не були пов'язані з нездатністю держави вживати своєчасні дії. Насправді, ці судові процеси стосувалися спірних ситуацій, в яких держава ухвалила рішення про обмеження

свободи слова, можливо з метою захисту окремих груп або індивідів, але ці обмеження могли бути занадто суворими. Право на вільне вираження думки важливе в контексті мови ненависті, оскільки воно допомагає нам побачити, чому на деякі (м'які) форми нетерпимості можна «закрити очі» в демократичному суспільстві, і так само наочно показує обмеження застосовані до того, чого вже точно говорити не можна.

Особам, які стали жертвами мови ненависті, необхідно апелювати до своїх прав згідно з іншими статтями, приміром, можна посилатися на право недискримінації або право на особисте життя та недоторканність.

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ І ІНТЕРНЕТ

Контроль за дотриманням прав людини у віртуальному просторі — сфера, що розвивається, і проблема мови ненависті тільки підливає масла у вогонь. Щоб допомогти людям зрозуміти свої права в онлайн-просторі, Рада Європи опублікувала Посібник з прав людини для користувачів Інтернету. Посібник ґрунтується на Європейській конвенції з прав людини (ЄКПЛ), і це хороше нагадування того, що права людини застосовуються як офлайн, так і онлайн. Посібник також детальніше пояснює, як право на свободу інформації та вираження поглядів застосовується в Інтернеті.

Ви можете знайти додаткову інформацію про те, як право про права людини застосовується у віртуальному світі в розділі «Права людини» (ст. 155). Свобода вираження поглядів розглядається тут у таких основних сегментах:

«НЕГЕОГРАФІЧНА» ПРИРОДА ІНТЕРНЕТУ

Велика кількість провайдерів послуг і найбільш популярних ресурсів соціальних мереж, а також пошукових сайтів, базуються в США або в інших країнах з обмеженими інструментами кримінального переслідування. Погляди на свободу слова в США відрізняються від принципів РЄ про захист прав людини, особливо що стосується тлумачення цих законів Європейським судом. Набагато складніше обмежити свободу вираження поглядів за американськими законами, навіть якщо висловлювання носять расистський характер і закликають до насильства. Це означає, що сайти з образливим контентом, які знаходяться на американських серверах, не можуть бути видалені, а ініціатори насильства і ненависті не завжди можуть бути покарані.

ТРУДНОЩІ В КОНТРОЛЮВАННІ КІБЕРПРОСТОРУ

Інтернет безмежний, і в своїй більшості управляється самими користувачами, які не підлягають контролю або управлінню ззовні. Навіть коли є достатні підстави для блокування сайту (напр. він ініціює насильство до певної групи населення), його власники і адміністратори можуть порівняно легко відкрити новий ресурс за новою адресою, і заново викласти первинний контент.

ПОТРЕБА ЗБЕРЕГТИ ПЕРЕВАГИ ІНТЕРНЕТУ

Багато користувачів визнають, що головна перевага Інтернету — можливість спілкуватися «як душа забажає». Жорсткий контроль і цензура можуть досягти успіху у зменшенні потоку мови ненависті в Інтернеті, але впровадження подібної системи буде розходитися з очікуваннями і звичками його користувачів. Така система значно б знизила ключову роль Інтернету як платформи для обговорень і дискусій.

ВЛАСНІСТЬ: РОЛЬ ПРИВАТНИХ КОМПАНІЙ

Той факт, що більшість сайтів належать приватним особам або компаніям, передбачає, що за відсутності законів, де прописано, як вони повинні реагувати на прояви ненависті та заклики до насильства, вони в цілому можуть «вільно» розміщувати контент будь-якого характеру. Захист прав людини — обов'язок держави: приватні фірми повинні лише підкорятися законам своєї країни!

Звичайно, приватний сектор так само підпорядковується «законами ринку», і часто знаходиться під тиском тих, хто користується їхніми послугами, що в більшості випадків призводить до змін і в їхній політиці.

Таким чином, для молоді стає важливою необхідність донести власні погляди щодо мови ненависті в Інтернеті до тих, хто несе відповідальність за контент сайтів, які вони відвідують. Успішні Інтернет-кампанії (яскравий приклад — кампанія, організована в 2013 році різними неурядовими організаціями, і спрямована на видалення з Facebook контенту, який мотивує до жорстокого поводження з жінками) підкреслюють, що кордони між приватним і громадським простором стають все менш очевидними. Більше того, подібні кампанії зайвий раз доводять, що для держави недостатньо покладатися виключно на самоуправління приватним сектором. Інтернет — це громадський ресурс.

5.4 РАСИЗМ І ДИСКРИМІНАЦІЯ

Термін «расова дискримінація» означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, засновану на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, мають метою чи наслідком знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя.

Стаття 1, Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації

ЗВ'ЯЗОК З МОВОЮ НЕНАВИСТІ

Практично у всіх випадках мова ненависті — продукт дискримінації або расистських настроїв. Сама по собі мова ненависті є формою дискримінації.

Дискримінацію найкраще описують як поняття, яке «протилежне» рівності. Відповідно до прав людини, всі люди мають рівні права. Коли причиною порушення прав людини стають внутрішні або суспільні стереотипи, ми стикаємося з дискримінацією. Образа в живому спілкуванні або в Інтернеті на ґрунті приналежності особи до таких груп, як іноземці, неповносправні, гомосексуали, жінки тощо — яскраві приклади дискримінації.

Дискримінація часто носить расовий характер. Коли мова ненависті спрямована на расову приналежність індивіда, його/її національність або етнічну приналежність, ми говоримо про прояви і дискримінації, і ненависті.

СТАВЛЕННЯ І ДІЇ

Потрібно боротися не тільки з продуктом і наслідками мови ненависті, але так само з її причинами, іншими словами — на рівні відносин і думок. Мова ненависті підживлюється расистськими настроями, негативними стереотипами, одночасно популяризуючи і зміцнюючи їх. Якщо залишити цей факт без уваги, він може поширитися в суспільстві разом зі стереотипами, спонукаючи до подальших образ, а в ряді випадків — фізичного насильства. Доведено, що масові порушення прав людини, такі як геноцид і етнічна чистка, завжди супроводжувалися мовою ненависті.

ВИЗНАЧЕННЯ

СТЕРЕОТИПИ

Стереотипи — це найпоширеніші переконання і думки про певні групи, вони можуть бути як позитивними, так і негативними (або нейтральними). Хоча вони і можуть бути корисними, стереотипи стають небезпечними, коли вони «прилипають» до людей і стають причиною особливого ставлення та поведінки. Стереотипи — це узагальнення, які не завжди можна застосовувати до кожного окремого випадку!

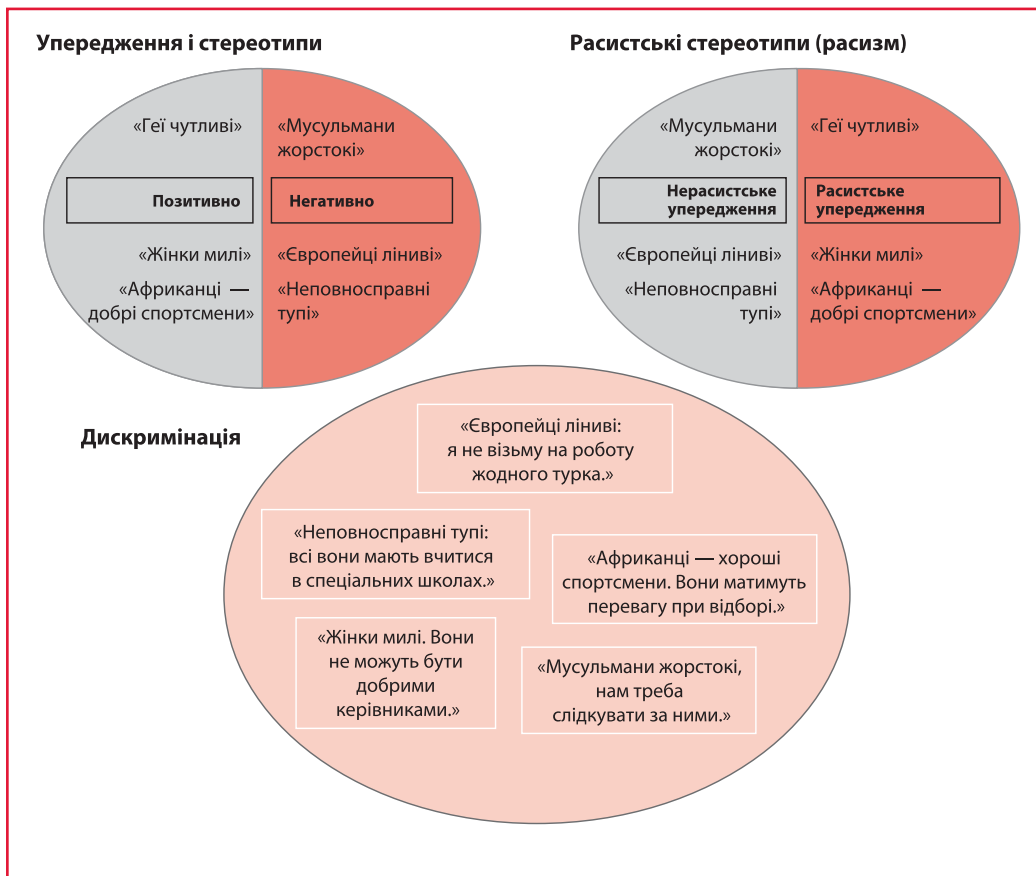
Приклади популярних стереотипів: «чоловіки сильніше за жінок», «футболісти бігають швидше за всіх інших людей» і «всі лебеді — білі».

УПЕРЕДЖЕННЯ

Думки, погляди і переконання людей — найважливіша частина їхньої особистості. Перешкоджання «самовираженню» індивіда веде до обмеження його особистості та утиску індивідуальності. Права людини головним чином оберігають особистий простір — автономію в нашому власному житті.

Упереджене ставлення — особливий вид стереотипів, який містить оцінку чи судження. Багато стереотипів, які на перший погляд здаються нейтральними, насправді містять оціночний елемент. Наприклад, твердження «жінки погано грають в комп’ютерні ігри» можна прийняти за констатацію факту, але в реальності — це оцінка технічних навичок жіночої статі.

Навіть коли стереотипи чи упередження здаються позитивними, вони завжди мають негативний аспект. Твердження «Австралійці — найщедріший народ у світі» позитивно відгукується про жителів Австралії, але містить думку, що не всі люди на світі настільки щедрі! Твердження «Африканці успішні в спорті» можна витлумачити, як «Африканці хороші лише в спорті». Націоналізм і патріотизм за своєю суттю — позитивні суспільні явища, але й вони можуть легко перерости в расизм.

РАСИЗМ

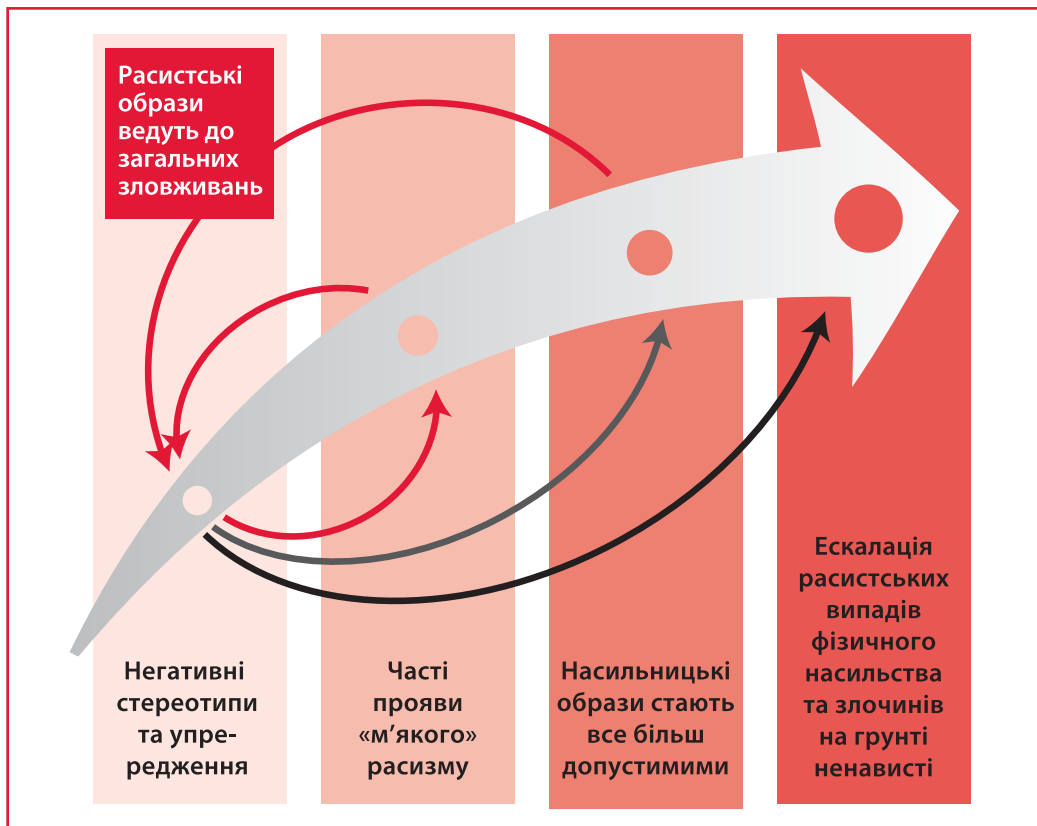
Коли стереотип або упереджене ставлення виникає на ґрунті кольору шкіри, національної чи етнічної приналежності, ми маємо справу з расизмом, незалежно від позитивного або ж негативного його забарвлення. Расизм — ідеологія, яка характеризується проявом дискримінації і образливої поведінки щодо людей, ґрунтуючись на їхній уявній «неповноцінності». Важливо відзначити, що поняття «раси» на сьогодні є соціальним параметром, а не біологічним. Немає ніяких відмітних фізичних чи видових ознак, присутніх у представників однієї «раси» і відсутніх у інших.

ДИСКРИМІНАЦІЯ

Коли негативні ставлення до певної групи ведуть до того, що група не може повною мірою (або не може зовсім) використовувати права людини, ми маємо справу з дискримінацією. Сама по собі дискримінація — це порушення прав людини і веде або до расистських настроїв або до інших упереджень, які хоч і не несуть расистського підтексту, але можуть призвести до настільки ж негативних наслідків як для їхніх жертв, так і для суспільства в цілому.

ЗВ'ЯЗОК МІЖ КОНЦЕПЦІЯМИ

ПРАВА ЛЮДИНИ І ДИСКРИМІНАЦІЯ

Визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і їхніх рівних та невід'ємних прав є основою свободи, справедливості та загального миру.

Преамбула, Загальна декларація прав людини

Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища...

Стаття 2, Загальна декларація прав людини

Дискримінація — це пряме порушення прав людини, дискримінація та расизм заборонені практично всіма основними інструментами захисту прав людини. Певні групи можуть бути захищені від дискримінації внутрішнім або міжнародним правом.

- Стаття 14 Європейської конвенції з прав людини (ЕКПЛ) забороняє дискримінацію щодо до прав, закріплених

Які є антидискримінаційні закони у вашій країні?

Чи підписав уряд 12 Протокол ЕКПЛ?

нею, і всі країни-члени Ради Європи зобов'язані дотримуватися цього принципу. Це також означає, що при взаємодії з державними органами, Інтернет-провайдерами і провайдерами онлайн-контенту та послуг, або з іншими користувачами або групами користувачів, ніхто не може зазнавати дискримінації за будь-якими ознаками, такими як стать, раса, колір шкіри, мова, релігія або переконання, політичні або інші погляди, національне чи соціальне походження, приналежність до національних меншин, майновий стан, народження чи інший статус, у тому числі етнічна приналежність, вік або сексуальна орієнтація.

- Багато держав-членів також підписали документ, який розширює дію заборони дискримінації, що міститься в (факультативному) Протоколі ЄКПЛ (Протокол № 12). Він забороняє всі форми дискримінації у відповідності з усіма законами, а не тільки щодо тих прав, які містяться в Конвенції.
- Є й інші документи про захист прав людини, як на європейському рівні, так і з боку ООН, які розглядають дискримінацію на адресу певних груп в силу їхньої уразливості, наприклад, жінок, дітей, людей з обмеженими можливостями та представників різних національних і етнічних меншин.
- У багатьох державах існують так само окремі внутрішні закони, які захищають певні групи, або будь-яку групу населення від проявів дискримінації.

5.5 ПРИВАТНІСТЬ ТА БЕЗПЕКА

ЗВ'ЯЗОК З МОВОЮ НЕНАВИСТІ

Мова ненависті проявляється тільки тоді, коли люди думають, що володіють достатньою кількістю інформації про цільову групу або окрему людину. Повністю анонімні особистості не стають мішенями мови ненависті, можливо за винятком випадків, коли «анонімність» асоціюється з певними «персональними» характеристиками! Для багатьох груп розкриття ключових аспектів їхньої особистості може легко стати причиною мови ненависті. Так часто відбувається з жінками, неповносправними, етнічними меншинами та іншими. Якщо людина належить до такої цільової групи, то розміщуючи особисту інформацію і дозволяючи встановити зв'язок зі своєю особистістю в мережі Інтернет, він або вона тим самим піддає ризику власну безпеку.

Особиста або персональна інформація знаходиться під загрозою у випадках кіберзалежування і мови ненависті в Інтернеті. Багато людей викладають персональну інформацію онлайн, включаючи особисті фотографії, інформацію про особисте життя або деталі місця навчання та працевлаштування. Якщо вони стають об'єктами мови ненависті, ці дані можуть надалі бути використані проти них.

ПРИВАТНІСТЬ У ВІРТУАЛЬНОМУ СВІТІ

Інтернет — публічний простір, точно такий самий, як вулиця або торговий центр: ми оточені людьми, які можуть бачити все, що ми робимо. Існують, однак, деякі особливості устрою віртуального світу, які ускладнюють поняття «приватності». Перебуваючи на вулиці, ми знаємо, що інші дивляться і можемо переконатися, чи дивляться вони на нас.

В Інтернеті практично немає усвідомлення того, що інші дивляться на нас, і тим більше немає усвідомлення того, як захистити себе від їхнього пильного погляду. Подібна незахищеність відкриває шлях загрозам або експлуатації, адже можна заподіяти більше шкоди, знаючи більше фактів про потенційну «жертву». Проблеми приватності, таким чином, особливо відчутні у випадку кіберзалежування.

КЛЮЧОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

- Молодим людям потрібно пам'ятати, що Інтернет — публічний простір, де інші користувачі можуть бачити, що ми робимо і ким ми є, навіть якщо ми вважаємо, що це неможливо.
- Інтернет таїть у собі небезпеку: є люди, які можуть використовувати наші особисті дані або інформацію з метою образити нас або нашкодити нам. Молодь повинна намагатися захистити себе та інших від цієї небезпеки, вживаючи певні заходи безпеки.
- Все, що розміщується в Інтернеті, залишається там назавжди! Молодим людям варто задуматися над тим, чи не стануть ті особисті деталі, які вони розкривають сьогодні, тим, про що вони швидше за все пошкодують в майбутньому.
- Молодим людям потрібно пам'ятати про необхідність поважати особисте життя і безпеку оточуючих. Це означає, що їм потрібно не тільки самим втримуватися від згубної і образ-

ливої поведінки, але й бути обережними при поширенні інформації про інших людей, яка надалі може заподіяти їм шкоду.

- Захист прав людини здійснюється в ситуаціях, коли інші або отримали несанкціонований доступ до інформації про нас, не отримавши нашого на те дозволу, або коли про нас публікують факти в Інтернеті, які можуть зруйнувати відчуття особистої недоторканності.
- Існує багато організацій і громадських установ, які надають допомогу в таких випадках, особливо, коли вони стосуються інтересів молодого покоління. Молодь не повинна боятися повідомляти про прояви насильства або експлуатації в Інтернеті.
- Немає такого поняття як анонімність. Все, що з'являється в Інтернеті, можна пов'язати з людиною, яка розмістила даний контент. Недоторканність — міф; багато форм мови ненависті і кіберзалежування караються законом.

ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ, ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ОНЛАЙН І ПРАВА ЛЮДИНИ

Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до житла і кореспонденції, це стосується також й Інтернету.

Стаття 8, Пункт 1, Європейська конвенція з прав людини

1. Жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного порушення її права на особисте життя, сімейне життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції, або незаконного посягання на її честь і репутацію.

2. Дитина має право на захист законом від такого втручання або посягання.

Стаття 16, Конвенція ООН про права дитини

ПРАВО НА ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ

Право на особисте життя захищене багатьма угодами з прав людини. Сфера «особистого життя» згідно з законами про захист прав людини охоплює набагато більше, ніж поняття «приватності» і включає в себе ті аспекти особистого життя особи, які найбільш важливі для її особистості і почуття власної гідності. Коли справа доходить до Інтернету, приватне життя охоплює у тому числі й кореспонденцію, як от: пошта на робочому місці, особисті фотографії і відео-кліпи. Ці сфери нашого життя повинні бути вільними від урядового втручання, а держава, в свою чергу, повинна охороняти нас від втручання з боку інших людей. Європейський суд з прав людини керується ідеєю особистісної фізичної та психологічної «цілісності» при розгляді позовів згідно зі Статтею 8. Це стосується також життя і взаємин онлайн.

Держава повинна забезпечувати громадян можливістю жити відповідно до особистих переваг, запобігаючи зовнішнім впливам, які спонукають їх змінитися або засуджують за потреби, відмінні від потреб інших людей. Важливий ефект дій держави на індивідуальному рівні: адже наше особисте життя — наша особиста справа!

Однак, право на особисте життя не є «абсолютним»; іншими словами, влада повинна балансувати між особистим життям індивіда і потребами суспільства або інших людей. У рідкісних випадках доступ уряду до особистих даних є виправданим, можливо, з метою захисту оточуючих; іноді уряд може і не вдатися до захисту приватності індивіда з причини недостатньої серйозності ризику або ж, якщо це потребуватиме не виправдано великих ресурсів.

Досягнення оптимального балансу не завжди є легким завданням. У справі Копланда проти Сполученого Королівства Європейський суд з прав людини розглядав питання, чи був порушенням Статті 8 контроль за листуванням і телефонними розмовами службовців коледжу. Суд постановив, що було вчинено порушення права на приватність.

У справі К. Ю. проти Фінляндії, Суд виніс рішення, що захист особистого життя і безпеки неповнолітнього був важливішим, ніж захист особистого життя особи, яка розмістила непристойне оголошення від його імені.

В цілому, з питань захисту прав людини, обов'язком держави є забезпечення недоторканності приватного життя і особистої гідності як з боку влади, так і з будь-якого іншого боку. Це стосується як реального, так і віртуального життя.

ПРИВАТНІСТЬ І ПРАВА ЛЮДИНИ

Приватність — окремих аспект «приватного життя», що також знаходиться під захистом Статті 8 ЄКПЛ. Приватність стосується тих сфер нашої фізичної, соціальної та емоційної життєдіяльності, якими ми не бажаємо ділитися з громадськістю. При відсутності нашого прямого на те дозволу або серйозних на підстав (наприклад, з метою захисту прав людини), ті речі, які ми хочемо залишити при собі, повинні залишатися особистими! Жодна особа і жодна організація не має права отримувати та оприлюднювати інформацію про наше приватне життя, якщо ми цього не хочемо.

Однак з типовими налаштуваннями на багатьох Інтернет-форумах або сайтах не завжди легко розібратися, більше того, їхньою першочерговою місією далеко не завжди є захист прав користувачів. Забезпечення збереження в таємниці приватної інформації вимагає особливої уваги і загальної оцінки потенційної небезпеки.

Питання зі сфери приватності можуть бути дуже важливими при розміщенні контенту в мережі Інтернет. Молодь повинна усвідомлювати, що не тільки власна приватність важлива в Інтернеті, але і приватність оточуючих. Та легкість і безтурботність, з якою ми викладаємо в Інтернет фото, відео, листування і подібне веде до байдужості, що іноді виливається в заподіяння шкоди оточуючим. Молодь повинна керуватися наступним правилом: інформацією про інших людей можна поділитися, тільки якщо вона вже є в публічному доступі (при цьому не несе шкоди і не містить образ), або ця особа особисто надала дозвіл на поширення інформації.

Варто також відзначити, що в багатьох випадках віртуального спілкування, інформація насправді практично ніколи не буває приватною. Електронна пошта і все, що розміщується в режимі онлайн, майже завжди може бути доступним іншим. Більше того, повністю позбутися цієї інформації у віртуальному просторі — неможливо.

Легкі паролі і недостатні заходи безпеки можуть дозволити іншим людям отримати доступ до інформації, яка зберігається в «особистих» розділах сторінки користувача або в папках електронної пошти. Навіть складні довгі паролі не дають повної гарантії від втручання хакерів або державних служб безпеки!

Молодь повинна розуміти існуючий ризик, проявляти пильність і брати на себе відповідальність за захист подробиць свого життя, якими вони не хотіли б ділитися з оточуючими. Також слід врахувати, що у випадку ігнорування належних засобів безпеки хтось може отримати доступ до ваших персональних даних, що практично завжди є порушенням закону і вашого права на недоторканність приватного життя.

Розділ, присвячений кіберзалежуванню, розглядає деякі заходи безпеки, яких можуть вжити молоді люди, щоб уникнути розголошення особистих даних і потрапляння їх в публічний простір.

5.6 ДЕМОКРАТІЯ ТА УЧАСТЬ

ЗВ'ЯЗОК З МОВОЮ НЕНАВИСТІ

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ І ДЕМОКРАТИЧНИЙ ДІАЛОГ

Зв'язок між демократією і мовою ненависті можна розглядати з двох точок зору. З одного боку, демократія не перешкоджає появі мови ненависті або ускладнює боротьбу з нею. Кращий спосіб переконатися в цьому — уявити суспільство без демократії з суворою цензурою: в подібному суспільстві теоретично можливо повністю позбутися мови ненависті і в живому спілкуванні, і в Інтернеті. Все, що визнається образливим щодо інших людей, можна легко заборонити, а будь-яке порушення нестиме за собою жорстке покарання. Таке суспільство, однак, мало б ряд недоліків через відсутність свободи слова.

Демократія з вільним вираженням думок передбачає те, що нам доведеться вислухати й ті точки зору, з якими ми не погоджуємося. Деякі точки зору будуть сприйматися нами в штики, деякі можуть нас засмутити або вразити, інші здаватимуться нам образливими і навіть небезпечними. Мова ненависті в невеликій кількості є незворотнім наслідком вільного вираження думок і залучення сторонньої уваги до своєї точки зору. Демократія не може бути досконалою.

ЗАЛУЧЕННЯ І УЧАСТЬ

Однією з переваг демократії і свободи слова є наявність інструментів боротьби з мовою ненависті, можливо більш дієвих і, звичайно ж, приймаючих до уваги базові свободи людини. З цієї точки зору сама по собі демократична система — найбільш надійний спосіб протистояти мові ненависті, зберігаючи права людини.

У злагодженій демократичній системі, де люди беруть активну участь у захисті базових прав і основних свобод, захист суспільства від згубного впливу мови ненависті більш організований і потенційно більш цілісний, ніж захист в умовах жорстких цензурних обмежень. Завдання «моніторингу» мови ненависті і боротьба з її радикальними формами — обов'язок не лише держави, а й Інтернет-«поліції». А якщо «моніторинг» пошириться і на нашу поведінку та дії оточуючих, можна зберегти право вільного вираження поглядів, одночасно забезпечивши достатній захист індивідів від образ та насильства.

Ефективна реакція на мову ненависті залежить від усвідомлення переваг, проблем і потреб демократичного суспільства і покладається на активну участь людей, які формують це суспільство. Багато навичок, необхідних для ефективного управління демократичною системою, збігаються з навичками, необхідними для протистояння мові ворожнечі, а розуміння цінності різноманіття та демократичного діалогу можуть допомогти у підготовці учасників до реагування на окремі прояви нетерпимості і ненависті.

ДЕМОКРАТІЯ, УЧАСТЬ І ПРАВА ЛЮДИНИ

(1) Кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників.

(3) Воля народу повинна бути основою влади уряду.

Стаття 21, ЗДПЛ

Високі Сторони, що домовляються, зобов'язуються проводити вільні вибори з розумною періодичністю шляхом таємного голосування в умовах, які забезпечують вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу.

Стаття 3, Протокол 1, ЄКПЛ

Незважаючи на те, що всі держави світу в рівній мірі зобов'язані захищати права людини, це не означає, що закони та форми державного устрою повинні бути однаковими у кожній країні. Права людини допускають існування різноманіття різних систем і відповідно різних способів захисту і контролю за їх забезпеченням.

Однак у Статті 21 ЗДПЛ (і факультативному Протоколі №1 ЄКПЛ) згадується, що не кожна форма держави є прийнятною. Держава має забезпечити законодавчу владу, яка виходить з «волі народу». Іншими словами, тільки демократична система узгоджується з правами людини.

Однією з причин для цього є потреба в автономії та участі як фундаментальних загальнолюдських цінностей.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ДЕМОКРАТІЇ

Демократична форма державного устрою дозволяє простим громадянам, які не долучені напряму до здійснення влади, одержати деякий контроль над законами, за якими вони живуть. Дуже легко простежити зв'язок з правами людини, оскільки вони спрямовані на збереження автономії в наших діях, іншими словами, на уникнення арбітражного впливу або необхідності жити відповідно до системи, яка може бути згубною для наших бажань і базових потреб.

Однак, незважаючи на велику кількість плюсів, демократія в деякому плані більш небезпечна форма державного устрою, ніж її альтернативи. Вона вимоглива до того, що нам потрібно робити, і до того, що нам доводиться терпіти, або як ми повинні поводитися, коли ми не згодні з рішеннями або поглядами інших людей. Відповідальність поширюється на рішення і дії представників влади в рівній мірі, як і на поведінку простих громадян. В умовах демократії ми всі несемо відповідальність в більшій чи меншій мірі за те, як функціонує система.

Наступний список включає в себе основні навички та сфери розуміння, які можуть знадобитися для побудови ефективної демократичної системи. Кожен пункт у списку також важливий для боротьби з мовою ненависті.

АКТИВНА УЧАСТЬ

Держава не може представляти «волю народу», якщо «народ» не озвучує свою волю! Уряд може захистити наші інтереси, тільки якщо ми донесемо наші бажання. Це, природно, не обмежується голосуванням на виборах; ми так само повинні реагувати на нововведення, повідомляти членів парламенту — або інших членів уряду — у випадку, коли ми незадоволені їхніми діями, пропонувати зміни, просити про захист, вимагати більшої відкритості і тощо.

Якщо участь є необхідною умовою демократії з боку громадян, у держави так само є обов'язок чути і реагувати на думку свого народу. З цієї причини право вільного вираження думок повинно гарантуватися урядом, принаймні, якщо форми вираження не загрожують основним загальнолюдським цінностям або не несуть загрози для груп та окремих осіб.

Участь може бути здійснено як онлайн, так і офлайн. Інтернет став важливим інструментом для громадян у їхньої активізації. За допомогою Інтернету створюється та зміцнюється демократичне суспільство. Навіть не виходячи з дому, людина може взяти участь у політичних дебатах, розробці законодавства, підписанні петицій, контролюючи політиків і просуваючи свої інтереси в Інтернет-кампанії.

Кожна людина може мати різні ролі онлайн: від спостерігача, до творця.

ПОІНФОРМОВАНІСТЬ

Щоб реагувати і відповідати на рішення, прийняті від їхньої особи, люди повинні бути обізнані про ці рішення, як і про доступні способи озвучити свою думку. Це накладає певні обов'язки як на громадян, так і на уряд: представникам влади необхідно надати інформацію, саме тому право на отримання інформації — важливий аспект свободи слова. Населення, в свою чергу, має подбати про власну інформованість і вимагати у держави будь-які деталі, які не були оприлюднені.

Однією з головних сфер, в якій особливо важлива громадська обізнаність, є права людини. Захист прав людини не завжди лежить на плечах виключно «професійних» активістів з прав людини, його так само не можна повністю довірити уряду! Кожен громадянин повинен мати уявлення про базові стандарти захисту прав людини, а також брати активну участь, щоб перевіряти, наскільки права поважаються.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ

Представники влади навряд чи подбають про те, щоб бажання і потреби кожного громадянина були враховані! Права людини мають на увазі гарантію базових прав і основних свобод для кожного, але існує різноманіття різних точок зору не тільки щодо самих прав, а й щодо того, як краще їх застосовувати. У демократичному суспільстві розбіжності — не виняток, а правило.

Межі нашої «терпимості» до протилежних поглядів визначити нелегко. Коли на карту поставлені права людини, ніхто не прагне до «толерантності», але важливо брати до уваги точку зору іншої сторони. Виникатиме величезна кількість ситуацій та озвучуватиметься величезна кількість думок, які нам не сподобаються, але в кінцевому підсумку з ними доводиться примиритися і жити далі. Цей баланс розглядається в деталях в розділі про свободу слова та вираження поглядів.

УПРАВЛІННЯ ІНТЕРНЕТОМ

Наші дії в «реальному» світі підкоряються законам на різних рівнях. На робочому місці або на «територіях», що належать приватним особам, встановлено певні правила; місцевий і національний уряд приймає закони; міжнародні та регіональні організації, такі як ООН та Рада Європи, визначили правила, які має виконувати сама держава.

Оскільки все більше форм діяльності людини відбуваються в Інтернеті, з'являються питання про особливі «правила» і «закони» для цього середовища. У кожного сайту і провайдера є власні правила або кодекс поведінки; тут можна провести паралель із законами, що регулюють приватний сек-

тор в реальному житті. У деяких країнах існують закони, що стосуються онлайн-активності, а певні міжнародні закони, пов'язані в основному із захистом прав людини, поширюються і на Інтернет в тому числі. Однак все більше уваги приділяється необхідності введення додаткових правил і базових принципів, які забезпечуватимуть достатній захист користувачів в Інтернеті. Питання про те, які це мають бути принципи і яким чином застосувати їх на практиці позначене поняттям Управління Інтернетом.

Управління Інтернетом особливо актуальне у вирішенні проблеми мови ненависті в Інтернеті, оскільки деякі країни, зокрема США, вжили жорстких заходів із захисту щодо свободи вираження поглядів. Оскільки багато Інтернет-сайтів знаходяться на серверах у США, то може виявитися вкрай складно боротися навіть з найбільш радикальними і образливими формами мови ненависті і насильства в Інтернеті.

ЗДОБУТКИ РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕРНЕТОМ

Захист і збереження Інтернету, «не завдаючи шкоди» його функціонуванню — обов'язкова умова для дії в Інтернеті Статей 10 і 11 ЄКПЛ. У той же час зі свободою приходиться завдання інформування населення, дозволяючи йому з належною відповідальністю користуватися сервісами Інтернету. Для того, щоб люди довіряли мережі Інтернет, обов'язковими умовами є захист персональних даних і повага особистого простору в мережі.

З Стратегії Ради Європи у сфері управління Інтернетом

Рада Європи розглянула питання про управління Інтернетом. У 2007 році Комітет Міністрів оприлюднив рекомендації, що стосуються «людей, які мають законні очікування, що доступ до Інтернету повинен бути доступним і недорогим, безпечним, надійним і постійним» (Комітет Міністрів / Res. (2007) №16). У 2012 році 47 держав-членів Ради Європи ухвалили Стратегію управління Інтернетом «з метою захисту та популяризації прав людини, верховенства права і демократії в Інтернеті». Дана Стратегія є основою для співпраці між країнами-членами для збереження всесвітнього, стабільного і відкритого Інтернет-простору як інструменту у забезпеченні свободи вираження думки та вільного доступу до інформації.

Окремий розділ Стратегії присвячений захисту та наданню підтримки дітям та молоді. Безпека, гідність і особистий простір дітей та молоді в Інтернеті визнані аспектами «першочергової важливості».

Рада Європи популяризує таке бачення прав людини та основних свобод, коли вони в рівній мірі існують як офлайн, так і онлайн. У 2014 році Комітет Міністрів затвердив Посібник з прав людини для користувачів Інтернету. Він містить інформацію про те, як права і свободи людини можуть бути реалізовані в Інтернеті. Посібник також вказує на можливі засоби захисту, якщо права порушені.

РОЛЬ КОРИСТУВАЧІВ

Роль самих користувачів також дуже важлива у визначенні того, як повинен працювати Інтернет. «Демократичний» Інтернет потребує спільноти користувачів, які є громадянами «віртуального світу» і беруть участь у встановленні норм і правил спілкування та впливають на функціонування мережі Інтернет в цілому. Прикладом такого механізму в дії може бути роль неурядових організацій і громадянських рухів у перешкоджанні прийняттю Міжнародної угоди по боротьбі з контрафактною продукцією (англ. АСТА), що встановило б суворе спостереження за дотриманням авторського

права в Інтернеті, на ринку інформації та інформаційних технологій. Прийняття угоди наштовхнулося на спротив через те, що вона порушувала багато громадянських свобод і прав людини.

ЗВЕРНЕННЯ ДО МОЛОДІ

Щоб забезпечити активну участь молоді в управлінні Інтернетом, слід дотримуватися наступних принципів:

- Користувачі Інтернету — не просто споживачі! Вони мають вплив, можуть активізуватися, відіграючи вагомую роль в управлінні Інтернетом із дотриманням прав людини: зробити це можна за допомогою різних кампаній і, власне, усвідомлених дій молодих людей, які користуються Інтернетом, у стосунку до інших користувачів.
- Права користувачів Інтернету необхідно захищати онлайн. Знання своїх прав і протистояння будь-яким порушенням — ключові аспекти в здійсненні захисту прав людини.
- Інтернет — середовище, динамічний ландшафт якого і сьогодні залишається не до кінця вивченою територією. З одного боку, він може сприяти порушенню прав людини. З іншого, він може бути інструментом для здійснення прав і свобод, засобом мобілізації громад для забезпечення свого захисту.
- Діти та молодь, а також користувачі усіх вікових груп, потребують підтримки шляхом впровадження освітніх програм, які допомагають отримати розуміння і практичні навички, необхідні для ефективного і безпечного користування всесвітньою павутиною.
- Діти і молодь мають бути забезпечені особливим захистом від втручання в їхнє фізичне, розумове і моральне благополуччя при використанні Інтернету.
- Незважаючи на існування потужних економічних і політичних сил, які мають значний вплив на організацію Інтернету, ті люди, які ним користуються, повинні відстоювати своє право на Інтернет як на суспільний простір, що застосовуються принципи, цінності і традиції прав людини.
- Діти та молодь повинні знати, яким чином і хто здійснює управління Інтернетом, в рамках виховання демократичної громадянськості. Таким чином, прозорість і відповідальність в управлінні Інтернетом дуже важливі, включаючи механізми впливу молодих людей на політику управління Інтернетом, принаймні в громадському секторі, який також є невід'ємною частиною мережі Інтернет.

5.7 СТРАТЕГІЇ ВЕДЕННЯ КАМПАНІЙ

Кампанія Ради Європи проти мови ненависті в онлайн-просторі ґрунтується на залученні якомога більшої кількості молодих людей. Існує ряд способів, якими ви і ваші друзі можете керуватися, протидіючи мові ненависті і ставши учасниками Кампанії. Деякі з них описані в цьому розділі.

Список розділений на такі категорії:

1. Освіта та інформування.
2. Боротьба з уже існуючими прикладами мови ненависті в Інтернеті.
3. Залучення спільників для вирішення проблеми.
4. Прояв солідарності з жертвами насильства або його частими цільовими групами.
5. Розробка довгострокових стратегій.

Перелічені категорії часто перетинаються між собою, але навіть якщо цього не відбувається, можна підсилити ефект одного пункту з цього списку, додавши до нього інші.

Наприклад:

- Відкрита протидія мові ненависті за допомогою альтернативних історій з освітньою метою. Якщо альтернативна розповідь чи діалог публікується в ЗМІ, він так само допомагає привернути увагу громадськості до мови ненависті.
- Захід з інформування про проблему мови ненависті в Інтернеті також є дієвим засобом вираження солідарності з його жертвами. Під час такого заходу можна зібрати підписи для петиції, закликаючи політиків почати дії щодо вирішення даної проблеми.
- Розповідь про прояв мови ненависті та розміщення у блозі відповіді адміністратора веб-сайту може звернути увагу інших користувачів на подібні приклади і спонукати до подання скарг.

Список, наведений нижче, не є вичерпним і може використовуватися лише як джерело для ідей. Ваша група, без сумніву, запропонує набагато більше креативних ідей!

Деякі поради не можуть застосовуватися у всіх випадках. Приміром, написання скарги щодо коментаря або публікації іноді може виявитися зайвим: може бути достатнім відправити питання авторові оригінального повідомлення, щоб з'ясувати, чи ця людина не бажає змінити свою мову або перефразувати коментар. В інших випадках, прямий зв'язок з користувачем, що опублікував образливий коментар, часто може бути недоречним. Здоровий глузд і оцінка ситуації допоможе обрати найбільш дієву і відповідну контексту дію.

Ви можете використовувати поради до додаткових вправ в посібнику і мотивувати друзів або членів вашої групи до участі в Русі проти мови ненависті.

- Переконайтеся, що ви пропонуєте друзям або членам групи взяти участь у всіх етапах відбору і планування дій. Вони братимуть участь охочіше, якщо завдання і методи вони оберуть самі!
- Нагадайте їм, що креативність і творчість привертають більше уваги: а увага в Інтернеті дозволяє виділитися з натовпу і донести свою точку зору до інших!
- Повідомте їм, що інформація може поширюватися за допомогою графічних зображень, відеороликів, музичних композицій точно так само, як і безпосередньо словесним шляхом. Засіб іноді може бути таким же важливим як і саме повідомлення.

- Неодмінно відвідайте Інтернет-платформу Руху проти мови ненависті (www.nohatespeechmovement.org) для пошуку способів активної участі в Кампанії!

СПИСОК МОЖЛИВИХ АКЦІЙ І ДІЙ

ОСВІТА І ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ

- Використовуйте блоги та соціальні мережі для інформування користувачів про те, що потрібно робити, якщо вони самі стали жертвами мови ненависті, або свідками її прояву.
- Говоріть мовою захисту прав людини: інформуйте про права, які захищають нас онлайн і офлайн, і яким чином права людини можуть вплинути на мову ненависті в Інтернеті.
- Створіть список «руйнівників міфів» для груп, які стають частими об'єктами мови ненависті. Опублікуйте його в соціальних мережах або створіть плакати та брошури для поширення офлайн.
- Діліться сайтами та публікаціями, які містять позитивну характеристику про групи, які найчастіше стикаються з проявами ненависті.
- Розповідайте про людей, які стали жертвами мови ненависті онлайн і офлайн. Використовуйте їх з метою поширення інформації про дану проблему, закликаючи до співчуття на адресу об'єктів ворожнечі.
- Створіть власний веб-ресурс або профіль у соціальних мережах. Розміщуйте там альтернативну перевірену інформацію про цільові групи мови ненависті.
- Проводьте онлайн-тренінги, кампанії і заходи для залучення уваги, які можна присвятити:
 - загальній проблемі мови ненависті онлайн чи офлайн;
 - упередженому ставленню до певних цільових груп;
 - методам боротьби з мовою ненависті онлайн чи офлайн;
 - впливу мови ненависті на суспільство;
 - вмінню брати на себе відповідальність за власні дії, а також за дії оточуючих;
 - ініціативам молодіжних груп і організацій, зокрема Руху проти мови ненависті;
 - вашим власним ідеям — це простір для творчості!

ПРОТИДІЯ НАЯВНИМ УПЕРЕДЖЕННЯМ ТА МОВІ НЕНАВИСТІ В ІНТЕРНЕТІ

- Редагуйте статті у Вікіпедії та інші сайти безкоштовного контенту, які містять неприйнятну або помилкову інформацію про цільові групи мови ненависті.
- Розміщуйте коментарі на сайтах, що містять упереджений або расистський контент, що не відповідає дійсності. Розсилайте питання і скарги авторам постів, які проявляють расизм і нетерпимість.
- Поспілкуйтеся з людьми, що використовують образливі вирази в мові: спробуйте показати наслідки подібної поведінки для інших людей.
- Мотивуйте оточуючих ігнорувати «тролів», які ображають користувачів Інтернету.
- Використовуйте механізми зворотного зв'язку в Інтернеті або процедуру надсилання скарг з метою попередження власників веб-сайтів про прояви мови ненависті.
- Повідомляйте про випадки мови ненависті через національні системи звітності або через медійні мережі.
- Повідомляйте модераторам про випадки мови ненависті за допомогою онлайн механізмів надсилання скарг.
- Повідомляйте організації, які борються з мовою ненависті, про існуючі приклади — зокрема, для цього підійде Варта мови ненависті — і закликайте знайомих робити те ж саме.
- Бойкотуйте насильницькі сайти. Повідомляйте на сайти, які використовують юридичні механізми, існуючі у вашій країні або організації, такі як Міжнародна мережа проти кіберворожнечі (англ. INACH).

- Займіться збором інформації про так звані «ворожі» сайти у вашій країні. Передайте дані уповноваженому представнику державної влади.

МОБІЛІЗАЦІЙНІ ДІЇ

- Передайте іншим, що потрібно бойкотувати чи повідомляти про прояви мови ненависті, висловлювати солідарність з її жертвами або брати участь в інших заходах проти мови ненависті.
- Користуйтеся соціальними медіа для залучення нових прихильників на корисних веб-ресурсах або сторінках цікавих проектів та ініціатив.
- Публікуйте успішні приклади видалення мови ненависті з конкретних сайтів. Поширюйте інформацію про Рух проти мови ненависті. Додайте посилання на особистій сторінці або логотип Руху в графі «інформація про себе».
- Проводьте тренінги та відкриті лекції з представниками цільових груп, які найбільш часто стикаються з насильством. Розкажіть їм, як захистити себе і оточуючих, приєднавшись до Кампанії проти мови ненависті.
- Використовуйте онлайн- і офлайн-сервіси для розміщення інформації про заходи, які ви проводите в рамках інших частин цього посібника.

ПІДТРИМКА І ВИЯВЛЕННЯ СОЛІДАРНОСТІ З ЖЕРТВАМИ АБО ГРУПАМИ, ДО ЯКИХ ВОНИ НАЛЕЖАТЬ

- Розішліть приватні повідомлення людям, які прилюдно постраждали від мови ненависті: висловіть свою солідарність і роз'ясніть, як вони можуть діяти.
- Допоможіть зруйнувати упередження і хибні уявлення про цільові групи мови ненависті. За допомогою розповіді висловіть альтернативну точку зору і постарайтеся опублікувати свою історію у всіх можливих джерелах.
- Інформуйте молодих людей про їхні права та методи, які можна використовувати в цілях захисту.
- Організуйте громадський захід на знак солідарності з групами, які найчастіше є об'єктами мови ненависті та насильства.
- Публікуйте приклади расистських і дискримінуючих тверджень, сказаних політиками, використаних в ЗМІ, або сказаних відомими людьми та громадськими діячами. Закличте їх до відповідальності за свої слова!
- Проводьте роботу з групами, на які спрямована мова ненависті: залучайте їх до участі в Кампанії.

ДОВГОТЕРМІНОВІ СТРАТЕГІЇ

- Організуйте власну кампанію на місцевому рівні або в мережі Інтернет; створіть відео-ролик кампанії, пісню або слоган і викладіть в Інтернеті.
- Створіть онлайн петицію проти мови ненависті в Інтернеті або проти політики керівництва певним веб-сайтом, в якому наявна мова ненависті.
- Зв'яжіться з організаціями, які працюють переважно в Інтернеті і займаються вирішенням даної проблеми: розкажіть їм, чим ви займаєтесь і спробуйте знайти шляхи співпраці з ними.
- Зв'яжіться з місцевими організаціями, які протидіють расизму, дискримінації та подібному. Поінформуйте їх про проблему мови ненависті в Інтернеті і запропонуйте взяти участь у Кампанії.
- Моніторте проблему, досліджуючи конкретні веб-сайти або те, як вона впливає на конкретні групи. Поділіться результатами Вашого дослідження з Вартою мови ненависті, з неурядовими організаціями, які займаються даною проблемою, з політиками та іншими впливовими людьми.
- Спонукайте представників державної влади боротися з проблемою, для цього зв'яжіться з представниками на місцевому рівні.

5.8 ІНТЕРНЕТ-ГРАМОТНІСТЬ

Інтернет-грамотністю називають здатність оцінювати, розуміти, критикувати і створювати інформацію та контент для спілкування в мережі.

Соня Лівінгстон, «Інтернет-грамотність: молодь і нові медіа-можливості» (*Internet Literacy: Young People's Negotiation of New Online Opportunities.*)

ПОТРЕБА В ІНТЕРНЕТ-ГРАМОТНОСТІ

На сьогодні, найімовірніше, більшість молодих людей в Європі отримують інформацію через Інтернет. Іноді на нього посилаються як на джерело інформації; в ряді випадків він служить в цілях «соціалізації» та участі в різних діях в режимі онлайн. В обох випадках важливо, щоб користувачі розуміли, аналізували, оцінювали і перевіряли як сам контент, так і його підтекст. Коли ми стикаємося з виразами ненависті, цей аспект набуває особливого значення.

Перелік практичних навичок і знань, які потрібні молоді для пошуку та обробки даних — лише один аспект медіа-компетентності, або, якщо ми говоримо конкретно про віртуальний світ, Інтернет-грамотності.

Однак поняття Інтернет-грамотності виходить за межі збору та обробки інформації, адже необхідні й інші навички та інструменти, які особливо важливі при підготовці молодих людей до викорінення ненависті в Інтернеті. Серед них є аспекти, що стосуються радше технічної сторони Інтернету, і ті, які необхідні, щоб опублікувати або поділитися контентом.

Ключові моменти (на основі посібника з прав людини для користувачів Інтернету:

- Діти і молоді користувачі повинні мати можливість користуватися Інтернетом у безпеці і з урахуванням їхнього особистого життя.
- Діти і молоді люди повинні отримати підготовку та інформацію від вчителів, вихователів та батьків.
- Діти і молоді люди повинні бути забезпечені інформацією, що відповідає їхньому віку і обставинам про типи нелегального контенту та поведінки.

ВЧИМОСЯ, ПРАКТИКУЮЧИ

В цілому, всі користувачі Інтернету засвоюють методи і правила, необхідні для роботи, в процесі самої діяльності: вони досягають достатнього рівня Інтернет-грамотності щоб орієнтуватися у віртуальному середовищі і задовольняти більшу частину своїх потреб. Однак, якщо молодь припиняє бездумно копіювати деякі «погані» аспекти і звички інших, які призводять до прояву мови ненависті в Інтернеті, і якщо, молоді люди вміють боротися з подібними прикладами, доводиться говорити про новий, більш високий рівень Інтернет-грамотності. Списки, які містяться в цьому розділі, включають в себе найбільш важливі навички та сфери знань, за допомогою яких ми можемо впоратися з проблемою мови ненависті в Інтернеті.

РІЗНІ ЗАСОБИ І РІЗНІ РОЛІ

Важливо знати, що стосовно мови ненависті, молоді люди можуть в різних ситуаціях опинитися в абсолютно різних ролях. Кожна роль вимагає окремого «набору» навичок, і будь-яка освітня діяльність або програма повинна враховувати цей факт.

(ВИПАДКОВІ) СПОСТЕРІГАЧІ

Коли ми стикаємося з контентом, який в якійсь мірі несе шкоду оточуючим, ми стаємо учасниками діалогу. Ми можемо проігнорувати його, ми можемо поділитися ним і поширити його, або ж ми можемо прийняти рішення протидіяти шкідливому контенту. Багато вправ та порад в цьому посібнику спрямовані на зміну «пасивної» позиції молоді — «бачу-але-не дію» на активну позицію участі у вирішенні даної проблеми відповідним до контексту способом. Для цього необхідні навички критичного аналізу та переосмислення, а також обізнаність у питаннях можливих форм дії.

ЖЕРТВИ

Люди, на яких безпосередньо спрямована мова ненависті в Інтернеті, або ж члени цільових груп, які частіше за інших стикаються з образами, кіберзалякуванням і расистськими коментарями на свою адресу, повинні отримати інформацію про стратегії самозахисту і боротьби з проявами ненависті. Їм також необхідні навички і знання, які допоможуть розібратися з проблемою, наприклад, про закони та юридичні засоби захисту, повідомлення до відповідних інстанцій про випадки насильства, привернення уваги громадськості до даної проблеми і т. п.

«НЕНАВИСНИКИ» І ПОТЕНЦІЙНІ НЕНАВИСНИКИ

Ця група включає в себе тих, хто поширює мову ненависті в Інтернеті або планує це зробити шляхом створення власного контенту або розміщення чужого. Необхідно пам'ятати, що як одні форми мови ненависті є «гіршими» і «жорсткішими» за інші, так і особистість «ненависника» може бути більш чи менш небезпечна в кожному окремому випадку. Ті, хто ділитися контентом «легкого» расистського характеру, також поширюють мову ненависті, навіть, якщо їхні дії не суперечать закону і не містять прямого заклику до насильства. І все ж, це перша ланка в ланцюжку мови ненависті.

Багато хто залучений до популяризації мови ненависті в Інтернеті, поширюючи чужу інформацію, в якій вони не бачать ніякої шкоди і образи і ніколи не перевіряють її правдивість. Щоб цього уникнути, потрібно вміти розрізняти упередженість в Інтернеті і більш відповідально ставитися до створення і поширення інформації.

АКТИВІСТИ І УЧАСНИКИ КАМПАНІЙ

Кампанія проти мови ненависті в онлайн-просторі розглядає всіх молодих людей і користувачів мережі Інтернет, як потенційних учасників! Метою кампанії є активізація «випадкових спостерігачів», їх залучення у всесвітній рух проти мови ненависті. Проведення кампанії в Інтернеті вимагає певних навичок, включаючи рекламу, публікації, отримання підтримки з різних сторін та підготовку різних статей і історій.

ВИКОРИСТОВУЮЧИ ІНТЕРНЕТ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ОНЛАЙН-НЕНАВИСТІ

Даний список дає опис деяких найбільш важливих аспектів Інтернет-грамотності, які стосуються змісту даного посібника і, в більш широкому сенсі, самої Кампанії. Поглиблене розуміння цих аспектів допоможе молоді зіграти активнішу роль в Кампанії. Вони також допоможуть молодим людям задуматися про власну поведінку.

РОЗПІЗНАВАННЯ МОВИ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН

Першочергове завдання у боротьбі з мовою ненависті онлайн — це здатність її розпізнати. Це вимагає знань про те, що являє собою мова ненависті, як оцінити її потенційний вплив, а також може знадобитися вміння читати «між рядків», щоб побачити упередженість там, де вона присутня в завуальованій формі.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

У мережі розміщена неосяжна кількість інформації, і молодим людям необхідні певні навички, щоб не приймати на віру все, з чим вони стикаються. Зокрема це стосується фальсифікованої та неправильно відібраної інформації, яка підживлює упереджене ставлення до певних груп. Користувачі повинні вміти розпізнавати можливі помилки, допущені у суперечках, і розуміти важливість перевірки фактів і необхідність вислухати всі точки зору, принаймні в тих ситуаціях, коли можуть бути зачеплені почуття і гідність інших людей.

Корисні поради — перевірка аргументації:

- Чи були вказані джерела наведених тверджень, або ж чи ґрунтуються аргументи на «здоровому глузді»?
- Чи названо джерела, і чи визнаються вони експертами з даних питань?
- Чи були аргументи вичерпними і цілісними, або можливі інші трактування?
- Чи посилалися аргументи на факти, чи зверталися до емоцій, традиційних поглядів або можливих наслідків?
- Чи можна перевірити наведені «факти» або самі аргументи?
- Чи присутні узагальнення про людей або групи?
- Чи є ці узагальнення расистськими або дискримінуючими?
- Чи можна побачити ситуацію під іншим кутом зору, коли аргументи втрачають силу?
- Чи використовуються у твердженнях аргументи «ad hominem» (з лат. так звані «аргументи до людини», засновані на особистості опонента і суб'єктивних судженнях)?
- Чи посилюється дієвість аргументу за допомогою стилю презентації, наприклад, застосовуючи шокуючі зображення або мультимедіа?

ЗНАХОДИМО ІНФОРМАЦІЮ

Пошук альтернативних джерел і вміння здійснювати його ефективно — важливі моменти «перевірки фактів» і «прийняття до уваги всіх точок зору». Більшість людей знають, як користуватися пошуковими системами, але мало проінформовані про наявність додаткових інструментів для вдосконаленого пошуку і отримання більш об'єктивних результатів.

Поради для пошуку

- Спробуйте використовувати різні пошукові системи, замість того, щоб покладатися на одну.
- Спробуйте заблокувати файли-cookies і очистити історію пошуку. Результати, зазвичай одразу зміняться, бо багато пошукових систем показують лише те, що їхні користувачі, на думку системи, хочуть побачити (ґрунтуючись на тому, що пошукова система вже «знає» про користувача).
- Виконуйте декілька пошукових операцій, використовуючи різні формулювання, навіть досліджуючи одну і ту ж проблему.
- Намагайтеся ускладнювати пошукові запити, наприклад, обмежуючи перелік веб-сайтів до одного, виключаючи з результатів пошуку контент, який містить певні терміни, або перераховуючи всі терміни через кому. Інструкції з цих дій надаються кожною пошуковою системою.
- Перевіряйте авторитетність веб-сайтів до того, як використовувати результат пошуку для ідентифікації надійного та об'єктивного контенту.
- Остерігайтеся так званих «замаскованих» сайтів. Ці сайти видаються пошуковою системою при пошуку, але насправді містять зовсім інший контент, не мають ніякого стосунку до пошукового запиту. Їхнє завдання — дезорієнтація користувача і надання під виглядом «фактів» ідеологічно упередженої інформації.

ПЕРЕВІРЯЄМО АВТОРИТЕТНІСТЬ

Люди можуть розмістити в Інтернеті практично все що завгодно! Враховуючи кількість контенту і нерегульованого потоку інформації в Інтернеті, автору порівняно легко представити суб'єктивну думку як «факт» і розмістити помилкові твердження безкарно. Більшість проявів мови ненависті здаються звичайному спостерігачеві цілком обґрунтованими. Разом з використанням

навичок критичного мислення для перевірки фактів і оцінки аргументів обізнаність про тип сайту і знання особистості автора може допомогти молодим людям змінити ставлення до проблеми мови ненависті.

Існують тисячі сайтів в Інтернеті, що поширюють расизм та інші форми дискримінації. Подібні «сайти ворожнечі» часто пов'язані між собою і можуть посилатися на авторитет інших ворожих ресурсів для подвоєння расистських суджень. Багато расистських сайтів на сьогодні дуже підступні, часто містять завуальовані форми расизму, наприклад, розміщуючи твердження расистського характеру, нібито в цілях «захисту національних цінностей». Базова перевірка допоможе визначити, чи можна довіряти конкретному сайту.

Корисні поради — перевіряємо авторитетність:

- Чи користується повагою даний сайт як джерело інформації або оцінки? Чи посилаються на нього інші сайти?
- Чи вказані відкрито і ясно власники сайту? Чому їм довіряють?
- Що даний ресурс називає метою свого існування?
- Чи вірогідні стереотипи на даному сайті, в силу його місця розташування, особистості авторів контенту і мети існування?
- Чи присутні на сайті більше однієї точки зору?
- Як часто сайт оновлюється, чи є на ньому недавно розміщений контент?
- Чи можна знайти схожий контент на інших веб-сайтах (що викликають довіру)?
- Чи присутні можливі конфлікти інтересів, наприклад, у зв'язку з комерційними та політичними інтересами?
- Чи публікуються на сайті посилання і джерела контенту?
- Чи є у сайту політика реагування на расизм і дискримінацію?
- Що керівництво сайту робить з таким контентом, як реагує на скарги користувачів?

СТВОРЕННЯ І ПОШИРЕННЯ КОНТЕНТУ

Можливості створення Інтернет-контенту для громадського доступу відкрили багато шляхів для звичайного користувача, але й змусили нести відповідальність. У питаннях мови ненависті відповідальність і усвідомленість при розміщенні повідомлень в Інтернеті особливо важлива: саме тут користувачі можуть стати потенційними «носіями» мови ненависті, навмисно чи ненавмисно.

В ході проведення кампаній, також є важливими моменти, які пов'язані зі створенням контенту. Вдала кампанія потребує дієвого слогану, який буде легким для розуміння і зрозумілим кожному. Молоді люди повинні знати про різні технічні можливості, що дозволяють завоювати увагу чисельної аудиторії, зокрема, за допомогою ЗМІ. При цьому вони повинні формувати своє повідомлення таким чином, щоб інші знайшли його переконливим і захотіли ним поділитися. Ефективне використання мультимедійних засобів може бути корисним інструментом в перетворенні серйозного повідомлення у щось більш привабливе для громадськості.

Корисні поради для поширення контенту:

- Переконайтеся, що контент, яким ви ділитесь, не містить прикладів упередженості, стереотипів, расизму чи ворожнечі.
- Перевірте надійність контенту, щоб уникнути розповсюдження неправдивої інформації.
- Не діліться інформацією, яка може загрожувати приватності та безпеці інших людей. Завжди цікавтеся і уточнюйте ці питання, якщо ви невпевнені!
- Будьте обережні, інформація може бути захищена авторським правом.
- Ознайомтеся з умовами та правилами розміщення матеріалу в мережі. Можливі обмеження щодо видів контенту, які ви можете розмістити, так само сайти можуть отримувати права на ваш контент або доступ до вашої особистої інформації.
- Оцініть ймовірність того, що дані ресурси стануть «зловживати» інформацією, розміщеною вами, щоб справити помилкове враження або завдати шкоди оточуючим. Переконайтеся, що ваш контент не сприймається двоюко.
- Пам'ятайте, що контент в Інтернеті може бути часто витлумачений невірно й образити інших користувачів, якщо висловлювання сформульовані некоректно. Перечитуйте ваші повідомлення, спробуйте поглянути на них з позиції «стороннього» спостерігача.

РОЗУМІННЯ ПРАВИЛ

Краща поінформованість про політичні та юридичні аспекти діяльності в Інтернеті дозволить координувати власні дії, що необхідно при боротьбі з мовою ненависті онлайн. Розуміння, а також участь, в управлінні Інтернетом і його впливом на користувачів, є аспектом Інтернет-грамотності і виховання демократичної громадянськості в цілому. Роль Інтернету — у формуванні сучасних форм громадянського суспільства, члени якого не можуть довірити всі питання управління і контролю виключно приватним корпораціям і експертам.

РІВНІ ПРАВА

Велика частина Інтернет-простору «належить» приватним компаніям. Навіть особистий блог, розміщений на приватному сервері. Фірма, якій належить даний сервер, може обмежити тип контенту, що розміщується у блозі, або ж зняти будь-які обмеження!

Правила, яких повинні дотримуватися користувачі сайту, зазвичай, перераховані в «правилах і умовах» користування ресурсом. Правила та умови кожного сайту можуть докорінно відрізнятись від інших. Крім правил і умов користування, також існує національне законодавство, якого зобов'язані дотримуватися як користувачі, так і власники веб-сайту. Наприклад, регулювання з питань приватності та безпеки, а також радикальних проявів мови ненависті в Інтернеті. Навіть, якщо в країні відсутні спеціальні закони, спрямовані на забезпечення безпеки Інтернет-користувачів, цей аспект знаходиться під захистом міжнародного законодавства з питань прав людини, як у наступному прикладі.

Приклад: Держава має захищати людей як онлайн, так і офлайн

Справа К.Ю. проти Фінляндії

У березні 1999 р. на сайті знайомств в Інтернеті з'явилося оголошення від нібито 12-річного хлопчика. Воно містило посилання на веб-сторінку хлопчика і стверджувало, що він знаходиться в пошуку інтимних відносин з підлітком 12–13 років і старше, щоб той «всьому його навчив». Хлопчик дізнався про оголошення, тільки коли отримав пропозицію від зацікавленого чоловіка. Провайдер послуг відмовився розкрити особистість людини, відповідального за публікацію оголошення з міркувань політики конфіденційності. Фінський суд виніс рішення, що провайдер не зобов'язаний розголошувати конфіденційні дані в установленому законом порядку.

Справу було направлено до Європейського суду з прав людини. Суд постановив, що Фінляндія не виконала свій обов'язок захисту дітей та інших вразливих громадян. Оголошення перетворило дитину в об'єкт уваги педофілів і поставило під загрозу його право на недоторканість особистого і сімейного життя (Стаття 8 Європейської конвенції з прав людини)

Інтернет, загалом, не особливо відрізняється від торгових центрів і нічних клубів! Навіть якщо немає закону, що забороняє носити джинси і з'являтися в неохайному вигляді, людину можуть попросити покинути нічний клуб, якщо правила стверджують, що носити джинси заборонено. Подібним чином сайти в Інтернеті можуть встановлювати власні правила на території «приватного простору» у все-світній павутині. Однак ці правила не повинні суперечити законам держави і нормам міжнародного права. Права людини, які є універсальними і неподільними, і пов'язані з ними стандарти, переважають над загальними положеннями та умовами, визначеними для Інтернет-користувачів приватним сектором.

Що це означає для користувачів

Молоді люди повинні бути проінформовані про закони і політику ресурсів, які вони використовують, зокрема щодо мови ненависті в Інтернеті. Нерідко мові ненависті можна протистояти за допомогою правил, встановлених сайтом і процедурою подачі скарг. Коли подібні правила не відповідають законним нормам, активісти можуть оскаржити їх самостійно!

СКАРГИ НА ОБРАЗЛИВУ ПОВЕДІНКУ

РЕАГУВАННЯ І КАМΠΑНІЯ

Повідомлення про появу мови ненависті — не єдиний спосіб реагування на неї. Важливо, щоб молодь мала уявлення про альтернативні підходи до вирішення проблеми і про можливості вибору найбільш відповідного засобу в конкретній ситуації.

Перша діаграма, розміщена нижче, зображує кілька можливих відповідей на індивідуальні прояви ненависті. Додаткові приклади різних підходів до вирішення проблеми наведені в розділі, який розглядає стратегії ведення кампаній.

Рішення про тактику реагування або вибір стратегії приймається з урахуванням серйозності конкретного прикладу. З «м'якою» формою упередженості можна боротися шляхом прямого звернення до автора висловлювання і опису можливої шкоди; іноді слід повністю відмовитися від «тролінгу» на сайтах кампаній проти мови ненависті; на іншому кінці шкали, про ворожий сайт, який спонукає до насильства на адресу певних груп, потрібно повідомити в поліцію.

Однією з найбільш важливих умов при виборі методу боротьби є потенційний вплив конкретного висловлювання або сайту в цілому. Ряд питань для оцінки ймовірної шкоди наведено у другій діаграмі.

ЗАЛИШАТИСЯ У БЕЗПЕЦІ

Молодим людям потрібно розуміти й оцінювати потенційні небезпеки в Інтернеті, а також знати про заходи з безпеки, до яких вони можуть вдаватися для збереження приватності. Є так само певні заходи, які допоможуть уникнути ризику піддатися кіберзалякуванню. Деякі з них описані у наступному розділі.

5.9 КІБЕРЗАЛЯКУВАННЯ

«... терміном «кіберзалякування» (кібербулінг) позначають будь-яку форму електронної комунікації, яка включає в себе, але не обмежується, коментарі про расу, колір шкіри, релігії, національну та етнічну приналежність, походження, сексуальну орієнтацію, фізичні, психічні та емоційні відхилення, розумові вади, гендер, гендерну ідентичність та її вираження, або будь-які інші персональні характеристики, що відрізняють особу від оточуючих, або коментар, який ґрунтується на асоціаціях і стереотипах на адресу груп людей, позначених вище, коли письмове, вербальне, фізичне спілкування або форми електронної комунікації націлені на:

- (i) фізичну шкоду або пошкодження майна учня/студента ; або
- (ii) постійні перешкоди освітнім можливостям учня/студента; або
- (iii) створення небезпечного освітнього середовища постійно жорстокими і надмірними діями; або
- (iv) постійні зриви навчального процесу.»

Responding to Cyberhate, Toolkit for Action (Anti-Defamation League)

Залякування відбуваються, коли одна людина або група людей навмисно жорстоко або образливо поводяться у стосунку до особи. Зазвичай, образливі дії повторюються впродовж певного відрізка часу: жертва стикається з постійними знущаннями.

У кіберзалякуванні над жертвою знущаються в Інтернеті або в електронній формі. Кіберзалякування поширюється на електронну пошту, месенджери, чати, пейджери, мобільні телефони та інші форми інформаційних технологій. Наслідки можуть бути не менш важкими та небезпечними, ніж у випадках знущань і насмішок в реальному житті; кіберзалякування — одна з форм насильства.

З кіберзалякуванням досить складно боротися, оскільки Інтернет допускає набагато більше анонімності, ніж живе спілкування. Воно так само може бути більш нав'язливим або нав'язливим більший період часу, бо «залякування онлайн» не припиняється навіть під час відсутності його винуватця (у фізичному плані). Коли залякувач знає, як зв'язатися з «жертвою», залякування може стати постійним явищем, а уникнути його вкрай непросто. Тому важливо, щоб молоді люди усвідомлювали всі небезпеки, які несе за собою публічне розголошення персональної інформації.

РІВЕНЬ ПОШИРЕННЯ КІБЕРЗАЛЯКУВАННЯ

Кіберзалякування — серйозна і відчутна проблема в молодіжному середовищі. Вона може нашкодити психіці і послужити причиною суїциду. За даними досліджень, більшість підлітків стикаються з даною проблемою. Дані нижче стосуються США, але як показують дослідження і досвід, ця проблема актуальна і в країнах Європи:

- Більше половини підлітків і молодих людей піддавалися знущанням в Інтернеті, близько половини самі брали участь у кіберзалякуванні.

- Більше третини молодих людей стикалися з погрозами на свою адресу в Інтернеті.
- Більше чверті підлітків піддавалися тривалому залякуванню по мобільному телефону або в Інтернеті.
- Абсолютна більшість підлітків не повідомляли батькам про пережиті випадки кіберзалякування.

Джерело: iSAFE Inc., «Кіберзалякування: Статистика та Поради»

КІБЕРЗАЛЯКУВАННЯ І ПРАВА ЛЮДИНИ

І залякування, і кіберзалякування — це форми насильства, від яких люди захищені правами людини. У разі «м'якого» залякування, ми часто натрапляємо на порушення права недоторканності особистого життя. У більш екстремальних формах мова йде про порушення права на заборону нелюдської і такої, що принижує гідність, поведінки, або навіть права на життя.

Нелюдське і таке, що принижує гідність людини, ставлення може включати в себе образи сексуального характеру, психологічне насильство та експлуатацію. Щодо права на життя, то воно порушується тоді, коли залякування в Інтернеті призводить до фізичної загрози життю і здоров'ю особи, або коли страждання жертви стають настільки сильними, що жертва думає про суїцид. Нездатність захистити людину від подібних ризиків — порушення її права на життя.

ЯКИЙ ЗВ'ЯЗОК МІЖ КІБЕРЗАЛЯКУВАННЯМ І МОВОЮ НЕНАВИСТІ?

Кіберзалякування — руйнівна сила, ворожа до людини, у той час як мова ненависті зазвичай закликає до жорстокості і насильства щодо цілої групи людей. Однак, з точки зору жертв, обидва явища є формами насильства і приниження. Мова ненависті та кіберзалякування використовують однакові канали комунікації в Інтернеті. Вони завжди спрямовані на людей, які чимось відрізняються від інших в силу свого походження, фізичних особливостей, етнічної приналежності і ряду інших причин. Обидва явища використовують образливі, такі, що переслідують людину, форми комунікації. У багатьох прикладах кіберзалякування і мова ненависті зливаються в одне ціле з вкрай негативними наслідками для окремих осіб і груп, наприклад, залякування на основі гендерної приналежності жертви, сексуальної орієнтації та етнічної ознаки.

У той же час, виховання стійкості молоді в боротьбі з мовою ненависті може допомогти їй навчитися протистояти кіберзалякуванню і навпаки. Інтернет-грамотність дозволяє молодим людям зрозуміти важливі проблеми Інтернету і навчитися способам самозахисту і боротьби з насильством, свідками якого вони стають.

ЗАЛИШАТИСЯ В ОСОБИСТІЙ БЕЗПЕЦІ

Молоді люди повинні чітко усвідомлювати, що форми поведінки, згадані далі, є неприпустимими і, можливо, незаконними. Навіть один випадок може бути початком тривалої кампанії або, навпаки, приводом більш сильних форм ворожнечі. Молодь має навчитися розуміти попереджувальні знаки, користуватися аргументацією для визначення кращого засобу боротьби з індивідуальними проявами і знати про заходи безпеки, які потрібно вживати при реальній загрозі насильства. Потрібно також розуміти, що є організації, які можуть підтримати, допомогти порадою або ж «офіційними» заходами боротьби, включаючи юридичні. Деякі національні кампанії Руху проти мови ненависті надають інформацію по гарячих лініях, працюючи разом з представниками поліції. Мережа «У безпеці» (англ. InSafe), наприклад, інформує про процедуру повідомлення та надає номери ліній допомоги для молоді: www.saferinternet.org. Дана мережа є проектом мережі Єврошколи, Європейського партнера Руху проти мови ненависті.

ПРИКЛАДИ ЗНУЩАНЬ В ІНТЕРНЕТІ

- Надсилання погроз, провокаційних образ, дискредитація на расовому та етнічному ґрунті.
- Нападки на геїв, дискредитація за гендерною ознакою та інші форми дискримінації.
- Спроби заразити вірусом комп'ютер жертви.
- Масове надсилання електронних листів образливого змісту.
- Публікація або розповсюдження неправдивої інформації про людину з метою нанесення шкоди людині або його (її) репутації.
- Обрати жертву і намовити оточуючих нападати або насміхатися над нею.
- Посилатися на іншу людину, або діяти від чужого імені, нібито інша людина щось сказала, в що нібито важко повірити.
- Викладати в Інтернет фото людини, особливо в компрометуючій ситуації, без його/її дозволу.
- Публікація листування без дозволу автора.
- Чинити тиск на інших, щоб ізолювати жертву від суспільства (в реальному або віртуальному світі).
- Неодноразове надсилання непристойних, жорстоких і образливих повідомлень.

ОНЛАЙН-БЕЗПЕКА: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ МОЛОДІ

Зменшення ймовірності знущань

- Регулярно перевіряйте та оновлюйте налаштування приватності у соціальних мережах.
- Не розкривайте особистих деталей, наприклад, номери мобільного телефону, адресу електронної пошти або домашню адресу, якщо ви не знаєте або не довіряєте співрозмовнику.
- Не варто ділитися персональною інформацією з незнайомими людьми (наприклад, в онлайн-чатах, де ви, швидше за все, не знаєте своїх співрозмовників).
- Зважайте на характеристики «простору», в якому ви перебуваєте, прийнятні правила поведінки і тип людей, які можуть разом з вами використовувати цей простір. Так само як і в реальному житті, певні райони вважаються небезпечними або неблагополучними, в Інтернеті ми повинні діяти залежно від контексту, в який потрапляємо.
- З повагою поставтеся до «нетикету»: спілкуйтеся з іншими, як ви хотіли б, щоб вони спілкувалися з вами.
- Будьте обережні при захисті свого профілю і адреси електронної пошти: завжди виходьте з особистої сторінки при користуванні громадським комп'ютером і час від часу змінюйте пароль.
- Повідомляйте про прояви ворожнечі, з якими ви зіткнулися в Інтернеті особисто, або свідком яких ви стали. Повідомляти можна безпосередньо провайдеру контенту або спеціалізованому відділу поліції і юридичним службам у вашій країні (будь ласка, ознайомтеся з порадами на сайті www.saferinternet.org).

Якщо ви отримали контент з залякуванням або знущанням

Подумайте про можливі дії. Кожен випадок — унікальний, і важливо, щоб молоді люди вміли робити логічні висновки при виборі напрямку подальших дій. Завжди буде корисно обговорити інцидент з близькими людьми, яким вони довіряють.

- Не відповідайте! Дуже часто відповідь — саме те, чого домагається потенційний знущальник. Не починайте дискусію, бо це лише посилить проблему.
- Розкажіть про проблему людині, якій довіряєте: попросіть поради.
- Повідомте про проблему, з якою ви зіткнулися, в організацію, що займається питаннями безпеки молоді в мережі (див. ст. 204-205).
- Повідомте про образливу поведінку власнику сайту/провайдеру.
- Помістіть в чорний список небажані контакти і користувачів, які поводяться образливо.
- Змініть адресу електронної пошти або номер мобільного, якщо образи надходять до вас через ці канали.
- При необхідності, повідомте про неприпустиму поведінку поліцію або зв'яжіться з юристом. Насильство в Інтернеті суперечить закону, якщо воно завдає шкоди фізичному та психологічному здоров'ю та безпеці особистості.
- Завжди зберігайте матеріали отриманих повідомлень образливого змісту — включаючи електронну пошту або профіль нападника. Вам можуть знадобитися докази, якщо виникне необхідність в офіційному зверненні у відповідні інстанції.

ОНЛАЙН-БЕЗПЕКА: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Вчителі, батьки або молодіжні працівники можуть вжити відповідних заходів для захисту від кіберзалякування:

- Використовуйте проактивний підхід, обговорюючи можливий ризик і роз'яснюючи молоді, що потрібно уникати залякування, наскільки це можливо. Будьте відкриті в подібних бесідах. Використовуйте в класі приклади і не соромтеся виносити такі питання на обговорення. Підтримуйте шкільні кампанії проти кіберзалякування.
- Підвищуйте обізнаність про зв'язок мови ненависті в живому спілкуванні та в Інтернеті: часто одне тягне за собою інше!
- Мотивуйте дітей і молодь шляхом інформування та колективного обговорення даної проблеми. Якщо ви вважаєте, що у вас немає для цього відповідних навичок, то ви можете зв'язатися з організаціями та центрами підтримки жертв кіберзалякування. Повідомте молодим людям контакти для отримання допомоги в разі потреби.
- Підвищуйте мотивацію батьків, яким також потрібно усвідомити факт існування кіберзалякування і розуміти механізми протидії.

5.10 РАДА ЄВРОПИ І МОВА НЕНАВИСТІ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРИ

Рада Європи є провідною правозахисною організацією і включає в себе 47 держав-членів. Всі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини — договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства права.

Діяльність Ради Європи в плані утвердження демократії базується на освіті — навчання практики демократії, як в освітніх установах, так і у сфері навчання протягом життя і неформальної освіти. Освіта з прав людини і виховання демократичної громадянськості є невід'ємною частиною того, що ми повинні забезпечити задля утвердження демократії.

Молодіжний департамент Ради Європи запускає кампанію Руху проти мови ненависті з особливим акцентом на демократичну громадянськість і права людини в якості способу розвитку компетенції розпізнавати мову ненависті і захищати права людини в Інтернеті.

Робота Ради Європи з питань мови ненависті в Інтернеті проводиться по чотирьох ключових напрямках:

- Юридична сторона проблеми, застосування Європейської конвенції і прецедентного права Європейського суду з прав людини.
- Інструменти політичного впливу за допомогою Управління Інтернетом і серії рекомендацій та документів, переданих державам-членам Ради Європи.
- Моніторинг дій, здійснюваний Європейською комісією по боротьбі з расизмом і дискримінацією і Комісаром з прав людини.
- Освіта, попередження та привернення уваги різних суспільних авторитетів, включаючи журналістів, активістів, неурядових організацій, працівників сфери освіти і молоді.

Мова ненависті в Інтернеті безпосередньо пов'язана з цілою низкою питань, тому з цією проблемою працювали ініціативи в багатьох сферах. Деякі (але не всі) перелічені нижче:

Права дитини	Захист меншин	Навчання суддів
Подолання кіберзлочинності	Подолання кіберзалякування і безпека дітей	Медіа-грамотність
Свобода вираження поглядів	Просування плюралістичного суспільства	Медіа-освіта
Політика антирасизму	Просування міжкультурного діалогу	Тренінги для вчителів

Цей довгий список ілюструє ряд аспектів і проблем, які мають зв'язок з мовою ненависті в Інтернеті. З цього можна зробити висновок, що дану проблему можна розглядати з різних позицій, використовуючи різноманіття методів і засобів.

Наступна інформація стосується найбільш важливих сфер або таких, які безпосередньо пов'язані з політикою боротьби з мовою ненависті онлайн.

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ

- Європейська конвенція з прав людини була затверджена всіма державами-членами Ради Європи. Вона захищає ряд громадянських і політичних прав, включаючи право на повагу до приватного життя, безпеку і захист від нелюдського і образливого ставлення. Незважаючи на те, що Конвенція також захищає свободу вираження поглядів, це право допускає обмеження, якщо форми вираження можуть загрожувати оточуючим або нанести шкоду суспільству в цілому. Європейський суд з прав людини несе відповідальність за дотримання прав Європейської конвенції. Прецедентне право містить тлумачення «мови ненависті», яке не дозволяє радикальним образам прикриватися правом людини на вільне вираження поглядів.
- Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність та її факультативний Протокол — єдиний діючий міжнародний документ з даного питання. Він набув чинності в липні 2004 року і містить рекомендації для всіх держав, які розробляють законодавство в сфері боротьби з кіберзлочинністю.

СТРАТЕГІЇ І ПОЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ

- Стратегія Ради Європи у сфері управління Інтернетом (2001 рік) окреслила ряд ключових моментів у забезпеченні подальшого розвитку Інтернету як безпечного простору, який захищає свободу вираження поглядів і надає доступ до інформації.
- Політичні рекомендації з питань боротьби з мовою ненависті в Інтернеті були розроблені Комітетом міністрів і Парламентською асамблеєю Ради Європи. У тому числі і Рекомендація СМ / Рес (2009) 5, яка містить заходи щодо захисту дітей від шкідливого контенту і поведінки та принципи активної участі у віртуальному світі.
- Посібник з прав людини для користувачів Інтернету розроблений на основі Європейської конвенції з прав людини та інших інструментів і документів Ради Європи, які стосуються різних аспектів захисту прав людини Європи. Посібник є інструментом для Інтернет-користувачів, щоб дізнатися про права людини в Інтернеті, їхні можливі обмеження і доступні засоби правового захисту для таких обмежень. Посібник містить інформацію про те, що права і свободи означають на практиці в контексті Інтернету, як вони діють, а також про те, як можна отримати доступ до правового захисту.

ІНСТРУМЕНТИ МОНІТОРИНГУ

- Європейська комісія по боротьбі з расизмом і нетерпимістю (ЄКРН) — орган контролю Ради Європи з прав людини. До її складу входять незалежні експерти, які складають моніторингові звіти, включаючи звіти, присвячені мові ненависті. ЄКРН так само звернулася до проблеми мови ненависті у своїй політичній рекомендації щодо боротьби з поширенням расистських, антисемітських і ксенофобських матеріалів в Інтернеті (Рекомендація №6). ЄКРН визначає національні проблеми за допомогою моніторингової роботи та тематичних звітів.

- Європейський комісар з прав людини назвав мову ненависті загрозою правам людини (наприклад, застосовна до ромів і біженців). Комісар так само закликав до розробки та прийняття заходів проти мови ненависті.

ОСВІТА, ПОПЕРЕДЖЕННЯ І РОЗВИТОК КОМПЕТЕНЦІЙ

- Програма Ради Європи Pestalozzi створена для працівників освітньої сфери і включає в себе модулі з медіа-освіти та міжкультурної освіти.
- Онлайн-гра «Wild Web Woods» — дитяча гра, що навчає основам безпеки в Інтернеті.
- Посібник з Інтернет-грамотності — навчальна Інтернет-програма для батьків, вчителів та молоді, спрямована на розвиток навичок користування Інтернетом.
- Молодіжний сектор Ради Європи проводить освітню програму з питань прав людини для молодіжних організацій та активістів. Боротьба з расизмом та міжкультурний діалог — ключові напрямки. Влаштовуються тренінги на місцевому та національному рівні для активістів та тренерів з прав людини. Поширюються різні матеріали і посібники освітнього характеру, наприклад, «Компас», «Компасіто» і «Гендер має значення».

ІНША ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІЖНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ З ПРОТИДІЇ МОВИ НЕНАВИСТІ В ІНТЕРНЕТІ

- Аналітичне дослідження мови ненависті в Інтернеті і публікація «Перші кроки в подоланні мови ненависті в онлайн-просторі»: тут розкрито реальні умови, в яких молодь стикається з мовою ненависті, а також проекти і кампанії, спрямовані на вирішення цієї проблеми.
- Дослідження про молодь і мову ненависті, проведене у 2012 році, з метою аналізу сприйняття мови ненависті молоддю та її вплив на молодих людей.
- Гранти від Європейського молодіжного фонду, які надаються молодіжним організаціям, що працюють у сфері протидії мові ненависті в Інтернеті.
- Тренінгові курси для онлайн-активістів.
- Семінари та творчі майстерні для активістів і організаторів Кампанії.
- Навчальні сесії для міжнародних молодіжних організацій.

ДЕ ЗНАЙТИ БІЛЬШЕ ІНФОРМАЦІЇ:

Справи Європейського суду з прав людини, що стосуються мови ненависті:

www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets/
http://echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

Список рекомендацій Комітету Міністрів, резолюції і декларації у сфері медіа:

www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm_EN.asp

Програма Pestalozzi:

www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Documentation_Centre/ML_resources_en.asp#TopOfPage

Wild Web Woods:

www.wildwebwoods.org/popup_langSelection.php

Компас (Compass) — Посібник з освіти з прав людини за участю молоді:

www.coe.int/compass

Посібник з Інтернет-грамотності:

www.coe.int/t/dghl/standardsetting/internetliteracy/Source/Lit_handbook_3rd_en.swf

Посібник з мови ненависті, Анне Вебер, Публікації Ради Європи, Страсбург, 2009:

Посібник з прав людини для користувачів Інтернету:

<http://www.coe.int/en/web/internet-users-rights/guide>

РОЗДІЛ 6

ДОДАТКИ

6.1 Загальна декларація прав людини (скорочено)	200
6.2 Європейська конвенція з прав людини та Протоколи (скорочено)	201
6.3 Інші ресурси для визначення мови ненависті онлайн	204
6.4 Посібник з прав людини для користувачів Інтернету (спрощена версія)	206
6.5 Пропозиції занять на основі «Закладинок»	208

6.1 ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ (СКОРОЧЕНО)

1. Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.
2. Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, без яких би то не було відмінностей.
3. Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність.
4. Ніхто не повинен бути в рабстві або в підневільному стані.
5. Ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.
6. Кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності.
7. Всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-яких відмінностей, на рівний захист законом.
8. Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом.
9. Ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання.
10. Кожна людина має право на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом.
11. Кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку.
12. Ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя.
13. Кожна людина має право вільно пересуватися і обирати собі місце проживання у межах кожної держави, право залишати будь-яку країну і повертатися в свою країну.
14. Кожна людина має право шукати притулку від переслідувань в інших країнах і користуватися цим притулком.
15. Кожна людина має право на громадянство.
16. Чоловіки і жінки, які досягли повноліття, мають право без всяких обмежень за ознакою раси, національності або релігії одружуватися і засновувати сім'ю.
17. Кожна людина має право володіти майном.
18. Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії.
19. Кожна людина має право на свободу переконань і на їх вільне вираження.
20. Кожна людина має право на свободу мирних зборів і асоціацій.
21. Кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників, а також право рівного доступу до державної служби в своїй країні.
22. Кожна людина має право на соціальне забезпечення.
23. Кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття, на рівну оплату за рівну працю, справедливую і задовільную винагороду, яка забезпечує гідне людини існування, її самої та її сім'ї, а також право входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів.
24. Кожна людина має право на відпочинок і дозвілля.
25. Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який необхідний для підтримки здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї.
26. Кожна людина має право на освіту. Освіта повинна бути безплатною, хоча б в тому, що стосується початкової та загальної освіти.
27. Кожна людина має право вільно брати участь у культурному житті суспільства.
28. Кожна людина має право на соціальний і міжнародний порядок, при якому права і свободи, викладені в цій Декларації, можуть бути повністю здійснені.
29. Кожна людина має обов'язки перед суспільством.
30. Ніщо у цій Декларації не може бути витлумачено як виправдання порушення інших прав і свобод.

6.2 ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД (ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ), ДОПОВНЕНА ПРОТОКОЛАМИ

СПРОЩЕНА ВЕРСІЯ ОКРЕМИХ СТАТЕЙ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ ПРЕАМБУЛИ

Держави, що входять до складу Ради Європи, прагнуть зміцнення миру та єдності на основі прав людини та основних свобод. З прийняттям цієї Конвенції ними був зроблений перший крок на шляху забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації прав людини.

СТАТТЯ 1 - ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПОВАЖАТИ ПРАВА ЛЮДИНИ

Держави забезпечують кожній людині права, які проголошені в цій конвенції.

СТАТТЯ 2 - ПРАВО НА ЖИТТЯ

У тебе є право на життя.

СТАТТЯ 3 - ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ

Ніхто не має права завдавати тобі болю або піддавати тебе тортурам. Навіть в умовах ув'язнення ніхто не має права ображати твою людську гідність.

СТАТТЯ 4 - ЗАБОРОНА РАБСТВА ТА ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ

Забороняється утримувати тебе в рабстві або залучати до примусової праці.

СТАТТЯ 5 - ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ

У тебе є право на свободу. У разі арешту у тебе є право знати про його причини. У разі арешту у тебе є право на швидкий судовий розгляд або звільнення до суду.

СТАТТЯ 6 - ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

У тебе є право на справедливий судовий розгляд незалежним і безстороннім судом. Якщо тебе звинувачують у скоєнні злочину, то ти вважаєшся невинним доти, доки твоя провина не буде доведена. У тебе є право на адвоката, за якого заплатить держава, якщо у тебе немає коштів для оплати його послуг.

СТАТТЯ 7 - ПОКАРАННЯ ВИКЛЮЧНО НА ПІДСТАВІ ЗАКОНУ

Тебе не можуть засудити за злочин, якщо в момент його вчинення воно не було злочином за чинним законодавством.

СТАТТЯ 8 - ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

У тебе є право на повагу твого приватного і сімейного життя, недоторканності твого житла і таємниці твоєї кореспонденції.

СТАТТЯ 9 - СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ І РЕЛІГІЇ

У тебе є право на свободу думки, совісті і релігії. Ти маєш право сповідувати свою релігію приватним чи публічним чином і за бажанням ти можеш міняти своє віросповідання.

СТАТТЯ 10 - СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

У тебе є право говорити і писати те, що думаєш, одержувати і поширювати інформацію. Це також стосується свободи преси.

СТАТТЯ 11 - СВОБОДА ЗІБРАНЬ ТА АСОЦІАЦІЙ

У тебе є право на свободу мирних зібрань та на свободу об'єднання з іншими, включаючи професійні спілки.

СТАТТЯ 12 - ПРАВО НА ШЛЮБ

У тебе є право одружуватися і створювати сім'ю.

СТАТТЯ 13 - ПРАВО НА ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

У разі порушення твоїх прав, ти можеш офіційно звернутися до суду або інші державні органи.

СТАТТЯ 14 - ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

У тебе є всі ці права незалежно від кольору шкіри, статі, мови, політичних або релігійних переконань або походження.

СТАТТЯ 15 - ВІДХИЛЕННЯ ВІД ДОТРИМАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У НАДЗВИЧАЙНИХ ОБСТАВИНАХ

Під час війни або іншого надзвичайного стану уряд може вживати таких заходів, які обмежують твої права, але лише тоді, коли це абсолютно необхідно. Але навіть у таких випадках урядам не дозволяється, наприклад, піддавати тебе тортурам або страчувати в довільному порядку.

СТАТТЯ 16 - ОБМЕЖЕННЯ НА ПОЛІТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІНОЗЕМЦІВ

Ніщо в статтях 10, 11 і 14 не може розглядатися як перешкода для урядів вводити обмеження на політичну діяльність іноземців.

СТАТТЯ 17 - ЗАБОРОНА ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВАМИ

Ніщо в цій конвенції не може бути використане для знищення прав і свобод, визнаних в ній.

СТАТТЯ 18 - ОБМЕЖЕННЯ У ЗАСТОСУВАННІ ОБМЕЖЕНЬ ЩОДО ПРАВ

Більшість прав і свобод, визнаних у даній конвенції, може обмежуватися загальними законами, які поширюються на всіх. Такі обмеження допускаються лише в тих випадках, коли це абсолютно необхідно.

СТАТТІ 19 - 51

Дані статті висвітлюють питання роботи Європейського суду з прав людини.

СТАТТЯ 34 - ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАЯВИ

Якщо твої права, визнані в конвенції, були порушені в одній з держав-членів, то тобі спочатку слід звертатися у всі компетентні державні органи. Якщо ці кроки не призведуть до виправлення порушення, то ти можеш подати скаргу до Європейського суду в Страсбурзі.

СТАТТЯ 52 - ЗАПИТИ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ

На запит генерального секретаря Ради Європи будь-який уряд надає роз'яснення щодо того, як його національне законодавство захищає права, визнані в цій конвенції.

ПРОТОКОЛИ ДО КОНВЕНЦІЇ

СТАТТЯ 1 ПРОТОКОЛУ № 1 - ЗАХИСТ ВЛАСНОСТІ

У тебе є право володіти і користуватися своїм майном.

СТАТТЯ 2 ПРОТОКОЛУ № 1 - ПРАВО НА ОСВІТУ

У тебе є право на відвідування школи.

СТАТТЯ 3 ПРОТОКОЛУ № 1 - ПРАВО НА ВІЛЬНІ ВИБОРИ

У тебе є право вибирати керівництво своєї країни шляхом таємного голосування.

СТАТТЯ 2 ПРОТОКОЛУ № 4 - СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ

Якщо ти знаходишся на законних підставах на території якої-небудь держави, то у тебе є право на свободу пересування і вибору місця проживання в межах цієї території.

СТАТТЯ 1 ПРОТОКОЛУ № 6 - СКАСУВАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ

Ти не можеш бути засуджений до смертної кари або страчений державою.

СТАТТЯ 2 ПРОТОКОЛУ № 7 - ПРАВО НА АПЕЛЯЦІЮ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Якщо тебе засудили за скоєння кримінального злочину, у тебе є право на перегляд покарання судом вищої інстанції.

СТАТТЯ 3 ПРОТОКОЛУ № 7 - КОМПЕНСАЦІЯ В РАЗІ СУДОВОЇ ПОМИЛКИ

У тебе є право на компенсацію, якщо тебе помилково засудили за скоєння злочину.

СТАТТЯ 1 ПРОТОКОЛУ № 12 - ЗАГАЛЬНА ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Державна влада не може піддавати тебе дискримінації на підставі, наприклад, кольору шкіри, статі, мови, політичних або релігійних переконань або походження.

6.3 ІНШІ РЕСУРСИ ПРО МОВУ НЕНАВИСТІ В ІНТЕРНЕТІ

Якщо у вас є час і інтерес отримати більше знань про мову ненависті онлайн, освітню діяльність, яку можна проводити з вашою групою, то варто звернутися до посилань, наведених нижче. Цей список не є вичерпним, але рекомендуємо ним скористатися.

РАДА ЄВРОПИ

- **Компас (Compass)** — Посібник з освіти з прав людини за участю молоді; Компасіто (Compasito) – Посібник з освіти з прав людини для дітей, також інші навчальні ресурси з протидії расизму серед молоді.
www.coe.int/compass
- **Посібник з Інтернет-грамотності** — навчальний онлайн-ресурс для батьків, вчителів і дітей, який допомагає розвинути нові навички в користуванні Інтернетом.
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/internetliteracy/Source/Lit_handbook_3rd_en.swf
- **Wild Web Woods** — онлайн-гра для дітей, яка допомагає вивчити базові правила Інтернет-безпеки.
www.wildwebwoods.org/popup_langSelection.php
- **Посібник з мови ненависті**, Анне Вебер, Рада Європи, Страсбург 2009
- **Перші кроки в подоланні мови ненависті онлайн** — три дослідження про мову ненависті онлайн і шляхи протидії, Гаван Тітлей, Еллі Кін і Лашло Фолді, Рада Європи, Страсбург 2012.
- **Головна сторінка Ради Європи з теми «Медіа і свобода вираження поглядів»**
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Themes/Education_en.asp
- **Програма Ради Європи з медіа-грамотності Pestalozzi**
www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Documentation_Centre/ML_resources_en.asp#TopOfPage
- **Європейський суд з прав людини** — перелік за темами (серед них теж мова ненависті)
www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets/
- **Список рекомендацій, резолюцій і декларацій Кабінету Міністрів** у сфері медіа
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm_EN.asp

ІНШІ РЕСУРСИ І ПОСИЛАННЯ

- **Insafe** — європейська мережа центрів з підвищення обізнаності про безпечне і відповідальне користування Інтернетом і мобільними пристроями молоддю.
www.saferinternet.org/home

- **Збірник кращих практик Insafe**, Каталог ресурсів для підлітків, повний звіт.
www.saferinternet.org/c/document_library/get_file?uuid=eb60c451-5826-459e-a89f-d8aa6aa33440&groupId=10137
- **Teachtoday** — портал з інформацією і рекомендаціями для шкіл про позитивне, відповідальне і безпечне використання нових технологій.
www.teachtoday.eu
- Сайт **MediaSmarts** включає широкий спектр навчальних заходів, інформації та інструментів щодо користування Інтернетом.
www.mediasmarts.ca
- Міжнародна дитяча сторінка **Chatdanger** дає можливість навчитися онлайн, як безпечно користуватися Інтернетом та онлайн-послугами, такими як чат, системи обміну миттєвими повідомленнями, онлайн-ігри, електронна пошта і мобільний зв'язок.
www.chatdanger.com
- Навчальний посібник **Web We Want** (Веб, який ми хочемо мати) призначений для молоді у віці 13–16 років, який створений для молоді і з молоддю, і зачіпає теми Інтернет-грамотності.
<http://webwewant.eu/>
- Європейський шкільна мережа (European Schoolnet), мережа 30-ти європейських міністерств освіти, яка пропонує вчителям і учням ресурси знань про суспільство і користування Інтернетом.
www.eun.org/
- Європейський центр Вергеланд пропонує широкий спектр навчальних матеріалів з прав людини.
www.theewc.org/
- Методичний посібник Антидефамційної ліги містить рекомендації для дій проти кіберненависті.
www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/ADL-Responding-to-Cyberhate-Toolkit.pdf
- Міжнародна мережа проти кіберненависті (INACH) — об'єднує і допомагає організаціям у просуванні ідеї поваги, відповідальності і громадянства в Інтернеті через протидію і підвищення обізнаності про онлайн-дискримінацію.
www.inach.net/
- Гарячі лінії INHOPE пропонують публічний шлях для анонімних скарг про Інтернет-матеріали, які стосуються сексуальних знущань над дітьми та інших нелегальних матеріалів.
www.inhope.org/gns/home.aspx

6.4 ПОСІБНИК З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ КОРИСТУВАЧІВ ІНТЕРНЕТУ

(Затверджено Комітетом Міністрів 16 квітня 2014 року
на 1197-ій зустрічі Заступників міністрів)

СПРОЩЕНА ВЕРСІЯ

Ваші права онлайн	Роль Інтернет-провайдера і/чи офіційних органів
<p>Доступ до мережі Інтернет та недискримінація</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ваш доступ до Інтернету має бути відкритим. - Спілкуючись в Інтернеті, ви не повинні піддаватися дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, віку, сексуальної орієнтації або з іншої причини. 	<ul style="list-style-type: none"> - Надати доступ до Інтернету, якщо ви живете в сільській місцевості і географічно віддалених районах, якщо у вас низький дохід або маєте інвалідність. - Реагувати на дискримінацію в Інтернеті та забезпечити захист і підтримку.
<p>Свобода вираження поглядів та інформації</p> <ul style="list-style-type: none"> - У вас є свобода самовираження в Інтернеті, крім випадків дискримінації, ненависті або насильства. - Ви маєте право на доступ до інформації. - Ви вільні у створенні, повторному використанні і обміні контенту, поважаючи інтелектуальну власність та авторські права. - Ви можете використовувати псевдонім в Інтернеті, але в деяких випадках це може бути виявлено. 	<ul style="list-style-type: none"> - Проінформувати вас про те, як скаржитися або повідомляти про порушення. - Реагувати на ваші скарги. - У разі злочину або порушення прав людини встановити особу користувача.
<p>Зібрання, об'єднання та участь</p> <ul style="list-style-type: none"> - У вас є право об'єднуватися з іншими, використовуючи Інтернет. - Ви маєте право на мирний протест онлайн. - Ви можете вибрати будь-які інструменти онлайн, щоб зареєструватися, щоб приєднатися до якихось соціальних груп або взяти участь у публічних дебатах. 	<ul style="list-style-type: none"> - Надати вам інструменти для участі онлайн. - Зважати на вашу думку.

Ваші права онлайн	Роль Інтернет-провайдера і/чи офіційних органів
<p>Приватність і захист даних</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ви маєте право на приватне та сімейне життя в Інтернеті. - Ви повинні знати, що при користуванні Інтернетом ваші персональні дані обробляються . - Ви маєте право на збереження конфіденційності вашого приватного листування і онлайн-комунікації на робочому місці. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дотримуватися певних правил і процедур при обробці ваших персональних даних. - Отримати згоду на обробку персональних даних. - Захистити вас від незаконного спостереження або перехоплення інформації. - Надати вам допомогу щодо захисту даних.
<p>Освіта і грамотність</p> <ul style="list-style-type: none"> - У вас є право на освіту й доступ до знань. - Ви повинні мати можливість для розвитку навичок, щоб зрозуміти і використовувати різні інструменти Інтернету, щоб перевірити точність і достовірність контенту та послуг, якими ви користуєтесь . 	<ul style="list-style-type: none"> - Надати вам доступ до освіти і культурного, наукового та дослідницького контенту. - Надати вам можливість розвивати навички медіа-грамотності.
<p>Діти і молодь</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ви маєте право вільно висловлювати свої погляди та брати участь у суспільному житті. - Ви повинні знати, що контент, який ви створюєте в Інтернеті або який стосується вас і створений іншими користувачами Інтернету, може поставити під загрозу вашу гідність, безпеку та приватність. <p>Цей контент може бути доступним в усьому світі в даний час або на більш пізньому етапі вашого життя.</p> <ul style="list-style-type: none"> - У вас є право на освіту, щоб захистити себе від втручання та зловживання в Інтернеті. 	<ul style="list-style-type: none"> - Навчити вас безпечному використанню Інтернету. - Дати вам чітку інформацію про зміст та онлайн-поведінку, яка є незаконною (наприклад, онлайн-домагання) і можливість повідомити про незаконний контент. - Надати вам поради та підтримку з належною повагою до конфіденційності та анонімності. - Захистити вас від втручання у ваш фізичний, психічний і моральний стан, зокрема від сексуальної експлуатації та поруги в Інтернеті та інших форм кіберзлочинів.
<p>Допомога та підтримка</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ви маєте право на отримання допомоги та підтримки, коли ваші права порушені або обмежені. - Ви маєте право звернутися до суду. 	<ul style="list-style-type: none"> - Інформувати вас про ваші права. - Інформувати вас про те, як повідомляти про втручання. - Інформувати вас про доступну допомогу і підтримку, якщо права порушені. - Захистити вашу цифрову ідентичність і ваш комп'ютер від несанкціонованого доступу і маніпуляцій.

6.5 ПРОПОЗИЦІЇ ЗАНЯТТЯ НА ОСНОВІ «ЗАКЛАДИНОК»

1. ВСТУПНЕ ЗАНЯТТЯ З ТЕМИ МОВИ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН (1–2 ГОД.)

Це заняття — короткий вступ до теми з використанням вправ з посібника «Закладинок».

Під час заняття учасники:

- Вивчать поняття мови ненависті, дізнаються, що це таке і як вона проявляється.
- Дізнаються про молодіжну кампанію і Рух проти мови ненависті в онлайн-просторі.

Це заняття призначене для групи до 25 учасників, з якою працює один фасилітатор.

ІНСТРУКЦІЇ КРОК ЗА КРОКОМ:

1. Вступ до заняття (5 хв.)

Поясніть учасникам тему заняття.

2. Вступ до мови ненависті онлайн (15 хв.)

- Запитайте учасників, чи вони помічали колись мову ненависті онлайн і попросіть навести приклади; або ви можете самі розказати учасникам про випадки (наприклад, використовуючи матеріали Варти мови ненависті: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch).
- Запитайте тих, хто мав досвід з мовою ненависті, як вони почувалися, і якими можуть бути наслідки мови ненависті для жертви і для всього суспільства.
- Представте концепцію людської гідності, яка є основою, коли ми стикаємося з мовою ненависті; також продемонструйте визначення мови ненависті онлайн. Визначення Ради Європи можна знайти на ст. 11 посібника «Закладинок».

3. Продовжте заняття вправою «Сказати гірше», опис якої є в посібнику «Закладинок» (45–60 хв.)

Це вступ до теми мови ненависті онлайн. Вступна вправа до мови ненависті онлайн. Учасники впорядковують різні приклади мови ненависті проти геїв, згідно з їхнім розумінням, що є «гіршим». (детально на ст. 112)

4. Після цієї вправи ви можете: (20–30 хв.)

- Показати учасникам відео Руху проти мови ненависті онлайн (www.nohatespeechmovement.org) або відео проекту No Hate Ninja — Історія про котів єдинорогів і мову ненависті (www.youtube.com/watch?v=kr7ww3KvccE) і розказати про Рух проти мови ненависті. Більше про Кампанію Руху ви можете почитати у Розділі 2, на ст. 11.
- Обговорити питання, як молодь може користуватися Інтернетом, щоб не поширювати мову ненависті. З дискусії можна записати список «ТАК» і «НІ» і отримати рекомендації для Інтернету, де поважаються права людини.
- Проведіть коротку евалюацію заняття (наприклад, нехай учасники в колі скажуть одне слово, чого вони навчилися). (5–10 хв.)

ВАРІАНТИ

Якщо ви хочете зосередитися на якійсь специфічній темі посібника «Закладинки», то можна провести інші вправи, як от:

- «Змінюємо гру» — вправа на тему сексизму в онлайн-іграх;
- «Протидіємо кіберзалякуванню» — вправа про залякування через Інтернет і сучасні технології;
- «Група «Ікс»» — на тему расизму щодо ромів;
- «Веб-профілі» — на тему упереджень і стереотипів, які ведуть до мови ненависті.

2. ЗАНЯТТЯ З ТЕМИ МОВИ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН, ПРАВ ЛЮДИНИ ТА СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ (4 ГОД.)

Пропозиція цього заняття стосується довгої вправи з посібника «Закладинки». Протягом заняття учасники:

- Дізнаються про мову ненависті онлайн, що це таке і як це проявляється.
- Дізнаються про систему прав людини і обмеження права на вираження поглядів.
- Отримують інформацію про кампанію Руху проти мови ненависті онлайн.

Це заняття призначене для групи до 25 учасників, з якою працює один фасилітатор.

ІНСТРУКЦІЙ КРОК ЗА КРОКОМ:

1. Вступ до заняття (5 хв.)

Поясніть учасникам тему заняття.

2. Вступ до мови ненависті онлайн (15 хв.)

- Запитайте учасників, чи вони помічали колись мову ненависті онлайн і попросіть навести приклади; або ви можете самі розказати учасникам про випадки (наприклад, використовуючи матеріали Варти мови ненависті: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch).
- Представте концепцію людської гідності, яка є основною, коли ми стикаємося з мовою ненависті; також продемонструйте визначення мови ненависті онлайн. Визначення Ради Європи можна знайти на ст. 11 посібника «Закладинки».

3. Продовжте заняття вправою «Необмежена свобода?» з посібника «Закладинки» (60 хв.).

Учасники розкривають поняття свободи вираження поглядів, використовуючи аналіз конкретних випадків. Їм треба визначитися, що робити з коментарями та спілкуванням, які є суперечливими, образливими і потенційно небезпечними. Більше див. ст. 69.

4. Після цього ви можете подивитися глибше в корені мови ненависті онлайн і її наслідки. Ви можете використовувати для цієї цілі вправу «Корені і гілки» (60 хв.), на ст. 108 посібника «Закладинки». Ви можете використовувати будь-який з прикладів з попередньої вправи, а в якості відправної точки почати малювати дерева проблем.
5. Зробіть коротку перерву (20 хв.).

6. Звертаючись до дерева проблем, можна попросити учасників опрацювати акції і кампанії для протидії мові ненависті. Ви можете поділити учасників на малі робочі групи і попросити обрати один наслідок мови ненависті, який би вони хотіли змінити. Учасники шукатимуть шляхи протидії мові ненависті щодо обраного наслідку і через 20 хв. представляють свої результати (20 хв.) (всього 40 хв.).
7. Після цих вправ ви можете (20—30 хв.):
 - Показати учасникам відео Руху проти мови ненависті онлайн (www.nohatespeechmovement.org) або відео проекту No Hate Ninja — Історія про котів єдинорогів і мову ненависті (www.youtube.com/watch?v=kr7ww3KvccE) і розказати про Рух проти мови ненависті. Більше про Кампанію Руху ви можете почитати у Розділі 2, на ст. 11.
 - Обговорити питання, як молодь може користуватися Інтернетом, щоб не поширювати мову ненависті. З дискусії можна записати список «ТАК» і «НІ» і отримати рекомендації для Інтернету, де поважаються права людини.
8. Проведіть коротку евалюацію заняття (наприклад, нехай учасники в колі скажуть одне слово, чого вони навчилися) (5–10 хв.).

3. ЗАНЯТТЯ З МОВИ НЕНАВИСТІ ОНЛАЙН, ПРАВ ЛЮДИНИ І СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ (4 ГОД.) — ВИЩИЙ РІВЕНЬ.

Пропозиція цього заняття стосується довгої вправи з посібника «Закладинок». Протягом заняття учасники :

- Дізнаються про мову ненависті онлайн, що це таке і як це проявляється.
- Дізнаються про систему прав людини і обмеження права на вираження поглядів.
- Отримують інформацію про кампанію Руху проти мови ненависті онлайн.

Це заняття призначене для групи до 25 учасників, з якою працює один фасилітатор.

ІНСТРУКЦІЙ КРОК ЗА КРОКОМ:

1. Вступ до заняття (5 хв.)
 - Поясніть учасникам тему заняття.
2. Вступ до мови ненависті онлайн (20 хв.)
 - Запитайте учасників, чи вони помічали колись мову ненависті онлайн і попросіть навести приклади; або ви можете самі розказати учасникам про випадки (наприклад, використовуючи матеріали Варти мови ненависті: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch).
 - Запитайте тих, хто мав досвід з мовою ненависті, як вони почувалися, і якими можуть бути наслідки мови ненависті для жертви і для всього суспільства.
 - Представте концепцію людської гідності, яка є основною, коли ми стикаємося з мовою ненависті; також продемонструйте визначення мови ненависті онлайн. Визначення Ради Європи можна знайти ст. 11 посібника «Закладинок».

3. Продовжте заняття вправою «День в суді», опис якої є в посібнику «Закладинок». (120 хв.)

Учасники грають в суд, розглядаючи реальні справи, які розглядалися в Європейському суді з прав людини. Більше див. с. хх.

4. Зробіть коротку перерву. (20 хв.)

5. Після цієї вправи поділіть учасників на малі групи і попросіть зробити коротке дослідження улюбленої інтерактивної сторінки, щоб перевірити політику щодо расистських закидів або інших форм мови ненависті. Дайте групам 20 хв., потім поверніться в велику групу, щоб обговорити і порівняти результати. Спитайте учасників їхню думку про адекватність чи неадекватність захисту користувачів, і якби вони могли змінити правила (40 хв.)

Це варіант вправи «Читаємо правила», яка є в посібнику «Закладинок». Більше інформації на с. хх.

6. Після цих вправ ви можете (30 хв.):

- Показати учасникам відео Руху проти мови ненависті онлайн (www.nohatespeechmovement.org) або відео проекту No Hate Ninja — Історія про котів єдинорогів і мову ненависті (www.youtube.com/watch?v=kr7ww3KvccE) і розказати про Рух проти мови ненависті. Більше про Кампанію Руху ви можете почитати у Розділі 2, на ст. 102
- Обговорити питання, як молодь може користуватися Інтернетом, щоб не поширювати мову ненависті. З дискусії можна записати список «ТАК» і «НІ» і отримати рекомендації для Інтернету, де поважаються права людини.

7. Проведіть коротку евалюацію заняття (наприклад, нехай учасники в колі скажуть одне слово, чого вони навчилися). (5–10 хв.)

Агенції з продажу публікацій Ради Європи

BELGIUM/BELGIQUE
La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
www.libeurop.be

Jean De Lannoy/DL Services
Avenue du Roi 202 Koningslaan
BE-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
www.jean-de-lannoy.be

SNIA AND HERZEGOVINA/
BOSNIE-HERZÉGOVINE
Robert's Plus d.o.o.
Marka Marulića 2/V
BA-71000 SARAJEVO
Tel.: + 387 33 640 818
Fax: + 387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

CANADA
Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
www.renoufbooks.com

CROATIA/CROATIE
Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/RÉPUBLIQUE TCHÈQUE
Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
www.suweco.cz

DENMARK/DANEMARK
GAD
Vimmelskafet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
/www.gad.dk

FINLAND/FINLANDE
Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
www.akateeminen.com

FRANCE
Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Editions du Conseil de l'Europe
FR-67075 STRASBOURG cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81
Fax: +33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
www.book.coe.int

Librairie Kléber
1 rue des Francs-Bourgeois
FR-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kléber@coe.int
www.librairie-kléber.com

GREECE/GRÈCE
Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINA
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
www.kauffmann.gr

HUNGARY/HONGRIE
Euro Info Service
Pannónia u. 58.
PF. 1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: +36 1 329 2170
Fax: +36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
www.euroinfo.hu

ITALY/ITALIE
Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
IT-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
www.licosa.com

NORWAY/NORVÈGE
Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
www.akademika.no

POLAND/POLOGNE
Ars Polona JSC
25 Obbroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
www.arspolona.com.pl

PORTUGAL
Marka Lda
Rua dos Correios 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
www.marka.pt
E-mail: apoio.clientes@marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/
FÉDÉRATION DE RUSSIE
Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: +7 495 739 0971
Fax: +7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
www.vesmirbooks.ru

SWITZERLAND/SUISSE
Planétis Sàrl
16 chemin des Pins
CH-1273 ARZIERE
Tel.: +41 22 366 51 77
Fax: +41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN
Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI
The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
www.tsoshop.co.uk

UNITED STATES and CANADA/
ÉTATS-UNIS et CANADA
Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: +1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
www.manhattanpublishing.com

Council of Europe Publishing/Editions du Conseil de l'Europe
FR-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: +33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – www.book.coe.int

Діяльність Ради Європи у сфері зміцнення демократії багато в чому стосується освіти: як освіти у школах, так і освіти протягом життя, де ми вчимося застосовувати демократію, включно з неформальною освітою. Освіта для демократичного громадянства і освіта з прав людини є інтегральною складовою того, що ми робимо для забезпечення сталості демократії.

Мова ненависті є однією з найбільш тривожних форм расизму та дискримінації, яка поширена в Європі, та все більше проявляється в Інтернеті та соціальних медіа.

Мова ненависті в онлайн-просторі є лише видимою вершиною айсбергу, в якому криється нетолерантність та етноцентризм. Тут ми розглядаємо молодь як агентів та жертв порушення прав людини в Інтернеті. Європі потрібна молодь, яка слідкує за дотриманням прав людини та забезпеченням демократії.

«Закладинки» опубліковані для підтримки молодіжної Кампанії Ради Європи за права людини онлайн «Проти мови ненависті онлайн». Посібник буде корисним для освітян, які хочуть розкривати поняття мови ненависті онлайн через призму прав людини, і які працюють як у формальній, так і в неформальній сфері. Посібник розрахований на роботу з молоддю від 13 до 18 років, але може бути адаптований і для інших вікових груп.

Це переглянуте видання «Закладинок», з доповненнями, що стосуються Посібника з прав людини для користувачів Інтернету та оновлення інформації про Кампанію проти мови ненависті онлайн, а також пропозицій занять з протидії мові ненависті, додатних для використання як у формальному, так і в неформальному освітніх контекстах.

www.nohatespeechmovement.org

UA

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією з прав людини на континенті. Вона об'єднує 47 країн-членів, 28 з яких є членами Європейського Союзу. Усі країни-члени Ради Європи є учасниками Європейської конвенції з прав людини — міжнародного договору, спрямованого на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини є інституцією, яка наглядає за дотриманням Конвенції у країнах-учасницях.

9 789287 182036

Council of Europe Publishing
<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-8203-6
€ 15 / US\$ 30

V. Ukrainienne - Bookmarks, revised edition 2016

